מכذا عن الاصل

הצופה

היום

הפרק: / המשנה: / הדף — בבלי: / ירושלמי: / ההלכה: / רמב"ם: / הזריחה: / השקיעה: / סוף זמן ק"ש:

פרשת תבוא

יום שבת	יום שישי	
נחמה ס"י	נחמיה זדח	הפרק
נגעים ב, ב־ג	נגעים א־ב, רא	המשנה
קדושין עט	קדושין עח	הדף — בבלי
סועד קטן ח	מועד קטן ז	ירושלמי
אי"ח רח, ס־ריח	אי"ח רח, ו־כט	ההלכה
טומאת המת ס"א	טומאת המת רח	רמב"ם
5.22	5.22	הזריחה
5.42	5.44	השקיעה
7.22	7.41	סוף זמן ק"ש

הדלקת הנר

	כניסה	יציאה
ירושלים	5.04	6.16
תל־אביב	5.22	6.18
חיפה	5.14	6.17
באר־שבע	5.20	6.16
אילת	5.19	6.17

משכנתאות לזכאים
ומשכנתאות חופשיות
בנק טפחות

ב"ה, יום שישי ט"ו אלול תשמ"ו (19.9.1986) • שנה נ' • גליון 14198 • המחיר: 0.80 ש"ח, כולל מע"מ * עתון התנועה העולמית של המזרחי הפועל־המזרחי * מייסד ועורך ראשון, הרב מאיר בר־אילן ז"ל

הקצינים שהועברו מתפקידם לאחר שהתלוננו נגד סוויסה:

בר לב עלול להשפיע על חקירת התלונות

תובעים להעביר את חקירת התלונות נגדם למבקר המשטרה לאחר שהשר התייצב מראש מאחורי האשמות הנציב * בניגוד להדלפות מקורבי סוויסה האסירים קיבלו בשקט את התפטרותו

שלושת הקצינים משירות בתי הסוהר שעתרו נגד שר המשטרה ונציב שרות בתי הסוהר בדרישה להחזירם לתפקידיהם הקודמים, הוסיפו לעתירתם בקשה למתן צו נגד שר המשטרה, מדוע לא יהיה שבדיקת התלונות של נציב שרות בתי הסוהר נגדם, תיעשה על ידי מבקר המשטרה או ע"י בודק מטעם של היועץ המשפטי לממשלה, במקומו של הבודק הנוכחי ניצב בדימוס בנימין גלעד.

העותרים טוענים, כי הם חוששים מבדיקה שתתקיים שלא על ידי מבקר משרד המשטרה, לאחר ששר המשטרה התייצב באופן מהלום ונחרץ מאחורי האשמות של הנציב נגדם, עוד לפני שנבדקו. העותרים ביקשו מבית המשפט שיתן צו ביניים לעכב את בדיקת התלונות ע"י גלעד.

שופט בית המשפט העליון אברהם חלימה הסכים להוסיף את הבקשה האמורה לעתירה, אך את הבקשה לצו ביניים העביר לדיון בהרכב שידון בעתירה. לפי שעה, לא נקבע מועד לדיון בעתירה זו, אך היא צפויה להתברר בימים הקרובים.

בבתי הסוהר בארץ נשמר אתמול השקט ולפי שעה נתבדה החשש לעלית המתח בקרב האסירים, בעקבות התפטרותו של נציב שרות בתי־הסוהר רפי סוויסה. על פי הדיווחים שהגיעו אתמול בבוקר למטה שירות בתי־הסוהר מתברר, כי כל האסירים יצאו לעבודה ובבתי־הסוהר מתנהלים החיים כרגיל. יצוין כי יום קודם לכן, הדליפו מקורבי סוויסה „ידיעות" על „מרד" אסירים בעקבות התפטרות הנציב.

עזר וייצמן ייפגש עם יאסר ערפאת?

העתון הצרפתי „אל־מג'לה" ... [illegible]

עזר ויצמן באירופה ... [illegible]

צד"ל איבד 7 חיילים בהתקפת מחבלים

חלק מהפצועים פנו לישראל * צה"ל בודק דרכי תגובה — יגביר את הסיורים באזורים רגישים ברצועת הבטחון

מאת שלמה חדד
כתב עתים בצפון

צד"ל איבד אתמול בבוקר ... [illegible]

(סוף בעמוד 2)

מימצאי חקירת פרשת השב"כ נמסרו ליועץ המשפטי

„לצוות החוקרים יש תמונה ברורה לגבי מה שקרה"

אמר מפכ"ל המשטרה דוד קראוס ■ „האוטובוס בקו 300 המשיך לנסוע ואני מקווה שהוא הגיע לתחנה הסופית"

היועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש אמר אמש כי בדיקת פרשת השב"כ תימשך שבועות אחדים, לאחר שהועברו אליו 14 ארגזים של חומר על ידי המשטרה. חומר החקירה בפרשת השב"כ שהועבר אמש ליועץ המשפטי לממשלה, כולל 39 עדויות, ביניהם של 5 שרים וחברי כנסת, ועוד 30 אנ־ ...

(סוף בעמוד 2)

רפאל בן־נתן נבחר ליושב ראש מרכז התנועה הדתית לאומית

מאת שאול שיף
סופרנו לענייני מפלגות

[illegible]

(סוף בעמוד 2)

האה"ות נוטשות את בתי החולים לחצי יום

מאת חיים פוקס, סופר „הצופה"

[illegible]

(סוף בעמוד 2)

יעקובי עדיין אינו בטוח שיכהן כשר בממשלתו של שמיר

[illegible]

החום גרם לקטטות - ייפסק ביום ראשון

[illegible]

„אמונה": לבדוק ברצינות את נושא צירוף נשים למועצות דתיות

מאת נעמי גולן

[illegible]

נרצח נוסף צבאי צרפתי במזרח ביירות

[illegible]

ההסתדרות והתעשיינים ינסו הבוקר להגיע להסכם

מאת חיים פוקס
סופר „הצופה"

[illegible]

שרון נפגש עם שר המסחר ההונגרי

[illegible]

(סוף בעמוד 2)

הופיע!
„על חטאת ותשובה"
חמישים שיחות בנושאי חטאת ותשובה
מאת הרב ד"ר מאיר גרוזמן
הפצה ראשית: ניסלה, רח' בילו 4 תל־אביב
טלפון: 232392

ימי בנה בהרי ירושלים
עיריית ירושלים
המחלקה לתרבות
האגף למפעלים תורניים
מחזור הל' של ירחי כלה
יתקיים בימי חג הסוכות תשמ"ז בקמפוס קרית נוער — בית וגן — ירושלים
* נופש ומרגוע באויר הצח והצלול של הרי ירושלים
* שעורים תורניים ושיחות במחשבת ישראל
* הרצאות על ירושלים בעבר ובהווה
* סיורים וטיולים מודרכים בירושלים ובסביבתה
כשר למהדרין מן המהדרין
פרטים והרשמה במשרד המחלקה לתרבות — האגף למפעלים תורניים — ...
עיריית ירושלים, טל: 226211 — 226210
מספר המקומות מוגבל
עכשיו יותר מתמיד — חסוך במים!

אלינקו בע"מ

יפו 121 ת"א
03—836767
03—811941/5
בחברת אלינקו ניתן להשיג
כסאות מתקפלים מעץ בוק
המתאימים ביותר
לבית כנסת, ישיבות ומוסדות ציבור

עיריית בני־ברק
„קרן בני־ברק לפיתוח"
העיריה והקרן מקבלות בברכת ברוכים הבאים בשם ה' את
הרב **משה אירנשטיין** הי"ו
ראש העיר ויו"ר הקרן
עם שובו משליחות מבורכת ורבת חשיבות מטעם הקרן בארה"ב ובקנדה. יהא שובו לברכה ולקידום ענייני העיריה והקרן.
ההנהלה והעובדים

מכון מאיר
פניה נרגשת לציבור הישראלי!
מכון מאיר הפועל במסירות והצלחה מרובה לקירוב לבבות והפצת תורה בדרכו של אהרן הכהן, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, נמצא במצוקה כספית קשה.
הננו פונים לציבור ידידי ומוקירי המכון, אנא הטו שכם וחזקו ידנו ע"י הרמת תרומה נדיבה.
זכות זאת תעמוד לנדיבים בימים הנוראים הבעל"ט.
בברכת שנה טובה
בשם הנהלת מכון מאיר
דב ביגון

הודעה לציבור

הנהלת חברה קדישא
לתל־אביב—יפו והמחוז

מבקשת להביא לידיעת הצבור הרחב:

מתוך הכרת אחריות לעניני חברה קדישא לתל־אביב—יפו והמחוז, בראותנו כי עד היום אין בידינו לפתוח בית־עלמין נוסף לנפטרים במחוזנו, כאשר מוסדות הממשלה והעיריה אינם מסייעים בידינו, ומהם המתנכלים לצעדינו — הבאנו בפני ההנהלה את המצב בבית־העלמין „הדרום", בגבול בת־ים—חולון, שהמקומות הפנויים בו אוזלים והולכים.

ההנהלה דנה במצב והחליטה:

עקב המצב החמור במקומות קבורה בבית־העלמין האיזורי „הדרום" — החליטה ההנהלה כי החל מי"א באלול תשמ"ו (15.9.86), לא ימכרו עוד מקומות בחיים בבתי העלמין.

אנו משתתפים בצער הרב שייגרם למשפחות.

ההודעות הנ"ל נשלחו במכתבים לראשי המוסדות הממשלתיים והמוניציפליים הקשורים במצב.

הנהלת חברה קדישא

במלאות שנה לפטירתו של
הרב שלמה פיש זצ"ל
[illegible]
ביום א', יח באלול (21.9.86)
בשעה 4.00 אחה"צ

הרבנות המקומית והמועצה הדתית עירית הכרמל
[illegible]
רפאל פרג'ון ז"ל
אחיו של ...
רבי משה פרג'ון
[illegible]
חברי ועובדי המועצה הדתית

במלאת ... לפטירת
רבי חיים יצחק ולנר ז"ל
תתקיים אזכרה ביום חמישי כ"א אלול תשמ"ו (25.9.86)
[illegible]
המשפחה

כתיבה במבונה
שיטה עוורת
תלמדו היטב ב־12 שעות
בבית־הספר למסחר
„רימון"
תל־אביב, דיזנגוף 85
טל. 261985

איאוס — EOS*
שלושה דורות של ברק
[illegible]

ארגון יוצאי קראשניק והסביבה בישראל
מודיע בצער רב ויגון קודר על פטירתו של
הרב **שמואל גולדנר** ז"ל
בן יצחק אייזיק בקראשניק, פולין
יו"ר ארגוננו מאז היווסדו
ומשתתפים בצער המשפחה
ועד ארגון יוצאי קראשניק והסביבה בישראל

על הצופה

הטרור המשתולל

התשתוללות הטרור בצרפת הגיעה לאחרונה לשיאה אחרי שבמשך ימים אחדים נגרמו נזקים כבדים לתושבי פאריס ובמקביל נפגעו חיילים צרפתיים המשרתים בלבנון. יש קשר בין הטרור המשתולל בחוצות פאריס לבין הפעילות הטרוריסטית בלבנון. בשני המקרים — ידם של אנשי זדון באמצע כשהם נהנים מתמיכה מצד אחת המדינות באיזור שצרפת מקיימת איתה יחסים דיפלומטיים.

צרפת החלה להרגיש עתה מה שישראל חשה משך שנים. הפעם נוכחה לדעת, כי אף אחד אינו מוגן מהשתוללותם של רוצחים. הטרור הבינלאומי אינו מצטמצם, איפוא, ל„בעיה ישראלית" כפי שמנסים להציג זאת. הוא מהווה בעיה לעולם החופשי כולו. הסלחנות שהעולם גילה, כלפי טירוריסטים והתייחס אליהם כאל „לוחמי חופש" — היא שהעלתה את חוצפתם וגם הגבירה את פגיעותיהם.

צרפת המגורה המחפשת כיום אחרי הרוצחים מוסיפה להעניק מעמד מיוחד לנציגות אש"ף בפאריס.

לאמיתו של דבר, הכתובת האמיתית לטרור יש לחפש באש"ף. ארגון זה בראשותו של יאסר ערפאת משתתף באופן פעיל בפעילות טירוריסטית. אם זה במסגרת הבריגדות האדומות שחלק מהן התאמנו בבסיסי של אש"ף ואם זה ארגוני טרור אחרים שמצודתם פרוסה עד לאמריקה הדרומית.

אש"ף הוא אבי־אבות הטרור הבינלאומי. כל עוד לא יעברו ארגון זה מן העולם — הטרור לא ייפסק; כל עוד שאש"ף ייהנה כהסינות דיפלומטית, סניפיו בבירות העולם יוסיפו לשמש מוקד לתכנון ולפעילות הבלנית.

המלחמה בטרור צריכה להיות מלאה ומוחלטת. העולם החופשי כולו חייב ליטול בה חלק — בלעדי זה, ספק רב אם ניתן לשים קץ לטירור המשתולל ולכבות את התבערה שהוצתה בעילם על־ידי יאסר ערפאת וחבר מרעיו.

ראש ממשלת צרפת צדיבר אתמול על הטירור המשתולל בארצו אמר כי ממשלתו תגיב בצורה מוחצת וללא חת, ברגע שתמצא את הכתובת של האחראים למעשי הרצח.

הכתובת ידועה. אין צורך לחפש אותה. היא נמצאת בנציגויות אש"ף בעולם: היא נמצאת בלבנון, בלוב, בסוריה הנותנת מחסה לארגוני חבלה ושגרירויותיה משמשות להם כאגף מבצעים. כך שלא אחרי הכתובת יש לחפש. דרושה החלטה נחושה להכות בטירור בכל מקום, בכל עת וללא חת.

המתגרים במועצות הדתיות

רק זה חסר להם — אשה במועצה הדתית. בכך הם רוצים ליתלו את העיוותים הקשורים באפליית האשה. הם אינם נלחמים להבטיח מקום בטוח לאשה ליד שולחן הממשלה: גם אינם מ...רים לשמור על האיזון בין מספר הגברים למספר הנשים בכנסת, או ברשויות המקומיות. שם, אין אפליה. הצורך אשה במועצה דתית — שומו שמים.

הדרישה הקנטרנית שהצלחה אחת הנשים בירוחם לאפשר לה להכון כחברת מועצה דתית לא באה מטעמים של הבטחת זכויות האשה. לפנינו דרישה המכוונת לפגוע בצורה בוטה במסגרות חיים דתיות ולשנות את הסטאטוס הקיים כפריצת דרך לרפורמות נוספות בחיי הדת במדינת ישראל.

אין כל צורך בנשים במועצות דתיות; התפקיד של המועצות הדתיות אינו תפור בשביל נשים. אין בכוחן של נשים לעסוק בבעיות שבתחום סמכותן של המועצות הדתיות הכפופות לנהלים הלכתיים והקשורות עם רבני הערים העיירות המושבות וכיוצא בזה.

מועצה דתית מעצם טבעה אינה מקום להתגוששות פמיניסטית, כפי שאותה גברת מירוחם מפגינה אותה. מועצה דתית מורכבת בין היתר מאנשי תורה והלכה שלא ירגישו בנוח בחברתן של נשים, כשם שנשים דתיות המקפידות על קיום תורה ומצוות על־פי ההלכה, לא תמיד יחושו בנוח בחברתם של גברים. מכל מקום, אין להתעלם מכך. מי שמציע צירופן של נשים למועצות הדתיות רוצה לכפות בצורה מופגנת על רבנים ועל אישי תורה להתיישר על־פי הקו הפמיניסטי.

גם אם אין פסול הלכתי ברור בשיתופן של נשים במועצות דתיות אין כל מקום לשבור נוהג של שנים על גבי שנים שראשיתו בקהילות ישראל ברחבי תבל, כדי לספק את רצונותיהם של אלה הנושאים את עיניהם לפרוץ גדר בחומת היהדות.

גם אם תימצא דרך לשיתופן של נשים בשירותים הדתיים אין להניח שיהיה מקום לנשים קולניות שלא הדאגה להלכה יהודית מנחה אותן אלא האמונה הפמיניסטית שמעבירה אותן על דעתן.

מי שעיניו לסובלנות ולסבלנות בענייני דת ומדינה בדין שיזהה על הסף הצעות מתגרות וקנטרניות ויניח למועצות הדתיות לתפקד כחוק ברוח ההלכה למען כלל ישראל.

„פיסגת אלכסנדריה": הישגים שלא היו...

השבועון המצרי „אל־מוצאור" המקורב לנשיא מצרים גילה השבוע פרטים אחדים מהשיחה ב„ארבע עיניים" שחוסני מובארק ניהל עם ראש ממשלת ישראל שמעון פרס ב„פיסגת אלכסנדריה".

השבועון יודע לספר כי נשיא מצרים השיב במספר לאווים להצעותיו של ראש ממשלת ישראל. הוא דחה הצעתו להיוועד עמו לשיחה נוספת אחרי שלא הספיקו לסיים את הבירורים באלכסנדריה; מובארק שלל את הצעת פרס להתחיל בהפעלת האוטונומיה ברצועת עזה וכן השיב מתוך התחמקות לבקשת ראש ממשלת ישראל לפעול לקידום יחסי המסחר והתיירות בין שתי המדינות. אמר: „אני לא יכול לכפות על המצרים לסחור עם ישראל, גם לא אוכל לצוות עליהם לטייל בישראל".

ומכיוון שהשבועון ועורכו קרובים מאוד לנשיא מצרים, יש איפוא יסוד להניח שהדברים אכן עומדים במבחן המציאות. הדברים הללו מדאיגים, הואיל והם מעידים שגם אחרי „פיסגת אלכסנדריה" ארוכה הדרך לנורמאליזציה ואין לצפות לתמורות מפליגות, לא בתחום המסחר, גם לא בתחום התיירות וכו'.

„פיסגת אלכסנדריה" נתאפשרה אחרי החתימה על שטר הבוררות בעניין טאבה. בתמורה הסכימו המצרים לארח את ראש ממשלת ישראל במשך כשלושים שעות בעיר הנמל המצרית.

המחיר שישראל שילמה יקר מאוד. שהרי שטר הבוררות על טאבה על־פי ניסוחו מעלה את הסיכויים של המצרים לזכות בטאבה. המחיר שהמצרים שילמו בתמורה — „פיסגת אלכסנדריה" — הוא חסר משמעות. אין בו משום פריצת דרך לקידום היחסים בין ירושלים לקהיר. גם אין בו משום בשורה גדולה לקידום השלום. המצרים נשארו סגורים בעמדתם הן לגבי שיתוף אש"ף ביחות השלום והן בכל הקשור בהבטחת זכויותיהם של הפלשתינים להגדרה עצמית, לרבות הקמת מדינה עצמאית תחת דגל פלשתין, אפילו אם בשלב ראשון תהיה קשורה בקונפדרציה עם ממלכת ירדן.

מסתבר שגם הפעם אחרי פיסגת אלכסנדריה, כבפעמים הקודמות אחרי הפגישות בין ראשי הממשל הישראלי ובין ראשי הממשל המצרי התברר שיש הבדל בין חיוכים לניסוחים; בין קבלות פנים חגיגיות לבין המציאות היומיומית.

מצרים לא שינתה את הקו שלה. בדין שנזכור זאת.

הרבנות והמועצה הדתית בני עיש

למכובדנו הדגול

הרה"ג ישעיהו משורר שליט"א

ורעיתו

אב"ד לפתח־תקווה והמחוז

ברכות מאליפות לנישואי בנם

אמוץ נ"י, עב"ג נאוה תחי'

בורא עולם וקנין השלם זה הבנין

הרב שלום צדוק — הרב המקומי

יוסף חובב — ראש המועצה

המערך מתייצב מאחורי סוויסה — הליכוד: בר לב חייב להתפטר

מאת שאול שיף סופר „הצופה"

מועדת הפנים של הכנסת שדנה אתמול בדיון בבקר משרד המשטרה על פעילותו של נציב שירות בתי הסוהר רפי סוויסה התפצלו שני עמדות קוטביות.

חלק מחברי הוועדה (מסיעת המערך) קראו לרפי סוויסה לחזור בו מהתפטרותו, ואילו אחרים (מן הליכוד) טענו כי שר המשטרה חייב בר־לב חייב להסיק מסקנות אישיות ולהתפטר בשל הממצאים החמורים שבדו"ח מבקר משרד המשטרה.

בישיבת הוועדה השתתף שר המשטרה חיים בר־לב, הנציב המתפטר רפי סוויסה ומבקר משרד המשטרה האלוף במילואים אברהם אדן. הוועדה תקבע את עמדתה בשבוע הבא.

עיצומים ברשות השידור

הנהלת רשות השידור פנתה אמש באמצעות פרקליטות המדינה, לבית הדין האזורי לעבודה בירושלים, להוציא צו נגד העתונאים ברשות השידור, שנוקטים עיצומים. הדיון על הבקשה ייערך היום ב־10 בבוקר. הבקשה מופנית נגד האיגוד הארצי של העתונאים ואגודת העתונאים בירושלים. העתונאים ברדיו ובטלוויזיה הפסיקו אור ליום ה' לכמה עשות את שידורי הפירסומות ותשדירי השירות. אתמול אחה"צ הופסקו שידורים אלה רק ברדיו.

שוטרים נרגמו על ידי צעירים בג'בין

רכב משטרה נרגם אתמול ב...הריים באבנים בשכונת ג'בין, ארבעה השוטרים נפצעו קל מ... הבמהן. אתמול הגבירו כוחות הבטחון את נוכחותם ביהודה ושומרון, כדי למנוע הפרות סדר, כפי שהיו שם. לציון יום השנה הרביעי לטבח בסברה ובשתילה.

צה"ל הציב מחסומים בכניסה לאוניברסיטת בית לחם ובכניסה לאוניברסיטה ביר זית. ומנע מעבר של תושבים שאינם תושבי האזור, כדי למנוע מאנשים מבחוץ להתסיס את הרוחות.

עימות בין כוחות משטרה לבני מיעוטים בלוד

עשרות בני מיעוטים בלוד מלשו אור ליום אתמול מן המשטרה ל... 3 השודדים ב... שהתגברו בביעורין בשכונת „נווה עיראקי" בלוד.

כוחות משטרה רבים חשו למקום, אך לא נכנסו לעימות מידי עם עשרות הערבים שביקשו לגונן על שלושת השודדים.

לבסוף הצליחו החוקרים ללכוד את אחד השודדים ואילו שניים אחרים — נמלטו.

אושרה השקעת 10 מיליון דולר במפעלי תעשיה

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

שמונה תוכניות השקעה במגזרי התעשיה בהשקעה של יותר מ־10 מיליון דולר אושרו השבוע על ידי מינהלת מרכז ההשקעות במשרד התעשיה והמסחר.

מ"מ מנכ"ל המשרד ומנהל מרכז ההשקעות יורם בליזובסקי מסר כי התוכניות כוללות הקמה והרחבה של מפעלי תעשיה, רובם באיזור פיתוח. הייצרים מוצרי מתכת, מחשבים, הייסים ומבני תעשיה. השקעות אלה אמורות להביא לתוספת ייצוא של 5.5 מיליון דולר ולתוספת של כ־50 מועסקים.

גבון: לא נחדש את היחסים עם ישראל

פריס (עתמ"א) — נשיא גבון עומאר בונגו אמר אתמול, שאיצו לא הנהג כרוגבת הוא השנהב וקמרון ולא תחדש את קשריה הדיפלומטיים עם ישראל.

בונגו, שקיים בעבר קשרים הדוקים עם ישראל, הסכים, כי יחדש עימה את היחסים רק „במסגרת ההליך שיוגדר ע"י הארגון לאחדות אפריקה".

יצויין, כי רוב מדינות אפריקה, ובינהן גבון, ניתקו את יחסיהן עם ישראל במהלך מלחמת יום הכיפורים בשנת 1973 תוך הענות להחלטה שנתקבלה ע"י הארגון לאחדות אפריקה לפי הצעת מצרים. כזכור, חידשו זה השנה וקמרון את יחסיהן עם ישראל ולפי ידיעות שלא אושרו שוקלות ניגריה, טוגו והקהילה המרכז אפריקנית את חידוש היחסים.

רפאל בן נתן

(סוף מעמוד ראשון)

התנועה, והשאה תפילה שהאהבה והשלום ישררו בתוך התנועה הדתית לאומית.

יו"ר הוועדה המתמדת, ד"ר יהודה בן־מאיר בירך את יו"ר המרכז החדש ומלאת מקומו ושיבח את צירי הוועדה על שנתנו יד לסיום מסכת הבחירות באקורד חיובי ומאחד.

מזכ"ל התנועה, הרב יצחק לוי הטעים, כי התחדשות צריכה להתהוות בדרך של שילוב הדורות והדגיש „על דעת שני המזכירים הנוספים" (הפורצדמ"ן והמדיני) כי החליט לצרף את יו"ר המרכז, רפאל בן־נתן למזכירות „כדי שיהיה שותף איתנו בעשייה". הרב לוי יכהן יו"ר זמני של הוועדה עד לבחירת היו"ר הקבוע.

הוועדה קיבלה את הצעת יו"ר הוועדה המתמדת, ד"ר יהודה בן־מאיר להסמיך את הוועדה לבוא בדברים עם ועדת הבחירות בדבר הרכבם של המוסדות הבאים: ועדת רה־ארגון, בית הדין העליון של התנועה והפורום הרעיוני־תורני.

מזכ"ל התנועה דיווח לוועדה כי פניית תא מזכירי סניפי התנועה להיות מיוצגים בלישכה — תידון בלישכה. „ואם היא תמצא לנכון „צרוף נציגי התא לישכה בדעה מייעצת". הוועדה דחתה הצעה להגדיל את מספר חברי הלישכה ולאפשר לכל ציר לבחור רק חמישה מועמדים (במקום עשרה).

בעת כתיבת שורות אלו החלה ספירת הקולות של המועמדים ללישכה. 132 צירים הצביעו את מעמדותם. ספירת הקולות תפתחים ב־9 אחר חצות בקירוב.

צד"ל

(סוף מעמוד ראשון)

נהרגו, כן נפצעו עוד שמונה מחיילי צד"ל. הם פונו לבית חולים במרג' עיון ולבתי חולים בארץ.

לאיזור התקרית הגיע גם מפקד צד"ל הגנרל לחאד. מלוויו סיפרו, כי הוא מוטרד מאוד מאירועי השבועיים האחרונים. „לאבד 13 חיילים בצבא כה קטן זה אינו דבר כה קל" — אמר עוזרו.

לחאד הורה לאנשיו להגביר את עירנותם בכל הגזרות ולהגביר את המגעים הנמצאים על הקו של רצועת הבטחון, מוצבים המותקפים בתדירות גבוהה ע"י עיקים קיצוניים תוך כוונה לכבשם ולהניס את אנשי צד"ל.

גם בצה"ל עוקבים בעירנות רבה אחר ההתפתחויות האחרונות בצד"ל. אלוף פיקוד הצפון וקצינים בכירים ביקרו באיזור התקרית ונועדו לאחר מכן עם מפקד צד"ל כדי לבחון דרכים לתגובה. האלוף הביע צער על ריבוי הנופלים בצד"ל, השתתף באבלן של המשפחות והביע תקווה, שהדבר לא יפגע במוטיבציה של החיילים להילחם ולשמור על בתיהם ברצועת הבטחון.

לא ברור, אם צה"ל יתערב כדי לצמצם את פעילות המחבלים נגד צד"ל, אך הובהר כי יוגברו הסיורים בתוך רצועת הבטחון בעיקר באיזורים הרגישים הנמצאים על קו הרצועה.

אירן היא שעומדת מאחורי גל הפיגועים נגד צד"ל — כך התברר מעל לכל ספק מהמיסמכים שנמצאו באיזור התקרית בין צד"ל לבין המחבלים על גופות של כמה מהמחבלים שנהרגו. מדובר בצעירים מהארגון השיעי חיזבאללה המקבלים סכומי כסף גדולים על כל התקפה של צד"ל, והתעריפים נקבעים לפי מספר הקורבנות של האויב.

מקורות צבאיים אמרו, כי הטרור האירני הוא מסוכן ביותר ויש להיערך כדי לבלום אותו. יצויין, כי ביום שישי האחרון ביקרה בלבנון משלחת הפרלמנט של הרפובליקה האסלמית באירן בראשות חבר הפרלמנט עבד אל־עפאר אלסבארי. הוא קרא להגביר את הפיגועים נגד „כוחות האויב" וקרא לנוער הלחום להמשיך את תהליך הג'יהאד נגד „האויב הציוני" לשחרור קודשי האסלאם. יתכן, אומרים בצה"ל, שיש קשר בין ביקורו לבין ההתקפות על צד"ל.

האחיות

(סוף מעמוד ראשון)

ההסתדרות והממונה על השכר באוצר.

המו"מ „פוצץ" לאחר שהממונה על השכר הלל דודאי, מסר כי האוצר מוכן לתת לאחיות מענק שנתי של 500 ש"ח לאחות המועסקת במשרה מלאה, ובמחצית מסכום זה לאחות המועסקת בשלושת רבעי המשרה.

„זו תוספת מבישה" — קראו האחיות ועזבו את אולם הדיונים בבית הוועד הפועל של ההסתדרות. האחיות כינסו את מטה המאבק שהחליט לנטוש את בתי החולים.

אמש קרא ראש האגף לאיגוד המקצועי בהסתדרות, חיים הברפלד לאחיות לשוב מיד אל שולחן המו"מ, בציינו כי גם ההסתדרות מתנגדת לעמדת האוצר.

הוא גילה כי בכוונתו ליזום דיון דחוף עם ראש הממשלה כדי למצוא פתרון למשבר.

הממונה על השכר הלל דודאי אמר כי האחיות זכו כבר בתוספות שכר הן מכוח פסיקה של המוסד לבוררות מוסכמת בשיעור של 12 אחוז והן בגלל הסכמי השכר החדשים.

מנכ"ל משרד החוץ תידרך את השגרירים על תהליך השלום

מאת סופרנו המדיני בירושלים

מנכ"ל משרד החוץ דויד קימחי כינס אתמול במשרדו את כל ראשי הסגל הדיפלומטי בארץ ותידרך אותם במספר עניינים אקטואליים, כמו מורחות על טאבה, פגישת הפיסגה באלכסנדריה והמשך תהליך השלום.

הדיפלומטים שאלו מספר שאלות בעניין הפיסגה והוועידה המכינה.

בסיום המפגש הודה סגן הסגל הדיפלומטי, השגריר מגואטמלה והביע שמחתו על התחממות היחסים בין ישראל למצרים.

בפגישה השתתף גם מיפוזה הכוח הבורקי שהגיע ארצה רק לפני כמה ימים והנושא בתואר אישי של השגריר למרות שהתקן שלו הוא של מזכיר שני.

פרס הציע בקנדה תיאום בינלאומי נגד הטרור

אטווה (עי"צ־עי"ר) — ראש הממשלה שמעון פרס הציע פתיחת מערכה בינלאומית נגד הטרור בשיחות שקיים אתמול עם ראש ממשלת קנדה בריאן מלרוני.

„מה שאני הצעתי היה הקמת ברית כלשהי למלחמה בטרור הבינלאומי. הכל נמצא עדיין בשלב מוקדם ביותר", פרס אמר לכתבים לאחר השיחה.

כי הוא הציע תיאום הדוק יותר על בסיס בינלאומי במערכה נגד הטרור והקמת ברית מדינות לטיפול בבעיה זו.

מלרוני שיבח בחום את מאמצי השלום של פרס ואמר כי קנדה תומכת תמיכה מלאה במאמצים להרפיית המתח בין ישראל לשכנותיה.

בראיון בטלוויזיה הקנדית לפני הפגישה עם מלרוני אמר פרס כי אין הוא צופה שינויים במדיניותה של ישראל לאחר שיצחק שמיר יטול על עצמו את תפקיד ראש הממשלה.

27 שנות מאסר למנהיג חוליית מחבלים שהניחה מטעני נפץ

מנהיג כנופיית מחבלים אשר הניחה בראשית השנה 5 מטעני חבלה במקומות שונים בירושלים וברמת־גן, וגרמה לפציעתם של 7 אנשים, נידון ביום ה' למאסר 27 שנה ע"י בית הדין הצבאי בלוד. 3 מחבריו נידונו ל־21 שנה כל אחד.

בכנופייה היו 6 מחבלים שאחד מהם כבר הודה באשמה בראשית השבוע ונידון אף הוא ל־21 שנות מאסר.

„מנהיג" החולייה צאלה חזיק בן 21 וחבריו זוער זייד בן 22, נעים באדר בן 26, ועמראן חסין בן 21, כולם מרמאללה, הואשמו בהכנת הפצצות והנחתם בחודשי פברואר־מרץ השנה במסעדה בירושלים, בקו אוטובוס מס' 27 בירושלים, אשר נתגלה ונוטרל בטרם התפוצץ, בקו אוטובוס 66 ברמת־גן, ובצומת הגבעה הצרפתית בירושלים.

בהתפוצצות המטען באוטובוס ברמת־גן נפצעו 7 אנשים. בשאר הפיגועים לא נגרם נזק ולא נפצעו אנשים.

בדיון בבית הדין הודו הארבעה באשמה והצהירו שהם „ימשיכו במאבק למען עמם".

כולם נאשמו גם בחברות בפתי"ח, באימונים צבאיים ובהכנת ובהנחת הפצצה.

ראשי תעשיית האלקטרוניקה בארץ: אנו חרדים לגורל הענף

מאת סופרנו הכלכלי

חרדה גדולה לגורל תעשיית האלקטרוניקה בישראל הובעה אתמול על ידי ראשי הענף.

בין היתר הביעו חשש כי אם הממשלה לא תבוא לעזרת הענף ותחזור לו הענף ייפגע קשה.

נציגי הענף, ובראשם יו"ר איגוד תעשיות האלקטרוניקה טענו אתמול בפגישה עם עיתונאים כי הענף אינו מבקש סובסידיות אלא להשוות את תנאי התחרות בינו לבין התעשיות המפותחות בעולם המערבי, על משאביהם הגדולים.

בין הגורמים למשבר בענף הוזכרו הקיצוץ בהזמנות משרד הבטחון, הקטנת המחקר והפיתוח, הקטנת התמריץ לייצוא, התייקרות עלות היצור לעומת הדולר, והתייקרות הריבית.

מסקנות חקירת פרשת השב"כ

(סוף מעמוד ראשון)

שי שב"כ. החומר אינו כולל המלצות, אך יש בו פירוט לגבי כל אחת מהעבירות המיוחסות למעורבים בפרשה.

מפכ"ל המשטרה רב ניצב דוד קראוס אמר אמש כי „בעדויות שאספה המשטרה בפרשת השב"כ נתגלו סתירות. המשטרה אספה תימוכין לכל גירסה, אך שאלת מהימנותן צריכה להיקבע בבית המשפט".

בפגישה עם כתבים לענייני משטרה בלשכתו בירושלים אמר מפכ"ל המשטרה, כי חומר החקירה כולל בתוכו מסקנות, אך המשטרה נמנעה מלהמליץ לגבי מעורבים, אם כי לגבי כל אחד מהם יש סיכום ביחס לעבירות המיוחסות לו. לדברי המפכ"ל, זהו אינו המקרה שבו המשטרה צריכה להמליץ, מה עוד שהיו כבר בעבר חקירות שהועברו להכרעת היועץ המשפטי — ללא המלצה.

המפכ"ל הטעים כי „לצוות שעסק בחקירה יש היום תמונה בהירה וברורה לגבי מה שהיה".

המפכ"ל קראוס מסר, כי במהלך החקירה חשבו החוקרים לבדוק כמה עדים בפוליגרף, כל העדים שנשאלו בעניין הביעו הסכמתם. אך לבסוף ויתרה המשטרה על הרעיון משיקוליה שלה.

המפכ"ל סירב למסור פרטים על תוכן החקירה או על זהות הנחקרים. בסך הכל נחקרו 39 אנשים: 5 שרים וחכ"ים, 30 אנשי שב"כ ו־4 מעורבים נוספים. כל הנחקרים שיתפו פעולה. כל החקירות התנהלו במתקן משטרה או ב„מתקן ממשלתי" כהגדרת קראוס, אך לא בבתים פרטיים של נחקרים. כמה מן הנחקרים נחקרו פעמיים ויותר.

בתשובה לשאלה, האם היו מיסמכים שהצוות ביקש אך לא קיבל — השיב קראוס „אין תגובה".

חלק מן הנחקרים נחקרו על ידי המפכ"ל בעצמו.

יצויין כי את מסקנות המשטרה הכתובות יקבל רק היועץ המשפטי. שר המשטרה לא יראה את המסקנות הכתובות אם כי הוא דווח על החקירה במהלכה וסיומה בעל פה.

ניכר כי המפכ"ל שבע רצון מסיומה של החקירה „כשאגיש את החומר ליועץ המשפטי ארגיש כמו אב שעשה בר מצוה לבנו, ברוך שפטרנו מעונשו של זה". לקראוס יש היסוסים אם בכלל היתה הפרשה צריכה להיחקר במשטרה אך משהדבר הוטל עליה זה בוצע ללא רבב. „אוטובוס קו 300 נסע עד היום ואני מקווה שעכשיו הגיע לתחנתו הסופית" — אמר.

אשה הורדה במנוף לטיפול נמרץ

מקרה נדיר אירע אמש סמוך לחצות בשכונת ג'סי כהן בחולון, כאשר אנשי מד"א הזעיקו לעזרה את כבאי האש כדי לאפשר העברת אשה חולה לטיפול נמרץ בבית החולים „וולפסון".

האשה, בת 64, משקלה למעלה מ־250 ק"ג. אנשי מד"א, שהוזעקו למקום על ידי שכנים, לא יכלו להעבירה באלונקה בחדר המדרגות בגלל משקלה.

הם הזעיקו את כבאי חולון, אולם נתברר כי מנוף החילוץ שלהם מקולקל. כתוצאה מכך הוזעק מנוף חילוץ של כבאי תל־אביב, ובעזרתו הורדה האשה מהרפסת דירתה בקומה השנייה.

הרבנות המועצה הדתית בני־עיש

למכובדנו הדגול

ראש המועצה הדתית

מר יוסף חובב נ"י

ורעיתו

ברכות מאליפות לנישואי הבת

ברכה תחי' עב"ג עמנואל ויתרי נ"י

בורא עולם בקנין השלם זה הבנין

הרב שלום צדוק — רב מקומי

זכריה יהודה — גזבר

הסקר הוא אמת

שמונים אחוז מתושבי יש"ע הערבים רוצים בהקמת מדינה פלשתינית בכל ארץ ישראל (ארץ ישמעאל השלמה) ושישים אחוז מהתושבים האלה סבורים כי הטירור הערבי הוא האמצעי להשגת המטרה — זאת העלה סקר שנערך בשטחים על ידי כמה גורמים, כגון: עתון יומי בארצות הברית, רשת הטלוויזיה האוסטראלית ו„אל פג'ר", היוצא בין העתונים הערביים במזרח ירושלים. למותר לציין שאת הסקר ערכו אוהדי „פתח", ולמעלה מכל ספק שמארגניו השתמשו כלפי 1,024 הנשאלים באמצעי לחץ ואיומים, במישרין או בעקיפין.

אנשי המימשל מנסים לצמצם את אמינות הסקר ומערערים על תוצאותיו. מהצד האחר יש סבורים שמספר התושבים המעוניינים בהסדר עם ישראל, קטן עוד יותר. אם כה ואם כה המסקנה המתבקשת היא שהרוב הגדול של ערביי יש"ע מסכימים עם מגמותיו של אש"ף שעיקרן לא להשלים עם קיומה של מדינת ישראל. וגם אם אש"ף יואות להכיר פורמאלית בהחלטות 242 ו־338 — לא תשתנה העובדה הנ"ל. הם אומרים לנו: אתם חכיתם אלפיים שנה — גם אנחנו מוכנים לחכות הרבה שנים ובלבד שלא נשלים עם קיומכם.

זו מסקנה עגומה ומי שמחזיק בה יסיל בנקל להאשים בחברות לכהנא מ„כך". אני יכול להשיב לו, שהאלמנטים המורכבים של שיבת ציון וקיבוץ גלויות לא נתגלו בבית מדרשו. מה שהוא „חידש", זה הפתרון שלו וזה איננו מקובל ואיננו ישים ולכן הוא נדחה על ידי הציונות השפויה.

לאור הממצאים של הסקר, שלאמור אינם חדשים אף הם, הפתרונות שמפלים באחרונה לשם הגשמה כלשהי של האוטונומיה או לשם הוכחת רצון טוב מצד ישראל כלפי ערביי „השטחים" — נראים שאינם קולעים למטרה. אנו זוכרים היטב, שמר פרס, שר הבטחון בממשלת רבין, והממשלה האחרונה של המערך לפני מהפך הליכוד, התעקש לקיים בחירות בערי יהודה ושומרון. תוך האווירה שזוהו מירשם בדוק ומנוסה להשתלטות אש"ף ברשויות המקומיות. אכן, האזהרות נתקיימו ואנשי אש"ף זכו לעמדות ליגליות ולהגברת יוקרתם והשפעתם עד שהיה צורך להדיח את רובם. ראש עיריית שכם האחרון שפעל כראש עירייה ממונה, נרצח על ידי אנשי אש"ף.

הווי אומר שכל עמדה אשר ישראל „תשתחרר" ממנה, תיתפס עד מהרה על ידי אנשי אש"ף משום שלא יימצאו מועמדים אחרים שיהיו מוכנים להסתכן בתחרות עם אנשי הטירור (ואם יסתכנו, גורלם ייחרץ). אם אין בכוחנו להגן על ערבים בכלא ישראלי, הצפויים להירצח מפני שהם חשודים בשיתוף פעולה עם השלטונות — כיצד נוכל להגן על מי שיסתכן לשתף פעולה עם המימשל הישראלי אפילו בתחומים שאין להם כל קשר עם פוליטיקה? אוטונומיה חד־צדדית פירושה היחידי הוא הפקרת החיים האזרחיים לשלטונם הבלתי מוגבל של המחבלים והעמדה של מערכת ממלכתית לרשותם של הרוצים בחיסולה של ישראל, כפי שמזכיר לנו הסקר הנזכר לעיל.

לפיכך אין למהר ביצירת עובדות שלא נוכל למחקן באשר הטעות תטפח לנו על הפנים. אם נכונות ההערכות שירדן מנסה לחזור לרחוב הערבי; ואם, וכאשר יתברר, שהיא נוחלת הצלחות ודוחקת את רגלי אש"ף, על כל פלגיו, מהוויה — אז אז יגיע תורנו לשקול את הצעדים שעלינו לנקוט. עד אז — שב ואל תעשה עדיף.

בקצה העט

מאת צ.ב.

היתה פיסגה?

רק שבוע עבר מהפיסגה פרס—מובארק באלכסנדריה וכמעט נשכחה. עד לפני מלאת לה 5 ימים. הודיע ראש לשכתו של הנשיא מובארק הלא הוא מיודענו עוסאמה אל באז, כי „מצרים לא תקיים יחסים מיוחדים עם ישראל ויחסיה הרגילים אתה יתקיימו במקביל לפתרון הבעייה הפלשתינית".

עד כמה שידוע, ישראל לא ביקשה מעולם „יחסים מיוחדים" עם מצרים. להיפך, ישראל רוצה ביחסים רגילים מאד, נורמליים מאד — הללו נראים רחוקים מאד. כזכור, ההודעה המשותפת אחרי הפיסגה לא הזכירה כלל את הנורמליזציה וכאשר עתונאי שאל את מובארק לגורלה של הנורמליזציה, השיב לו שאינו רוצה לשמוע את המלה הזאת.

לפי המצוצה ולפי המאמצים שישראל השקיעה לקיום הפיסגה — נועד לה התפקיד להניע את גלגלי הנרמול. לא ידוע אם יעד זה טופל בכלל. אבא אבן שהיה באלכסנדריה הגדיר את תוצאותיה באמירה: „הרבה אור ומעט תוכן" בהשוותן לפעילות פסיכולוגית מסויימת של גוף האדם.

על פגישה שאינה מניבה תוצאות של ממש, נהוג לומר שהחשיבות טמונה בעצם קיומה. אבל כלום היה צורך להשקיע כה הרבה התבזויות לקיום פיסגה שכזו, הלהיטות אחריה במשך 25 חודשים. כמו הקרבת טאבה על מזבחה, שימשה אף היא מכשיר לאפשר לנשיא מצרים לבעוט בישראל בעניין הנורמליזציה ולהופיע שוב בפני העולם הערבי כמי שפתרון הבעייה הפלשתינית הוא משאת הנפש שלו והסכם השלום עם ישראל — יהא אצלו בדרגה שולית ביותר? והרי הדבר היה ידוע מראש!

„התוצאה" היחידה מהפיסגה מתרכזת עתה בפעילות עניפה של ראש הממשלה מסביב לוועידה הבינלאומית. תהיה הוועידה במתכונת שתהיה — תועלתה מפוקפקת וספק אם סכנתה פחותה מסכנת קיפאון.

הערוץ שיהיה לרועץ

אחד ממשגותיהם ומתבלוליהם של אבירי הדימוקרטיה הישראלית, שנשאר הגלה הם, כידוע, אנשי שינוי ובראשם השר אמנון רובינשטיין — מתבטא ב„רעיון הנפלא של הערוץ השני לטלוויזיה". אלה שהגו את הרעיון ופועלים להגשמתו הצליחו להשיג רוב ובכל ח"כ ושר הרוצה להזהר את כדימוקרט אותנטי — רואה בתמיכה בערוץ שני לגיטימציה לכך.

כדוע צריכים ערוץ שני? נדמה לי שאיש מהתומכים הנלהבים לא שאל את עצמו את השאלה הזאת שאילו שאל — לא היה יכול להשיב תשובה של ממש.

אומרים שריבוי הערוצים הוא סימן מובהק למשטר הדימוקרטי והראיה באיטליה, למשל, יש שש מאות תחנות! אבל יש אלף סיבות האומרות שישראל הענייה השרויה במצור ובמצוק, אינה צריכה לבזבז, לא מכספי הציבור ולא מכספי היחיד. עוד משאבים. כדי לקיים תחנה מיותרת. מה שלא נגיד על הטלוויזיה הישראלית ויש לנו הרבה להגיד, אי אפשר להתעלם מכך שבעצם סיבה ומהותה היא חייבת לפעול, ואף פועלת, באווירה דמוקרטית ביותר. ולו רק מהטעם שהיא משרתת את המדינה שמשטרה בנוי על קונסנסוס וכמוה גם הוועדות הממלכתיות. מדינה כמדינת ישראל אינה צריכה להרשות שהיא רשאית להעניק לאזרח את הלוקסוס לעבור בלחיצת כפתור לתחנה אחרת אם באותו רגע התחנה הממלכתית גורמת לו לעקימת אף. דומני, שמלבד צפייה בטלוויזיה, יש עדיין צורות־תרבות ועיסוק, אחרים.

אומרים ... קנאת סופרים תרבה חכמה ... — גם ריבוי ערוצים ... ולהתחרות המדיום. ובכן רק תינוק בעריסה יאמין שהדבר יוביל להעלאת הרמה של התחנות „המתחרות". נכון הגדיר זאת מנכ"ל רשות השידור אורי פורת, באמרו כי „לא תהיה תחרות על תת־רמה". וכבר נאמר בסוד זה, כאשר הוחל לדבר על הערוץ השני, שיש סבירות גבוהה כי התחרות לא תעלה את הרמה התרבותית של צופיה אלא להיפך, כל אחת מהן תרצה לרכוש את הצופה בהנמכת הרמה. בפריטה על אינסטינקטים תסיות, לסף הנמוך של אלימות, מין, ספורט, פופ ולהיטים מסבסדי־אמנותיים.

תמה אני, על מנהיגי היהדות הדתית־לאומית וביחוד על סיעת המפד"ל בכנסת, שלא הרימה את קולה נגד כיוון מכשיר נוסף בעל עצמה כבירה שיהווה עוד גורם לחינוך ולהשפעה לפריקת עול והשחתת הנוער. כי כמותם יודעים שעל הראשונים אנו מצטערים והנה באים להוסיף עליהם.

אם הערוץ הראשון כך עכשיו — נקל לתאר מה דמותו תהיה, כאשר יתחדד בתחרות־התחרות עם הערוץ השני המתוכנן שיהיה, ללא ספק, גרוע ממנו פי כמה.

וצריך לזכור שזה מקרוב, הממשלה נתנה לגיטימציה לטלוויזיה בכבלים. התחנות הפרטיות שהתקיימו עד עכשיו באופן בלתי־חוקי וללא כל הגבלה כבר הצליחו לעשות שמות ובאין גוף ציבורי של ממש על גבי בעליהן, שיקיים מעקב מתמיד על הפעלתן — ניתן לשער לאיזה מערבולת של בלבול המוחות והשחתת המידות אנו עתידים להיקלע.

מה היא חושבת שמלקקים פה דבש?

כידוע, בעיירות מזרח אירופה היו משפחות בהן עקרת הבית היתה המפרנסת. הבעל, עסק בתורה ובתפילה וישב רובו של יום בבית־הכנסת. פעם בשעת הבוקר אחרי התפילה, היתה האשה זקוקה לבעלה ובאה לבית הכנסת. שם מצאה אותו מיסב עם עוד יהודים כמותו ולוגמים משקה לעילוי נשמתו של פלוני. כעסה האשה ואמרה לבעלה: נמאס לי לעבוד קשה לפרנסת הבית, כשאתה יושב פה ומבלה עם חבריך. אמר לה הבעל: אדרבה בואי שבי גם את אתנו. התיישבה ונתכבדה בלגימה משקה חריף, שלא היתה רגילה בו. משטעמה, עיוותה פניה ואמרה: פוי! אמר לה הבעל: מה חשבת — שאנו מלקקים פה דבש?

נזכרתי בסיפור הזה במשלה הנושא של חברות נשים במועצה הדתית. אני כשלעצמי, אינני רואה הכרח שנשים יהיו חברות במועצה הדתית ואת לא משום פסילתן אלא משום שהנושאים הם עניין לעסקנים ממין זכר. אבל לא הייתי פוסל דבר כזה, כשם שיהודים דתיים וגם רבנים יושבים עם נשים בממשלה, בכנסת, בעיריות ובכל מוסד ציבורי אחר. אולי אפילו ישפר הדבר את האווירה בדיונים ואת „עילומם".

אבל מי שסבור שחברותן של נשים במועצות הדתיות איננן רצויות — אני מציע לו דווקא להסכים לכך. בטוחני שבמהרה יברחו משם משום שיווכחו שאין מלקקים שם דבש.

הסיק מסקנות נכונות

רפי סוויסה הואשם על ידי מבקר המשטרה (האלוף במילואים אברהם אדן) בכמה האשמות, למשל:

הוא הגיש דיווחים בלתי נכונים והטעה את השר. תשובתו היתה: נכון, אבל הדבר נעשה שלא בכוונה הטעייה, אלא משום שעובדיו הטעו גם אותו — ואולי בכוונה. שר המשטרה קיבל הסברי של סוויסה. נשאלת השאלה: אם עוזרי סוויסה הצליחו להטעות אותו, כלום אין זה סימן שאינו מתאים לתפקיד? ומה גם שמבקר המשטרה עומד על דעתו שסוויסה התכוון בזדון להטעות את השר!

מר סוויסה מינה למנהל בית הסוהר בג'נין אדם בלתי מתאים ומושחת; נקט מעורבות יתירה ופרוטקציוניזם במינוי קצינים. השר הודה שמעורבותו של נציב בתי הסוהר היתה מותומת. בעניין המינוי של נציב בית הסוהר היתה מוגזמת בעניין המינוי הובאו לידיעתו.

מר סוויסה נקט פרוטקציוניזם במתן העדפויות לאי אלה אסירים וקרוביהם בניגוד לנהלים ובניגוד להתרעות המשטרה. היה פונה בעניינים אלה לדרגים הנמוכים ממנו והללו קיבלו את הפנייה כפקודה. השר: לא הוכח שידיו של הנציב אינן נקיות, מאחר שאין נוהלים ברורים בעניינים אלה. אבל צריך לנהוג, בזהירות יתר, במתן אישורי כניסה והטבות לאסירים.

המבקר האשים את הנציב בהתנהגות בלתי הולמת — בין השאר: בערבבו עניינים אינטימיים בתפקידו. עובדות בשירות בתי־הסוהר היו מתלוות אליו, ללא צורך ענייני בסיורים בבתי הכלא. חלק מהדברים הוכחשו על ידיו ובחלק הודה. השר: לנציב צריך להתלוות רק מי שמחייב לעשות כן בתוקף תפקידו.

מתברר שחשדות למעשים פליליים לא נחקרו על ידי המבקר ורק נרשמו על ידיו. בדיקות משטרתיות לא הוכיחו אמיתותם. היועץ המשפטי טרם בדק אותן.

לאחר כל מה שפורסם בנושא נדמה שבפראפראזה לאותו סיפור ידוע כשתשובת הרב היתה „זה לא טרף אבל מסריח". אפשר לומר בסיכום הדברים כי הנציב נכשל במילוי תפקידו ובצדק נשמעו תביעות מאישים שונים שיש לפטרו.

התפטרותו של מר סוויסה מתפקידו — היא מסקנה הגיונית מהממצאים שאושרו על ידיו ומהם עולה שאמנם נציב בית הסוהר נכשל בתפקידו. השר בעצמו היה צריך לפטרו אבל משלא עשה זאת — צריך להעריך את ההתפטרות של מר סוויסה, כצעד נכון.

משום מה מישהו היה מעוניין לעורר כמעט־פגיה, כשנודע על ההתפטרות והעתונים הפריזו בהקדישם לנושא כותרות ראשיות. המשרה עצמה אינה כה נעלה ומר סוויסה אינו היחידי המצדד במשטר ליבראלי בבתי הסוהר. אגב: האם קביעת משטר זה או אחר במתקנים אלה אינה בסמכות הממשלה או לפחות שר המשטרה? ומניין אנו בטוחים שמשטר ליבראלי דווקא ימנע פשיעה.

עושים פלסתר את חוק התכנון והבנייה

חוק התכנון והבנייה תשכ"ה—1965, מחייב רשויות התכנון והבנייה שונות לפרסם בעתונות הודעות המתייחסות לתכניות המיתאר. זאת כדי שהציבור ידע מה מתוכנן להיעשות ולהיעשתות.

יש תכניות או שינויים הנוגעים לאנשים באופן אישי ועלולים לפגוע ברכושם. הודעות אלה נועדו להביא את השינויים לידיעתם, למען יהיה סיפק בידיהם לנקוט אמצעים הדרושים לשמירת זכויותיהם.

עקב הצורך בקימוצים ויוקר הפירסומים בעתונים — החליטו כנראה הרשויות הנוגעות בדבר לצמצם את ההוצאה הזאת עד למינימום ההכרחי ולכן הן מפרסמות את ההודעות בשורות צפופות ובאותיות זעירות ביותר. ההודעה המצולמת כמעט שאינה ניתנת לקריאה ללא זכוכית מגדלת.

למותר להגיד שבכך מכשילים — גם ללא כוונה — את תכנו ומטרתו של החוק.

מהראוי שמשרד הפנים, הממונה על ביצוע חוק זה, יתן דעתו לתקלה זו ויפעל למניעתה.

טעם טוב

גלאט כשר (בהנהלה חרדית)

מטעמי סין ואירופה

• ארוחות עסקיות בוקר וצהרים בשרי ופרווה.
• סנדוויצ'ים, מלוגת, שתיה חמה וקרה.

אוכל מוכן הביתה

• כל סוגי הבשרים התוספות הממולאים והסלטים למיניהם
• דגים מסוגים שונים
• מרקים למיניהם
• מבחר מטעמים סיניים

ההגנה 25 (מאחורי התחנה)

חדש קפיות

מבצע — לכל המחלות — קניה מעל 5 מנות עיקריות — המנה האחרונה חינם

הזמנות מראש לטלפון: טל. 912880, 823306

הפתיחה בעזה"י ביום שני הקרוב בשעה 20.00

صورة عن الاصل

ועידה וקוץ בה / מאת משה אישון

למי דרושה ועידה בינלאומית?

לכל הדעות, ועידה מסוג זה אינה דרושה וודאי שאינה לטובת מדינת ישראל.

ניסיון השנים מוכיח כי בוועידות בינלאומיות לא צמחה תועלת לישראל וגם לא הצמיחו את השלום המיוחל לעמי המזרח־התיכון. בכל אחת מהן, אם זה בעצרת האומות המאוחדות ואם זה במועצת הביטחון — לא נשמעו קולות של שלום. קולות של הסתה נשמעו בהן למכביר. לא זו בלבד, גם ההחלטות שנתקבלו, ריח המסיתים נדף מהן.

נשאלת איפוא השאלה, האם מדינאי נבון ידבק בכל אלה? על־פי ההיגיון שומר נפשו ירחק מהם.

ועידה בינלאומית, בראשותן של חמש המעצמות הגדולות היא אנטי־תיזה לשלום וממילא הורסת מראש את הגשרים שנבנו בדרך לשלום, במסגרת מגעים שקטים, ולעיתים חשאיים ביותר בין עמי האיזור.

הלכך, מי שמחליט כי שנת 1987 צריכה להיות שנת משא־ומתן לקידום השלום בין ישראל לשכנותיה הערביות, במסגרת ועידה בינלאומית, אינו אלא כובל את השלום באזיקים ובעת ובעונה אחת פותח שערים בשביל מחרחרי מלחמה.

הם יצאו נשכרים בוועידות כגון אלה. אבל מה לנו — מה למדינת ישראל לחפש בוועידות מסוג זה?

גם אם יתקבלו כל אותם הדברים שראש הממשלה הציג כתנאי מוקדם להסכמתה של ישראל לוועידת שלום, לא יהיה בכך כדי להצדיק ועידה בינלאומית, אף לא ליווי בינלאומי.

הדרך היחידה והבטוחה לקידום השלום, היא: דרך המשא־ומתן הישיר בין הצדדים הנוגעים בדבר; הם בלבד, בפגישה פנים אל־פנים מסוגלים לפרוץ את חומות האיבה שהפרידו ביניהם; רק הם יכולים לסלול דרך לתקופה חדשה ביחסי עמים ומדינות במזרח־התיכון.

אם נבדוק את השתלשלות האירועים והמלחמות במזרח־התיכון נמצא, כי רובן אם לא כולן — פרצו כתוצאה מהתערבותם של גורמים פוליטיים שמחוץ לאיזור. כך זה היה במלחמת הקוממיות וכן במלחמת יום הכיפורים וכדומה.

ברית־המועצות, למרות שהחלה לגלות פנים שוחקות לישראל השפעתה במזרח־התיכון נובעת מהמלחמות. ברגע שייכון השלום היא לא תמצא את מקומה, אף לא באותן מדינות ערביות הקשורות היום איתה בחוזה ביטחון.

הסובייטים יודעים זאת, ואם בכל זאת יש את נפשם ליטול חלק במה שמכונים תהליך השלום במזרח־התיכון, הרי זה כדי ליצור תנאים כאלה שירחיקו את השלום. מכל מקום, הם לא יופיעו כדוברי שלום לטובת ישראל, אלא יעשו הכל כדי להקצין את עמדתם של הערבים שלא להתפשר עם ישראל. במלים אחרות: הסובייטים עלולים להחזיר אותנו לדיונים לא רק על גבולות מאי 1967, אלא אל תכנית החלוקה של נובמבר 1947.

גם סין העממית, אשר לפי תוכניתם של אדריכלי הוועידה הבינלאומית צריכה לתפוס מקום מרכזי בצוות המוביל של הוועידה, — לא תיהפך סניגור הדורש את טובתה של ישראל.

משך שנים גילתה סין העממית יחס של איבה כלפי מדינת ישראל. אין להניח כי שינתה את טעמה, גם אם היא מוכנה לפתוח בפקין מסעדה סינית כשרה כדי למשוך תיירות יהודית...

ומה לנו לצפות מצרפת ומבריטניה הגדולה?

הרי שתי מדינות אלה כבר תמכו בוועידת ונציה בזכות הקמת מדינה פלשתינית עצמאית ואף המליצו את יאסר ערפאת כמלכם של הפלשתינים.

מדיניותן של צרפת ואנגליה ידועה איפוא. ואפילו המתונים ביותר במועדון של הפוליטיקאים הישראליים ספק רב אם יכולים לסמוך את ידיהם על מדיניותם המזרח־תיכונית של אנגליה וצרפת.

אפילו ארצות־הברית שהכל רואים בה את הידידה הגדולה ביותר של מדינת היהודים אינה משדרת על גל אחד עם ירושלים בכל הקשור בפתרון הסכסוך המזרח־תיכוני. אמנם היא תומכת בישראל, לעיתים אף ללא סייג. היא מעמידה לרשותה כלי נשק חדישים ומענקים במיליארדי דולרים כדי שתוכל להתגבר על מצוקתה הכלכלית. אף־על־פי־כן כאשר מגיעים לניסוחים מדיניים הנוגעים להצבת גבולות בין עמים ומדינות בולט פער גדול בין וואשינגטון לירושלים.

יתר על כן, ארצות הברית כמעצמה עולמית גדולה קובעת את מדיניותה על־פי שיקולים גלובאליים, כך שגם אם היא תומכת בישראל אינה מזניחה את ארצות ערב. להיפך, בשיקוליה האסטרטגיים — ארצות ערב תופסות מקום נכבד ביותר. וככל שמתהדקים הקשרים האסטרטגיים בין וואשינגטון לקהיר, רבת־עמון, ריאד ובגדד כן הולכת ומתרופפת התמיכה האמריקאנית במפת השלום הישראלית.

כל עוד שאינם יושבים ליד שולחן אחד — האמריקאנים, הרוסים, הסינים, האנגלים והצרפתים, — יכולה ארצות־הברית להגמיש את מדיניותה, ולהסתפק בצביטה בפניה של ישראל כמי שבאה לייסר אותה על מהלך מדיני זה או אחר. לא כן כאשר חמשת הגדולים ישבו יחדיו. אז כל אחד מהם יקפיד בקביעת עמדתו שלא להגיע לקרע עם אלה שהוא חפץ ביקרם מטעמים מדיניים וכלכליים כאחד.

בוועידה בינלאומית עלולה ארה"ב למצוא את עצמה, אם לא מרצון — הרי מאונס, מתחרה עם ברית־המועצות על ידידותן של מדינות ערב.

יש איפוא לזכור זאת כאשר מדברים על ועידה בינלאומית, כדי להקדים תרופה למכה.

התרופה הבדוקה ביותר היא לומר "לא" באל"ף רבתי לוועידה בינלאומית.

ישראל יכולה להרשות לעצמה להתנגד לוועידה כזו שהרי גם ידידתה הגדולה ביותר — ארה"ב אינה מתלהבת מרעיון זה.

זאת יכולנו ללמוד גם מדבריו של שר החוץ ג'ורג' שולץ בעת שקידם השבוע בברכה את ראש ממשלת ישראל שמעון פרס בהגיעו לוואשינגטון.

*

הרעיון לכינוס ועידה בינלאומית אינו חדש. זה שנים הוא מתגלגל בוואריאציות שונות. יש אף מקשרים בינו לבין הוועידה שנערכה בדצמבר 1973 בז'נבה בנשיאותם של בריה"מ וארה"ב. בכל זאת אין דומה ענין הוועידה הבינלאומית על־פי ההצעה החדשה, לוועידה שנערכה בשעתו בז'נבה. לא הרי זה כהרי זו. בז'נבה נתכנסה הוועידה, אחרי מלחמת יום הכיפורים במגמה למלא אחרי החלטת מועצת הביטחון שדובר בה על חיפושים להשגת הסדר במזרח־התיכון. יתר על כן, הוועידה דאז נערכה בחסותן של ארה"ב ובריה"מ בלבד ואילו הוועידה המוצעת עתה תעמוד תחת חסותן של חמש המעצמות הגדולות המיוצגות במועצת הביטחון. גם הנסיבות שונות לחלוטין. אז עמדנו אחרי מלחמה — כיום אנו ניצבים בעידן של שלום בין ישראל למצרים; בעידן של רגיעה ומגעים ישירים עם אחדות ממדינות ערב. יש איפוא להתנגד על הסף לוועידה הבינלאומית אשר עלולה לטפח את המגעים השקטים הם נתונים בפורום חשוף לזרקורי התקשורת שבאופן אובייקטיבי לא ניתן להגיע בו לקירוב לבבות...

מקובל להניח כי זכות ה"קופירייט" על הוועידה שמור למלך חוסיין. הוא העלה רעיון זה בפומבי וגם שיכנע בסתר את מלך מרוקו ונשיא מצרים להתייצב מאחוריו. אולם בדיקה יסודית יותר תוכיח כי לא לחוסיין שמורה "זכות היוצרים" של הוועידה, אלא לחאפז אל־אסאד — נשיא סוריה הקשור בברית ידידות והגנה עם ברית־המועצות. הוא הגה רעיון זה, ככל הנראה בהנחיית מוסקווה המעוניינת — כאמור — לתפוס עמדות נוחות יותר בזירה המזרח־תיכונית.

דומה שסיבה זאת דיה כדי שישראל תשיב בשלילה על רעיון הוועידה הבינלאומית.

ועידה מסוג זה תמנע הסדר עם ירדן, בלא הסדר מקביל עם דמשק, אשר כידוע מציגה תנאים קשים ביותר לישראל ובראשם: דרישה אולטימאטיבית לנסיגה כוללת מרמת הגולן עוד בטרם יתחילו לדבר על הסדרים כלשהם.

גם ירדן שהתקרבה לסוריה לא תוכל להינתק ממנה. היא תצטרך להתיישר על פי צלילי החליל של דמשק, ליד השולחן של הוועידה הבינלאומית.

באותה ועידה, אם תכונס, גם יישמעו צלילים של אש"ף בעד מדינה פלשתינית עצמאית על כל המתחייב מזה.

צלילים מוכרים. הפלשתינים חוזרים עליהם מדי שנה בשנה בעצרת האומות המאוחדות; הם גם עולים לעתים קרובות בדיוני מועצת הביטחון ופורומים בינלאומיים אחרים; פעם של המדינות המזוהות ופעם של הבלתי מזוהות וחוזר חלילה.

נשאלת איפוא השאלה: האם אנו במו ידינו צריכים לתת יד להקמת במה בינלאומית שישראל תמצא את עצמה מותקפת ונלחצת מכל הצדדים — מצד אויבים וגם ידידים שאינם מוכנים לוותר על הנכס האסטרטגי של ארצות ערב.

ראש הממשלה, שמעון פרס אמר בוואשינגטון, כי נתן את הסכמתו לוועידה בינלאומית כהווה למלך חוסיין שהתנה את השתתפותו בתהליך השלום בקיום ועידה כנ"ל.

בהזדמנות אחרת אמר, כי ישראל לא תסכים שוועידה בינלאומית תכפה את דעתה על המדינות הנוגעות בדבר. מר פרס אף פירט תכנית לפיה תופעל הוועידה במסגרת ועדות — ועדה־ועדה לכל נושא. כך למשל תוקם ועדה נפרדת לשיחות עם ירדן, ועדה לשיחות עם סוריה וכו'.

לכאורה, יש בזה משום פתרון, כדי לנטרל את המעמד הכפייתי של הוועידה. אבל מבחינה מעשית לא ניתן ליטול מהוועידה את מעמדה הסמכותי שהרי הוועדות יהיו קשורות במליאת הוועידה, ממילא לא יועילו החכמים דבר בהצעותיהם המתחכמות.

בשלב זה, עדיין לא מאוחר לסגת מרעיון הוועידה. על ישראל להבהיר לכל הגורמים הנוגעים בדבר, כי אחרי "הרהור שני" הגיעה לכלל מסקנה שהוועידה לא תשרת את השלום ועל־כן היא מעדיפה את המשא־ומתן הישיר עם כל אחת משכנותיה בנפרד.

באותה הזדמנות אף ראוי להזכיר כי בהסכמי "קמפ־דייוויד" נקבעו מסגרות כיצד לפתור את הבעיה הפלשתינית. מדובר בהם על אוטונומיה, על תקופת מעבר ועל הכרעה בתום חמש שנים מהפעלתה.

הסכמי "קמפ־דייוויד" מחייבים את כל אלה שחתמו עליהם. לפי זה לא רק ישראל קשורה בהם, אלא גם מצרים. זכותנו איפוא לתבוע מהמצרים לקיים את הנאמר בהסכמים ולפעול בהתאם.

למעשה, תשובה כזאת היתה צריכה להינתן ב"פיסגת אלכסנדריה" בעת פגישתם של ראש ממשלת ישראל עם נשיא מצרים. אך למרבה הפלא, שם לא דיברו עוד על הסכמי "קמפ־דייוויד". ייתכן שהאשם הוא באלה אשר הכינו את "פסגת אלכסנדריה". יש אף מקום לחשוד שמישהו מבין הצוות אף התחייב שלא ידברו באלכסנדריה על הסכמי "קמפ־דייוויד".

אולם, גם אם כך היה הדבר — בשיחה ב"ארבע עיניים" עם הנשיא מובארק צריך היה ראש הממשלה פרס להזכיר לו כי לא חלפה שעתם של הסכמי "קמפ־דייוויד".

על סמך אותם ההסכמים הוא תבע בגרות בשאלת טאבה; על־פי אותם ההסכמים ישראל נסוגה מסיני, לכן זכותה של ישראל לתבוע ממצרים לקיים את הנאמר בהסכמים בכל הקשור בבעיה הפלשתינית.

ברגע שהסכמי "קמפ־דייוויד" יהפכו למוצג ארכיאולוגי, כפי שטען השבוע מזכ"ל מפלגת העבודה עוזי ברעם, הרי שעלול להתערער מן היסוד ענין השלום שנבנה בעמל רב ב"קמפ־דייוויד".

כאמור, בהסכמי "קמפ־דייוויד" לא מדובר כלל וכלל על ועידה בינלאומית.

האם גם ישראל החליטה להתעלם מזה?

*

ועידה בינלאומית, נוסף להיבטים השליליים שהיא נושאת בחובה, גם מערערת — כאמור — את הסכמי השלום המעוגנים בהסכמי "קמפ־דייוויד". כך שאפילו אם נקבל דעת אלה הטוענים, כי לשם קידום תהליך השלום יש להסכים לוועידה בינלאומית, אין בזה משום תשובה לשאלה, האם לא יצא שכרה של ועידה בינלאומית בהפסד הגדול שייגרם עם הפיכתם של הסכמי "קמפ־דייוויד" למוצג ארכיאולוגי?

ההפסד בולט לעין.

חשנו בו בשיחות שקדמו לפיסגת אלכסנדריה ולאחריה; אנו עדים לכרסום בהסכמים הנ"ל מצד ממשלת מצרים ומצידם של יתר מדינות ערב המוגדרות כמתונות במדיניות החוץ שלהן; וגם אצל מדינות אירופה בולטת לעין ההתכחשות להסכמים הנ"ל שהן לא היו שותפות להם.

מן הדין שבעת הבירור בעד ונגד ועידה בינלאומית יהיו לנגד עינינו הסכמי "קמפ־דייוויד".

אין לנהל ויכוח זה כאילו הוא נוגע לשתי המפלגות הגדולות בלבד; יש להתייחס אליו כאל ויכוח שעתיד ישראל קשור בו. רק אז ניתן יהיה להגיע להכרעות אמיתיות, משוחררות מפולמוס בינמפלגתי. ואם כך ננהג, הרי שיש יסוד להניח, כי הרוב המכריע בממשלה ובכנסת יאמר "לא" לוועידה בינלאומית.

לא יהיה בכך משום הבעת אי־אימון בעמדה שנקט ראש הממשלה — תהיה זאת תשובה שנתקבלה ברוב ידע וראש הממשלה הצטרף אליה אחרי הרהור שני, משוחרר מלחץ הזמן של "פיסגת אלכסנדריה" ובעידוד הידידים שקיבלו את פניו בשערי "הבית הלבן" בוואשינגטון.

זריקת עידוד...

האם "מלחמת תרבות" חודרת גם לצה"ל?

מאת נ. גולן

דתיים עליך צה"ל — כך בערך אפשר היה להסיק מן הטפטוף האיטי, אבל העקבי, של ידיעות בנושא "הדתיים והצבא" שהתפרסמו בשבועיים האחרונים. התוספת הטריה ביותר ל"פרשה" היא חדשה שהתפרסמה אתמול: רב אזרחי הפריע, רחמנא ליצלן, ליחידה של חיילים דתיים לצאת לאימון לילה: אסף אותם סביבו וארגן תפילת ערבית. כאשר מפקד המחלקה דרש מ"החבורה" לצאת לאימון ענה הרב שהתפילה לא הסתיימה עדיין ולכן התחיל האימון במה דקות אחרי כן. בדיקה של דובר צה"ל העלתה שלא היה כל איחור. התפילה נעשתה בזמן המנוחה לקראת האימון והחיילים יצאו לדרכם בדיוק בשעה היעודה.

שאלה: מי היה מעוניין לצלצל בפעמוני החירום ולהשמיץ בפניו את החיילים המתפללים?

שאלה שניה: האם יצליח המהלך המסוכן של חוגים אנטי־דתיים בישראל להכניס את הקיטוב והחיצוניות שבין דתיים לאנטי־דתיים ברחוב ובכנסת — גם אל תוך צה"ל?

אין בכוונתי לעורר בהלת שווא. הצירוף של פרט לפרט בנושא זה חייב להוביל אל השאלה.

קודם לכן התנפלו עתונאים בחדווה על "הגילוי" שכמה מילואימניקים מסבבים לא יכלו לנסוע הביתה לחופשת שבת משום שנסיעה זו עלולה היתה לערבבם בחילול שבת.

שבוע או שבועיים חלפו — ועוד כותרת: טלפוניסטית סרבה להעביר שיחות פרטיות של חיילים המשרתים בבסיס שלה בשבת בטענה שפקודות מטכ"ל מחייבות אותה להעביר רק שיחות מבצעיות. שוב היה מי שהזדרז לפנות אל העתונים ואל אותם חוגים העשויים מספיחים מאירועים כאלה (שולמית אלוני, רן כהן) ובלחץ אנשי השמאל התפרסם לפתע ש"גורמים צבאיים" הורו להפסיק בשבת טלפנים שכן מוכנים להעביר שיחות בשבת.

כארבעים שנה נשמר בצה"ל העיקרון שכל החיילים שווים בזכויות ובחובות. האם עקרון זה נשבר עתה? האם חלילה ייווצרו שני סוגי צבא ושני סוגי חיילים בישראל?

בפקודות מטכ"ל, סעיף ג' שבתות ומועדים, נאמר במפורש: "יש להתכנן את זכוי היציאות להופשה וכן את שעת סיום השמ"פ בערבי שבתות וחגים כך שלכל חייל תהיה אפשרות להגיע לביתו שעה לפני כניסת השבת או החג".

ועוד נאמר בהן: בימי שבת ומועד — "תופסקנה כל העבודות בצה"ל פרט לעבודות החיוניות ביותר לבטחון המדינה..." בסעיפים אחרים נאסר על חיילים להפעיל מקלטי רדיו, או טלויזיה, בחדרי אוכל וחדרי תרבות.

בשבתות, נאסר לקיים הופעות בידור הכרוכות בחילול שבת ונאסר להפעיל רכב אלא למטרות חיוניות של בטחון המדינה.

עשרות שנים נשמרו הוראות אלה מתוך הבנה שרק הודות להן יכול צה"ל להיות צבא העם כולו. האם הבנה זו התרופפה לאחרונה בדרגים הבכירים? תא"ל רן כהן, מפקד בכיר לשעבר, מנסה לשמור על צביונה ליבראלית וחמנית ככל האפשר כאשר הוא אומר לי השבוע:

"הצבא הלך תמיד לקראת חיילים דתיים עד הגבול המקסימאלי. אם חיילים כאלה נמנעו מלצאת לחופשה בערבי שבת, כאשר שרתו במקומות מרוחקים מביתם וחששו שלא יספיקו להגיע עד הדלקת נרות — היו לי כאלה ביחידה שלי, דאגנו לפצות אותם בדרכים אחרות במהלך השבוע.

שום חיכוכים לא היו בין חיילים דתיים וקצינים בכל שנות שירותי בצה"ל. היתה הבנה הדדית שדתי באמונתו יחיה וחילוני באמונתו יחיה ובשיא טלפוניסטית דתית זה בשעה אוסר עליה להעביר שיחות בשבת, שלא בדיני נפשות, מותרים לה.

אלא מה — איסרנו לחיילים חילוניים להתקשר דרך טלפניות חילונית אם הם ישבו במוצבים רחוקים? לא כולם אין טלפון ישיר ואני, אישית, לא שמעתי חיילים דתיים מתלוננים על כך שחבריהם מטלפנים בשבת ומפרים בכך אחר פקודות מטכ"ל".

הערתי: לכאורה אותה מידה שפקודות מטכ"ל אוסרות נוהג שכזה?

תא"ל כהן: ודאי שאסורות.

החוק אומר גם לנסוע 120 קמ"ש בדרך בין־עירונית או תעמים ומגלשים. כל מי שנוסע במהירות כזו אי אפשר להחזיק אנשים הרחק מן הבית תקופה ארוכה ולא לאפשר להם להתקשר טלפונית דווקא בימים בהם נקבעים הקרוב ביותר, כלומר בשבתות.

זוהי עבירה — שהצבא מקבל ומשלים עמה. יש חוקים שהם בחינת גזירות שהציבור אינו יכול לעמוד בהן. חוקי מטכ"ל בקשר לשבתות — הם מן הסוג הזה.

פרצה מסוכנת בביטחון ישראל

דברים אלה של תא"ל רן כהן נראים בעיני תא"ל הרב חיים דרוקמן כפירצה דרכה עלול צבא ההגנה לישראל, הגורם השומר על חיינו במובן הפרואי והחשוב ביותר של המילה, להתדרדר למערבולת מסוכנת של חיכוכים בין דתיים לחילוניים. וזוהי, לדעתו, אחת הסכנות הגדולות לביטחון ישראל הרובצת לפתחנו.

על המשל שמביא תא"ל כהן מן הכבישים והנהיגה הפרועה שבהם מעיר הרב דרוקמן: ובכן, האם נשנה את חוקי המהירות בגלל שיש המון עבריינים הנוסעים יותר מ־90 או ממאה קמ"ש?

האם משטרת התנועה הרימה ידיים ויתרה על הגשת דרישות לעבריינים מהירות? האם הורים אל הצבא עצמו, האם משום שהרבה חיילים מסתובבים ללא כומתה לראשם, שינו את התקנות בדבר חבישת כומתות?

הגישה הנכונה צריכה להיות הפוכה — מלחמה מאפרת פקודות ולא כניעה למפירים משטר ונוהג בצה"ל. מלחמה זו חשובה לא רק מטעמים דתיים אלא גם מטעמים צבאיים מובהקים. אחרת עלולים להיווצר מחר שני סוגי חיילים בצה"ל: הסוג המסוגל למלא כל תפקיד והסוג המסוגל למלא רק תפקידים מסויימים. חיילים דתיים לא יוכלו להיות קשרים, נהגים, טבחים. האם יעלה דבר כזה על הדעת? האם מישהו רוצה בכך?

כל שנותי כמחנך, אני מחדיר בתלמידי אמון בצה"ל ומשכנע אותם שהצבא צריך לכבד את מצוות דת ישראל ואם הוא דורש מהם לחלל שבת הרי זה רק מטעמים מבצעיים חיוניים, מסיבות של פיקוח נפש.

דבריו של תא"ל רן כהן והדומים עלולים לעורר חשד אצל חיילים דתיים בפקודות שמפקדים בצה"ל נותנים להם בשבת, שנים אני מטיף שהחיילים החילוניים אינם "גויים של שבת". מה שאסור לנו — אסור לכל אחד. אל תתמכו מהוראות שבת כי גם הן חיוניות. האם תיווצר מציאות אחרת בצה"ל?

האם נרשה לגורמים פוליטיים שכידוע, מספרית הם בטלים בששים. אבל יודעים להקים סביבם רעש גדול במיליטנטיות האנטי־דתית שלהם להשמיט את הקרקע המשותפת מתחת לרגלי הצבא? ולשם מה? לשם הזכות נוסח טלפונים הביתה בשבת וכי העצר שווה בנזק המהדק?

מה באמת הולך בבסיס?

לפני שהפניתי שאלות רטוריות חשובות אלה אל דובר צה"ל — הלכתי לבדוק דברים בשטח. כלומר — שוחחתי עם חיילים דתיים כדי לברר "מה באמת הולך" בבסיס. הסיפורים שנאספו באמתחתי הם לא מהסוג שיכול להוסיף לעונג השבת שלנו.

מספר קצין בשם יעקב: "אלוף בצה"ל התקשר שבת אחת אל המרכזיה וביקש שיעבירו את השיחה שלו. הטלפוניסט התורן ענה לו: סליחה, אני דתי ואינני יכול להעביר שיחות פרטיות.

"למחרת — הורחקו כל העובדים הדתיים במחנה מתורנויות שבת. המסר היה ברור: מוטב שישרתו בשבת חילוניים המעבירים שיחות בלי בעיות".

פעם אחרת התקשר קצין בכיר אל נהג תורן ואמר לו: שמע, הרכב שלי נתקע, בוא לחלץ אותו. הרכב של הבכיר, כמסתבר, נתקע ליד שפת הים, בעת בילוי שעשועי של יום השבת. האם לזה התכוון מי שניסח את פקודות המטכ"ל בדברו על פעילות מבצעית חיונית? הנהג התורן הצבאי, על כל פנים, לא רצה להרגיז את הקצין הבכיר לקח את הרכב ונסע לחלץ...

האם רק להתייחס אל החייבים למיניהם כדי להתלונן על העבירה?

ודאי שלא. ואילו רק, האם היה זוכה לכותרת לכרירות בעמודים הראשונים?

מי שרק בזמנו אל ח"כ שולמית אלוני היה חייל צבעם על כך ש"מבריחים אותו לבצע בדיקות משפחות באוכלוסיה הערבית של יהודה ושומרון", ולכי הרה נהגה המתלונן לקרוא בפתוח באותיות שכבות: "כבייב מיטגים — מבריחים אותנו להכות ערבים...".

האם ראיתם כותרת דומה כאשר התרגיל הגדול של צה"ל התחיל בבוקרו של יום הכיפורים בבלי עיתוי זה — לא יכלו חיילים דתיים לסעוד סעודה מפסקת הכמכנבי ליום הצום בלעדיה — אבל הם כוון פיהם, שתקו, גילו הבנה. הרי גם חיילים דתיים יכולים היו לרוץ אל התקשורת ולהתלונן על פגיעה בזכויותיהם

(סוף בעמוד 4)

מי מעוניין בליווי בינלאומי?

מאת יעקב אדלשטיין

הוויכוח שהתעורר השבוע מסביב לנושא ועידה בינלאומית הוא ויכוח על ביצה שלא נולדה. הליכוד חש, כי מסעו של פרס לאלכסנדריה וההודעה המשותפת בין פרס למובארק, יש בהם משום הענקת עדיפות למעמד פרס ולפעילותו המדינית, ולכן גם התנגדו לוועידה בינלאומית. הדגל שהניף פרס הוא רק למראית עין ואין לו שום משמעות מעשית. התנאי שהציב להשתתפות ברית המועצות בוועידה בינלאומית, חידוש היחסים עם ישראל ופתיחת שעריה ליהודים, הוא תנאי כפול שלא יגיע לידי ביצוע, משום שברית־המועצות לא תוכל לוותר בנקודות אלה. פרס אף היה מוכן לוותר על חידוש היחסים, תמורת פתיחת שערי היציאה. אך ברית המועצות לא תפתח שערי היציאה בגלל השתתפות בוועידה בינלאומית, אלא בגלל חישובים אחרים לגמרי.

הרעיון לוועידה בינלאומית הוא ביסודו רעיון ערבי. נקודת המוצא שלי היא: ועידה בינלאומית משמעותה אי הכרה בישראל. לא מו"מ ישיר, אלא הסכם כפוי על ידי המעצמות. מו"מ ישיר נוגד את קו ההשקפה הבסיסית שלהם בדבר היות ישראל גורם זר ולא שייך באיזור.

גורם נוסף שעומד מאחורי הרעיון של ועידה בינלאומית הוא אמצעי לחלץ את המדינות הערביות מלנהל מו"מ עם ישראל. את המדינות הערביות בראש ובראשונה משום שאין להן בסיס כזה. חילוקי הדעות בין המדינות הערביות בכל הנוגע למו"מ עם ישראל מפלגים את העולם הערבי ולא מאפשרים לו להופיע כגוש מלוכד.

כדי לנטרל את המגמה הזו הנוכחת מאחורי העמדה הערבית לוועידה בינלאומית רוצה פרס ועידה בינלאומית עם סייגים. סייגים אלה כוללים: השתתפות המעצמות החברות במועצת הביטחון רק כצופים, לא כמעורבים. המו"מ יהיה ישיר. המדינות הזרות תשתתפנה רק לצרכי טקס, ולא לצרכי מו"מ. בצדק העיר השבוע שר החוץ יצחק שמיר בישיבת הממשלה, כי אף מדינה לא תסכים להשתתף בוועידה כזו לצרכי טקס בלבד. בוודאי שלא שתי המעצמות הבכירות ארה"ב ובריה"מ.

מהימנות הדיווח של פרס

יתר על כן. שמיר הטיל ספק במהימנות הדיווח של פרס, כאילו מצרים מוכנה לוועידה טקסית כזו. הוא ציטט את דברי הנשיא מובארק שכלל לא הזכיר בדבריו את הסייגים שפירט פרס בישיבת הממשלה.

שמיר הזהיר בממשלה גם מפני עימות עם ארה"ב בשאלת הוועידה הבינלאומית. הוא טען שארה"ב מתנגדת לוועידה כזו. והסתמך בדבריו על תשובות שהגיעו אליו מהשגרירות בוואשינגטון.

פרס טען, שלפי ידיעותיו, מסכים הממשל לוועידה בינלאומית בסייגים. בבואו לוואשינגטון, יישר את הקו עם הממשל. הוא הסביר לשולץ את ההכנות לוועידה בינלאומית עם סייגים, כאשר הדגיש הוא על חידוש יחסים בין בריה"מ וישראל ופתיחת שערי העלייה ליהודים. שולץ קנה את הסייגים הללו. בדבריו לאחר הפגישה עם פרס הסביר אף הוא שהעיקר הוא המו"מ הישיר ולא הטקס הבינלאומי. שולץ ידע שברית המועצות לא תקבל את התנאים הללו, וממילא אין שום סיכוי שהיא תשתתף בוועידה בינלאומית כזו.

...ולאו מוחלט של שמיר

שמיר החריף את הקו, והשבוע הצהיר, שהוא מתנגד לוועידה בינלאומית בכל תנאי. עם סייגים או בלי סייגים. הוא חושש שהמדינות שתשתתפנה בוועידה כזו תצטרפנה תחת לחץ ערבי לוותר להם בשאלת יו"ש. הליכוד חש כי הגיע הצורך להבליט את השוני בקו המדיני בינו לבין המערך. הוויכוח שהתנהל השבוע היה למעשה כדי להציג לפני הציבור את העמדות השונות בין המערך לבין הליכוד. הנושא של הוועידה הבינלאומית הוא נושא להדגשת העמדות. שמיר ידע שכל העניין אינו אקטואלי, דווקא משום כך ביקש להבליט את התנגדותו לוועידה בינלאומית.

נושא הוועידה הבינלאומית עלה בכל שלבי הבירור המזרח תיכוני מאז יסוד מדינת ישראל. המקור היה בוועדות שביתת הנשק, שהיו תחת חסות האו"ם. מיד לאחר מלחמת תש"ח. מדינות ערב סירבו להיפגש עם נציגי ישראל אלא רק תחת חסות האו"ם, באמצעות יו"ר איש האו"ם. תחת דגל האו"ם, גם שיחות שביתת הנשק ברודוס התנהלו בחסות האו"ם. אמנם היה מו"מ ישיר עם המלך עבדאללה, אבל זה היה בהחבא. המגמה היתה: מו"מ רק באמצעות האו"ם ותחת דגלו. זו היתה ההתחלה של המדיניות הערבית שהדגישה מעורבות בינלאומית בסכסוך, וזאת כדי למנוע כל רושם של הכרה של מדינות ערב במדינת ישראל.

ההסכם עם מצרים לאחר מבצע קדש התנהל אף הוא בחסות האו"ם, ובתיווך ארה"ב. חיל האו"ם הוצב בסיני לאחר נסיגת צה"ל. אמנם גם בשנת 1977 הסכימה ממשלת בגין לוועידה בינלאומית, אבל היה זה לפי דרישת הנשיא קרטר. היום ארה"ב לא דורשת זאת מאתנו. במלחמת יום הכיפורים הוסכם גם כן על ועידה בינלאומית, כחסות להסכם. ואמנם ועידה זו היתה באמת טקסית בלבד. ד"ר קיסינג'ר נאלץ להסכים לה בביקורו במוסקבה, אבל לבסוף ביטל אותה באמצעות מסע דיאלוגים שקיים לבדו בין ישראל מצרים וסוריה. קיסינג'ר ניצל את העובדה שברית המועצות אינה מקיימת יחסים עם ישראל וסגר עניינים, לבדו, בלי השתתפות בריה"מ.

רק לאחר שהושג ההסכם, נערכה הוועידה הטקסית בלבד בג'נבה. שר החוץ גרומיקו השתתף בה, אך מעמדו היה מבוטל לגמרי. לא היתה לו שום השפעה על ההסכם. יתר על כן, כאשר קיסינג'ר ביקר בדמשק לשם ניהול המו"מ להשגת הסדר בגולן, הגיע לשם גם שר החוץ הסובייטי אנדריי גרומיקו, אך ממשלת סוריה לא שיתפה אותו כלל בבירורים. הוא היה מחוץ לתמונה ומעמדו היה מביש ומשפיל. יש רושם שגם שר החוץ שולץ הולך בעקבות של קודמו קיסינג'ר. הוא מנסה לנצל את ניתוק היחסים בין ברית המועצות לישראל כדי לנטרל אותה במרחב האזורי, באמצעות הצגת תנאים להשתתפותה. השאלה היא אם כבר פרס הבהיר זאת היטב למובארק, שמדובר בוועידה בינלאומית עם סייגים. שכן מובארק מיהר לדעת הקהל הערבית את ההיתר של פרס בנקודה זו מבלי להזכיר כלל את הסייגים. שמיר מיהר לנצל זאת וציטט את דבריו במסגרת הפולמוס בין המערך לליכוד.

התנאים והסייגים נשכחים

הבעיה במו"מ מדיני היא שברגע שמסכימים לעיקרון, נשכחים התנאים והסייגים. כזאת קרה גם במו"מ על טאבה, כאשר הוחלט קודם כי האישור של ההסכם על טאבה יבוא בתנאי שיהיה הסכם על נורמליזציה. התנאי הזה לא נשמר, אך ההסכם על טאבה אושר. גם הסייג של ניטרול המעצמות בוועידה כזו עשוי להישכח. כאן טמונה סכנת ההסכמה לוועידה בינלאומית. לכל אורך מערכת המדיניות בין ישראל למדינות ערב הדגישה ישראל את ערך המו"מ הישיר, ואילו הערבים הדגישו את ערך המעורבות הבינלאומית. מתוך שויכוח זה מקבל עכשיו משמעות חדשה של ויכוח פנים ממלכתי. עיקרון שזה היה עיקרון שישראל נאבקה למענו לאורך כל שנות קיומה.

בשולי אירועים / פעמון אזעקה אינו מצלצל

מאת יצחק דויטש

בכנסי האזכרה לטבוחים בבית הכנסת "נוה שלום" באיסטנבול שנערכו בארץ, הוזכר בעדינות, כי המסקנה מאירוע הדמים היא, שכל יהודי חייב לדעת כי אין לו בית אחר אלא — בישראל. כמובן שדברים אלה לא נאמרו, גם לא ברמז, באזכרה בבית הכנסת בתורכיה.

הם גם לא נאמרו באזכרה בבית הכנסת בשדרה החמישית במנהטן, אשר בניו־יורק, ולא במקרה הם לא נאמרו שם. במקום הראשון אולי מתוך פחד. במקום האחר — משום שלא רוצים לשמוע את הדברים הללו.

הנחה כי מה שאירע באותו בית כנסת בגולה ישמש כפעמון אזעקה ליהודים במצוקה או ליהודים היושבים על סיר הבשר בניו־יורק, אין לה על מה לסמוך. גם אלה וגם אלה אוזניהם אינן כרויות לשמוע כך את הדברים. צריך גם לנהוג בזהירות רבה בשימוש בנימוק הזה, כיוון שהוא חרב פיפיות. אנחנו טוענים ובטוחים כי טבח שכזה לא יכול להתרחש במדינת ישראל. שיביאו כמספר רוצחים — לפי התיאורים המפוקפקים: שניים במספר — יציגו עצמם כעיתונאים וצלמים המבקשים לצלם את התפילה, נועלים שערי הבריח, מפעילים מכונות ירייה, קוטרים אחד אחד ושופכים דלק כדי לשרוף את הגופות. זה לא ניתן להיעשות כאן. פה היו מתקוממים לפני כן. היו נאבקים עם בשעת מעשה. היו מגלים את העקבות של המרצחים ושולחיהם. מה שקרה שם זהו התסריט של הגלות: לפני, בשעת מעשה ולאחר מעשה. אנחנו בטוחים בכך. אבל אלה השקועים בגלות, במ"ש שערי גלות, יחפשו אותות אחרים. בהחלט יכולים להיות פיגועים בישראל, בדרגות חומרה שונות. אם נשתמש בנימוק של פגיעה בבית כנסת "נוה שלום" כדי לשכנע יהודים אלה לעלייה, אם חלילה יקרה משהו כאן — הם יתריסו: הנה גם בישראל פוגעים ביהודים. כאשר יתרחש הדבר, תיפגע האמינות והדבר ישמש נימוק נגד עלייה, אולי בעד ירידה. לכן צריך להיזהר בעשיית שימוש באירוע זה. מי שחש בכך בעצמו, מי שעיניים לו לראות ואוזניים לשמוע — ידע את ההבדל הגדול בין צאן לטבח באיסטנבול לבין פיגוע בישראל. אבל להסביר ולשכנע באופן יזום, לא ניתן. אף שמסוכן לעשות זאת.

מעבר לכך, הפוטנציאל לעלייה של יהודים לישראל איננו היום בתורכיה ודומותיה. מובן שיש לעשות הכל כדי שיהודים בכל מקום ובכל מספר יעלו לארץ. אבל המקור האמיתי לעליית יהודים נה פלשתינאית. משום כך צריך היה להיות ברור. אלה יש לרכז את המאמצים הגדולים, מבלי לזנוח כמובן אפשרות להצלה ולעלייה של כל יהודי באשר הוא שם. אבל זאת באופן שיטתי ולא לבנות על אירוע חמור ולהציגו כנימוק, כדי שלא נעמוד בפני "בומראנג".

* * *

לא רציני — לא מכובד

רעיון הוועידה הבינלאומית לשלום במזרח התיכון מנוגד מעיקרו לאינטרסים של ישראל. כל המשתתפים הפוטנציאליים בוועידה כזו, ולא רק ברית המועצות, יש להם דעות קדומות לגבי הסכסוך. חלקם כבר הביעו בעבר עמדתם בעד מדינה פלשתינאית. משום כך צריך היה להיות ברור, כי ישראל אסור לה להיכנס לגוב אריות זה. לא צריך להסתיר את החשש כי ראש הממשלה, שמעון פרס, הלך לתכנית זו, אך ורק משום להיטותו לפסגת אלכסנדריה ורצונו לקיים את הפגישה עם הנשיא חוסני מובארק בטרם הרוטציה. רצונו — "כבודו".

אבל התנצלותו לאחר ההכרזה על רעיון נפל זה היא פחות מכובדת. הוא מצהיר, כי תחילה על הרוסים לקשור יחסים דיפלומטיים עם ישראל ולפתוח את שעריה להגירה חופשית של יהודים ולמלא עוד שורה של דרישות במערכת היחסים הבינלאומיים. לאחר מכן הוא מצהיר, כי לוועידה לא יהיה שום מעמד ולא תחליף את המשא־ומתן הישיר. כל אלה הם דברים נאים. אבל משמעותם היא שאין כוונה לוועידה כזו — והוא נסוג מבמה בהבינו היטב שרעיון זה איננו מתקבל לא בישראל ולא בארה"ב. ואז כאשר הוא נשאל ע"י עיתונאים בקשר לתכנית זו, ואם היה זה רעיון של טקטיקה, הוא למעשה מאשר את הדבר בפה מלא.

גישה כזו אינה יאה למי שמבקש להופיע כמדינאי רציני. טקטיקה כנהלים; אבל אין מכריזים עליה. יעילותה של טקטיקה היא בכך שעושים את המהלכים בצורה הרצינית ביותר, אבל בעצמך אתה יודע שאין זה אלא מהלך טקטיקה.

ממה שעשה ראש הממשלה במהלך זה משמעויותיו הן: א) נסיון להכתיב מהלכים לראש הממשלה הבא לאחר הרוטציה; ב) התנצחות מיותרת וחסרת תועלת עם ברית המועצות; ג) ניפוח בלון של שלום־כביכול אשר יתפוצץ בתוך זמן קצר.

מאוד מאד להתפעל מהמהלכים המבריקים הללו. אם זה מה שנועד להיות הפסגה בפעולות ראש הממשלה, שמעון פרס, בטרם רוטציה, הרי זו פסגה מאד מפוקפקת. מאוד נמוכה.

* * *

"יו"ר קבינט כלכלי" — מירשם לקלקולים

ככל שקרב מועד הרוטציה עולים רעיונות חדשים שמטרתם להבטיח אינטרסים מסוימים או לטרפד את עצם ביצוע הרוטציה. אחד הרעיונות הללו הוא: הקמת קבינט כלכלי בראשות מר שמעון פרס, אשר באותו זמן לא יהיה ראש ממשלה. רעיון זה איננו ברור כל צרכו. תחילה דיברו על כך שדורשים כי הוא יהיה יו"ר ועדת השרים לענייני כלכלה עכשיו מדברים על הקמת קבינט. האם תהיה גם ועדת שרים ויהיה גם קבינט? לא ברור. כפי שלא ברור איזה הבדל יכול להיות ביניהם.

הרעיון כולו פסול מיסודו. יש להבטיח ניהול יעיל של ענייני המשק ולא ליצור מערכת מסורבלת ולהכניס מקלות בין הגלגלים. ועדת השרים לענייני כלכלה היא למעשה הממשלה הכלכלית. החלטותיה מחייבות בתחום הכלכלי, אלא אם כן יש ערעור המובא להכרעת מליאת הממשלה. גם

(סוף בעמוד 4)

هكذا من الأصل

הצד השני של הפיסגה

מפנקס הדרכים

*

מאת משה אישון

רוח קלילה נשבה אותו בוקר מכיוון הים הגדול הסוגר על הארמון ראס א־טין. ניצבנו על המרפסת הגדולה המשקיפה על מימי התכלת לצידו של שר המדינה המצרי ד"ר אלסייד עלי. נתנו עינינו בנוף המרהיב, בכרי הדשא הירקרקים, בעצים המלבלבים, באניות וה־יאכטות הנראות מרחוק ובזקיפים בבגדי לובן של המארינס המצרי המאבטחים את הארמון.

קרני השמש הזהובות נגעו בפיתוחי הזהב המקשטים את הארמון, שהמלך פארוק התגאה בו ועתה המהפכנים נהנים מיופיו. הדגל הישראלי בצבעי תכלת לבן שהונף מעל שערו הפנימי של הארמון התנוסס אל־על אל רום השמים אך אינו נראה עלי אדמות, כי רחוק הוא מקליטת עין כמחוץ לחומה. באחד המרקלינים הסתגרו אותה שעה נשיא מצרים וראש ממשלת ישראל בניסיון אחרון לשבור את ה־קפאון שנשתרר בעת ניסוח ההודעה המשותפת לסיכום „פיסגת אלכסנדריה". בפרוזדורים ה־סמוכים הלכו אנה ואנה יועצים ועוזרים כשהם ממתינים בחוסר סבלנות לתוצאות הפגישה „ב־ארבע עיניים" בין פרס למובארק.

שר המדינה המצרי אף הוא סקרן לדעת כיצד יפול דבר. גם חברו שר הנפט שלא עזב את הארמון שומע ומשמיע הערכות שונות. אולם, בעוד השרים המצרים אופטימיים — הפקידים הבכירים משני הצדדים מבע פניהם חושף את הפסימיות שאחזה בהם.

„הפיסגה — חשיבותה בעצם קיומה", אמר שר המדינה המצרי. „הנשיא וראש הממשלה ימצאו את הנוסחה הגואלת, כדי להיפרד באווי־רה מרוממת — באווירת פסגות".

השר הוא יליד אלכסנדריה. הוא זוכר היטב את הקהילה היהודית בימי תפארתה. מכיר גם את השרידים שנותרו בה. „מאז ומתמיד היו לנו יחסים טובים עם היהודים...".

שיחתנו הבלתי מתוכננת מראש התמקדה בנושאים כלליים הנוגעים ליחסי ישראל—מצ־רים. הצבענו על ה„יש" ועל ה„אין", ביחסי שתי המדינות. השר, לבוש חליפה בהירה תפורה בקפידה, חולצה לבנה עם עניבת משי כהה כיאה למעמדים חגיגיים, בקיא בנושאים שהע־לינו. בתוקף תפקידו כמתאם בין הממשלה לבין הפרלמנט נתקל יום־יום באופוזיציה, כך שהקולות האנטי־ישראליים שהם משמיעים בעל־פה ובכתב מוכרים לו היטב. „גם אצלכם פועלת אופוזיציה המכה בשבט הביקורת את השלטון ואת המדינות שאתם מקיימים איתן יחסים דיפ־לומאטיים. גם מצרים נמצאת על הכוונת של האופוזיציה הישראלית. לא כן ?" — הוא קבע כמעט בפסקנות. מסקנתו היא איפוא שאין ל־שפוט את יחסי ישראל—מצרים על־פי הקולות של האופוזיציונרים.

הערנו, כי ערב „פיסגת אלכסנדריה" פרסם „אל ג'ומהוריה" התקפה מחוצפת על ראש ממ־שלת ישראל וממלא מקומו. הם הוצגו כ„אוכלי ערבים"... השר העלה חיוך קל על שפתיו ואמר: „העתונות היא חופשית. לא תמיד אנחנו מאושרים עם כל מה שהיא כותבת...". גם בעניין זה ניסה לרמוז שהעתונות הישראלית לא אחת אף היא כותבת בניגוד לדעת הממשלה.

בפיסגת אלכסנדריה אחרי ההסכם על שטר הבוררות בעניין טאבה אותו הוא מגדיר כהישג מצרי — רואה איש שיחנו משום תמורה ש־עשויה להשפיע לטובה על דעת הקהל המצרית. רצה לומר שגם ההסכמה המסתמנת אצל ישראל להושיט יד לפעולה בינלאומית להבטחת זכויו־תיהם הלגיטימיות של הפלשתינאים, צפויה הת־קרבות בינה לבין הערבים. „כיהודים שסבלתם משך דורות, אתם חייבים להכיר בעובדה שגם לפלשתינאים הזכות לקבוע את גורלם ואת עתיד אדמותיהם, בלא להיות תלויים בגורמי חוץ...".

בכלל, הוסיף, „כל עוד לא נמצא פתרון שיתוף הסובייטים בוועידת השלום. הוא מוכן מאליזציה מלאה ביחסי ישראל—מצרים".

ובעוד אנו שקועים בשיחה סוללת מלצרים לבושים בגדי לובן עם כפתורי וכתפיות זהב שוקדת על חלוקת צ'יי רוסי ומים מינראליים, כדי להרוות את הצמאים מבין הפמליות — המצרים והישראלים — המחכים בדריכות לסיום הפיסגה.

יש מי שמעיר, כי הצ'יי מזכיר את הימים בהם שררה אידיליה בין קאהיר למוסקווה. כיום, זהו כמעט הזכר היחיד שנותר מהרוסים. האמ־ריקאניזציה בולטת בכל — בצבא ובשווקים, בארמון הנשיאותי וברחובות העיר.

הדי התימרון המשותף בין צבא מצרים והצי השישי של ארה"ב עדיין נשמעים. פה ושם גם מעוררים פולמוס חריף בין המימשל והאופ־וזיציה הרואה בשיתוף פעולה עם האמריקאנים — השתעבדות לדולאר.

יש אומרים שגם פיסגת מובארק—פרס קשורה בדולאר האמריקאני. נשיא מצרים — מוסיפים — הסכים להיפגש עם ראש ממשלת ישראל שלא להפסיד את המענק בסך מיליארד דולאר שהוא עומד לבקש מהנשיא רייגן בעת פגישתם בבית הלבן, בסוף החודש.

הנשיא חוסני מובארק תומך לשם איזון ב־שיתוף הסובייטים בוועידת השלום. הוא מוכן לשתות אתם צ'יי בפורומים בינלאומיים, אך לא במצרים.

גם האזרח המצרי הממוצע שאינו עוסק ב־פוליטיקה שולל את שובם של הסובייטים לארץ הנילוס. מסתבר שבתקופת ישיבתם הממושכת במצרים הם לא קנו לעצמם שם טוב. להיפך, הניחו מאחוריהם זכרונות לא כל כך נעימים.

שר המדינה המצרי מעדיף שלא לגלוש ל־ויכוח זה. הוא נשאר דבק בגירסתו כי יש לתת עדיפות ראשונה לפתרון הבעיה הפלש־תינית.

כיצד ?

ברגע זה אין באמתחתו פתרונות. „יש לחפש אותם — אמר — מתוך גישה חיובית ל־פלשתינים, כולל אש"ף. אם לא יקרבו את אש"ף תגבר האלימות, גם יגבר הטירור ב־עולם...".

יתירה מזה, בעיני איש שיחנו — יאסר ערפאת נמנה עם המתונים בקרב הפלשתינים. אפילו אם הם מגלים קיצוניות כלשהי הרי לדבריו זהו פועל יוצא מהתסכול שהם שרויים בו, באין הסדר...

ומערפאת עברנו לשוחח על חסן — מלך מרוקו ועל חוסיין — מלך ירדן. כידוע לך — אומר השר — מלך מרוקו נתן את הסכמתו להסכמי „קמפ־דייוויד", אך ברגע האחרון הס־תלק מהם ונסוג לאחור. גם חוסיין רמז לארצות־הברית שהוא לא יעמוד מנגד והנה הוא ניצב בצידו השני של המיתרס.

את מלך מרוקו הוא מעריך מאוד. גם את חוסיין הוא מכבד, אם כי נהנה לשמוע הערות לא מחמיאות כלפיו. המלך חסן שותף גם ל־תהליך זה, היינו ל„פיסגת אלכסנדריה"... — העיר לפי תומו.

מראה כללי של הטיילת באלכסנדריה

בהמשך שוחחנו על ההקצנה הדתית שעדים לה בעולם הערבי. „גם במצרים בולטת מגמה זו. תפגשו כיום יותר ויותר צעירים המקפידים על אורח חיים דתי...".

האין בכך משום סכנה של השתלטות גור־מים חומייניסטיים על העולם הערבי ? — שאלנו.

אמר השר: „אנחנו מודעים לבעיה זו, אם כי בטווח הקצר הנראה לעין איני רואה סכנה כזאת".

מדי פעם בפעם מפנה השר את מבטיו אל עבר מחוגי השעון. „יום שישי היום, על הנשיא לצאת לתפילה..." — כאילו שח לעצמו.

השר מתפלל חמש פעמים ביום. בימי שישי הוא מקפיד להתפלל בתוך מסגד. „גם הנשיא מובארק מקפיד על כך מאוד־מאוד" — ציין בשמץ של גאווה.

האמונה מושרשת היטב־היטב בלבותיהם. הדת דומיננטית מאוד, על אף העובדה שראשי ה־מימשל מקפידים מאוד על הפרדה כמעט מוח־לטת בין הקאדים והפוליטיקאים.

עם זאת הם נוהגים להסתייע בהם כדי לבסס את מעמדם ושלטונם. אם תרצה, לפניכם מדינה תיאוקראטית.

שיחתנו על מרפסת הארמון עוברת מעניין לעניין: מתיאוקרטיה לפוליטיקה; ממלחמה ל־שלום; כאחוות עמים לשנאה בין עמים וחוזר חלילה. וכה קו...ם הדברים בתופשיות ובגילוי לב יתר, כבק רטוב של הומור שובר את ה־רשמיות ומעצה חיוכים גם על פנים חתומים.

איש שיחנו טרם ביקר בישראל. „יום יבוא ואני אהיה אצלכם..." — אמר. „מכל מקום — הוסיף — תן לי את כרטיס הביקור שלך...".

בשלב זה אינו צופה תנועת תיירות גדולה ממצרים לישראל. בני עמו אינם מרבים לתור בארצות זרות. „זה יקר מדי...".

ובאותה הזדמנות הוסיף שאין לפרש מיעוט תיירים מצריים בישראל — כפגיעה בנורמאל־יזציה.

בחצות היום נפתחו הדלתות של הטרקלין בו הסתגרו הנשיא וראש ממשלת ישראל. ב־אותו רגע הופנו כל המבטים כמו בוותיקן אל „העשן הלבן" בעת בחירת אפיפיור. גם אנו פנינו לשם.

ראש ממשלת ישראל הגיש לנשיא קוראן כרוך בכריכה מיוחדת משובצת באבני חן מעשי ידיהם של אמני בית לחם. מובארק נרגש מאוד. קד קידה ונישק את הקוראן. גם איש שיחנו — השר — פניו לקוראן...

ובאותם רגעים הגיעה שיירת מכוניות שחורות מהדגמים החדישים ביותר והתפרסה בשער ה־ארמון הפנימי, כדי להביא את הנשיא לתפילה.

וכה, בגלל יום השישי הקצר והשבת המת־קרבת — הגיעו שני הצדדים למסקנה שביממה אחת אי אפשר לפתור את כל הבעיות...

קוצר הזמן, אך לא פחות מזה — קוצר הרוח ששררו ב„פיסגת אלכסנדריה" דחקו לקרן זווית את הבעיות האמיתיות שעל הסדר בכל הקשור בנורמאליזציה ביחסי שתי המדינות. עיקר תשו־מת הלב הוקדשה לנושאים דקלראטיביים — להכרזה על שנת 1987 כשנת המשא־ומתן ל־קידום השלום ועל הסיכום בדבר הצורך לכנס ועידה בינלאומית בהשתתפותן של חמש ה־מעצמות הגדולות למציאת פתרון לסכסוך ה־ישראלי—ערבי.

בגינת הארמון נשמעו שוב צלילי התקווה לכבוד ראש ממשלת ישראל שנפרד ממארחיו.

והשאלה המוסיפה לרחף בחלל היא: האם יש תקווה לפריצת דרך לשלום?

*

בחוצות אלכסנדריה לא עסקו בפיסגה. רבים גם לא ידעו על קיומה. ואם היה לה זכר כלשהו, הרי זה באיזור המלונות היוקרתיים לאורך הטיילת.

מלון „פלאזה" שעל הטיילת הוא אחד ה־מלונות היוקרתיים בעיר. הוא „נכבש" על־ידי צבא עתונאים מרחבי תבל. כתוצאה מזה גדל שם היקף הכוחות של צבא, משטרה ושירותים חשאיים שהקיפו את המלון מכל צדדיו. בעלי המלון מרוצים מאוד. „הפעם יש שבר ב־אלכסנדריה"...

שני ימי הפיסגה — אומר האיש אשר על הדסק — ישפרו את המאזן. גם באחד מבתי המלון הסמוכים, „סאן סטפאן", רבה המהומה. חדר התקשורת ממוקם בו. העתונאים קופצים מכאן לשם ומשם לכאן. יש מחליפים אינ־פורמציה וי"ש שומרים סוד, כדי להקדים ב„סקופ" את העתון האחר. למצער, „סקופים" לא היו באלכסנדריה. ממילא לא שרר מתח בין אנשי התקשורת. לא כן בין הצלמים. ביניהם התנהל כאבק איתנים „לחיים ולמוות". הם בבדיוק כמ־עט קרב עם הזמן. כל דקה קובעת...

בלובי הצר של המלון התגודדו עתונאים, דיפלומאטים וגם סוחרים ערביים מאפריקה ואסיה.

בבר הסמוך ללובי ניתן לפגוש אותם קבו־צות־קבוצות. היהודים שומרים על מרחק מן הסוחרים. אחד מהם הציג עצמו כסעודי שבא מריאד. לפנינו איש רב מידות בעל כתפיים רחבות, פנים מעוגלים מדושני עונג, לבוש חליפה אירופית לפי האופנה הפריזאית האחרונה, שערות ראשו השחורות מבריקות מרוב „ברילנטינה". שיני הזהב שלו בולטות כאילו באו להעיד על עושרו והמעמד החברתי שלו והוא כל כולו קורן הטיבות של „גביר". מלוויו שאינם מסירים עין ממנו — אף הם מעידים על רוב עושרו. תחילה העפנו מבטים סקרניים לעברו. גם הוא לא הסיר עין מאתנו. בהמשך כאילו מעצמה התפתחה שיחה. על הפיסגה לא שמע. „יש דברים יותר חשובים..." — אמר.

את ישראל אינו שונא — העיד על עצמו. גם אינו מחבב אותה. שיחתנו התנהלה באנג־לית, תוך שמירת מרחק בל יאשימו אותו בניהול „שיחות עם האויב" — העיר מי שהעיד בבת שחוק. לאמיתו של דבר אין זה צחוק. מורגשת סגירות ערבית בכל הקשור בישראל. בעניין זה אין הבדל רב בין ערבי שחי במצרים לבין ערביי „השטחים". לא מן הנמנע שגם ערביי ישראל מושפעים באווירה זו.

שאלנו לדעתו על ועידת השלום.

הסעודי שנקרה בדרכנו, אינו מתלהב מרעיון זה. ה„סטאטוס קוו", עדיף בעיניו. לדבריו, כל שינוי עלול לגרום זעזועים למערכת כולה. „מצרים לא תוכל להתעלם מהקולות העולים מארצות ערב בגנות שיתוף פעולה עם יש־ראל...".

לא הרחק ממנו ישבו שתי נשים ערביות לבו־שות שמלות פרחוניות, רעולות פנים למחצה. אך בעוד הפנים מכוסים וכמעט ואינם נראים — תכשיטי הזהב שעל צוואריהן וידיהן בולטים לעין כל. כנראה, אף הן שייכות למעמד העשי־רים הפוקד מדי פעם את אלכסנדריה, מי לשם עסקים ומי כדי לפוש מהחום הקאהירי. הן מטות אוזן לשיחה. מדי פעם בפעם פונה אחת מהן לסעודי בשאלה, כדי להבין במה מדובר. לבסוף אזרה עוז. הפנתה שאלה ישירה אלינו: האם היהודים שומרים על הדת שלהם?

השבנו מה שהשבנו. התשובה, ככל הנראה, לא סיפקה אותה. היא הוסיפה לשאול באותו עניין: האם הנוער שלכם הוא דתי?

החזרנו בשאלה: כיצד זה אצלכם?

„אצלנו כולם דתיים. כולם מתפללים. אנחנו עם של מאמינים... אנחנו מאמינים במוח־מד...".

השיחה הפכה לבירור תאולוגי. אולם באותו רגע נתקבלה הודעה, כי עלינו לשוב לארמון. כך שהשיחה נקטעה בעודה בראשיתה.

הדרך מ„פלזה" לארמון מובילה לאורכה של הטיילת. בעבר הלא רחוק היא היתה מקור גאוותם של תושבי העיר. אמנם גם כיום הם מתגאים בה, אך מי שמפנה מבטים משני צדדיה מוצא לנגדו עיר מתקלפת.

כן, מתקלפת פשוטו כמשמעו. הרטיבות ה־מלוחה העולה מן הים גרמה לכך. כדי לשפץ את הטיילת דרושים מיליונים. המצרים אינם ממהרים להקציב כספים למטרות אלה. יש סדר עדיפויות.

ובינתיים הכל נשאר בקילופו. הטיח ירד מזמן. גם הצבע נעלם. כעת הכל נראה שברירי — על סף התפוררות. אפילו מצבת הזכרון לחייל האלמוני הבנויה בחצי גורן החלה לאבד צורה. הברק היחיד שנותר בה — זהו ברק הכדים הצחורים של חיילי המשמר המדגלים את נשקם ללא הפסק — יומם ולילה.

הכבישים הומים מאדם ומרכב. רובו מיושן. גם לבושם של המטיילים אינו מעיד על עושר רב.

הצפיפות רבה. לא נגזים אם נאמר, כי אלכ־סנדריה נמצאת על סף של התפוצצות אוכלוסין. בכלל, הריבוי הטבעי במצרים הוא מן הגבוהים בעולם. מאז ביקורו של סאדאת בירושלים, בנובמבר 1977, נולדו במצרים שנים־עשר מיל־יון ילדים, בעוד שבפרק זמן זה מספר הלידות היהודיות בישראל לא עלה על חצי מיליון.

הריבוי הטבעי הגדול מעמיד את מצרים בפני בעיות קשות ביותר. זה גם מגביר בה את העוני. מצרים נתונה בימים אלה במשבר כלכלי קשה. לא קל לו לנשיא מובארק להתמודד איתו. וכמו שמעון פרס, שלמחרת הפיסגה ב־אלכסנדריה שם את פעמיו בכיוון וואשינגטון, כן נשיא מצרים נושא עיניו ל„בית הלבן". ה־משבר הכלכלי מדאיג אותו יותר מהבעיה הפלשתינית, אף שהעמיד אותה במרכז השיחה עם ראש ממשלת ישראל. הסיוע שהוא מצפה להשיג בוואשינגטון דחוף בעיניו יותר מה־ועידה הבינלאומית שהוסכם על הכנתה ב־„פיסגת אלכסנדריה".

*

בשדה התעופה של אלכסנדריה, משם המראנו לכיוון שדה התעופה צבאי ג'אנקליס בלב המדבר המצרי — לא הניפו דגלים. אף לא דיברו על פיסגה. גם הזקיף בשדה התעופה הצבאי עמד על משמרתו ושהגישו לו פיתה עם זיתים לא התעניין בה. בעיית הבעיות המעסיקה את המצרים ומטרידה אותם היא: כיצד מתגברים על המשבר הכלכלי? ואם לא ימצאו לו פתרון מהיר זה עלול להשפיע על כל סדרי החיים במצרים או לשנות סדרי עולם במזרח־התיכון.

הזהב הנוצץ בארמון ראס א־טין אינו משקף את המציאות המצרית.

בארמון בולט זהב, בחוצות אלכסנדריה העוני.

מזכירי התנועה מציגים תכניות

המזכיר המדיני של התנועה שאול יהלום ומזכיר „הפועל המזרחי", אליעזר אבטבי, שנכנסו זה עתה לכהן בתפקידיהם, פורסים בשיחה עם „הצפה" חלק מה„אני מאמין" שלהם, בדבר הדרך והאופן שבו הם מתכוונים לפעול בעמדות הבכירות של התנועה, אליהן הגיעו באמצעות הקלפי בבחירות אישיות — חשאיות. השניים מביאים עמם סגנון חדש ורעיונות חדשים וברכתנו נתונה להם.

מאת שאול שיף

יהלום: התנועה — בית רעיוני של נאמני א"י

אלו פונקציות תמלא בתפקידך החדש כמזכיר מדיני?

חלוקת התחומים המדוייקת בין המזכ"ל לבין ה־מזכיר המדיני עדיין לא נקבעה, אבל אני בטוח שהיא תקבע בהקדם במספר ימים בהבנה.

באופן עקרוני, על־פי החוקה שאושרה בוועידה, המזכיר המדיני יעסוק בעניינים המפלגתיים.

האם אתה עצמאי בתפקידך כמזכיר מדיני, או שעליך לתאם ולנהל עבודות עם הלישכה ו/או הסיעה בכנסת?

אין כל ספק שעמדותיי יגובשו בעקבות דיונים במוסדות המוסמכים של המפלגה ובפרט בלישכה ובסיעת המפד"ל בכנסת.

אתן לך דוגמא: אם השבוע היתה הלישכה כבר פעילה, הייתי יוזם בה דיונים והחלטות על שני נושאים, שהיו על סדר־יומה של המדינה. האחד — הוועידה הבינלאומית והנושא השני — פרשת רפי אידסה. דרית מבקר המשטרה כולל עבודות הקשר־יות למוסר של איש ציבור בכיר ואין לי ספק שעל המפד"ל היה להתייחס ולהגיב על פרשה זו. שכן, מתפקידה להתריע על התנהגות, שאינה הו־למת משרת ציבור. כאמור, נמנעתי מלעסוק בשני הנושאים הללו בשל היעדרו של גוף מוסמך שיתווה עמדה.

לעומת זאת. כאשר התפרסם השבוע שח"כ רן כהן מתריע על האיסור שחל על חיילי צה"ל לטלפן בשבתות באמצעות מרכזיות ידניות, הגבתי באורח מיידי, משום שמדובר בהגנה על אחד מערכי היסוד של צה"ל. דהיינו שמירת שבת וכשרות במחנותיו, וברור שהמפד"ל תמשיך להגן על יסוד זה המעו־גן בפקודות מטכ"ל, ותתנגד בכל תוקף שחיילים דתיים יקבלו פקודה לחלל שבת שלא לצורך בט־חוני מבצעי.

באחרונה מרבים לדבר על הצורך לגשר בין דתי־יים לחילוניים. האם אתה רואה עצמך עוסק גם בנושא זה?

אני סבור שעל המפד"ל ליזום מוסד קבוע, בו ישתתפו אישים ומעצבי דעת־קהל בציבור הציוני הדתי והחילוני. מטרת מוסד זה תהיה לערוך דיו־נים קבועים בכל הסוגיות העומדות על הפרק ביח־סים בין דתיים לחילוניים מתוך כוונה להגיע להבנה וליצור גשרים ביניהם. אני אציע ללישכה להקים מוסד כזה כאחת מפעולותיה הראשונות. אם הצעתי תתקבל, אשתדל כמיטב יכולתי ליצוק בו תוכן ואד־אג לרציפות פעילותו. מוסד שכזה עשוי לתרום לפירוק המתחים הקיימים היום בין הדתיים לחי־לוניים וליצור הבנות מחודשות בחברה הישראלית.

המפד"ל היתה בעבר „מציאה לאור" מבחינת של כתבי הגות ומחשבה ובמשך השנים הפ־סיקה הופעתם. האינך סבור שהיעדר כלים כמות זה פוגע בהפריית מחשבת הציונות הדתית?

אין לי ספק שאחת המחלות שאפיינו את המפד־לה בשנים האחרונות, היתה היעדר דיונים רעיוניים לא רק בכתב אלא גם בע"פ. ולא בגלל מחסור ב־במות. שכן, מי שרצה לפרסם מאמר בעל תוכן, יכול היה לעשות זאת מעל דפי „הצופה". הבעיה היתה נעוצה בגורם אחר. היינו „תקועים" במעין דו־שיח של חרשים, כאשר כל סיעה התבצרה בעמ־דותיה וסירבה להאזין לדעות הזולת. אין לי ספק שהרכבה תוקן בוועידה האחרונה. קובעי המדיניות שואפים עתה לעצב את עמדותיהם לגופו של עניין ובאופן עצמאי ולא להתיישר לפי קו זה או אחר.

לכן, כעת הזמן לפתוח בדיונים רציניים בתנועה על יישום משנת הציונות הדתית בחיי יום יום ואי"ה נעשה זאת. המושב הרעיוני של הוועידה, שיתכנס בעוד מספר שבועות יהיה תחילתו של מהלך וישתלבו בו גם דיונים בכתב מעל דפי „הצופה". יש לי רעיונות להרחיב את „הצופה" בער־בי שבתות לצורך יישום תוכניתי בכל הקשור לחי־נוך התנועתי והאידיאולוגי.

מה בכוונתך לעשות כדי להבטיח שידה של המנהיגות יהיה על העליונה בכל הקשור להלכי הרוח בציבור הדתי־לאומי לגבי הנושאים ה־שוטפים העומדים על סדר יומה של המדינה?

הבחירות הפנימיות בתנועה תרמו למקומו של מרכז בן אלף איש, ולדעתי הוא משקף נאמנה כמדגם מייצג, את מיגוון הדעות והזרמים בציבור שלנו. אני אציע לתנועה לבנות מכשיר שיהיה מסוגל לקבל באופן מהיר ואמין את תגובות האלף פלוס בכל נושא שיעמוד על הפרק, ולהסיק מהן את הלכי הרוח במרכז שלנו וממנו נוכל להשליך על הציבור כולו.

בעתונות הוצגת כימני קיצוני, כנראה בגלל היותך תושב אלקנה שבשומרון. האמנם אתה כזה?

בהיותי יו"ר המרכז להסברה במפד"ל, בשנתיים האחרונות, פירסמתי כל שבוע את „עמדת המפ־ד"ל". קובץ העמדות היה מונח בפני צירי הוועי־דה כאשר ניגשו לבחור את המזכיר המדיני. הש־תדלתי בעמדות אלו לבטא את הקונצנזוס התנועתי ואני מקווה בעזה"י שאצליח לעשות זאת גם בעתיד. יחד עם זאת אני סבור שרק המפד"ל צריכה לשמש הבית הרעיוני לכל נאמני ארץ־ישראל ואני אש־תדל לתרום לכך את חלקי.

שאול יהלום (39) נשוי (לנאוה) + 4, תו־שב אלקנה שבשומרון ומראשוניה. את דרכו במפד"ל החל כפעיל בסניף התנועה בתל־אביב. ב־1976 נבחר יו"ר הדור הצעיר במפ־ד"ל, וכיהן בתפקיד זה עד שנקרא להיות עו־זרו של שר החינוך והתרבות לשעבר, חיים זבולון המר, תפקיד אותו מילא במשך שלוש שנים. כעוזר השר היה מופקד, בין השאר, על החינוך הדתי, והתיישבות הדרשה ותר־בות תורניות. יהלום נמנה על מייסדי מפעל השירות הלאומי לבנות ושימש שנים רבות מזכיר „האגודה להתנדבות בעם", למד חי־נוך וכלכלה באוניברסיטת „בר־אילן" והיה פעיל בתחום התקשורת הכתובה. ערך מספר במאוניים, ביניהם את הירחון „פנים לפנים". תפקידו האחרון: יו"ר המרכז לתרבות והס־ברה במפד"ל.

אבטבי: הפוהמ"ז נכס יקר לחברה הישראלית

מה הם היעדים המיידיים שהצבת לעצמך בתפ־קידך החדש?

תחילה עלי ללמוד את הנושא לעומק ככל האפ־שר. לבקר בכל המחלקות להכיר את האנשים וכן גם את הסניפים. לאחר מכן אתמקד בשני דברים, שמבחינתי הם חשובים עד לפני פרישת תוכניות גרנדיוזיות: יעילות בעבודה ואמינות המערכת. יש לשים את הדגש על כך שהמערכת תתפקד כראוי, שציבור התקשורת: חבר־סניף־מרכז המפלגה. יהיה כשומן היטב והכל חייב להיות מושתת על העק־רונות המרכזיים של הפועל המזרחי, על חיי תורה ועבודה.

זה אולי יישמע פחות מדי חדשני אבל אני רו־צה שכל סניף ישמש „בית שני" של החבר, בית חם ופתוח. בשנים האחרונות, לצערי, רוב הסניפים עסקו בעיקר בצדדים הטכניים של חברות במפ־לגה. הסניף חשוב לגיבוש החברה הדתית־לאומית במקום, וכצומת עצבים לקראת ההתמודדויות הע־תידות.

אני מאוד מקווה שבשלושת החודשים הקרובים אצליח לגבש תוכנית מקיפה שתתייחס לכל תחום שבאחריות תפקידי החדש, ובהתחשב בתקציבים שיעמדו לרשותי והיקפו של כל ישוב וישוב.

אני חדור בתחושת שליחות עמוקה ביודעי שאלה אשר קדמו לי הראשונים עשו מלאכה עצומה וע־מלו קשה כדי להעלות את הפועל המזרחי על המפה. ומכאן, שאני רואה חובה לעצמי לעשות ככל יכולתי לא רק למנוע ירידה נוספת ח"ו, של התנועה, אלא להעלותה שוב על דרך המלך ולהח־זיר לה את כוחה כבימיה היפים.

מה הם תחומי אחריותך?

מחלקת המסים, מחלקת תרבות והסברה, הצעירות, מחלקת עלייה וקליטה, קרנות הגמל וקרנות אח־רות, כל נושא השותפות שלנו עם קופת־חולים של ההסתדרות הכללית, האיגודים המקצועיים הזרו־עות הקונסטרוקטיביות של התנועה: ההתיישבות ו־תנועת האשה הדתית לאומית. הם אמנם גופים סטטוטוריים בפני עצמם, אבל הקשר שלהם עם הפועל המזרחי הדוק ואי"ה יתהדק יותר. אלה הם תחומי פעולה נכבדים ונעשה הכל שהחבר יחוש כי עניניו מטופלים היטב ומיוצגים היטב.

דיברת מקודם על הפיכת הסניף לביתיותו. יש לך כבר מרשם איך עושים את זה?

באחרונה נבחרו מועצות סניפים חדשות. יש להבטיח שהן יתכנסו בזמנים קבועים, שסדר היום יהיה ידוע מראש, שהדיונים יהיו עניינים ותוצ־אותיהם ימסרו לחברים במקום. הסניף חייב להיות מעורב בתחומי התרבות, החינוך לכל גווניו והוא צריך לשמש כתובת לכל בעיות החבר. יש להאציל סמכויות רחבות לסניפים ואז ממילא הוא יהפך לכתובת. ואם למרכזי הסניף לב רגיש לדאוג שיהיה מענה לכל פנייה — הרי שעשינו כבר דרך די ארוכה. אני ער לכך שהסניפים מורכבים מחת־כים אידיאולוגיים שונים. אבל בחברה דתית לאו־מית הכל חייב להיעשות מתוך אחוות ובמידה מר־בה ושאיפה כנה ללכת לקראת ציבור החברים. בסניפים טמונה התשובה אם אותם חברים שעזבו אותנו, אם אותם חברים שעדיין מהססים את דרכם ישובו הביתה לא בדיעבד אלא לכתחילה.

מונחות כבר על שולחני הצעות לשיתוף פעולה בין־סניפים לארגון במות משותפות וזאת כדי להק־קל על ראשי התנועה להסביר את עמדותיה, וכדי שהחבר מהשורה יוכל לקבל תשובה ישירה לבי־עיות שיש בהן היבט ציבורי מהנהגת התנועה. אסור, אסור שיהיה נתק בין ההנהגה לבין החב־רים בשדה, חייבים להקפיד שהקשר ביניהם יהיה פתוח ותכוף ואז גם תגבר מחוייבות החבר והאו־הד לתנועה.

אתה מאמין שהציבור הדתי לאומי מגלה עניין במה שקרוי רעיונות הפועל המזרחי?

אני רואה בפועל המזרחי נכס לא רק למחנה הדתי־לאומי אלא לחברה כולה. יש לתנועה מסרים בתחום החברתי ובתחום הערכי היונקים ממקורות קודש ומורשת אבות. חולשתה של החברה היש־ראלית בשנים האחרונות נבעה לא במעט בגלל חולשתו של הפועל המזרחי ואיני רוצה להרחיב כלפי את הדיבור על העבר. תחומי העשייה שלנו בארץ מדברים בעד עצמם, הן בעולם הרוח, והן בעולם החומר ומי שחפץ שמדינת ישראל תהיה מעוגנת בתשתיה ערכית — הוא גם צרכן גדול של רעיונות הפוהמ"ז. ברעיונות „תורה ועבודה" למ־רות עתיקותם לא דבק עדיין „אבק דרכים" והם לא נשחקו. ההיפך הוא הנכון. וחברתנו רבת הגוונים ורוויית הניגודים זקוקה לדרך האמצעית שמייצגת הפוהמ"ז.

אליעזר אבטבי, נשוי + 1, כיהן חבר כנסת במשך שלוש קדנציות ופרש מ־מנה „במסגרת הרוטציה ברצון, בלי להי־שען על חוקה".

אליעזר אבטבי חבר מושב שיבולים שבנגב שימש טרם שנבחר לכנסת כמזכיר אזור הנגב של „איגוד המושבים" בתחום החקלאי וההתיישבותי, ובאחרונה כיהן כ־מרכז מחוז המושבים בהסתדרות הפוה־מ"ז. בשנות חברותו בכנסת היה חבר ב־וועדות הכספים, הכלכלה, חוץ ובטחון ו־ריכז את ה„לובי" התעשייתי. כלפי בתחו־מו בתחומי החברה והכלכלה היה אהוב ומקובל על כל חברי הבית, בשל טוב לבו וענוותנותו.

פעמון אזעקה אינו מצלצל

(סוף מעמוד 3)

כאשר שר האוצר יגאל הורביץ בזמנו התאהב במונח קבינט כלכלי, כאילו כדי להצביע על יתר „ביצועיזם", יהיה זה במקום ועדת השרים לענייני כלכלה. אין להעלות על הדעת קיומם של שני גופים, דבר שמשמעו יותר סרבול, חוסר בהירות, כפילות במורה ובקיצור — כל מה שיכול להיות שלילי במינהל ציבורי ומשקי.

הצעה שמר פרס, המיועד להיות שר החוץ, יהיה יו"ר של קבינט / ועדת שרים לענייני כלכלה (מחקו את המיותר), היא מירשם מדויק ליצירת מוקד לחיכוכים ואינטריגות. בראש ועדת השרים עומד שר האוצר, שהוא שר־על בנושא כלכלה. שר האוצר הוא האחראי למדיניות הכלכלית ול־ניהול המשק הלאומי. מכוח זה הוא קובע מה יש להביא לדיון בוועדת השרים לענייני כלכלה, מה סדר יומה ואימתי יש לכנסה. הוא גם הדובר בישיבו־תיה. זאת בדיוק כפי שראש הממשלה פועל במ־ליאת הממשלה. האם אפשר להעלות על הדעת ש־יהיה שר אוצר אחראי על המשק ומישהו אחר יהיה ממונה עליו ויקבע לו את סדר היום, את הנושאים שבהם עליו לעסוק ואת תפקוד ועדת השרים לכלכלה שבה צריכות להתקבל ההחלטות? יש כמובן ראש ממשלה הנושא באחריות לגבי כל הממשלה וממילא זכותו להתערב בהסדריה הקבועים. אבל תוספת דרג נוסף, עם מעורבות אקטיבית — זהו רעיון שהדעת אינה סובלת אותו. הוא יכול היה לצוף רק אצל מי שלתכנן מראש פיצוציים בתפקוד הממשלה ויותר ליצירת חיכוכים פנימיים ומבקש לשים רגל לפעילות הכלכלית.

חלוקת התפקידים בממשלה נקבעה לפני הקמ־תה. אם היום מבקשים שינוי חלוקה יכולים להיות לכך שני הסברים אלטרנטיביים: א) או שלא האמינו ולא רצו מראש בביצוע החליפין בתום השנתיים; ב) או שמנסים להמציא עילות להכ־שלת המהלך.

כך, או כך, יצירת תפקיד חדש של יו"ר ועדת שרים לכלכלה, או הקמת גוף חדש ששמו יהיה קבינט כלכלי, הוא אבסורד מושלם מבחינה מינה־לית ומבחינה פוליטית גם יחד.

בעניין זה מתבקשת הערה נוספת. רומזים לנו כי הבטחת „שקט תעשייתי" וקיום ההסדרים עם ההסתדרות מותנים בכך שהגורם הדומיננטי בענייני המשק בממשלה יהיה — „המערך". אם נקבל רמז זה, משמעו קבורת חמור לדמוקרטיה בישר־אל. כי או מראש אנחנו משלימים עם כך שה־ממשלה והאיגוד המקצועי צריכים להתרכז בידי מפלגה אחת. כאשר הדבר איננו כן, הממשלה אינה יכולה לתפקד מבחינה כלכלית. אפשר היה בעבר השלטון גומלין שכאלה. אולם בגין חובה להתאבק, מדינה דמוקרטית איננה יכולה לקבל תכתיבים שכאלה. לכן עדיף להיאבק מדי־נות שכאלה.

האם מלחמת „תרבות"

(סוף מעמוד 3)

הלגיטימיות לסעוד סעודה מפסקת ערב יום כי־פור?

אוכלים את פרי הוותרנות

זו הטעות שלנו, אומר לי חייל דתי אחר עמו שוחחתי השבוע: „שנים רבות ראינו חילולי שבת ועבירות אחרות בבסיסים — ולא עשינו מזה רעש גדול. הבלגנו, ויתרנו — במקום להתעקש שצה"ל ימלא את פקודות מטכ"ל כלשונן. ועכשיו אנחנו אוכלים את פרי הוותרנות שלנו...".

קצין אחר. המאזין לדברים, מתנגד בתוקף: „אדרבא, טוב ששתקנו. אסור לעורר את הארי מרבצו... מעשה שפנו אל קצין בכיר ביותר ב־צה"ל והתלוננו לפניו על חילולי השבת ההמו־ניים המתבצעים, באופן פרטי, ע"י החיילים ה־משרתים בבסיסים, ומה ענה אותו קצין:

נכון מאוד, המצב הזה אינו בסדר, הגיע הזמן לשנות את פקודות מטכ"ל כדי שלא להכביד את החיים על רובו הגדול של הצבא, הרוב החילוני. אגב, כשהצגתי עמדה זו בפני הרב דרוקמן העליתי את הסכנה שבהתייחסות אל הנעשה ב־צה"ל בשבתות הגיב: „אני מודע לסכנה כזו ובכל זאת עדיין מאמין שעם ישראל באינסטינקטים ה־בריאים שלו יבין שאסור להכניס את המחלוקות וריב האחים מן הפוליטיקה ומן הרחוב אל תוך צה"ל וחייבים לשמור על האחדות — הנכס ה־חיוני הזה. לפחות שבצה"ל נהיה עם אחד — דבר הוא בנפשנו...".

אפשר, או אי אפשר לסמוך על האינסטינקטים הבריאים של עם ישראל?

יחליט כל איש כרצונו. אני בינתיים מדווחת על עוד סיפור ששמעתי מחייל דתי. מעשה שארע עוד בזמן כהונתו של הרב שלמה גורן כרב ראשי של צה"ל, קצין בכיר נתפס בעבירה של נסיעה במהירות מופרזת בשבת ע"י המשטרה ה־צבאית. כשעמד למשפט נקט קו הגנה הבא: איך ייתכן שצה"ל עובר על פקודות מטכ"ל ומציב מארבים בכבישים בשבת? האם לזה התכוון מי שניסח „פעילות מבצעית חיונית" כלומר — מפר־שים את החוק איך שנוח. זה שאותו קצין חילל שבת בעצמו — לא הפריע לו, אבל משטרת תנועה צבאית על הכביש — זו עבירה על פקו־דות מטכ"ל...

איך בכל זאת נשמרת האחדות?

איך בכל זאת נשמרת האחווה ונשמרו השלום והשלווה עד כה בצה"ל? נניח שיוצאת מחלקה בשבת לפעילות מבצעית, חציה חילוניים וחציה דתיים — איך יושבת המחלקה הזו לסעוד יחדיו את סעודת הצהריים? „החיילים הדתיים לוקחים איתם מנות קרב ואוכלים אותן קרות, והחילוני־יים — מחממים לעצמם אוכל בשדה" — ענה לי בן שיחי בנסדים „אבל בסך הכל לא פתרנו בשד־בילנו כל בעיה וכל מצב צבאי. לסמל תורן בשבת לא ברור עד היום מה עליו לעשות אם אומרים לו: רשום שרכב־גרר נסע לחלץ מכו־נית תקועה של האלוף. האם יכתוב או ימנע לכתוב, ומי מחליט בעניין? עליו להפעיל שיקול דעת אישי? צריך לפנות אל הרבנות הצבאית ולבקש שתתייחס אל כל האירועים הצבאיים ותו־נפק הוראות ברורות לרבנויות דהיום לפשלים תורניים וכו'...".

מלת נחמה אחת יש לי, נוכח הסכנות האפ־שריות, שהועלו כאן, ואותה שמעתי אתמול מפי דובר צה"ל. אמר הדובר: „לא חלו ולא יחולו שום שינויים בפקודות מטכ"ל. מה שהיה — הוא שיהיה". ולמרות שזה מזכיר כל כך את קוהלת הפסימי — נימה של אופטימיות נמסכת בכל זאת בתחזיות העתיד שלנו.

هكذا عن الأصل

פרופ' סטיוארט כהן, ראש המח' למדעי המדינה ב„בר־אילן":
ועידה בינלאומית — „בישול" של כמה שנים

אחת ההחלטות שפרס ומובארק קי־בלו בפגישתם במצרים היתה לפעול לכינוסה של ועידה בינלאומית על ה־מזרח־התיכון. סיכוייהן של ועידות מ־סוג זה להביא תוצאות מפליגות — אינם מהגבוהים. כך, למשל, הסכם השלום בקמפ דייוויד הושג לא בזכות ועידה בינל"ל, אלא רק לאחר מו"מ ישיר בין הצדדים כשמזכיר המדינה הנרי קיסינג'ר הולך ומדלג ממדינה למדינה.

אך בחיים הפוליטיים צריכים לפעמים להסכים גם על דבר שיודעים מראש שסיכוייו מעטים.

פרס ומובארק החליטו — ושמיר ופרס התב־צרו על מה? — על דבר שרחוק, רחוק מאוד מלהתבצע.

גם ארה"ב שגם לה כידוע יש מה לומר במז־רח־התיכון, אינה מתלהבת מועידה כזו. הסיבה מובנת: בוועידה תשתתף גם בריה"מ הפועלת להחזיר לעצמה השפעה על מהלכים מדיניים בא־זור, השפעה שאבדה לה בעשור האחרון.

ובינתיים, גם שר הביטחון יצחק רבין אמר בשובו מארה"ב כי הסיכויים לקיומה של הוועי־דה שואפים לאפס. רבין הוסיף בשפם, שרבים בישראל היו קונים אותו בשתי ידיים, אילו התי־גשם. „ישראל מוכנה לצרף גם את ירדן למער־גל, ולקיים איתה מו"מ ישיר, דו־צדדי. אם לזה דרושה מסגרת בינלאומית, הרי... כדי להש־תתף במסגרת כזאת יאפשרו את... של רבע מיליון יהודים ויחדשו את ה... הדיפלומטיים איתנו — הייתי קונה זאת".

על ועידות בינלאומיות כדרך לפתרון בעיות וסכסוכים בין מדינות שוחחנו עם פרופ' סטיוארט כהן, ראש המחלקה למדעי־המדינה באוניברסיטת בר־אילן.

ש. מהו מקובל השימוש בוועידות בינלאומיות לצורך פתרון מחלוקות בין מדינות?

ת. הוועידות האלה הן דבר מודרני, היכול לה־יות במצבים שונים. אין כללים בנושא. זו פשוט אחת הדרכים לחפש פתרון לבעיות שבדרכים אחרות לא נמצא להן פתרון.

ש. איזה עניין יש לישראל בוועידה כזו, בה יישבו חברות ממדינות עוינות לה, שעמדתן ידועה מראש?

ת. ישראל יזמה את רעיון הוועידה, שכן מעוניינת בפתרון לבעיה הפלשתינאית. ישראל אינה יכולה להמשיך לשלוט על מליון ורבע ערבים בתחומה ובגלל המבוי הסתום אליו נקלע הנושא למציאת פתרון יזמה ישראל את הוועידה. באשר להשתתפותן של המעצמות בה — הרי הן שייכות לעניין. וכי איננו אוכלים משולחנה של ארה"ב? וכי לרוסיה אין מה לומר בנושא הערבי?

ש. רעיון הוועידה נזרק באויר. מה הלאה?

ת. כעת יצטרכו לקבוע דברים רבים במישור הפרוצדורלי. אלה נראים לכאורה דברים „קט־נים" אך למעשה הם שקובעים את המהות. הצד־דים יצטרכו לקבוע את הרכב המשתתפים, המע־מד שיינתן לכל אחד מהם, סדר היום, מי יהיה יושב הראש, צורת השולחן, סדר הישיבה וכדומה.

ש. ניקח שתוזמן נציגות פלשתינית כלשהי. איזה מעמד היא תקבל?

ת. חשיבות רבה יש לבחירת יו"ר הוועידה ויו־שב ראש הישיבות, שכן הוא שפותח וסוגר את הדיונים והוא שנותן את רשות הדיבור. כמו כן יש לקבוע מראש סדרי־יום קפדניים ביותר, שכל מה שמופיע בו יעלה לדיון ולא שום דבר אחר. אי־קביעת סדר יום קפדני מראש, הוא מתכון בטוח לכשלון.

יש גם לקבוע מראש באיזה סדר ידברו ה־משתתפים, בוועדות או בפורום המלא של ה־ועידה. צורת שולחן הדיונים וסדר הישיבה סביבו (שולחן עם ראש או עגול) הם דברים סמליים חשובים ביותר, שעליהם היו מחלוקות ממוש־כות לגבי ועידות שונות בעבר.

כל זה חשוב, כיוון שלפי המעמד הניתן לנ־ציגי המשלחות השונות, כך גם ההתייחסות אלי־הן. בהלוויות וייטנאם, לדוגמה, סירבה ארה"ב לשבת ליד נציגי הוייטקונג מסביב לשולחן אחד. רק כאשר מספר שנים, אחרי שארה"ב חזרה בה מסירובה, אפשר היה להגיע להסדר.

ש. ארה"ב אינה מתלהבת מרעיון ה־ועידה, העלול להחזיר לבריה"מ חלק לרשת שהפסידה [illegible]? במקומה באיזור. כרגע אם כן נפלנו אנו

ת. ההגדרה שארה"ב אינה מתלהבת מרעיון הוועידה היא פשטנית מדי ומה שנוחה בעתונים אינו בהכרח משקף את המציאות. נסתייגה ה־תפיסה שכל הישג של ארה"ב הוא בהכרח כשלון לבריה"מ ולהיפך.

באשר לעניין הסובייטי, אין בכך כל תבנית חדה. הרי גם מצרים משגינת באיזור, מקיים ביחסיה עם ארה"ב ועם בריה"מ ואף החזירה באחרונה את השגריר הסובייטי לקהיר. אי־אפ־שר להתעלם מבריה"מ בכל הקשור בהסדרים מדיניים במזרח־התיכון.

ש. האם יש מקום שישראל תתנה השי־תתפות סובייטית בוועידה כזו בחידוש ה־יחסים הדיפלומטיים עמנו ובהיתר ליהודים לצאת לישראל?

ת. בהתחלה יש טעם לעמוד על תנאי זה. באשר לסיכויים שרוסיה תסכים לכך — אינני יודע.

ש. רעיון הוועידה נזרק באויר. כמה זמן יעבור עד שיקום על הרגליים?

ת. לדעתי רעיון הוועידה הוא טוב ואי אפשר יהיה להשאירו באוויר. אולם קודם כל יש לטפל בנושאים הפרוצדורליים וזה עניין של „בישול" בהמשך למספר שנים. ראה כמה זמן עבר עד שהסכימו על בוררות לטאבה. אך לדעתי זהו צעד חיובי, אף שיכול להימשך שנים.

שיחות השבוע

*

מאת מוטי זפט

ראשי חברת „שירסון כלל":
הירידות בוול־סטריט אינן מפולת

הקהילייה הפיננסית בעולם קיבלה בסוף שבוע שעבר פיק ברכיים נוכח הירידות החדות שפקדו את הבורסה הניו־יורקית. ככדור שלג ההולך וצובר גודל ותאוצה, כך היתה גם הבורסה בוול־סטריט ביום חמישי וביום שישי שעבר.

בסיכום יומיים אלה ירד מדד הדאו־ג'ונס בכ־שבעה אחוזים, שיעור זה בקנה מידה בורסאי אמ־ריקני ושיעור „רגיל" בבורסה אצלנו. בהיקפה המסחר ביום שני, ולמחרתו, ביום שלישי היה תיקון סבבי בבורסה ונרשמו בה עליות, אמנם מתונות.

על נושא זה שוחחנו עם אריק גוזיה, מנהל „שירסון כלל" המתמחה בהשקעות בבורסה של ניו יורק ועם ויולי הלפרין, מבכירי החברה.

ש. מה גרם לירידות החדות בבורסת ניו־יורק בסוף שבוע שעבר?

ת. מספר סיבות. אחת: מצב המשק בארה"ב אינו בעוצמה. הגירעון גדל להיות הגבוה ביותר ה־יפן הגיע ל־18 ביליארד [illegible] בחודש אחד, בזמן שהתבואות השחורות דיברו רק על 16 מי־ליארד דולר, כך שעתה לא רואים שיפור במצב.

סיבה שניה: באחרונה הוכנסו בבורסת ניו־יורק „תכנית מחשב" הגורמות לכך שהפקודות בהן החון המחשב יוצאות אוטומטית למסחר בבורסה בלי יכולת שליטה. וזה מציין כדור שלג, שכן מדובר בפקודות במאות מיליוני דולרים. „תכנית המחשב" הזו תורמת רבות להגזמות תנו־עות ולמחזורים גדולים.

נוסף לכך, השיא ההיסטורי במדד הדאו־ג'ונס היה בשבוע שעבר — ב־4 בספטמבר. כך גם באשר להיקף המחזור במניות. שני שיאים אלה היו סיבה למימושים.

הסברים נוספים לירידות: המלצות של חוקרים למכור מהאחזקות, רצונן של קרנות הנאמנות למ־כור כדי להראות רווחים בפועל בסוף הרבעון וכמו כן שינויים בחוק המיסוי בארה"ב, שיצמצמו את ההטבות במסים שהוענקו עד כה לרוכשים מניות לטווח ארוך. יש לזכור כי השחיקה במד־דים היתה כ־7 אחוזים. במונחי הבורסה שם זה הרבה אך ההשוואות למשבר 1929, — אין להן כל אחיזה במציאות.

ש. מה ההבדלים העיקריים?

ת. ב„יום השחור" ב־1929 היתה ירידה של 12.8 אחוז במדד דאו־ג'ונס ואילו עתה 4.6 אחוזים ביום הראשון ועוד כ־2 אחוזים ביום השני.

הבדל נוסף, ליקויים בחוק, שהביאו בזמנו לי־רידות מתמשכות — תוקנו מאז.

לפני 1929 יכולת לקבל הלוואות גדולות כדי לקנות מניות וכך כשהחלו הירידות אנשים נבהלו ומיהרו להחזיר הלוואות שלקחו בסכומים גדו־לים בבהלתם העצמית, גם בירידות. כיום, אי אפ־שר לקבל הלוואה אלא עד 50 אחוז מכספך וגם רק לרכישת מניות מסויימות שמופיעות ברשי־מה מיוחדת.

עניין נוסף שתוקן הוא נושא ה„שורט" (חסר). ב־1929 יכולת למכור ב„שורט" מתי שרצית ובכל כמות. הדבר לחץ כמובן על השוק לפי מטה. היום ניתן למכור ב„שורט" רק ב„אפטיק", כלו־מר, רק בעלייה תוך כדי המסחר, כך שהפעילות ב„שורט" איננה יכולה להשפיע מהותית על השוק.

ש. לאן פני הבורסה הניו־יורקית עתה?

ת. אף שהאינדיקטורים הכלכליים מראים על הי־תפרות במשק האמריקאי — מוצאים עצמם הכל־כלנים ב„פדראל ריזרב" בבלבול עצום. לדעתנו, השוק יוסיף להתנהל במוסר כיוון עם נטיה לי־רידות. אנו צופים שלעומת מחירי המתכות יעלו ואילו הדולר יחזור לאורו ויוסיף להיחלש לעומת המטבעות האחרים.

מה שיקרה לשערי הריבית (יפאן וגרמניה דחו עד כה את הלחצים להורדתה ולהבעדר של הדו־לר, — הם שיקבעו.

ש. הבורסה שלנו בנושא עשויה להיות מושפעת במאורעות בבורסת ניו יורק (שהתאוששה מעט בינתיים)?

ת. הבורסה לניירות ערך בת"א היא דבר נפ־רד לחלוטין, גם שיטת המסחר בה שונה לגמרי, אין עליה כל השפעה לא משערי הבורסה בניו־יורק. לא מה שקרה בבורסה הזונית, מה גם שה־שער הנקלפה של הדולר מהווה התפשטות אצליה לאשר מהמתרחש בבורסה בניו יורק.

אברהם מרמורשטיין, ראש האגף למועצות דתיות במשרד הדתות:
עוד רחוקה הדרך לאישור חברה במועצה הדתית בירוחם

אשה צעירה ומטפחת לראשה ריכזה השבוע התעניינות תקשורתית עצומה. לאה שקדיאל, בת 35, אם לשלושה ונשואה לפסיכולוג בשם משה לנדסמן נבחרה כחברה במועצה הדתית בעיירה ירוחם, בה היא מתגוררת מאז 1978.

במשרד הדתות לא ידעו איך „לאכול" את העניין שכן זו פעם ראשונה שאשה נבחרה לתפקיד זה. במשרד יושבים גם רבנים הם מרגישים שלא בנוח.

מנהל האגף למועצות דתיות במשרד הדתות, אברהם מרמורשטיין, הודיע ללאה שקדיאל, המ־כהנת גם כחברה במועצה המקומית, שאין מקום להבחרתה במועצה הדתית. הסיבה — היותה אשה.

בינתיים נראה כי מנכ"ל המשרד, זאב רוזנ־ברג, מתקרב לנוסחה שתאפשר „לחיות" עם מי־נויה בשלום.

בנושא זה שוחחנו עם אברהם מרמורשטיין, ראש האגף למועצות דתיות במשרד הדתות.

ש. הודעה לגבי שקדיאל שנבחרה כמע־ביה המועצה המקומית להבחרה במועצה הדתית?

ת. הודעתי לה שאין זה אפשרי שאשה תהיה חברה במועצה דתית, שרק גברים מכהנים בה. גם הוספתי תקוה, שהיא לא תרצה ליצור תק־דים בעניין.

ש. מדוע בעצם לא לאפשר לאשה שומרת תורה ומצוות להיות חברה במועצה דתית?

ת. משרד הדתות סבור, שאפשר לשתף נשים בפעילות המועצות הדתיות ע"י שיתופן בוועדות מייעצות שיוקמו לצורך זה, אך לא בחברות, שחייב בהן השתתפות בישיבות עם חברי המועצות. הוועדות המייעצות האלה יכולות להיות פעילות בענייני הכשרות, טהרת המשפחה וכיוצ"ב ואף לתת להן „שיניים".

שר הדתות ד"ר יוסף בורג השיב באחרונה ב־עניין זה לשאילתא בכנסת ואמר כי ברוב המו־עצות הדתיות יושבים גם הרבנים המקומיים, חלקם כחברים ורבים מהם לא יוכלו לשבת עם נשים.

גם הרבנות הראשית לישראל, תאמר ודאי דעתה בעניין.

ש. אולם, האשה נבחרה, עפ"י חוק, בהליך הדמוקרטי.

ת. את הרכב חברי המועצות הדתיות קובעים שר הדתות (45 אחוז), הרבנות הראשית (עשרה אחו־זים). כל שמות המועמדים נשלחים הן לרבנות והן לרשות המקומית לצורך חוות דעת הדדיות, כך שגם אם מועצת ירוחם בחרה בגב' שקדיאל, סוברת הרבנות הראשית להתנגד לבחירה זו. במקרה של חילוקי דעות, עובר הנושא לוועדת שרים בהרכב ראש הממשלה, שר הדתות ושר הפנים או נציגיהם. ועדה זו דנה לגופו של עניין (כיום מונחים לפניה 22 תיקים) ומכריעה בו. אם ההחלטה מתקבלת רק ברוב דעות, ניתן כמובן לפנות לבג"ץ. עפ"י החוק, כל שר בממשלה רשאי לערער על החלטת הוועדה ואז הנושא מועבר לדיון בממשלה כולה. גם אחרי כן הדרך לבג"ץ פתוחה. בינתיים, הנה כבר נושא ירוחם על שול־חן הוועדה. כמו שברור — שהדרך לאישורה עדיין ארוכה.

ש. היה אם במותו של המוליך תמונה גב' שקדיאל למשקה, האם אין החשש שהמועצה הדתית ירוחם תמשיכה מקום זאת?

ת. לזה אין כל חשש. משרד הדתות איננו [illegible] של שקטעים.

סיכומו של שבוע

מכשולים בדרך לרוטציה

כמה מכשולים עוד צריך לעבור יצחק שמיר עד שיגיע לרוטציה? יש מכשולים [illegible] המכשול של אריאל שרון [illegible] המשמעות של הרוטציה [illegible].

הצד לכשולים באופק, דרישת המערך להקים קבינט כלכלי, בראשות שמעון פרס. בתור ראש הממשלה פעיל היה פרס בענייני כלכלה. אולם, כשיעבור לתפקיד שר החוץ תאבד לו סמכותו בנושא זה והוא לא יוכל יותר להיות פעיל בזירה זו.

כדי לעבור על הטפטה בנושא הכלכלה דורש המערך למסור את תפקיד יו"ר ועדת השרים לענייני כלכלה לידי של פרס. שר האוצר מתנגד. הליכוד מצדו מוכן להתהלך בתפקידים. הוא יקבל את תפקיד שר ה־בטחון וימסור במקומו למערך את תפקיד שר האוצר. אך המערך אינו יכול להוציא את יצחק רבין מתפקיד שר הביטחון.

בתפקידו כראש הממשלה הציל פרס מ־התמוטטות את קופת חולים ואת סולל בונה, אך כבר חוץ לא יהיה לו עוד בהלכים ב־נושא. דרישת המערך להקים קבינט כלכלי כותנית בדרישת הליכוד להקים מעין קבינט בטחוני, נוסף על הקבינט המדיני, היינו, לקבל סמכויות השייכות לשר הביטחון. רבין יתנגד לכך.

מכשול נוסף: החזרת יצחק מודעי ל־ממשלה. הליברלים לוחצים להחזיר אחרי ה־רוטציה את מודעי לתפקיד שר. אחרי פיטו־ריו של מודעי מן הממשלה חסר היום ל־ליברלים שר. הם לא יסכימו להישאר ב־ממשלה בלי מודעי, האיש הבולט ביותר בין הליברלים. שמיר הבטיח לליברלים להח־זיר את מודעי, ייתכן בתפקיד שר המש־פטים, לא בתפקיד שר אוצר. המערך שבע רצון ממינויו של השר משה נסים בתפקיד שר אוצר ולא יסכים לאשר את חזרתו של מודעי לתפקיד.

משקיפים מנבאים רוטציה שקטה, להוציא כמה מתחים מסביב לאותם נושאים שהעי־לינו כאן. מוטה גור כבר הודיע שלא יצטרף לממשלה בראשות שמיר, בגלל מעורבותו של שמיר בפרשת השב"כ, ואולי הוא מת־כוון לפרס. מצד שני קיים חשש מפני העתיד לבוא. המערך אינו רגיל כבר להימצא בדרג שני לכן מנבאים מתיחויות ומשברים. אם הממשלה הזו תוציא את שנתה הרביעית, יהיה זה אחד הנסים הגדולים שקרו ב־מדינה.

י. א.

הוועידה הבינלאומית — תרגיל ביחסי ציבור

צוות טלוויזיה שבא להעיר כי אחד היישובים הערביים בתחומי הקו הירוק, בתקופת שלטון ה־ליכוד, [illegible] ב־ליכוד [illegible] „בפאשר" היתה [illegible] הליכוד [illegible] בתכבד...".

הנציג המצרי בירושלים הערבי הוסיב לתאר נכונה את שתי ה־מפלגות הגדולות, כי אין כוונה לעשות הכללות.

מדוע ההקדמה הזאת? ראשי ה־ליכוד פתחו במסע בינלאומי נ־גד הוועידה הבינלאומית שהציע ראש הממשלה, שמעון פרס, למ־רות שהוא סייג אותה באמרה: אין היא תחליף למו"מ ישיר והשתת־פות בריה"מ מותנית בחידוש ה־יחסים הדיפלומטיים עמה ותתי־רת שערי בריה"מ ליציאת יהו־דים, כלפי העולם המערבי שבעון פרס מצטייר כפשרן וותרן, בעוד שברור, כדברי שר הבטחון, יצ־חק רבין, שסיכויי ההתכנסות של ועידה כזאת שואפים לאפס.

הליכוד מדקדק בכללי הטקס ו־הניסוח ופירוק את כל היישובים בסיני תמורת שלום, שאת טיבו הם מבכים עתה. המערך ליברלי כאשר בהצהרותיו אולם תרומתו של יצחק רבין לדיכוי הטרור ב־יו"ש יכולה להתחרות עם כל שר בטחון מן הליכוד שקדם לו וטוב שאין מרבים לעסוק בכך. בכלי התקשורת.

ש. שאול

ראש הממשלה, שמעון פרס, בפגישתו השבוע עם נשיא ארה"ב, רונלד רייגן, בלשכתו בבית הלבן. (צילם יעקב סער, לשכת העתונות הממשלתית)

סלקטיוויות וזכויות האזרח

„המפונית" מטעם עצמה על זכויות האזרח בישראל, חברת ה־כנסת שולמית אלוני, היא סלק־טיבית לגבי הזכאים בהגנה. אין אזרח דומה לרעהו, ולפי מעשיה נראה, כי אינו דומה מי שזכוי־תיו לא נשמרו, כביכול במעשים של „כפייה דתית" לבין מי שהו־פלה לרעה מטעמים דתיים. זאת הוכח שוב השבוע בעקבות פרשת החיילת, שלא אפשרה לאנשי מי־לואים לטלפן הביתה בשבת ב־טלפון צבאי. מספר חיילים פנו לח"כ אלוני והיא קיבלה את ה־פניה על הנושא ויצאה למלחמה נגד „כפייה דתית" בצה"ל. [illegible] צה"ל נבהלה, [illegible] ללהתכה עליהם.

הפירסום [illegible] לגבי ה־תנהגות צה"ל בכיוון זה. לחיילי ה־מילואים, [illegible] שבת שאינו יכול בעניינות מבצעיות, לא היתה זכות להשתמש בטלפון צבאי לצרכים פרטיים. [illegible] לאפשר לחיילים להתקשר למ־שפחותיהם ולשמור על הקשר עם בני ביתם [illegible].

[illegible]

מכונת חייל לטלפן הביתה אלא, כאמור, הזכויות הן סלקטיביות, ה־הגנה עליהן היא רק למי שבא ל־ערער על נהלים שלדעתה יש בהם „כפייה דתית".

הפתרון של צה"ל בפרשה הוא מוזר, אם להשתמש בלשון המעטה. צה"ל החליט שלא להכיל על חיי־לת דתית לעבוד בשבת בנושאים שיש בהם פגיעה דתית, דוגמת ה־טלפון. את מרכזיית הטלפון בשבת יאיישו רק חיילות חילוניות. לכ־אורה, נראה הפניק כהיהור צה"ל בנושא דתי — לא לכפות דבר ה־אסור על מי שאינו רוצה בו. אולם למעשה זהו מעשה הפוגע גם מב־חינה דתית.

החיילים הדתיים בצה"ל הוכיחו, כי לא חייבת להיות כל סתירה בין הצרכים הבטחוניים לבין הצרכים ה־דתיים. בעשרות השנים של קיום צה"ל [illegible] ונקבעו כללים ברורים, העונים לצרכי הצבא ולצ־רכי הדת כאחד. חיילים דתיים מבצעים כל פעילות מבצעית שלדעת מפקדי צה"ל חייבת להיעשות בש־בת. [illegible]

[illegible]

כדי להתגבר על הבעיה ולמנוע חיכוכים מיותרים בין דתיים לחי־לוניים בצבא, יש להציב בתפקידים טלפונים עבודיים. דבר הקיים כבר ברבים מהם. אין כל סיבה שא־שיחות טלפון פרטיים ישפיעו על הפעי־לות המבצעית של צה"ל.

ברוך אדלר

סוויסה — האב והבן

הגשת ההתפטרות של [illegible] רפי סוויסה מתפקידו כמנכ"ל מש־רד בתי הסוהר [illegible] עם [illegible] לפרשה, [illegible] במקרי המשטרה.

„כמעט" מכבר כיוון שהיה מקום להתפתלות אחרת: א) שיתפטר מיד עם הגשת הדו"ח; ב) שהשר הממונה, חיים בר לב, יפטר או־תו מיד; ג) [illegible] את הדו"ח במלואו או יגישו לוועדת הפנים של הכנסת.

מה שקוסם השבוע בכל זאת היא סמיכות הפרשיות של האב והבן. מדוע היתה צריכה פרשת הבן להתפוצץ בימים שבהם עס־קו בפרשת האב? לו לפחות פ־רשת הבן היתה טריה וחדשה — ניחא. אבל מדובר בחשדות בעי־בירות שבוצעו לפני שנים. אפ־שר היה להקדים או לדחות. מה שקרה — לא סימפטי.

י. ד.

מי מאחורי גל הטרור בצרפת?

על פאריס עבר מסע רציחות של גל טרור שבשעתו לא ידעה כמוהו מאז מלחמת האזרחים באלג'יריה. עשרה נרצחו וקרוב ל־מאתיים נפצעו בפיגועים באיזורים [illegible] האחרונים ברח' פאריס.

הפיגועים בוצעו במחתרת של ארגון טרור בשם „פארל", שמטר־תו בלבנון, לשחרר מהכלא בצר־פת את אחד מחבריו [illegible] אב־רהים עבדאללה. אך השאלה היא אם ארגון זה פועל כאיש עצ־מאי או [illegible] אחיו של אברהים עבדאללה, החשודים בביצוע חלק מהפיגו־עים. [illegible]

גורמים רצחניים כמו אלה שנעצר ביהם האחרונים בפאריס אינם מ־עשה ידיהם של בודדים, שכן הן כצריכות היערכות ארגונית ופ־עילות מבצעית לפועלה.

בסוף השבוע הביעו מומחי בי־טחון את הדעה כי מאחורי גל ה־פיגועים האחרון עומדים גורמים של „מדינה [illegible]". מומ־חים אלה לא נקבו בשמה של ה־מדינה, אך אם אכן מגובה סברה זו, הרי שיש מוליכים התומכים אל סוריה, מה גם שהארגון שנטל על עצמו את האחריות לפיגועים מ־קורב לסוריה.

האם הפיגועים בצרפת הם תו־לדה נוספת [illegible] שידה של סוריה מעורבת בהם, במיש־רין או בעקיפין. שאלה זו מע־סיקה לא רק את שלטונות צרפת אלא גם מדינות נוספות.

י. בן חיים

עט לשחוק

המפקד לחיילי המילואים: אתם שומרים השבת. החיילים לתקשורת: זו כפיה דתית, הופכים אותנו לשומרי שבת.

* * *

כשפרס מבקר בארצות הברית מתברר כי בעוד האמריקנים תלויים בסם, הרי אנו מגבירים תלותנו בדוד סם.

* * *

פרס ביקש מראש ממשלת קנדה כי יעניק סיוע כלכלי לירדן ולמצרים כדי לעודדן להתמיד בתהליך השלום. האם לאור זה עשוי פרס לבקש מהבוררים הבינ־לאומיים כי יעניקו למצרים את טאבה וסביבותיה?

* * *

ארלט הילו, מהזוכת התינוקות מברזיל, גורשה מה־ארץ על פי צו שהוציא נגדה שר הפנים. היא לא לקחה בחשבון שגם הקירה משטרה יכולה להיות מאומצת.

אילן בומבך

השבוע בקו מאת יעקב

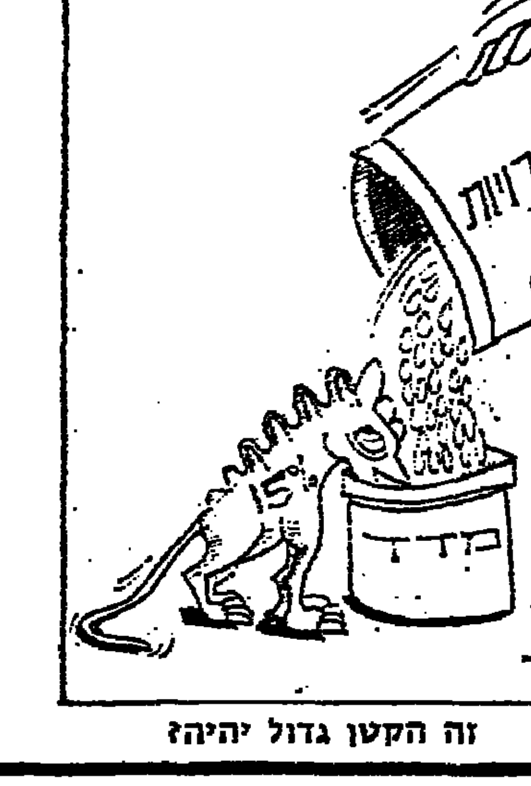

זה הקטן גדול יהיה?

בפרשת הסתירות / מאת ש.ז. שרגאי

(לתשומת לב ראשי התנועה ומוסדותיה שנבחרו בוועידה)

המטרה והאמצעים

אכן, האמצעי הוא הדרך למטרה. מקרב אותה, כולל דרך להשגתה, ואף על פי כן, הסכנה הגדו־לה ביותר הצפויה למטרה, היא כן האמצעי. ה־אמצעי עלול ליהפך למטרה ולרשת את מקומה של המטרה, להשכיחה ולהורידה תהום.

הדברים אמורים גם באמצעים כשרים, בשעה שמסיחים את הדעת שאינם אלא אמצעים בלבד, לא כל שכן באמצעים פסולים, שהמטרה אינה מקדשתם. אלה בודאי שהם דוחים ודוחקים את המטרה מאתגר הלאה.

חזון והגשמה

מטרתו של החזון — הגשמתו. ברם, גם תולדותיו של החזון — בהגשמתו. הגשמתו של חזון, אף במדרגה העליונה ביותר, מרווה את הצימאון, משביעה את הרעבון הנפשי ומפילה תרדמה על אדם, המוצא את עצמו ללא חלום, לא חזון, ללא כיסופים. הריקנות, הבטלה והשעמום לוקחים את מקומו של החזון שנתמלא, ובעקבותיהם — הטא, יסורי אהבה של הגעגועים ל„ציון לא ראתהו" נע־למים, ובהלדלם — חלל ריק: נשמות עורחות באוויר, אולות ערפילאיות.

בהגשמה הבצעית בקדושה ובטהרה כן, בהגשמה במחשבה — לא כל שכן, היא מהבת את האדם, מרוקנת את תוכן חייו, נהפכת לאויבו בנפש ה־רידתו הגיגיה.

מחשבה ומעשה

עיקרה של מחשבה — גילויה, השיבוחה — בבעשה אשר יעשה האדם. אף כה „שעלה במחש־בה" מושג לנו באמצעות „הסכים בספרים", ה־מעשים שנעשו בדבר השם; אף האמונה „דלית אתר פנוי מניה" נתפסת בחשבונותו וב־הויתו באמצעות הרקיע הכבד „מעשה ידיו"; אף ההרגשה „דלית מחשבה תפיסה ביה כלל" קיימת בני בגלל העולם ומלואו, בגלל היש הנמצא; אף הבריאה, שעלתה במחשבה תחילה ואין לזרים הילך בה, בכיוון שירדה לעולם העשיה — להשת־לשלה „אא זקוקה, והשלכה זו בנמסרה לאדם בברא־שית, ושלהתחילה — „לעשות". אף על פי כן רב הריווק מגדל הפער בין המחשבה ובין המעשה. כל זמן שלבא לפועל לא גילאי נתונה מחשבתו בעולם האצילות, בעולם שכולו טוב. בשעה שהוא יורדה לעולם „העשייה", מתחילים הלכתים המס־קוף. ברם, בלי עשייה זו, עם כל הצער והיסורים הכרוכים בה — המחשבה תועה בעולם התוהו, (מסמה) להיפלא, הרי „כל זמן שעוסקים בתורה וב־חכמה, בגמילות חסדים ובישובו של עולם, באות־בת הבריות ובדרך ארץ, אין להתנהג לכל התר־פוצות של דכיבותה" (ראיית קוק זצ"ל, אורות הקודש).

ואם במעשה הטוב כך — לא כל שכן במעשה אשר לא־יכן, המטמטם את הנפש ואת הלב ומעביר את המחשבה.

העצה: התחדשות — תמיד

המטרה, החזון והמחשבה צריכים נצח הזמן. האמ־צעים — רק אם „בכל יום יהיו (צרכי הנצח) בעיניך כחדשים" — „לא יעמדו להם כצר ולא יכלמו" (ילקוט ת. בראשית).

אם האמצעים, המעשה וההגשמה מתהפכים לשיג־רה, החזון נעלם מהדולדלן הנפש את מקורו. הנאבד הוא לא רק ביחיד. אף עם (על מהותו) — „באין חזון יפרע עם" במעשה. גם ביחיד וגם בעם המעשים נהפכים לטורח של עושיהם.

בשעת המעשה — אם „שויתי ה' לנגדי תמיד" — המעשים בעצם חיים לעושיהם, ובעשייתם קרבת אלקים, תשוקה מתבדת לחזון ולהרגשה של קרבת אלקים; התפכך המבמיד ל„צין בעיני" כבנים והחי־חיים על הבנות, על החזות, על ההגשמה — בשעה אשר יעשה האדם וחיה. כל העשייה, כל האמצעים, כל מעשי ההגשמה נעשים אז לאולם בלתי־נפרד של הבעיה, של החזון ושל המחשי־בה. וכשם כבל חלקי הגוף אחד הם עם הנזח הלב, כך המחשבה של לעילא באחדות עם העשי־יה של לתתא והיו לאחדים.

ללא מורא

המחלוקת מחלצלה מתוך פחד שלא להתרחק מעולם האצילות, להתבודד מן העולם, לפרוש מן הכלל, או המחלוקת מתוך רצון להיות בעולם העשייה — מכניסים את האדם ל„יליב המפעה" של העשיה, וכל המחשבות הנאצלות והמובנות פור־חות באוויר ולית מהן כשהוא. האדם צריך להיות בסדר ביחוד ואצר שלו בתוך העולם, בתוך הכלל.

סודו של העולם הוא, נקודת המגע של אינסוף ורקיע לעשי אנוש. נשיקה זו תיתכן אם „בכל יום יהיו בעיניך כחדשים", בלי נשוות המגע בין השמים והארץ, בין המחשבה והמעשה המתחדש בכל יום תמיד, לפי רצונו של בוראו — נהפך העולם לעולם דכיוני. המצבים נרשמים למצוק, ולמצבים יהודים לעשה ללא אחיזה וקשר בין המחשבה והמעשה; בלי נקודת מגע בין המחשבה והעשייה; ואז אין העולם שלם, ואין שלום בנפש האדם.

נעשה ונשמע

אכן פרשת סתירות לייסת בין „נעשה לנשמע", אף לבצים והאבקות ביניהם. וזוהי היא פרשת זו, ברם, פתרונה — ב„נעשה הבכבי הפאיש סכורי, ה„נעשה" לפני ה„נשמע" ה„נעשה" של־זים תמיד את המעשה. אז צו הסתירה תיתפס: אי אז „לבי ובשרי — שניהם יחד — ירננו אל אל חי".

ובמשנת איזביצא־ראדזין („בית יעקב" פרשת ויקהל, דף ב"ה, סוף א—ב) [illegible] „במחשבה. האדם נקי מבחרה, להיות המחשבה [illegible], היא יותר כבודה להלק האלקי [illegible] במחשבה ביותר להסיב כל דבר. אכן, [illegible]

אכן, כשמשמיים את כל כח המעשים הפעולה האמצעים וההגשמה להחצבה, [illegible] ואין משמים דעת כן „לזם יהודי" — והלכו ה־סתירות בין המטרה והאמצעים, בין החזון וה־הגשמה, בין המחשבה והעשייה.

אכן, המטרה, החזון — המחשבה תחילה — צריכים להיות תמיד בנגד עיני העושים, ואז לא יכשר בעשייתו.

מחלוקת לשם שמים

ולראשי התנועה ומוסדותיה שלוחי הציבור ש־נבחרו או בבחרה, הנה דברי המלבי"ם על הפסוק הראשון בפ' קרח:

„ויקח קרח. הנה אמרו חז"ל על מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים וכל מחלוקת שאינה לשם שמים אין סופה להתקיים, איזו היא מחלוקת שהוא לש"ש זו מחלוקת הלל ושמאי ואיזו היא מחלוקת שלא לש"ש זו מחלוקת קרח ועדתו. [illegible]

*

לביטאון דגל ה„מיוחד" במהדורת המרבה — יהי רצון שה„מחלוקת" לא תגרום [illegible].

* עיטורי סופרים וספרים *

פיוטים חדשים לר' שלם שבזי

נפל דבר במשכנות תימן. נתגלה מחזור תימני (תכלאל בלשון יהודי תימן„ המיי־צג סדר תפילתם של בני דרום תימן ב־אמצעית המאה הי"ז. למחזור נספח קונ־טרס של עשר סליחות, שנתחברו והוע־תקו בידי ר' שלם שבזי, גדול משורריה של יהדות תימן. עד כה אין בידנו אוטו־גרף ודאי של המשורר לבד מקונטרס זה. והוא שהעלה את ערכו של המחזור, שנמ־כר במכירה פומבית ב־44.000 דולר. לתו־עלת הרבים התקינו הבעלים של כתב היד מהדורת דפוס־צילום מן המקור, שיצאה לאור בימים אלה. לגוף המחזור הוקדמו הסכמות ומובאות המפליגות בערכו. מט־רת שורות אלה להעמיד את הדברים על דיוקם.

כל הסידור, להוציא קונטרס השירים ותוספת מאו־חרת של ההושענות בנוסח ספרד, כתוב בכתיבה אחידה של הסופר ישראל בן יוסף. מעטו של סופר־אמן זה נשתמרו בספריות השלם ובידי יחידים כמה וכמה העתקות של מחזורים, תורה והפטרות. סופר זה, שחי בדרום תימן, הוא במעלת בן זמנו ר' יחיא בשירי, שפעל במרכז תימן, מכאן הסבר ל־תואר 'סגולת הסופרים', שהכתיר אותו כותב השטר שבמחזור, שמשמעותו 'בחיר הסופרים'. מעתיק זה מדקדק לפרט ייחוסו, בקולופונים, עד עשרה דורות. אביו היה יוסף וסבו ישראל. והנה מצינו שהמשורר הנודע יוסף בן ישראל, בן משפחתו ומתווו, ובן דורו הקשיש של ר' שלם שבזי. מונה, בכמה מפיו־טיו, את שמות אבותיו, בזה אחר זה, שמונה דורות. וכולם זהים בשמותם ובסדרם עם ייחוסו של המעתיק. אחד הפיוטים האלה הוא הסליחה 'אשאל צורי ר' אדוני' הכלול במחזור שלפנינו (עמ' שנג—שס"ח) שסימנו: 'אני יוסף בן ישראל בן יוסף בן משה בן סעדיה בן דוד בן אברם זכר קדושים לברכה'... (אגב אורחא, סליחה זו ראתה אור לפני יד שנה, בילקוט אהבת שלום לשלמה צפר, עמ' 168—178). נמצא שהמעתיק הוא בנו של המשורר יוסף בן ישראל. עובדה חשובה זו נעלמה מכותבי המובאות. הקירבה שבין המעתיק לפייטן מסבירה לנו על שום מה צירף המעתיק חטיבה של שמונה סליחות משל יוסף בן ישראל. רוח השיר נוססה בבן כמו באב. ראיה לדבר, שכלל במחזור פיוט לבילת משלו 'אהוב ומבורך' (עמ' ריד—ריז).

הרב יוסף צוברי מדגיש במבואו (סעיף ז), בין השאר, את החשיבות המיוחדת של התכלאל בכך, שכונסו בו 'פיוטים שונים מיצירותיהם של... רבנים דגולים שעמדו לה למשפחת משתא, מה שלא נמצא בתכאליל אחרים'. האמת היא, שכל שמונה הסלי־חות שמנה הרב צוברי (סעיף י) מצויות בתכלי־אלים אחרים, וכבר פירסתי לפני ארבעים שנה במאמרי 'פיוטי תימן'. ביבליוגרפיה' (קרית ספר כב, תש"ה—תש"ו, עמ' 247—261). למעלה מזה, ראשונה שבהן, 'יום נעקד יצחק', נדפסה שלוש פעמים (שרידי־תימן סו; מחזור זכור לאברהם, מהדורד תשמ"ו; סליחות לימים נוראים, מהדורת הסי"ד). הוא הדין לשתי הסליחות של יעקב בן עמרם — 'אל צורי, לצור פודה' (עמ' שעו—שעט) — ולסליחה 'אדון עולם' לסעדיה בן יוסף (עמ' תכב—תכח), שאף הן ידועות. כנגד זה ארבעה מספדות במחזור לא נודעו לנו ממקורות אחרים: 'ספידה אספודה' לסעדיה בן זכריה (עמ' תרלח—תרכט); 'יקירים ספוד' (עמ' תרכט); 'איך נקדים שלום' לישראל בן יוסף (עמ' תרלג—תרלה).

כאמור, ייחודו של המחזור הוא בקונטרס־הסליחות שחיבורו של ר' שלם שבזי, הכתובים בכתב יד קודשו. אף על פי שבגוף הקונטרס יש עדות מפור־שת שהוא כתיבת המחבר, בכל מקום אין להתעלם מפני קשיים:

א. שהמחבר מדבר על עצמו בגוף שלישי, גם בפתיחה וגם בחתימה.

ב. בעמ' יג רשום בשולים על התיבה 'מתלוצ־צים': נ"א מתיעצים.

(עם הופעת תכלאל בני משתא)

מאת יהודה רצהבי

כיצד מחבר מציג שתי נוסחאות משלו? אתמהה.

יכולני ליישב את שני הקשיים בסברה שהקונטרס שלפנינו הוא העתק של סופר אחר מגוף כתב ידו של המשורר. מצד אחר נזדמנו לי בחוץ לארץ, באותו כתב, שני מדרשי 'חמדת ימים' ודפים בשירים של הרב שבזי. לא כן הגמגע, שהכל כתב ידו של ר' שלם שבזי, והדבר כצריך עיון ומחייב הכרעת מומחים לפלאיאוגרפיה.

חטיבה פיוטים חדשים, בכתב ידו של משורר דגול כשבזי. היא תופעה נדירה ביצירתו. ציפינו לקרוא במבואות דיון על פיוטים אלו שרובם חד־שים הם, על זמן חיבורם, על התאריך שבו צורף הקונטרס למחזור, וכן על שום מה נכרך הקונטרס בראשו של המחזור דווקא. כדי להשלים הוליה. חסרה זו מרשה אני לעצמי להרחיב את הדיבור.

שיריו של המשורר שבזי הגיעו אלינו בהעתקות רבות. לא כן פיוטיו. אלה הגיעו בהעתקות יחיד־איות, במחזורים שנכתבו במחוזו של המשורר, ב־דומה להכלאל שלפנינו. מחזור ראשון נתגלה לפני חמישים ושבע שנים, בידי חלוץ חקר ספרות תימן ר' אברהם אלנדאף, ובו כלולות עשרים ושבע סלי־חות. תשע מהן פירסם בחוברתו 'שרידי־תימן'. חמש עשרה מן הנותרות ראו אור בידי כותב טורים אלה בספר הזכרון להרב יצחק נסים (סדר ה, עמ' קיב—קמו). חטיבה שנייה המונה ארבע עשרה סליחות גיליתי במחזור אחר, והן נמסרו כבר לדפוס. חטיבה שלישית היא זו שלפנינו. דומני שכך נגאלו כל פיוטי המשורר הידועים לנו לפי שעה. קו משותף לשלוש החטיבות, שהן נועדו לראש השנה ולכי־פורים. הן נבדלות לחלוטין זו מזו מצד פיוטיהן, ומה שיש בזו אין בזו. דרך השערה יש לומר, שהן נתחברו בשלוש תקופות שונות בחיי המשורר, שזכה לאריכות ימים.

י"א הסליחות שבקונטרס חדשות הן ובלתי נוד־עות, להוציא שתיים שציינתין כבר בביבליוגרפיה שלי: 'אכוני לב התחדי' (קרית ספר כב, מס' 119), 'אילת אהבים' (שם כג, תש"א מס' 12). על זמן חיבורן אפשר לעמוד מתוך תוכנן. דרכו של ר' שלם לשלב בפיוטיו רמזים היסטוריים על מאורעות ימיו. בסליחות שלפנינו יש רמזים להופעת שבתי־צבי (תכה—תכו) ולגלות מוזע (תלט—תם). התכלאל עצמו הועתק, לפי לוח השנים הרשום בו בשנת תב. יוצא שמועד חיבור הסליחות חל עשרות שנים לאחר העתקת המחזור. שעל כן צורף הקונטרס בראשו של המחזור ולא בגופו. שנת הולדת ר' שלם שבזי נקובה במדרש 'חמדת ימים' כשנת השע"ט (1619). ואם אכן ר' שלם שבזי הוא מחברו של 'חמדת ימים' הרי שחיבר את הסליחות לעת זקנה בשנת השישים, לערך, לחייו.

כה שנותר לנו עתה הוא להצלות את המובאות על שבתי צבי וגלות מוזע. אם כי לא נהו יהודי־תימן אחרי תנועת שבתי־צבי, בכל מקום שמועתו הגיעה אליהם, והיא עוררה מן התיבור המיסטי־משיחי 'ביא חזון' שנתחבר בימים ההם בתימן, ולמכבה וכמה רמזים בשירת ר' שלם שבזי. בסליחה 'אודה לאל' כותב המשורר:

כי שמץ שבתאי/ישועה לבוא קרובה (עמ' י"). גלות מוזע מפורשת יותר. בסליחה האחרונה פונה המ־שורר לכנסת ישראל להתפלל על המוני הגולים בתימן:

אילת אהבים / רצי על המוני
כי לקחות שובים / חבורת משטיני
היכתבו בתבים / להעיץ על צפוני
עודרי שובבים / נערי וזקני
נחפשה דרכינו / ונשובה עד ה'

(עמ' יד)

בסליחה אחרת מתאר המשורר את מצב הגולים, המתענים בסבלם, ואת פתיון השמד שמציעים להם שוביהם:

בקצות ארץ פצים — מצפים לישועתם
מיד אויבים ולוחצים / מזילים דמעתם
עליהם בכל יום אצים / יפתום לעזב דתם
הם יחד מתקבצים / מעודדים את אהבתם
אויביהם מתלוצצים / והם מיפירים עצתם
סלח נא לעונינו / והאירה חשכנו

(אמוני לב, עמ' יג)

לשון הווה של התיאור מלמד שהדברים נכתבו סמוך לאירוע, כשהמכה היתה טרייה.

*

כל מחזורי תימן, למהדורותיהם השונות, שראו עד כה את אור הדפוס, הם של יוצאי מרכז תימן, להו־ציא אחד של יהודי חבאן. זו הפעם הראשונה ש־מופיע מחזור קדמון משל בני הדרום, והוא מקור מצויין להשוואה בסדר תפילתם של שתי החטיבות, וכבר עשו זאת יפה הרבנים צוברי וערוסי בבמבו־אותיהם. למעלה מזו, הוא מעשיר את חקר מחזור התפילה היהודי. חבל שלא היתקן מפתח בסדר א"ב לפיוטים הכלולים שבמחזור, וכן לא נקבעו מספרים לדפי המבואות. אף איכות הצילום לקויה.

כהאי לישנא

נגד עין הרע

מאת אבנר ארליך

הכותרת אינה עניין פשוט, ודומני שנש־תברו עליה כמה קולמוסין. המוני בית ישראל מתפללים מתוך סידורים (גם ברוב המשופ־רים שבהם) בהם מודפס „מעין הרע" — ע' בפתח, כלומר, אע"פ שכנראה סמוכות לפני־נו אין האות צ' מנוקדת בצירה. ואם אין כאן סמיכות — מה כאן? יוצא שלפנינו תואר, על משקל כנסת הגדולה. הקושי הוא שצריך היה להיות לפי זה עין הרעה. הקושי, אם כן, נשאר בעינו.

נעיר בזה שהסופר י.ד. ברקוביץ הקפיד תמיד, בתרגומי שלום עליכם לנקד „עין ה־רע" — ע' ראשונה בצירה. זה נכון לפי הדקדוק, אבל לא לפי מבטאם של המוני בית ישראל.

יצחק אבינרי בספרו „יד הלשון" מביא ערך בשם „עין הרע" ומצדיק את השימוש בעי"ן בפתח. הוא מציין שהביטוי, מופיע גם בפרקי אבות ועומד על הקושי שאומרים וכותבים „הרע" בבקום „הרעה", וזה דבר נדיר בעברית. עוד הוא כותב שיש כאן גריר לשון, „יצר הרע", שהוא כדין, מופיע גם „עין הרע".

ספריית הגאון
רבי ישכר תמר זצ"ל —
לישיבת „הר עציון"

ביום ראשון הבא, י"ז באלול (21.9.86) תיפתח בישיבת „הר עציון" באלון שבות הספריה ע"ש הגאון רבי ישכר תמר זצ"ל, בחבר „עלי תמר" על הירושלמי.

ספרייתו של הרב תמר נבנתה במשך שנים רבות ונתפרסמה כלבד מאות הספרים הנדירים והדפוסים הראשונים המצויים בה, היא ברוכה בספר אוספים בתחומים שונים. כפרשן הירושלמי קיבץ הרב תמר לספרייתו אוסף חשוב השייך לתחום תלמוד זה. לאחר פטירתו של הרב נתרמה הספרייה על־ידי המשפחה לישיבת „הר עציון".

טקס פתיחת הספריה יתקיים בשעה 4.30 אחה"צ בהיכל ישיבת „הר עציון". על דמותו של הרב זצ"ל יעלו מספלו התורני ישאו דברים הרב יהודה עמיטל, ראש הישיבה, הרב חיים דוד הלוי, הרב הראשי לתל־אביב־יפו, הרב אברהם צבי רבינוביץ ופרופ' דוד תמר, בנו של המנוח. בשם המשפחה פתיחת הספריה על־ידי אלמנת המנוח, הרבנית שרה תמר.

מגילת פשר חבקוק

מאת י' עגווס

מגילת פשר חבקוק ממגילות מדבר יהודה, ההדירה וצירפה מבוא ופירוש בלהה ניצן. מוסד ביאליק, ירושלים, בשיתוף בית הספר למדעי היהדות ע"ש חיים רוזנברג, אוניברסיטת תל־אביב, תשמ"ו

מכל המגילות שנמצאו ופורסמו, מגילת פשר חבקוק השלמה והבהירה ביותר, ר' שימשה נושא למחקרים, ובמיוחד עסק בה א. מ. הברמן. בלהה ניצן מסכמת את חקר המגילה עד לשנת 1983 במבוא מאיר עיניים ובפירוש מסביר ומבהיר, שבו כל דבר דבור על אופניו ועל פרטיו ודקדוקיו. הודות להם נכנס הקורא בשלום ויוצא בשלום מפרד"סה של המגילה ולומד פרק חשוב במשנתה של היהדות בסוף ימי ה־בית השני.

שבע המגילות שנמצאו בסביבות חירבת קומראן באיזור הצפוני־מערבי של ים המלח נבדקו לרא־שונה על ידי פרופ' א. ל. סוקניק והן נמצאות ב„היכל הספר" של מוזיאון ישראל. כמוהן נשתמרה בבצב טוב, יחסית, מגילת פשר חבקוק, הכוללת י"ג דפים, ובכל אחד מהם שבע־עשרה שורות. המגילה עשויה שתי יריעות־עור התפורות זו לזו בחוטי פשתן וכתובה על צדו השעיר של העור. הכתב עברי מרובע ההדור, וקרוי „הסגנון ההירודי־אני". זמן המגילה בין אמצע המאה הראשונה לפני הספירה הכללית לבין חורבן הבית, שהביא לסוף היישב היהודי בקומראן, לכל המאוחר. חלקה הארי כתוב בידי סופר אחד, הסיפא נכתב בידי סופר שני. בשעת ההגהה הוסיפו מלים ואותיות, תיקנו וביטלו אותיות.

פשר חבקוק מתייחס לשני הפרקים הראשונים של ספר חבקוק במקרא, כאשר לאחר הבאת הציטאטות בן המקור בא ההסבר של הפשר: צורה ספרותית זו כשייצת להשלמת הקטעים שנשחתו על פי שרידי אותיות ומלים, ועל פי קשר הענינים ומבנה הפשר.

מאבקים בשלושה מישורים

המחבר, הבמנה עם הכת „עצת היחד", מתאר מאור־עות ביהודה ובעולם אשר התרחשו בימיו. הוא מצא להם סמוכין בדבריו של הנביא חבקוק. במגילה מתוארים מאבקים בשלושה מישורים: „המישור ה־פוליטי הפנימי" ביהודה, המישור הפוליטי העולמי והמישור הקוסמי". ביהודה נטוש המאבק בין „מורה הצדק" ואנשיו לבין הכהן הרשע ואיש הכזב ואנ־שיהם. מחוץ ליהודה נלחמים „הכתיאים" — מעצמה הבאיימת להחריב את כל העמים והמדינות כולל יהודה. במישור הקוסמי מתקיים המאבק של הבורא כנגד כוחות הזדון.

ביהודה משמש מורה הצדק מוקד של השראה, המסוגל לראות מראש אחרית ולהכין את העם לקראת הבאות, שהם פשר לדברי הנביאים. מאמיניו הם „אנשי עצתו", הסבורים, כי הם חיים בדור האחרון של ההיסטוריה, ואחריו תבוא אחרית הימים והגאו־לה. לשם הצלה מפורענות יום־הדין יש לקיים בקפ־דנות את הלכות התורה, שהן בחזקת ברית, הקל יימת על יסוד הבריתות הראשונות. מקיימיה הם „אנשי האמת, עושי התורה", אשר יינצלו ביום פקודה. מחנה הרשע הוא עדתם של הכהן הרשע ואיש הכזב. מפירי ברית ו„בוגדים". כולם אנשי שקר, בניגוד לאנשי האמת של בני הכת. הבוגדים מתעלמים מדברי המורה־צדק ואינם מאמינים בקץ הימים ההולך וקרב. המאבקים בין שני הצדדים נעשים בדרך של גידופים ותרפות, ויכוחים ציבוריים ורדיפות. הרדיפות קשורות עם כוונת הכהן הרשע לחלל את יום הכיפורים, שחל, לפי מניין אנשי הכת, ביום אחר מאשר אצל כל העם.

הכהן הרשע מחזיק בשני כתרים, כתר כהונה וכתר מלכות, ולדעת המגילה הוא פסול לשמש בשניהם מטעמי מוסר וראוי לעונשם של רשעים. במחבר לתו ראו אתחלתא של עונשו על רודפו את אנשי הכת. המחלוקת אינה איפוא דתית בלבד. היא מת־לוקת לאומית ומדינית, כי השלטון נוקט אלימות כלפי מתנגדיו. במישור העולמי — מתקרבים הכתי־אים לגבולות יהודה. הם משמידים עמים ומדינות. דבר הנביא חבקוק על הכשדים הולמים את הכובשים האלה, בשמשם כלי שרת בידי הבורא להעניש את החוטאים אצל אומות העולם וביהודה. בעליותו של כוח זה על במתי ההיסטוריה רואה המחבר את ראשיתה של אחרית הימים. אך סופם יהיה מר, כי מורה־הצדק ינצחם ויקים חברה צודקת שכל תבריה יהיו צדיקים גמורים.

עם נפילת בבל החלו הלכי־נפש משיחיים להתפשט ביהודה, כפי שמעידה הספרות האפוקאליפטית. לפיה, לפני גאולת ישראל והעולם כולו, תהיה שואה של־מית הגלווה במהפכות ובשחיתות. הנצחונות הרא־שונים של החשמונאים ביססו את האמונות האסכאי־טולוגיות. אך מהר נתברר, כי מלכי בתי חשמונאי לא מילאו את התקוות אשר מחשבי הקצין וחוזי החזיונות ציפו להן. מלכות בית דוד לא נתחדשה. אך נפילת הממלכות ההלניסטיות שימשה אות ומופת לבוא הגאולה. רומי, העולה ככוח הגדול באיזור, תעשה את המלחמה האחרונה בדברי הימים, מלחמת גוג ומגוג, ולאחריה יהיה השלום ותשלוט האמת בעולם.

לפי הספרות האפוקאליפטית סדר העולם וההיס־טוריה גזור מראש וכל ההשתלשלות היא בבחינת גזרה, שאין האדם יכול לשנותה. מלאכי הבליעל, בניגוד למלאכים הטובים, מעוררים כוחות־רשע קוס־מים ומביאים צער וסבל על הבריות. מאבקם כנגד כוחות הצדק יסתיים בנצחונם של האחרונים, בדרך ההתפכה של אחרית הימים. את המאבק בין היהדות להלניזם פירשו אישי הכת כמאבק אחרון ביד השטן לבין הצדק האלוקי. כאלה היו ההשקפות של אנשי כת מדבר יהודה, ולפיה הם נמצאו בכוננות ובמת־חים לקראת האירועים הצפויים. אשר השפיעו של איזה חייהם ועל היחסים שבין אדם לחברו ובין אדם למקום.

נביאי ישראל רמזו, בשעתם, על „הרזים" ועל „נסתרות" אבל לא ידעו את פשרם. סודות אלה נמסרו ל„מורה־צדק" משום שהוא חי קרוב לקץ, ועליו הוטלה המשימה עוד בימי הנביא חבקוק, אשר אמר „כתוב חזון ובאר על הלוחות למען ירוץ הקורא בו". הוה אומר, כי תפקידו של המורה־צדק כ־„סירא" הוא לפשור את דברי הנביא, כלומר לקרוא ברזיהם. הוא עצמו נמנה עם „הדור האחרון" היודע להזהיר את האירועים. אשר הנביא נתבונן אליהם.

פשרו של פשר

מוצאה של המלה „פשר" משורש שמי, המשותף לאכדית, לארמית ולעברית, ופירושה התר, שחרר, הסבר, פרש. מחקר שלם מקדישה בלהה ניצן למח־קרים האחרים, שכוונו להסברת הפשר. מחבר המ־גילה הקפיד על מבנה „קומפאקטי" של כל פשר, והוא מסבירו במלים מעטות, המספיקות להבעת תוכנו ורעיונו בקיצור. בפרק מיוחד עוסקת ההדירה בסגנון, בלשון ובכתיב של מגילת פשר חבקוק, ומוציאה את מסקנותיה לאחר השוואות עם חקרים אחרים ולאור חומר הראיות שלפניה.

את הכתיאים מזהה החוקרת כרומים, ואת זמנה של המגילה בין השנים 84—63 לפני הספירה. את הכהן הרשע היא רואה בדמותו של אלכסנדר ינאי ומביאה ראיות רבות להוכחות זיהויה. בינתיים מחלת הקדחת, של המלך במשך שלוש השנים האחרונות לחייו, לפי עדותו של יוסף בן מתתיהו. ינאי המלך רדף והרג את ראשי הפרושים ורבים. ברוח מחמת המציל מחוץ לגבולות המדינה, וביניהם, נוסף לחכמי הפרושים, גם „מורה־הצדק". איש הכזב — הוא האנטיפוד של מורה הצדק, מתווכח אתו, מתסיא את הרבים בדברי הטפה ובמעשי־שקר". המחברת מביאה את דעתו של מ"צ סגל, כי הכוונה היא לר' שמעון בן שטח, שהיה מנהיג הפרושים בימיו של ינאי.

מורה־הצדק הוא מנהיג דתיני כאריזמאטי, שכוחו עומד לו גם לאחר מותו, לפי תקוות אנשי הכת הוא יקום מחדש לחיים באחרית הימים. זהותו ההיס־טורית של מורה־הצדק אינה ידועה. בכל כתבי הכת לא הוזכרו שמותיהם של האישים המרכזיים שפעלו בתוכה. ואם לקבל את הדעה, כי אנשי הכת נמנו עם האיסיים, הרי גם יוסף בן מתתיהו וגם פילון האלכסנדרוני אינם נוקבים בשמותיהם של מנהי־גיהם. יכול להיות, ששמו הנכון היה אחד מסודו־תיהם של אנשי הכת. יוסף בן מתתיהו לא יכול היה להכירו, בגלל פעילותו בתקופת התגבשותה של הכת.

נוסף למבוא מובאים צילומי ט"ו הדפים של מגילת פשר חבקוק, כי הטקסט של המגילה, המלווה בשלושה מדורים: הקריאה, הנוסח והפירוש. הפירוש מרחיב את ההסבר וכולל: רמז ליסוד הטקסטואלי שעליו בנוי הפשר: פירוש הענין שבפשר: פירוש לשונות של הפשר. הנספח כולל סיכום השוואה הנוסחאות.

גחלתה של מגילת פשר חבקוק שפרה עליה, והיא זכתה לעיבוד מקיף ומעמיק, המגלה מסירן ומפענח נעלמים, דוולה מתוכה יתע רב להבנת דרכה של אתת הכתות, לפני שקיעתה של היהדות הישראלית ביהודה. הכת הזו ניסתה לעמוד בפרץ ולהקים לע־צמה מקלט־מעט של חזיונות וכיסופים משיחיים, ינקו, אמנם, מן המציאות המדינית והלאומית, אבל הרחיקו והפליגו לעולם שכולו טוב, אמת וצדק.

חיים חמיאל
שירים
מראות היום

א

עֲצֵי הַגָּן
אֵינָם — — —
אַנְשֵׁי הָעִיר
חוֹפְזִים, עוֹבְרִים,
וְאֵין רוֹאֶה.
אַךְ עֵינַי
צוֹפוֹת מַרְאוֹת הַיּוֹם,
עַד חֶלְקַת פִּרְחֵי הַנּוֹי.

ב

תְּמוֹל שָׁלְחוּ כַּפּוֹת
עָלֶיהָ חֻפָּה אוֹרוֹת בַּשְּׁבִיל,
כְּשֶׁב נֹשֶׁם בַּעֲרִיפִם,
צִפֳּרִים נִקְרוּ בָהֶם – הַצִּפֳּרִים!
וְזַמְּרִים נָהֲרוּ,
הֵן הַזְּמִירִים,
בְּצָחוֹת שִׁירַת בֹּקֶר,
חֲלוֹמֵי פִּתְרָה.

ג

הַדְּבוֹרִים, לְעָטוּ לְשַׁר נֶצֶם,
וְאָדָם –
אֶל צֵל עָצָם נִשְׁעָן;
הַיּוֹם –
הֵם נֶעֶלְמוּ כַּאֲפִקָיו.
רָאָה רֵעִי הַטּוֹב, רְאֵה,
אֵיךְ עֵצִים מִגַּן נִסְּחוּ
בְּמַחֲזֶה.

ד

מִי שֶׁלֹּא הָיָה בִּתְמוֹל,
עוֹבֵר, רוֹאֶה, לוֹחֵשׁ:
– נָאֶה הַגּוּף, הַגּוּי, הֶחָן;
אַךְ זֶה שֶׁרָאָה
אֵיךְ עֵצִים פֹּה
נִבְלְעוּ גַם זֶה בְּזֶה,
בּוֹכֶה – עַל מָה עוֹד יִשָּׁעֵן.

הרוח

מַה שָּׁם הָרוּחַ בּוֹחֶשֶׁת,
חוֹפֶשֶׂת
הִיא שָׁם
בֵּין עָלִים?
תְּפִלָּה הִיא
רוֹחֶשֶׁת,
אוֹ סוֹד הִיא לוֹחֶשֶׁת
בֵּין שֶׁמֶשׁ וָאוֹר.

★

וּמָה שָׁם הָרוּחַ
רוֹעֶשֶׁת
הַיּוֹם
בֵּין הַגַּנִּים?
חִידָה
מְבַקֶּשֶׁת
הָרוּחַ לִפְתּוֹר.

ספרי ארץ־ישראל / מאת אהרן בייר

סיפורו של יישוב חדש בנגב לפני כארבעים שנה, הלבטים שקדמו להקמתו, הקשיים שליוו את התפת־חותו, היחסים עם השכנים הערבים ועוד, פוגשים אנחנו בספרו של בני מיטיב: „סיפורו של גבולות", בהוצאת משרד־הבטחון — ההוצאה־לאור.

הסיפור, הכתוב בצורה מלבבת, מזכיר נשכחות על הים בבקום כרוחק מיישוב אדם בתצאי אהלים. מצד אחד הערבים, מצד שני ה„קומבניה" (קומ־פני) הקיבוץ, כאשר הערבים מחכים לכשלון ה־קיבוץ, ועיניהם רעות במתיישבים החדשים.

במסגרת ההיסטוריה של היישוב המתועד, סיפורי הווי על חיי הבדווים, על „המדאפה", הנרגילה, כוסות הקפה והחל.

המחבר, שהיה איש הביטחון של הקיבוץ החדש הצעיר, המשיך את הקריירה שלו במסגרת צה"ל השתחרר בדרגת אלוף־משנה. הוא הכיר את הער־בים טוב מהרבה אחרים, כי הוא חי איתם שנים רבות.

ציורים מאת יעקב גוטרמן מעטרים את הספר. בסוף הספר מביא המחבר את האישים העיקריים הפועלים בספר, והיכן הם היום.

✶

היאור אחר של ארצנו מקבלים אנחנו בספרם של אפרים ארני ואלישע אפרת „ישראל — גיאו־גרפיה של ארץ", הוצאת ספרים אחיאסף בע"מ. זו מהדורה מחודשת, מעודכנת ומורחבת של ספרם, שהוא ספר יסוד בידיעת ארץ־ישראל. בספר מתארים המחברים את כל חלקי ארצנו השלמה. דרך תולדות הגיאולוגיה של ארצנו, האקלים באזורי הארץ השונים, האוכלוסיה, היישוב הכפרי לצורו־תיו, קרקע ומים, חקלאות בישראל, תעשיה וכו' וכו'. הרבה דיאגרמות, ציורים, שרטוטים, תמונות משלימים את המאמר הכתוב.

בסוף הספר — מפתח מורחב, וכן ביבליוגראפיה. ההומר הרב המוגש בספר שלפנינו, אף שהוא מתוכצת, הוא ברור, מעודכן, ומביא את התפתחות הארץ והמחקר של הארץ עד לכתיבת הספר ממש. לעומת המהדורות הקודמות, נוכל להכיר באמצעות מהדורה זו את ההתפתחות הדינאמית של ארצנו, שאין לה אח ורע בעולם כולו.

כל הפרקים יחד נותנים לנו תמונה שלמה של ארצנו היום.

✶

איך הכריע דוד בן־גוריון, מה היו המניעים להכרעותיו, מי ומה השפיעו עליו, ומה היה המיטו שלו בחיים, נוכל ללמוד מתוך ספרו של מאיר בר־אלי „להבין את בן־גוריון", הוצאת עידנים — ידי־עות אחרונות.

בראלי, ממקורביו של בן־גוריון, הכירו מכל צדי־דיו, והוא מביא לנו את בן־גוריון „במערומיו". יחסו לשמאל, ויחסו לימין, יחסו לדתיים — והוא קובע במפורש: בן־גוריון גיצל את הדתיים לצד מפלגתו, ולכן ורק להם מומן לזמן „עצמי". הכפירה של בן־גוריון מובאת בספר בצורה ברורה ביותר, ולעומת זאת חיבתו לתנ"ך, כפי שהוא הבין אותו. יחסו לאנשים הסובבים אותו, ליועצים, לחברים מ־ראשית המפלגה, לאנשי עוזת המורה, ויחסיו לבעיה הערבית.

תקופת מלחמת־השחרור וההכרעות שנפלו בה, המעבר מההגנה לצה"ל ואופיו של צבאנו, גם הם באים לידי ביטוי בספר.

הפרקים המתרבגים מטפלים בשנות השלטון האח־רונות של בן־גוריון, כאשר הגדיש את הסאה והודח על־ידי הצעירים שיסדו את רפ"י.

מוצב לפנינו בן־גוריון התכסיסן התחכן, אך ליד הצללים מביא המחבר גם את האורות שהדליק בן־גוריון, כשהראשי והעיקרי בהם הוא הכרעתו להקמת מדינת־ישראל.

✶

רפי גדיר חסון מביא בחוברת מאוירת בלותר, את סיפורם של בני עדתו הדרוזים. לחוברת קרא: הדרוזים בישראל — אתגר מדינת־ישראל לשנות האלפיים.

למרות שהדרוזים בישראל מהווים בסך הכל 1.7 אחוז מכלל תושבי הארץ, הם תופסים, לדעת ה־מחבר חלק נכבד בחיים הציבוריים והתנועתיים ב־מדינת ישראל. יש להם ייצוג בכנסת, הם משרתים בצה"ל, ובמשמר הגבול הם ממלאים תפקידים בענפי המסחר התעשייה ובכל מגזר אחר במשק.

כמו־כן מביא המחבר חומר על הדת הדרוזית, על מעמד האישה הדרוזית, הנישואים המעורבים בקרב הדרוזים בארץ, יחסי דרוזים—יהודים, ועוד.

חוברת לתלמיד על ספר שופטים

חוברת לתלמיד עם תיק מפות ומשחקים ב־ספר שופטים מאת גאולה הלוי.

המורה, בלמדו תנ"ך לתלמידים, מת־מקד בשיעוריו בהקניית ידע, ביצירת חוויה והרגשת שותפות לתולדות עמנו. התלמידים חשים שנסיונות אבותינו הם גם נסיונותינו, עברם — עברנו וחיינו היום־יומיים.

בספר התנ"ך גלומים אוצרות, אותם מגלה המו־רה עם תלמידיו, אותם מקרב המורה לתלמידיו ד־אלה ממשיכים להיות קרובים, אהובים ומלהים תמי־דיים. מטרת המורה היא להבר את התלמידים ל־„צינור היניקה" של היהודי ממקורותיו, מבנו נשאב יחד עם הניכינו את אוויר שגרת־החיים ושגרת־הלשון.

לא קלה היא משימתו ודרך עבודתו של המורה החדש והמנוסה גם יחד. אלו ואלו מחפשים דרכים ושבילים להחדר לליבו ושכלו של התלמיד. לעזרתם הגיעה גאולה הלוי — מחברת החוברת להלמיד עם תיק מפות ומשחקים לספרים שופטים ושמואל. ה־שיטה הפרונטאלית, הנהוגה ברוב בתי הספר עם כל יתרונותיה לוקה בחסר — המורה הוא המכתיב את קצב ההוראה, צורת הלימוד, הרעיונות והדעות. יש תחושה של כפייתיות, לעיתים שעמום והחסר ניצול יכולתם וכשרונותיהם המגוונים של התלמידים. ה־למידה הפרונטאלית במעט ואינה יכולה להתחשב ביכולת האישית של כל תלמיד ודרך לימודו.

החוברות באות להוסיף על דרך עבודתו של ה־מורה גם את ההוראה הקבוצתית, שהיתה נקוטה בלימודי־קודש מימים ימימה, בה ישבו תלמידי־חכמים בחבורות, דנו התווכחו והגיעו למסקנות לא רק בדרך ההוראה הסמכותית אלא בשיתוף עימה. שיתוף פעולה עם הילד בבחיית דרכו, כמו ניסא ר' דמות סמכותית והחלטית, מאידך גיסא — יועילו לעצב אישיות בריאה של התלמיד.

המחברת — גאולה הלוי — הכינה בחוברתה של ספר „שופטים" שבעה מרכזי למידה בנושאי תנ"ך: 1) השופט — המשמעות והתפקיד, 2) דבורה, 3) שמשון, 4) הפלישתים, 5) מלחמות השופטים, 6) רשעתם — תומר שיבה, 7) יצירה — פינה חופשית לבניית משחקים בנושאים שונים מספר שופטים.

שבעה מרכזים אלה בונים את מרכז ההעשרה להל־ביד.

החוברת ניתנת לתלמידים לאחר שלמדו את ספר שופטים. כעבודת חזרה ושינון. ניתן לשלבה תוך כדי לימוד ע"י פיצולה. אפשרי גם לשזור את השי־עורים הפרונטאליים בגיוון חומר ההעשרה שבחו־ברת. הכול נתון לשיקולו ולטעמו של כל מורה.

בחוברת ניתן למצוא עבודה עשירות ומרחיבות גם בכתיבה וגם בציור וצבע. גם תמונות אותנטיות ממסמאים שונים מתקופה הנ"ל הכנסו לחוברה. אף הכרת הכתב העברי הקדום מצא מקומו בחו־ברת. חשיבות רבה יש לייחס למפות השונות של ארץ ישראל, המקרבות וממחישות את שייכותנו ו־מקומנו בארצנו.

רק בדרכים אלו של קרבה, המחשה, עניין, הע־שרה וגיוון, נוכל לקרב את התנ"ך לילדינו — בוגרינו בעתיד.

תבורך המחברת, גאולה הלוי, שהצעידה את ה־מורים והתלמידים במבחר רעיונותיה.

א. ג.

„הקברניט הנאמן" — חוברת על ר' ראובן אהרונוביץ ז"ל

חוברת „הקברניט הנאמן" — תולדותיו, קורות חייו ופעלו של ראש העיר השני של בני־ברק, ששימש בראשות העיר שנים רבות, רבי ראובן אהרונוביץ ז"ל — הוצאה לאור ע"י העיריה. בכתיבתו ובעריכתו של מזכיר העיריה חוברה, אברהם טננבוים. חוברת זו היא במסגרת סדרה, כשקדמה לה החוברת „האיש שלא נרתע" על מייסד היישוב וראש העיר הראשון רבי יצחק גרשטנקורן ז"ל.

בדברי פתיחה, עומד ראש העיר, הרב משה אירנ־שטיין, על חשיבותה של החוברת לציבור בכלל ולדור הצעיר בפרט. כדוגמה לחינוך הנוער לעשיה להקמ־לות לטובת הכלל והפרט וליצירת מסגרת של עסקנים נאמנים שיראו לנגד עיניהם את רצון הציבור „כשר־אלוהיו וצרכיו".

בחוברת המישה־עשר פרקים ובהם סקירה החל מפעילות המגוה בעסקנו כעסקן צעיר בפולין, דרך מבלי כ־ר בארץ וכלה בעבודתו הציבורית בישראל.

החוברת מאכספת בנתוניה ההיסטוריים על פרקי שיקולים, מסמכים, כתבי־ידם של המנוח ואתו בנו והנכד „קידוש השם".

תיעוד העיירה במכחול ובצבע

בית של חסיד קרקובי בשנות ה־20 של המאה הוא לא בדיוק הרקע ה־מצמיח ציירים. תלמידי חכמים — כן, משפטנים — אולי, אבל ציירים?

אלא שאם כבר יוצא צייר מבית כזה, כל הסי־כויים שהוא יצייר כמו שמחה נורנברג. קודם כל הנרשאים: אשה מברכת על נרות שבת בעוד בעלה העגלון כרחק, כל עוד רוחו בו, מעל עגלתו, בהול להספיק להגיע לפני כניסת ה־שבת, כשכל המראה עטוף בצבע האדום, החם, של האור האש עם הרבה לבן צחור באמצע. או — מניין של יהודים בקפוטות, ידיהם מת־נופפות בלהט, פיותיהם פתוחים בדיבור, עיני־הם בורקות. כרחפים באוויר מעל בתיה הקט־נים של העיירה בציור שזכה לכותרת: „תווי־כוחי. אלא שבהדייק יותר לכנותו: „שקלא וט־ריא". ויש גם „היהודי הנודד" שגופו הצנום משיך באלכסון לאורך כל התמונה, רגליו נוג־עות־לא־נוגעות בכדור שיכול להיות הירח ויכול להיות כדור הארץ, ציציותיו מתנפנפות, כקל הליכה, סמלי בידיו, עיניו שלוחות לעבר הקרקע אי שם למטה, קילומטרים מתחתיו, מקום שם מצטופפים הבתים המיניאטוריים של עיירת מול־דתו. או כיכר השוק שיהודי מנגן בכינור מרחוף בשמיה.

נכון, זה לא נשמע מקורי. זה נשמע מאוד מארק שגאלי. ומי שמכיר את ציוריהם של כאנה כץ או את עבודות הנחושת של אריה מרוז — מוצא קווים מקבילים, דבר שאינו מו־ריד דבר כמובן מן האותנטיות, הכשרון והה־עצמה הציורית של נורנברג. אדרבא, אין אכן בלי מקורות השראה, ובמקרהו של נורנברג, הוא בשופע מן הגדולים שבגדולים.

ציור בשביל הנשמה והמגירה

אלא שעד שהגיע לעיצובים השגאליים המ־עולים שלו — „בלעי תהילה את סיפורי התנ"ך וחומש עם רש"י, בחדר של קרקוב, מילא כרסו בש"ס ובפוסקים בישיבה ובשביל ה„תכלית" נש־לח גם לגימנסיה העברית וגם לפקולטה למש־פטים של האוניברסיטה של עיר כולדתו.

כל השנים הללו — צייר „בשביל הנשמה", או כמו שאומרים כשמדובר במשוררים וסופרים חובבים — „בשביל המגירה".

בבית התייחסו בסלחנות כסויימת לשרבוטים הללו, מה גם ששמחה צייר תמיד נושאים כן התנ"ך או את דמויות העיירה. אך ורק באו־ניברסיטה של קרקוב, כסטודנט למשפטים (השנה היא אז 1937), העז להראות את ציוריו בתע־רוכת ציור של סטודנטים.

שנתיים לאחר מכן — לא חשב נורנברג לא על מכתולים ולא על ספרי חוקים. מלחמת ה־עולם השנייה „תפסה" אותו בקרקוב ואת שש השנים שעברו עליו בתוך אימה הוא מנציח,

מאת נעמי גוטקינד

בין היתר, בציור ענק שתלוי לאולם הסינט של אוניברסיטת בר־אילן, שזכתה לקבל יותר מח־מישים מציוריו, כמפעל ההנצחה הפרטי שלו לזכר הוריו. להבות של צבע אדום וכתום וצהוב עז מבטאים אצל נורנברג, כציטוט לפסוק מ־ישעיהו את האש הנפשית הבוערת במכחולו בבואו לצייר היום את נושא השואה.

לאחר מלחמת העולם השנייה מצטרף נורנ־ברג, איך מוצל, לארגון הבריחה של עלייה ב' ובשנת 1948, עם הקמת המדינה, זוכה גם הוא עצמו לדרוך על אדמתה. תתביב הציור — כב־עבר כן בארץ, נדחק אל לעות היחיד.

ברשות הרבים נורנברג מוכר כאיש הנהלת הקונגרס היהודי, כעורך הירחון „בדרך" ולאחר מכן כעורך־דין פרטי בתל־אביב. בשנת 1955 מופיעים ציוריו של נורנברג, בפעם הראשונה, בתערוכה קבוצתית בבית ציור אמריקה. הנסיון הזה מדליק את הניצוץ מיכוי הילדות, וכמו גוגין, להבדיל, שנטש בגיל העמידה את עבר־דהו הבנקאית ואת משפחתו וברח אל איי ה־אוקיינוס השקט כדי להיות צייר, נורנברג אמנם לא כל כך דרמאטי, אינו נוטש את רעייתו, ילדיו או ביתו, אבל סוגר את הפרקטיקה שלו ומחליט — מהיום אני רק צייר.

מציוריו של שמחה נורנברג: יהודים בעיירה רוקדים עם ספר תורה

בחזרה אל איורי התנ"ך

עשרים שנה חלפו מאז ויבול השנים הללו מד־כיח שהיתה זו החלטה נכונה. יצירותיו של נור־נברג נמצאות היום באוספי מוזיאונים ובבתים פרטיים רבים. למשל, בביתו של הנשיא לש־עבר, פרופ' אפרים קציר, במוזיאון עין־חרוד, ב־ביתו של הנגיד היהודי האמריקני יוליוס קליין ובבתיהם של יהודים אמידים רבים בשוויץ וב־דרום אפריקה שזכרונות העיירה מדליקים בלבם ניצוץ. אחד ההישגים האישיים החשובים ביותר בעיני נורנברג קשורים דווקא בטלוויזיה. אר־גון „גשר" פנה אליו וביקש שיצייר סדרה בשם: „השטעטל" — העיירה בה נולדתי" ונורנברג אכן צייל בלהט, כמנציח ילדות שלמה של עם שלם וזכה לראות כיצד ציורים אלה הופכים לסרטון טלוויזיה בצבעוני המוקרן בטלוויזיה ה־אמריקנית.

בשנים האחרונות, חזר נורנברג אל איורי התנ"ך שהיו אהובים עליו בילדותו בסידרה של פחם ופסטל שבה רואים את יעקב רועה את צאן לבן, עקידת יצחק, אברהם מקדם את פני שלושת המלאכים, ובסגנון דומה, סיגולטיודי למחזה. מופשט־משורבט למחצה, גם בית כנ־סת בירושלים או „בלמד" שראשו הבהה עטור כבור בראשי תלמידים בדולי הכיפה. חמישה עשר רישומים הנ"כים צייר נורנברג. מחצי־תם נמכרו (ב־250 דולר לרישום) ואת יתרם אפשר עדיין לראות בגלריה פורטנוי בתל־אביב. באותה גלריה ראיתי גם כמה צותקים של ה־פרוייקט החדשני ביותר של נורנברג: הטקסט של „שמע ישראל" בתוספת הפסוקים האחרים שבמזוזה, בעברית וגם באנגלית עם מסגרת צבו־עה ביד בגוונים של חום וכחול. מדובר בליטו־גרפיות שנולדו בעקבות התגברות מעשי הטרור באירופה.

נורנברג הפיקד לעתים קרובות את שוויץ ראה לתדהמתו יהודים המסירים את המזוזות מדל־תות דירותיהם וביתם. מה זה? פוחדים שיזהו אותנו טירוריסטים ערבים וישימו מטענים ליד הבתים שלנו. הודו בני שיחו בגלוי לב. אצל כמה מהיהודים הללו כל יהודתם מתבטאת ב־אותה מזוזה והנה גם אותה הם מסירים?

אמר נורנברג: אם כך, האם תסכימו לתלות בדירה, כמו שתלו פעם ציור של „מזרח" את הטקסט של שמע ישראל? ההיענות, מסתבר, הצדיקה את היוזמה. צמח פירסטנר, בעל הגלריה העיבד עם נורנברג זה כשבע שנים, מספר ב־שמחה ששלח את ה„שמע ישראל" למקסיקו „וזה הולך" יפה. גם בשוויץ יש קונים. מאה וחמישים ליטוגרפיות, במאה וחמישים דולר כל אחת, זהו ההיקף של מבצע „שמע ישראל" ה־פרטי של נורנברג מהזווית הכלכלית. את ציורי השמן שלו הוא מוכר ב־300 עד אלף דולר ופר־סה. מסתבר, יש לו ברווה. לא רק שפרנסתו במכחוליו אלא שהוא אפילו מנדב ציורים ל־ראויים בעיניו, כמו ל„בר־אילן", ומכריז: „בעי־ני, זוהי התרומה שלי להיסטוריה של עם ישר־אל, זוהי מלחמתי בשיכחה, וכך אני מתאר את מה שאבד לנו בשואה...".

هكذا عن الأصل

לפרשת השבוע — כי תבוא

הסכת ושמע ישראל

מאת הרב חיים פרדס

וידבר משה והכהנים הלויים אל כל ישראל לאמר, הסכת ושמע ישראל, היום הזה נהיית לעם לה' אלקיך (כ"ז ט'). ומפרש רש"י: **הסכת**, כתרגומו. **היום הזה נהיית לעם**, בכל יום יהיו בעיניך, כאילו היום באת בברית (ברכות ס"ג ב').

והנה, בתרגום אונקלוס שציין רש"י שם, תירגם: אצית ושמע ישראל, מלשון ציות ושמיעה.

אך במסכת ברכות ס"ג ב' פירשו את הכתוב הזה בכמה אופנים, וכך אמרו שם: **הסכת**, עשו כיתות כיתות (וחבורות חבורות) ועיסקו בתורה, לפי שאין התורה נקנית (בלימוד ביחידות) אלא בחבורה. ולפי פירוש זה מפרש רש"י שם את הכתוב: **הסכת**, עשו כיתות כיתות, דריש „הס" כמו „עשו". כלומר, הס־כת במובן של שתי מלים מחוברות, הס־כת, עשר כיתות. הה' נחלפת בע', והס' בש'. ועוד דרשו שם: הסכת ושמע ישראל, כתתו עצמכם (וצערו והמיתו עצמכם) על דברי תורה. ושוב מפרש רש"י שם: **כתתו עצמכם**, ודרשי נמי „הס" כמו „עשה" (וכפי שפירש רש"י בפירוש הראשון), עשו עצמכם כתותים (ימרוסקים מרוב עמל ויגיעה) להצטער על דברי תורה. ועוד דרשו שם: הסכת ושמע ישראל, הס ואחר כך כתת. כדרבא, דאמר רבא לעולם ילמד אדם תורה ואחר כך יהגה. ומפרש רש"י שם: **הס ואחר כך כתת**, שתוק, כמו (שנאמר בבמדבר י"ג ל'): ויהס כלב (ורש"י שם פירש: השתיק את כולם. ואף כאן הפירוש הוא): שתוק והאזן לשמועתך (ולתורה שלמדת) עד שתהא שגורה, ואף על פי שאינה מיושבת (ומובנת) לך (די צרכה). ואחר כך כתתנה והקשה עליה מה שיש לך להקשות, ותרץ תירוציו עד שתתיישב לך (ותובן על ידך כל צרכה).

לפי זה, כך היא כוונת רבא שם בגמרא: **לעולם ילמד אדם תורה**, בבקיאות ולשם ידיעת התורה בכללותה, אף שעדיין אינו מבין אותה לאשורה, מכיוון שעדיין לא עיין בה בעמקות ובהבנה. **ואחר כך יהגה**, אותה בעיון רב וביגיעה, כדי לרדת לעומקה, לשורשה וליסודותיה, בסברה, בהבנה ובפלפול על אמת. שכיוון שמילא אדם כרסו בתורה, אף אף שעדיין לא למדה בעיון כהלכה, הרי מוחו הדבק בתורה נעשה ל„שכל של תורה" המתיישר מעצמותו לפי הגיונה, דרכה, שיטתה והבנתה של תורה. כך שכאשר הוא לומד את התורה אחר כך בעיון ובהבנה, נענית לו התורה ונרכשת על ידו בנקל בבחינת „תורה דיליה", שהרי קנאה ואירסה לו כשלמדה בבקיאות.

נמצאנו למדים מדברי הגמרא שם, את דרכי קניינה, שיטת לימודה ואופני השגתה של התורה. התורה נקנית בדיבוק חברים ובחבורה, ביגיעה עצומה, בעמל רב ובצער גדול, וכן בבקיאות תחילה ורק אח"כ בעיון ובהעמקה. ולכן אמרו חכמים מסכת ברכות י"ד א' „כל המשביע עצמו (וממלא כרסו) מדברי תורה ולן, אין מבשרין אותו בשורות רעות. ואם כי אין הדבר ברור, מול מקום נראה לכאורה מפשט לשון הגמרא, כי „כל המשביע עצמו" פירושו שלמד הרבה ובבקיאות. ולכן הוא נעשה ל„חפצא" של תורה, והוא מתרומם למעלה כה גבוהה, עד שאין הבשורות הרעות שייכות אליו ואינן נוגעות בו ואינן מגיעות אליו כלל ועיקר.

במסכת תענית ח' א' אמרו: ריש לקיש הוה מסדר מתניתין (ומשנן את תלמודו) ארבעים זימנין, כנגד ארבעים יום שניתנה תורה (ושהה בשבילה משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה). רב אדא בר אהבה מסדר מתניתין כ"ד זימנין, כנגד תורה נביאים וכתובים (שהם עשרים וארבעה כתבי הקודש). מצא איפוא, כי השינון הקבוע והחזרה התמידית על התורה, הם מיסודות ידיעתה בקיאותה וקניינה של תורה. עד שאמרו כידוע במסכת חגיגה ט' ב': אינו דומה שונה (ומשנן את) פרקו (ותלמודו) מאה פעמים, לשונה פרקו מאה ואחד. וזה כבר שיא של בקיאות, שינון ודבקות בתורה. המעלה את השונה הזה לפסגת המעלה של עובד אלקים, שתורתו נעשית תפילה והלל לקב"ה נותן התורה לישראל.

משום כך דרשו במסכת סנהדרין מ"ב א', את מה שנאמר במשלי כ"ד ו': כי בתחבולות תעשה לך מלחמה, ותשועה ברוב יועץ. אמר רב אבא בר חנינא אמר רב אסי אמר רבי יוחנן: בכי אתה מוצא מלחמתה של תורה, מי שיש בידו חבילות של משנה. קרי רב יוסף (שהיה בקי עצום בכל חדרי התורה) אנפשיה (את מה שנאמר שם י"ד ד'): ורב תבואות בכוח שור. ומפרש רש"י שם: **מלחמתה של תורה, הוריותיה** (ופסקי הלכותיה) ולעמיד על בוריה (ובהירותה) ועל עיקרה (של תורה), לא כאדם המפולפל ומחודד ובעל סברא ולא למד משניות וברייתות הרבה, כי מהיכן יתגלה הסוד (הגנוז בעמקי סוגיות התלמוד). אלא בבעל משניות הרבה, שאם יצטרך לו טעם בכאן ילמדנו מתוך משנה אחרת. או אם יקשה לו דבר על דבר (הנראים לכאורה כסותרים זה את זה), יבין מתוך משניות הרבה שבידיה, הא מני פלוני היא, ששמעניה (את איתו התנא) במקום אחר אומר כך. עד כאן דבריו הנפלאים של רש"י, בעניין השיבותה ההיגיונית והדר והכרחית של הבקיאות, שהיא הבסיס הבלעדי לידיעת התורה ולהבנתה, ובעניין שלילתו של הפלפול העקר שאין עמו ולפניו ידיעה רחבה ב„חבילות של משנה" של תלמוד ושל פוסקים ראשונים ואחרונים. ונראה לי, כי לכך מכוונים שני חלקי הפסוק במשלי שם: **כי בתחבולות תעשה לך מלחמה**, היא הבקיאות והידיעה הרחבה והמקיפה בחבילות של תורה. **ותשועה ברוב יועץ**, היא העמלות והעיון בתלמוד. שכן היועץ והעצה משמעותם היא העמקה לשורש העניין וליסודו. והרי רב יוסף היה ענק הבקיאות, כמו שאמרו בסוף מסכת הוריות: **רב יוסף סיני, רבה עוקר הרים.**

ועוד מצינו במסכת סנהדרין ק"ו ב', שדרשו על דואג שהיה גדול הדור, את מה שנאמר בישעיהו ל"ג י"ח: איה סופר איה שוקל איה סופר **את המגדלים. איה סופר** (את) כל האותיות שבתורה, **איה שוקל** ששוקל כל קלים וחמורים שבתורה. **איה סופר את המגדלים**, שהיה סופר שלש מאות הלכות פסוקות ב„מגדל הפורח באויר" (שהיא סוגיה סבוכה בהלכות טומאה וטהרה). ונראה לי, כי דואג היה בבחינת „סיני" ו„עוקר הרים" גם יחד, וכן היה גדול גם בתורת הסוד והנסתר. ומה שאמרו שם שהיה „סופר כל אותיות שבתורה". היא בקיאותו המופלאה בבחינת „סיני". ושהיה „שוקל כל קל וחומר שבתורה", היא גאונותו בעמקות ובהבנת התורה. ואילו עניין ה"מגדל הפורח באויר" הוא רמז לתורת הח"ן והקבלה שכולה פורחת באויר, מופשטת ונשגבה ומנותקת מן הארץ ומן הארציות. ולכן אמרו במסכת עבודה זרה י"ט א' בלשון חריפה: לעולם ליגריס איניש (וילמד תורה בבקיאות) ואע"ג דמשכח (ואינו זוכר מה שלמד), ואע"ג דלא ידע מאי קאמר (כלומר, שאינו מבין כהלכה את מה שהוא לומד). שנאמר (בתהלים קי"ט כ') **גרסה נפשי לתאבה, גרסה** כתיב, ולא כתיב **טחנה** (שהוא העיון וההעמקה). ועל כך בנה המהר"ל את שיטתו המיוחדת והידועה בעניין השינונם של הבקיאות והשינון הבלתי פוסק בתורה. שנאמר: הסכת ושמע ישראל, **הס ואחר כך כתת.**

מאתיים שנה למותו של משה מנדלסון (ב')

מנדלסון – עברית, יידיש וגרמנית

מאת פרופ' אפרים שמואלי

בבית הוריו מיוצאי פולין, כנראה ממשפחת הרמ"א, גדל משה מנדלסון (נו' בשנת 1729) על יידיש ועל ברכי התורה והמסורת, כלומר — על לשון הקודש ועל הארמית שבספרות התלמודית ובתרגום אונקלוס.

הדבר הראשון מן הידוע לנו, שיצא מתחת ידיו של מנדלסון, היא רשימה משנת 1742, בטרם מלאו לו י"ג שנים (לימים נדפסה בכרך אגרותיו). הדברים מעידים על בקיאותו בלשון הרבנית של דורותיו (בסוגריים מבחוצי את ראשי התיבות — להקל על הקורא): פה דעסא, יום ג', כ"א מנחם הקיץ, הקי(טן) משה בן לא"א (אדוני אבי) כהור"ר מענדל, סופר יצ"ו (ישמרהו צורו וגואלו) בדעסא. נכתב בבית התורני הרבני המופלג המופלא הגאון הגדול, עטרת ראשנו, כליל יופי, נזר הקודש אי"י (אור ישראל) פ"ה (פטיש החזק) ע"ה (עמוד הגולה או עטרת הרבני) כבוד מהור"ר דוד נ"י (נרו יאיר) בעל המחבר פירוש ותוספות על תלמוד ירושלמי. הוא יאריך ימיו [illegible] עם כל המסתופפים בצלו עד כי יבוא שילה, אב"ד (אב בית דין) ור"מ (וריש מתיבתא) פה, לפרט דוד משכיל בכל דרכיו, לפ"ק.

הדובר ברי דוד פרנקל, שכימה הנער למד בביתו, וכשיצא הרב לברלין לישב שם על כסא הרבנות, הלך משה אחריו. בברלין למד מנדלסון את הלשון הגרמנית על בוריה וכן מתמטיקה ופילוסופיה יהודית (בספר ר' ישראל זאמושץ, 1700—1772, כמחבר „נצח ישראל" על מתימטיקה ותכונה בתלמוד). ד"ר אהרון גומפרץ לימד אותו פילוסופיה גרמנית, בעיקר זו של לייבניץ, וגם הציג אותו בפני לסינג. ד"ר אברהם קיש לימד אותו לאטינית. בימי בחרותו קנה מנדלסון לעצמו את הלשונות שמהן תירגם, בעיקר לצורכי תירגול.

ידיעה טובה של הלשון הגרמנית היתה צורך רב בחוגי הסוחרים והתעשיינים, יהודי החצר ובעלי המקצוע, וגם עניין של פרסטיג'ה אישית [illegible]. ברלין צעדה בראש התפתחותה של גרמניה, הן בתרבות והן במסחר ובתעשייה, וקם שם ציבור גרמני משכיל, שהתחיל להדר בלשון ולהקנות לה ערך [illegible]. [illegible]

מנדלסון נכנס בשער הספרות הגרמנית כמי שעיסק בבירור טיבם של מושגי היפה, הרגש, [illegible], הנשגב, החן והנועם בחיים ובספרות, כלומר — בדיון בבעיות אסתטיקה, שבה הלשון תופסת מקום נכבד. [illegible]

מנדלסון בהקדמה „אור לנתיבה" — ביקש לתת בידי בני יוסף ושאר ילדי ישראל את דברי המקרא „בלשון אשכנז המדוברת המתוקנת". [illegible]

עניין נוסח השבועה וטקס השבועה עוד הסעיר את רוחות של היהודים זמן רב. [illegible]

[illegible]

כיצד כתבו יידיש?

[illegible]

הקפדה על „טהרת" הלשון הגרמנית

מנדלסון עצמו טיפח את הלשון הגרמנית והקפיד על „טהרתה" או על „צחותה", [illegible]

[illegible]

[illegible]

„משולש באר־שבע" של יאמאני

מאת בת שלום

[illegible]

*

תנועת ה„היפים" במבט לאחור

[illegible]

*

העשור העשיר

[illegible]

בספריית העולם

בין הדף והמדף

● מחקרים לזכרו של איש אשכולות

> **ספר אביעד**, קובץ מאמרים ומחקרים לזכר ד"ר ישעיהו וולפסברג־אביעד ז"ל, בעריכת יצחק רפאל. הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים [illegible] עמ'.

„אם אני שואל את עצמי במה זכיתי להימנות עם אלה שתולדות חייהם ראויות לתשומת לב ולהיות בין החוקרים והסופרים הזוכים לכתוב את הקורות אותם, הריני בא במבוכה. כפתרון יחיד אני מוצא את המיזוגה המוזרה שנהגשמה בי. מערב ומזרח מתמזגים בנפשי. אני רופא לפי מקצועי אך נמשכתי מפודי אחרי הפילוסופיה. עיון ומעשה נזדווגו בי. ספרות וחיים. אהבת ההגות וסיפוק הפוליטיקה נאבקים בלבי, לאומיות ואוניברסליות. התמסרות לציונות לא שיתקה בי את ההתעניינות בבעיות האנושיות. ארץ־ישראל לקחה אותי שבי, אך לא התנכרתי לארצות אחרות. כל אהבתי נתונה לעברית ולספרותה, אך עודני עוקב אחר יצירות בשפות זרות. אם הסיתו שכם למדע ולמחקר, הייתי לא פניתי עורף לאמנות, לשירה, למוסיקה ולציור — אמנם רק כמי שנהנה מיצירות אלה. האם כל הקווים המרובים הללו הם תערובת גרידא ואינם אלא עירוב פרשיות, או יש בשיזור זה משום צירוף, סינתזה? וכי יש ערך בשילובם במותי, בכוחי אני משאיר את השאלה פתוחה".

שורות אלה מתוך „דברים עצמיים", שנכתבו על־ידי ד"ר ישעיהו וולפסברג־אביעד ז"ל בשנת תשי"ח ומתפרסמים לראשונה בספר שלפנינו, משקפים את אישיותו הרבגונית. הוא הותיר בדבריו „שאלה פתוחה", ואילו עורך הספר, יצחק רפאל, נותן עליה תשובה. „איש הסינתיזה היה, שמיזג בקרבו השכלה כללית רחבה עם ידע עמוק ביהדות. רופא והוגה דעות, עסקן רב־דרג ופובליציסט מובהק, סופר פורה ומרצה מבריק, מחנך ומדינאי. פועל בהצלחה בתוך עמו, ביהדות גרמניה ובמחנה הציונות הדתית, שם ובארצנו, ושליח משפיע וכובש לבבות של המדינה בין העמים".

ספר זה יוצא עם שנת השלושים לפטירת ד"ר אביעד, שבחודש מנחם־אב תשי"ז נפטר באופן פתאומי בגיל 63, בעת היותו שגריר ישראל בשוויץ. מאמריהם של יוסף בורג, יצחק גולדשלג וגאולה בת־יהודה מאירים את דמותו של איש אשכולות זה, מהוגיה ומראשיה של הציונות הדתית. פרקי „דברים על עצמי" מבטאים את השקפותיו בעניינים שונים, ופותחים צוהר לחלק מקורות חייו ופעילותו. רוב המאמרים והמחקרים שבספר זה עוסקים בנושאים שהיו קרובים ללבו. מקום רב מוקדש ליהדות גרמניה ואישיה. יש כאן מאמרים על „ציוקי", בשאון המזרחי בגרמניה בשנים 1929—1938; גישות שונות לתורה עם דרך ארץ; רבי זלמן ברוך ראבינקוב ז"ל, שהיתה לו השפעה רבה על יהדות גרמניה ובייחוד על הסטודנטים באוניברסיטאות ברלין והיידלברג; האמנציפציה של היהודים בקיסרות האוסטרית בתקופת הריאקציה; היחסים בין הרב יצחק דוב הלוי במברגר זצ"ל וחברת כי"ח; רבי צבי הירש קאלישר ורבי שמשון רפאל הירש; רבני הלברשטט וחכמיה; החינוך היהודי בגרמניה במאה הי"ט באספקלריה של ספרי הלימוד. המאמרים האחרים עוסקים בפרקים מתולדות עם ישראל, מחשבת היהדות, אישים ותורתם, תפילות ופיוטים, ספרות, רעיונות־יסוד בציונות הדתית.

*

● קורותיו וכתביו של הרמב"ם

> **הרמב"ם**, שמונה מאות וחמשים שנה להולדתו, מאת ראובן קשאני. יוצא לאור בסיוע ועד עדות הספרדים ועדות המזרח בירושלים, הפדרציה העולמית של הקהילות הספרדיות בישראל והמחלקה לקהילות ספרדיות בהסתדרות הציונית העולמית, ירושלים. 40 עמ'.

חוברת זאת יוצאת לאור „לזכרון תקופת שנת 850 להולדת הרמב"ם, ולרגל כינון יחסים דיפלומטיים בין ישראל לספרד בינואר 1986". אך מיד בפתיחה מציין המחבר כי כמה חוקרים מצביעים על התאריך ללידת הרמב"ם ב־1135 והטוענים שהוא נולד בשנת 1138. כל זה בהתחבר על עדויות שונות ועל דברי הרמב"ם עצמו, שכתב בסוף הפירוש למשנה.

המוטו של החוברת הוא „ממשה עד משה לא קם כמשה", ובה מתאר המחבר את דמותו ויצירתו רבות־האנפין של הנשר הגדול.

ראובן קשאני סוקר את קורותיו ופעילותו של הרמב"ם בספרד, בצפון אפריקה ובמצרים, ובתמציתיות עומד על יצירותיו התורניות וההלכתיות המונומנטאליות. מקום רב יחסית הוא מקדיש ליצירתו הפילוסופית של הרמב"ם ולכתביו הרפואיים. לאורך החוברת משובצים צילומים של כתבי־יד עתיקים של חיבורי הרמב"ם וכן של דיוקנאות ומקומות הקשורים בו. בסוף החוברת באות תכניות כינוס שנת 850 שנה להולדת הרמב"ם, בארץ ובעולם.

*

● השגעון והתבונה

> **תולדות השגעון בעידן התבונה**, מאת מישל פוקו. עברית: אהרון אמיר. עריכה מדעית: עדי אופיר. בית הוצאת כתר, ירושלים. 240 עמ'.

הפילוסוף וההיסטוריון הצרפתי מישל פוקו (1926—1984) חיבר עשרות ספרים, מסות ומאמרים בענייני פילוסופיה, רפואה, ספרות ומדיניות וספרו „תולדות השגעון בעידן התבונה" הוא החשוב והייצוגי שבכתביו. ספר זה יצא לאור בשנת 1958 ועורר כבר עם הופעתו פולמוס רחב בצרפת ומחוצה לה. התרגום העברי נעשה מן המהדורה הצרפתית המקוצרת, שפוקו ערך לפרסום ויצאה לאור בשנת 1961.

עדי אופיר בכתבו על מישל פוקו ועל „תולדות השגעון בעידן התבונה", הבאה בסוף הספר, מציין כי בעשר השנים האחרונות קבע הספר הזה את סדר היום בתחום ההיסטוריה של הפסיכיאטריה ושל היחס לאי־שפוי. פוקו עשה זאת באמצעות ארבע תזות היסטוריות עיקריות: 1. באמצע המאה ה־17 תפס המשוגע את מקומו של המצורע [illegible]. 2. לפני כן, בתקופת הרנסאנס [illegible]. 3. באמצע המאה ה־17 החלה כליאתם הכפייתית של המשוגעים, [illegible]. 4. [illegible]

אלה הן על קצה המזלג ארבע התזות שמציג פוקו בספרו זה, שבמרכזו עיצב השיח הפסיכיאטרי והוא היה אחד ממקורות ההשראה של התנועה האנטי־פסיכיאטרית בשנות השישים והשבעים.

*

● שירים ללא סימני פיסוק

> **בקורות ופרשנות**, כתב עת לספרות, לשון, היסטוריה ואסתטיקה, חוברת 22. עורך ראשי: א' שאנן. [illegible] הוצאת אוניברסיטת בר־אילן, רמת־גן. 148 עמ'.

בשירה העברית החדשה מתרבה בשנים האחרונות מספרם של השירים הנדפסים ללא סימני פיסוק, או בהשמטתם חלקית. יש משוררים שהדבר אצלם אחד מסממני ה„מודרנה" בשירתם. אך אין הדבר חדש. כמובא, [illegible] ידידיה יצחקי במאמרו „איחיסורים בסימני פיסוק בשירה — אמצעי להעמקת המשמעות", [illegible]

בחוברת החדשה של „בקורות ופרשנות" מאמרים העוסקים בספרות ההשכלה, ספרות עברית בת זמננו, [illegible]

ש. יהושע

מורי ורבותי, אחי ורעי

מאת משה קרונה

בשנות הרעה של מלחמת העולם השנייה (ב)

עלייה בימי חירום

במקום הזה מגיע אני לפרשת דברים שמעולם לא סיפרתי עליה, בוודאי לא בפומבי, עם שהיתה פרשה מעניינת ומרתקת. רצוני למסור כאן מעין דין וחשבון שאף פעם לא נתבעתי למוסרו. מי שידעו על הדברים היו בעצמם אנשי סוד מובהקים והללו לא דרשו דין וחשבון...

דברי בוודאי מעוררים אצל הקורא סקרנות יתירה. סודות אלה — כי יודע מהם! לכן חייב אני להרגיע ולהסביר כאן את העניין:

כבר סיפרתי בפרקים הקודמים כי תנועתנו החלה קימעא קימעא להיות מעורבת בענייני עליית המעפילים שקראו לה „עליה ב׳". את מקצת התלאות הקשיים שהיו כרוכים בעניין חיוני זה כבר הזכרתי בפירוט. בקונגרס הציוני האחרון בז׳נווה כבר דובר בפומבי על שאלת העלייה הזו והיחס לשלטונות המנדאט אליה. אולם עדיין דיברו קצת בשפת רמזים. כאשר חזרנו לארץ ונכנסנו לתקופה של הציבה די ממושכת על המשך הדרך המדינית היו כל התכניות בעניין הזה, שנרקמו קודם פרוץ המלחמה, כלא היו. לפתע היתה „מציאות" אחרת. את האנייה „אסימי" שבעליה כבר קיבלו את כספם למסע שני לארץ צריך היה יעקב בן יהודה (איש הנוער הציוני שטיפל בשם כולנו בעניין) להעביר לרשותם של אלה מידידינו באנשי „ההסתדרות" ו„החלוץ", שעשו אף בימים ההם מאמצים כדי להביא מעפילים מארצות הבלקן. ברור היה לנו שעם האנשים האלה מוכרחים איך שהוא להגיע לכלל הסדר בדבר פעולות עלייה אפשריות מהסוג הזה בעתיד. הן כבר היו לנו קשיים בעבר בגלל העובדה שפעלנו בנפרד בלי שהיה לנו די כוח־ביצוע עצמי בשטחים חיוניים, בייחוד בתחום הורדת מעפילים על חופי הארץ. בלי „האלה" הרי תחסר לנו תשתית מספקת ובפרט בימים הסוערים כשהימים והנהרות בוודאי ממוקשים ומסובכים בלאו הכי... ועוד זאת: הן בסוף פרשת „אסימי" כבר היה בינינו שיתוף פעולה „אד הוק" ומדוע לא נוכל לעשותו ל„קשר של קיימא" בימים יבואו? מחשבות אלו וכאלו היו מנקרות והיכינו להזדמנות נאותה. לא רצינו להיכנע חלילה. ציפינו להידברות.

להיות מוכנים לקראת כל אפשרות

מסתבר כי מחשבות דומות וגם שונות עברו בראשיהם של אחרים. היו שיחות ודברי משא ומתן בין „גורמים קובעים" שלא היה לי מושג עליהם עד שביום אחד קראני משה חיים שפירא וסיפר לי כי „נקבע" הדבר שאהיה מכאן ואילך חבר מלא בהנהלת ה„מוסד לעלייה ב׳" שעבר עליו „ריארגון" ואייצג בו את הפועל המזרחי. כרגיל בימים ההם של משטר פנימי שבו „ליבא לפומיה לא גליא" — לא שאלתי כלל שאלות יתירות כגון אצל מי „נקבע" הדבר ומה „התרחש באחורי הקלעים" ומה יהיו היחסים בין „מוסד" זה לבין כמה וכמה גופים שהיו שייכים או רוצים להיות שייכים לעניין. במעט שיכולתי לומר: שמעתי והנרשתי. כן, עוד דבר הוגד לי: לא אתה עובד „מקצועי" כלל בגוף זה כי אם אחד החברים הפעילים בהנהלה; עניין „עבודה" ושכרה לא היו חסרים לי. ולא היו אפילו הימרים בעיני. גלי העירות העניינים השוטפים במזכירות הברית העולמית שלנו הן לא יחדלו מלהיערם על שולחני באחד העם 108.

אכן, כל הפרטים, פחות או יותר, שרציתי לדעתם נתבררו לי במשך זמן קצר בהתלך העניינים. בראש וראשונה נתברר לי כי קיימת באמת התעוררות התאגשות כללית ומקפת להמשיך את העלייה הבלתי ליגאלית חרף שעת החירום. מעבר לים הגדול ולחופיו ישנם ריכוזים יהודים שבהם מצויים רבבות של מעפילים פוטנציאליים. אם אין ריכוזים כאלה בפועל הרי שצריך ליצור אותם; צריך לעשות הכל למען הצלאתם של הנודדים אף על פי שקיימת סכנה של החרפת יחסים, מדיניים ובהחייב, עם שלטונות המנדט שמדיניות „הספר הלבן" מקובלת היתה עדיין אצלם כמחייבת ממש. צריך גם להתחיל להתכונן לקראת ימים רחוקים יותר — היינו, לאפשרות שייפתחו שערים או פתחי שערים להצלאתם של פליטים יהודיים בכל מקום שהוא; צריך שנהא מוכנים ממש לקראת כל אפשרות שתזדמן בתמורת הזמנים ובחלוף המצבים למען הצלתה של שארית הפליטה.

שנית, נתברר לי כי כל העניינים השייכים למשימות המרכזיות האלו נתונים, ויהיו נתונים במידה ניכרת גם להבא, בתוך סבך של יחסים בין „הגפציות הפועלות" והגופים השונים. עדיין היה קיים מצב שבו לא יכלה הסוכנות היהודית, בייחוד מחלקת העליה בראשותם של משה שפירא ואליהו דובקין (חבר הנהלת הסוכנות ואיש מפא"י), לצאת בריש גלי בעניין העלייה הבלתי ליגאלית או להיות הכוח המאורגן הישיר שלה בפועל. בעקבות הקונגרס ובתחילת המלחמה יכלה הסוכנות בשלב זה לתת חסות ותמיכה בתוקף חזק יותר, להביא לידי ביטוי גלוי יותר סולידאריות עם העלייה של המעפילים ש„מישהם" מארגנים. לא יותר כזה. ובכל זאת לא אבו — ובצדק רב — אנשי הסוכנות כי עניין זה — שלדעת הכל היתה קשורה בו בזמנים ההם כל המצית העבודה הציונית בתחום ההצלה, העלייה ובניין הארץ — כי עניין זה ייצא ויישמט לגמרי מתחת ידם, מפיקוחם והמבוקר בכל הנוגע לעניינים מדיניים וכספיים וכיוצא בזה. יתירה מזו: אף אנשי הסוכנות — ראשי מחלקת העליה בעצמם לא יכלו, ולא רצו בכלל, ליטול על עצמם אחריות במקרים רבים שהיו עלולים להיות כרוכים בסיכונים מדיניים גדולים, בתסבוכות בין לאומיות ובכספים מרובים. היו מקרים רבים שבהם צריך היה ליטול עצה ולהשתתף באחריות איזה „גבוה מעל גבוה" בסוכנות...

שלישית, למדתי לדעת כי עדיין קיימת פרשה של „זיקה" סמויה ל„הסתדרות" שבתוך „תחומה" הפנימי שלה פעלה במשך כל השנים שלפני פרוץ המלחמה הקבוצה האקטיוויסטית שהורכבה בתהליך של שנים על ידי ראשי הארגונים החלוציים שהיו „שייכים" ל„החלוץ".

קבוצת פעילים זו היתה רחבה לכדי והיותה „גרעין" קטן, סגור וכמעט מחתרתי בתוך ההסתדרות גופא. העניינים שטיפלה בהם קבוצה זו אי אפשר היה להם שיידונו בפומבי או אפילו במוסדות מצומצמים של ה„הסתדרות" עצמה. הרבה „סודות" ריחפו באוויר. במשך הזמנים התרגלו הפעילים האלה לדון ולהחליט בתוך הגוף המצומצם על עניינים חשובים ביותר — בעלי משמעות עקרונית מאד וכשהיו הדברים צריכים לכך בהחלט — נוטלים היו עצות מבנהיגי ההסתדרות לפי בחירה סלקטיווית ובלתי קבועה לגמרי. כיוון שהאישים שמהם היתה הקבוצה הפעילה הזו מורכבת, היו באמת אנשי מעלה חלוצים מובהקים שדבר העליה הבלתי ליגאלית היה מאד יקר ללבם הצליחו במשך השנים לפעול בתוך „משטר" של הארמוניה פנימית ולהנהיג את ענייניהם, בתבונה.

ועוד דבר: ה„הגנה" ושלוחותיה השונות, אי אפשר היה כלל וכלל להעלות על הדעת שייתכן לפעול מבלי שאנשיה המרכזיים יהיו „בתוך העניינים". בייחוד כאשר לא היתה ולא יכלה להיות חפיפה מליאה בין ה„הגנה" לבין האנשים אשר פעלו בכל הקשור לארגון העליה מעבר לים, בהפעלת התחבורה, הכשרתם של השליחים השונים וכדומה. אלה האחרונים היוו קבוצה של אקטיוויסטים לענייני „עליה ב׳" ואילו ה„הגנה" היתה צריכה „לספק" את אמצעי ההורדה בחופים, הפיזור המהיר של המעפילים ברחבי הארץ וכן הרבה עניינים אחרים. ה„הגנה" לא יכלה לעמוד מבחוץ אולם גם לא יכלה למלא את התפקידים מבפנים. הכרח היה למצוא איזו דרך כדי לחבר בין הצרכים והתפקידים השונים.

לא ייתכן מצב ללא ניגודים

ולבסוף, עוד דבר שהתחלתי להבינו טוב יותר: היתה אמנם חברות רבה מאד בין הפעילים. המתחרות המודיות מחייבים להרמוניה, לשיתוף, ליכולת לוותר אהדדי, למשמעת ברמה גבוהה. אולם בארץ ישראל של הימים ההם אי אפשר היה להעלות על הדעת שיתרחש ויקום מצב שאין בתוכו ניגודים בין המפלגות השונות ובין הזרמים הקיבוציים השונים שטובי פעיליהם מעורבים היו בעניינים שמדובר בהם במקום הזה. הן כבר סיפרנו באחד הפרקים הקודמים כיצד ישבו במשך ימים שלמים ראשי הסיעות השונות בהסתדרות על סיפונה של האנייה „קאירו סיטי" ובאו לכלל סיכום שלא ייתכן כלל להתאחד. כלום יכלו אלה התוגים והאנשים להתאחד אחר כך? לא דובים ולא יער! עד כמה שלא יהא הדבר טראגי ממש ובלתי מובן בימינו אלה, הרי דווקא אז התלהטו הרוחות והמריבות בין סיעות ההסתדרות בסוגיות עקרוניות של יחסים כלפי עולם המהפכה („עולם המחר") הסוביטית, כלפי הסכם סטאלין—ריבנטרופ, כלפי דרכי ההתגייסות והמאבק הקיומי בארץ, כלפי התכניות המדיניות של התנועה הציונית והעם היהודי לאחר סיום המלחמה וכדומה. הרי, מה רבים ומסובכים היו העניינים הרבים אשר פילגו בזה אחר זה את הסיעות שבתוך ההסתדרות וגם את המפלגות שבתוך היישוב כולו! מה גדול ורב עוצמה היה יצר הפילוגים!

ואף כאן בענייני העליה הבלתי ליגאלית שאנו מדברים בה, היו סימנים מובהקים של חילוקי דעות על רקע העניינים המפלגתיים והזרמים החלוציים שכל אחד מהם היה מושך, ככל האפשר, וככל ה„מותר" מבחינת ביטחון וטובת העניין העליונה לצד שלו...

והנה, מכאן ואילך — כך החולט — יפעל המוסד לעליה ב׳ כמעין גוף אוטונומי במסגרת הסבכים והקשיים שמקצת מהם מנינו כאן. ראש המוסד היה שאול מאירוב — אבינרי וחברים בו: אליהו גולומב, זאב שינד (מ„אילת השחר"), יהודה בריגינסקי (מ„גבעת השלושה"), צבי יחיאלי (מ„גבעת חיים"), אברהם ליפסקר („בית אלפא", השומר הצעיר), צבי הרמן (הנוער הציוני) וכותב השורות האלה (הפועל המזרחי). זו היתה ההנהלה של המוסד שהוסמך לפעול בשטח הרגיש של עליה ב׳. ובכן — כמעט קואליציה מקיר אל קיר בתוך התנועה הציונית. חוגים אחרים ביישוב — מאן דכר שמם. ואשר ל„מחנה ז׳בוטינסקי" הרי הם עשו כל השנים האלה „שבת לעצמם" בענייני מחתרת הנהגתית בכלל ובעליית מעפילים בפרט. מובן היה מאליו כי ליד המוסד „הרשמי" ישנם יחידים שחשוב מאד יהא לשתפם, מחמת מומחיותם ונסיונם העשיר, בדיונים, ישיבות ומשימות מכסיות. על אלה אפשר היה למנות את אנצו (חיים) סירני, יוסף ברפל, אהוד אבריאל וכדומה.

ואמנם, צריך אני לומר, כי עם הצטרפותי למוסד זה נפתחו לפני אופקים חדשים: מקורות מידע שלא הייתי מגיע אליהם בלעדי זה, בעיות חדשות והערכות הרבה אישים וחוגים שלמים שהתחלתי להכיר. זוכרני, כי הפרט הראשון שאליו נדרשתי היה עניין אימוצו של איזה שם־מחתרת שאהיה צמוד לו כל הזמן. הבחירה היתה מהירה וקלה: „נחבני" — זכרון נאות למשיכתי הסמויה המסתעפת לחסידות ברסלב. זוכרני, כי לאחר כמה שנים הגיע לידינו העתק של דין וחשבון פנימי של המודיעין הבריטי על עבודתם של אנשי עליה ב׳ והייתי גם אני בין הפורצים בצחוק למקרא הדברים. אנשי המודיעין (לפחות במסמך זה) הראו קצת ידע אולם בלבלו את הכל בזיהוי האנשים שמאחורי הכינויים הסודיים השונים. „נחבני" היה אצל הבריטים מישהו אחר לגמרי שאולי לא היה לו אפילו מושג ברור על ברסלב. אכן, צריך לומר כי בימים ההם לא היתה שלטת אצלנו בארץ הגאוונה הבלשית השלטת בכיפה... אולי מסתבר העניין בכך שהבריטים השכילו להעביר את טובי אנשי המודיעין שלהם לחזיתות יותר חשובות, ד־אצלנו בארץ השאירו איזה נערשות שלא יכלו להתגבר על ה„קונספיראציות" הפרימיטיוות שלנו בימים ההם והתבלבלו הרבה פעמים...

„הרוח החיה"

והנה כאן עלינו לספר קצת על „הרוח החיה" של כל המוסד, הריהו; שאול מאירוב (לימים אבינור) שהיה ידוע ומפורסם בעיבר בת רבים ואצל כל מי שהיה לו שיח ושיג בענייני הגנה או עליה כ„שאול" סתם. הוא היה ממש כעין „מוסד" בפני עצמו. כפי שסיפר לי הוא עצמו לא פעם היה משחר נעוריו ממש „בעל מלאכה אחת" — מלאכת ההגנה וכל השייך לכך. בהיותו צעיר מאד (כבן 17 שנה) כבר מצא עצמו בין מגיני תל־חי ומאז ואילך היה מסור לעניין ההגנה בכל מאודו. כל תורתו היתה בכך. לא היה מסיח דעתו אף פעם מעניינו המרכזי והיה איש חרוץ ושוקד על מלאכתו — והמלאכה היתה דיו.

שאול היה, כמובן, בעל השפעה רב גם מפני שהיה „מצויד" בצירוף הנדיר של היותו אחד מארבעה הגיסים שהיו, כל אחד בפני עצמו, מעין „עמוד תווך" בתנועת העבודה ובהגנה. הם משה שרתוק (שרת), דוב הוז ואליהו גולומב. לא בכדי היו מדברים אז על ארבעה האלה כעל „טטראדה" (אגב: ברוסית שהיתה שפת־אם של כל הארבעה האלה, „ה" נקראת כג׳. כל הארבעה האלה היו מעין שליטים, נועצים זה בזה ומתכנסים זה עם זה. כולם התייחסו על העלייה השנייה, תפסו עמדות חזקות בציונות וביישוב ונהגו על פי אמות־המידה שאפיינו את אנשי העלייה השנייה. כולם תקיפים בדעתם, חרוצים, מסורים לתפקידים ומפלגתיים קיצוניים. שאול אבינור היה נחשב בעיני רוב חבריו כ„איש המצפון". דבריו היו נאמרים ברצינות מחלטת ושומעיו היו מתייחסים אליהם בהתאם. היה איש סמכותי מטבע ואמנם היתה בידיו סמכות רבה. עם זה לא פעם אחת, כי אם הרבה פעמים היה אומר גם בישיבות וגם בשיחות אישיות כי בעניין זה או אחר הוא „חייב" להתייעץ עם פלוני או אלמוני. לרוב היה המדובר בבן גוריון, משה שרתוק, ברל כצנלסון, דוד רמז, אליהו גולומב וכדומה.

שאול ו„מוסדו" עבדו פעמים רבות בעניינים רגישים שנגעו בעניינים רגישים אחרים ועל כן חייב היה לנווט את עניינו בזהירות. לא פעם ודאי שהוא לו איזה „גיבוי" חזק אם חלילה ימעד והוא צריך לכך; לא פעם פשוט חרד היה להחליט לבדו ולא פעם — וזה איננו לעתים קרובות — זקוק היה לעזרה וסיוע בעניינים של מדיניות, כספים ואמצעים מאמצעים שונים שהיו ברשותה של ה„הגנה". כשעבדתי עמו משך כמה שנים — וכאמור, לא הייתי מעולם „עובד" שלו — נקשרה בינינו חברות נאמנה וזה חרף הפער הגילי. מצאתי אותו נאמן בדיבורו והוא מצדו היה אומר לי פעמים הרבה שגם דברי כולם מקובלים אצלו ונאמנים בהחלט. זה היה „קומפלימנט" גדול מצד איש מחמיר כמותו. הייתי רואה אותו תמיד כאיש נקי דעת וטוב־לב המחמיר בראש וראשונה עם עצמו, דורש הרבה מהזולת אבל בעצמו תמיד מוכן לתת לא פחות מזה. יתירה מזו: אמנם כן הוא היה מקובל אצלנו כ„איש מצפון" מובהק, כל מה שאמר וכל שעשה על פי מצפונו עשה. אולם פעמים הרבה מאד לא נראו כלל למצפוני שלי דברי מצפונו שלו. אף לא היססתי מלהגיד לו זאת בפניו. שאול היה איש מפלגה קיצוני מובהק ולא קל היה לו, אפילו רצה בכך, לוותר קימעא. לא אומר כי כאשר עוסקים היינו בדברים ש„דיני נפשות" היו כרוכים בהם היו אצלו השיקולים המפלגתיים־דומיננטיים. חלילה וחס. אולם במסגרת ה„מוסד" טיפלנו הרבה בעניינים רבים ומגוונים אחרים וגם העניינים האלה היו בעלי משמעות מפלגתית. הנה גם כאן היה גם היו השיקולים שלו מפלגתיים מובהקים; עניינים רבים מאד היו מוכרעים פעמים הרבה על פי אינטרסים צרים של מפלגת הרוב — מפא"י באותם הימים.

(המשך יבוא)

מנזר באושוויץ

מאת ד"ר נפתלי אילתי

הקמת מנזר לאחיות ממיסדר הכרמליתים באושוויץ עורר רעש גדול בעולם היהודי, בעיקר בבלגיה ובצרפת. רבים השואלים, האם כנים דבריו ומעשיו של האפיפיור יוחנן פאולוס השני, אשר מרבה לדבר על הצורך בהתקרבות יהדות־נצרות. הוא גם הופיע בבית הכנסת הגדול ברומא לפני מספר חודשים במטרה להוכיח, שלכנסיה הרומית אין עוד טענות כלפי היהודים כאילו רצחו את ישו, והכריז שיהודים ונוצרים אחים הם.

מאידך גיסא הוא שותק כאשר הכנסיה בפולין, בעידוד עיתון הווטיקאן „אוסרבאטורה רומאנו" ובהסכמתה של ממשלת פולין מקימים עתה באושוויץ מנזר של אחיות הכרמליתים. הוא אינו מתחשב במחאות היהודים אשר לדידם זהו חילול זכרון הקדושים היהודים, שנשרפו בתאי הגאז באושוויץ. שתיקתו זו מתפרשת כתמיכה בהקמת המנזר באושוויץ.

כיצד נודע הדבר?

אחיות מהמוסד הכרמליתים התישבו באושוויץ בקיץ 1984. הדבר היה עובר בשתיקה אלמלא חברה קאתולית בבלגיה „עזרה לכנסיה במצוקה" פרצה את כל העניין הזה.

בעת ביקורו של האפיפיור יוחנן פאולוס השני במאי 1984 בארצות „בנלוכס" (בלגיה, הולנד, לוכסמבורג) הפיצה החברה הבלגית „עזרה לכנסיה במצוקה" כרוז בשם „תרומה לאפיפיור — מנזר באושוויץ", כאילו הקמת המנזר באושוויץ נעשתה בתמיכתו של האפיפיור. הכרוז מזכיר את הריגת ארבעה מיליון אנשים חפים מפשע, שנספו בעת הכיבוש הנאצי באושוויץ ומודיע על הקמת מנזר, אשר יוכיח את הכוח המנצח של הצלב של ישו. בכרוז אין זכר למה שעבר על היהודים במקום הזה בשואה.

יהודי בלגיה הקימו רעש על שמתעלמים בכלל מקרבנות היהודים באושוויץ. הם חקרו בדבר והתברר כי את המשא ומתן בדבר הקמת המנזר הזה עם ממשלת פולין ניהל הקרדינאל פראנצישק מרשבסקי, שבא במקום הקרדינאל ווייטילא בקרקוב, האפיפיור כיום. מכאן: גם הסברה, שהאפיפיור ידע על המשא ומתן הזה ונתן לו את ברכתו.

האפיפיור שותק, גם אחרי שקיבל מכתבי מחאה מיהודים ולא יהודים בדבר משמעות אושוויץ בשביל העם היהודי, מליונים שנספו של יהודים. בקירות של בהמות ומיתה בתאי הגאז. בחוגי הווטיקאן הגיבו, שצריך להיות הסברה נכונה הדדית עם יהודים כדי למנוע כל אי הבנה, ואת ברוח התכונה של האפיפיור אחרי ביקורו בבית הכנסת ברומא.

נשאלת השאלה, למה לא החליטו ראשי הכנסיה הרומית לקיים דו־שיח עם היהודים, לפני שנתן האפיפיור ברכתו להקמת המנזר באושוויץ? הלא מדובר בפעולות ברוח ההבנה בין יהדות ונצרות.

חילוקי הדעות

קיימים חילוקי דעות גם אצל ראשי הכנסיה הרומית בנידון, והיו כאלה, שהגיבו בזעם על הקמת המנזר באושוויץ. הקרדינאל דיקורטרי, הארכיהגמון בליון, הצהיר ברדיו פראנס־אינטר: „אושוויץ מסמלת את הניסיון לחיסול הסופי של היהודים... להקים מנזר במקום הזה זוהי פגיעה חמורה בכבודם של היהודים".

גם האחיות מהמנזר נוטר דאם דה סיון, אשר מייסדיו הקימו אותו במטרה לפעול למען המרת הדת בקרב יהודים, מחו נגד מעשה זה. אגודות רבות של ידידות נוצרים־יהודים, פעילים במחתרת, תומכים בעמדת היהודים ודורשים למנוע מהם סבל חדש על ידי הקמת מנזר, שיחלל את זכר הקדושים היהודים. הגדילה לעשות הנזירה האם מרים, אשר בהיותה בת 34 נודע לה, כי היא ממוצא יהודי ויש לה נאמנות כפולה לכנסיה וליהדות. היא הגיבה בגלוי ובדרשנות: „הקמת מנזר באושוויץ זהו ואנדאליזם, חילול קברים, חילול זכר קרבנות היהודים באושוויץ".

המלומד הקאתולי אנדריי מאנדרו, איש האקדמיה, לוחם במחתרת וחבר הכיגאג אחרי המלחמה, אמר בהצהרתו בשבועון הפאריסאי „לה נובל אובסרבאטור" במוצאת יוני השנה: „איזה ערך יש לביקורו של האפיפיור בבית הכנסת הגדול ברומא אם למרות המחאות של היהודים בעולם, האפיפיור איננו מוותר על הרעיון של הקמת מנזר לאחיות ממסדר הכרמליתים באושוויץ? שאלה זו היא, אומר — מנקרת לא רק במוחם של היהודים אלא גם אצל כמה מראשי הכנסיה הרומית, ובעיקר אצל קאתולים רבים אשר מצפונם אינו נותן להם לקבל מה שאומרים מנהיגיהם הרשמיים ברומא ומדברים בשמם.

„אל יסתכלו עלינו כבופרים — הוא ממשיך — אם מתנגדים אנו לדעת ראשי הכנסיה ברומא. הלא מאות בשנים לימדו אותנו, שהיהודים רצחו את ישו. מכאן הרדיפות של היהודים והאנטישמיות, שהגיעה לשיאה עם היטלר. בסופו של דבר בא הוותיקן וטיהר את היהודים מהאשמה הזאת, אבל כמה סבלו היהודים בינתיים? אין לי ספק, שיפרסמו את דברי ויש לנו מומחים רבים לכך. השבועון „טימוניאג׳ קרטייך" (עדות נוצרית), שנוסד בעת כיבוש הנאצי במחתרת על ידי הכומר שאייה, וגם אני הייתי בין מייסדיו, אשר פעילים בו עזרו רבות ליהודים בימי הכיבוש הנאצי לעבור את הגבול לשוויץ ולספרד. אותו עיתון יודע לפרס בימינו טקסטים כדי להוכיח את צדקת המצורביום ומעשי הפלשתינים".

מאידך גיסא, הכומר ריקה, פעיל המחתרת, ידיד היהודים וישראל, מטובי המסיפים בצרפת, מצדיק את הקמת המנזר באושוויץ ואיננו מבין מדוע באים היהודים בטענות נגד האפיפיור ומוחים נגד זה. הוא שואל: למה נחשבות התפילות של האחיות הקדושות במנזר באושוויץ לחילול הקודש של קרבנות היהודים? מהוסיף: ביקורו ההגיגי של האפיפיור בבית הכנסת הגדול ברומא הוא מתוה ללא תקדים בקירות הנצרות. הוא רצה בכך לשים קץ לכל המחלוקות בעבר בין יהודים ונוצרים, בעיקר לכל ניסיון של חזית האנטישמיות אצל הנוצרים. תהיה זאת שגיאה, שיוזמה ברומה זו של האפיפיור, בעידודה של הקהילה היהודית ברומי, תיכשל בגלל מחלוקת שהועלתה לאחרונה על ידי הקמת מנזר כרמליתי באושוויץ.

בעיני ידידי היהודים — הוא מוסיף — אושוויץ הוא סמל מכאיב לרדיפת היהודים ולסבלם. אך אושוויץ היא עיר פולנית עם ארבעים וחמישה אלף תושבים ובה כנסיות, בתי כנסת ומנזר. המחנות לא היו מעולם בתוך העיר. אלא אחת בפריפריה ושתיים במרחק של כמה קילומטרים מן העיר. המקום ששם נרצחו מיליון וחצי יהודים הוא בירקנו במרחק של ארבעה ק"מ מאושוויץ. יחד עם החוג של אושוויץ ויהודים רבים השתתפתי בחנוכת המצבה לזכר הקרבנות שם. אף פעם לא דובר להקים שם או בקרבתו כנסיה, בית כנסת או מנזר. מדובר היום רק בהקמת מנזר כרמליתי בבניין התיאטרון הצירוני לשעבר, שנבנה בשנת 1915 על ידי האוסטרים. הנזירות התיישבו שם באישורה של ממשלה פולין ביוני 1984. המנזר הזה הוא במרחק די גדול ממחנה אושוויץ. הנזירות עורכות שם תפילות לסליחת כל הפשעים והעוונות, כולל הג׳ינוסייד היהודי, ובמה הן מחללות את זכר קדושי ישראל?"

ראש הכנסיה בפולין, הקרדינאל יוזף גלמב, שהכנסיה בארצו יזמה תכנית הקמת מנזר באושוויץ בהסכמתה של ממשלת פולין, משתומם למה הקמת המנזר הזה מעוררת בכלל בעיות. אך לנו היהודים ידוע למה יזמה הכנסיה בפולין הקמת מנזר במקום הזה. הכוונה ברורה ושקופה. היא עשתה זאת כדי לטהר את פשעי הפולנים שעזרו לנאצים בחיסול היהודים. ועוד, מנזר של כרמליתים באושוויץ יוכיח, שהיהודים לא היו הקרבנות היחידים של הנאצים במקום הזה.

אולם הדבר המעורר תימהון רב בנושא זה הוא שתיקתו של ראש הכנסיה הקאתולית בצרפת, הקרדינאל לוסטיג׳ה. לא אחת אמר בגלוי, שהוא בא ממוצאו היהודי, ויודע, שאמו נספתה באושוויץ. למה הוא שותק?

תגובת היהודים

הראשונים שהגיבו בזעם על הקמת מנזר הכרמליתים באושוויץ היו, כאמור, יהודי בלגיה. הם היו הראשונים לדעת זאת מהכרוז שפרסם בארצם הכומר הירנפיד ואן שטראטן בשם „תרומה לאפיפיור — מנזר באושוויץ". הגיבו על כך בעיקר ארגוני המחתרת היהודים בתקופת הכיבוש הנאצי. הם שלחו מכתבי מחאה לאפיפיור ונתנו לכך פרסום רב בעיתונות בארצם, בפלמית ובצרפתית. לעומת זאת הארגונים היהודים הרשמיים — הקונסיסטואר ואחרים — הגיבו במחאה שקטה ומבלי להקים רעש.

גם יהדות צרפת הגיבה על כך בעיתונות הכללית ובעיקר בעיתונות היהודית־צרפתית. היומון היהודי־צרפתי „ליארש", בטאון הקרן הסוציאלית, הקדיש לכך חלק ניכר מגליונו בחודש יוני השנה, ובאו לידי ביטוי נרחב מחאות של שני ארגונים יהודיים מרכזיים: ה„קריף" (נציגות יהדות צרפת) וה„אליאנס איזראעליט אוניברסל".

הפרופסור לרפואה, אדי סטג, מנתח ידוע, נשיא ה„אליאנס איזראעליט" בנאומו ביום השואה השנה לפני מצבת הזיכרון של קרבנות היהודים בשואה בפאריס אמר: נבקש מאת הקאתולים לכבד את הסבל שלנו בעת הכיבוש הנאצי באירופה ואת הזכרונות שלנו מאותם הימים הקשים לנו. אושוויץ הוא סמל של קרבנות היהודים בידי הנאצים ועוזריהם בפולין.

נשיא ה„קריף" תיאו קליין, פנה במכתבי מחאה לראשי הכנסיה הקאתולית בצרפת, שלא יתנו לחלל זכר קרבנות היהודים בשואה. כל ניסיון להוכיח שבאושוויץ נספו גם לא יהודים הוא פגיעה חמורה בקרבנותינו. המנזר באושוויץ הוא ניסיון לטשטש את מוראות השואה וסבל היהודים. משלחת ה„קריף" נפגשה עם ראש הממשלה שיראק בנדון.

אך, כאמור, תגובה מכובדת בעניין זה באה רק מהארכיהגמון בליאון, הקרדינאל דיקורטרי.

מאידך גיסא, יש לציין בסיפוק, שכאלף אנשי כמורה בבלגיה חתמו על עצומה לממשלת פולין, להרחיק את המנזר ממחנה אושוויץ, אשר בעיני היהודים נחשבת הקמתו כחדירה בלתי מוצדקת לתחום האבל והכאב שלהם.

פגישה יהודית—נוצרית הפסיקה את העבודה

בז׳נווה התקיימה ב־28 ביולי פגישה יהודית־נוצרית שבה השתתפו: הקרדינאל מארשאבסקי מקראקוב, אשר בעידודו הוקם מנזר הכרמליתים באושוויץ, הקרדינאל דאלנס מבריסל, הקרדינאל דיקורטרי מליון, וראש הכמורה הקאתולית בצרפת, המועמד הקרדינאל לוסטיג׳ה מפאריס. מצד היהודים השתתפו: הרב הראשי ליהודי צרפת הרב שמואל (רנה) סיראט ונשיא הקרייף בצרפת תיאו קליין.

אחרי הפגישה הזאת פורסמה ההצהרה כדלקמן: לסמלים ערך רב ביחסים שבין יהודים ונוצרים. שיפוץ מבנה במחנה ההריגה באושוויץ גרם זה למעלה משנה רוגז רב אצל היהודים באירופה. ביקורו של האפיפיור בבית הכנסת הגדול ברומא הוא סמל רב ערך. הכרת שילטונות הקאתולים בז׳נווה (22.7.86) באושוויץ כמקום־מ וזכר לשואה נחשב כצעד קדימה בדו־שיח יהודי־נוצרי. הפגישה בז׳נווה איננה פשרה אחרי משא ומתן בין שני צדדים, כי אף צד לא ביקש מהצד השני לעשות ויתורים. פגישה זו התקיימה באווירה של החלפת מידע והבנה הדדית.

הקרדינאל מקראקוב מארשאבסקי, אשר באזורו נמצאת אושוויץ, הסכים בעת השיחות האלה להפסיק את בניית המנזר הכרמליתי, כל עוד יתקיימו שיחות בנושא זה.

בשיחות בז׳נווה הובעה גם הדיעה, כי היוזמה של יהודים ליברלים וכמה כמרים נוצרים לקיים עליה לרגל לאושוויץ ב־21.9.86, איננה דבר בעתו, שכן יוזמה זו עלולה לפגוע במאמצים להתקרבות בין הצדדים בנדון.

ובכן, העניין טרם נגמר, היהודים מרוצים מעמדתו של הקרדינאל מארשאבסקי בז׳נווה ומבקשים יציאת הכרמליתים מאושוויץ. נשארה עוד בעיה כיצד לפתור סופית את הבעיה הזאת, תוך כבוד והבנה הדדית.

יש לציין, שהקרדינאל לוסטיג׳ה יצא סוף סוף משתיקתו ותרם בהשתתפותו בשיחות ז׳נווה לארגעת הרוחות. מצפים עתה כמנגו שיפעל למען יציאתן של נזירות הכרמליתים מאושוויץ, הלא בסופו של דבר הורגו היהודים נשרפו באושוויץ, ועליו לכבד את זכרם גם אחרי שהמיר את דתו.

תגובה ישראלית בלתי מספקת

רבים תמהים מדוע לא נשמע קולם של היהודים בישראל למה לא מחו בפה, כפי שהיום רגילים למחות כשהמדובר בחילול כבוד היהודים? אמנם תוקפה בארץ קבוצה העוקבת אחרי העשוה על ידי הכרמליתים באושוויץ; היתה גם שאילתא בכנסת בנידון; סגן שר החוץ התייחס לעניין בשבוע שעבר בכנסת — אך הדבר לא עורר התרגשות רבה בארץ. העתונות וכלי התקשורת לא הקדישו לכך את המקום הדרוש. מי שעורר את הבעיה הזו במלוא חומרתה היתה הכמורה בבלגיה, ובמידת מה גם יהדות צרפת. חבל מדוע שתקו ראשי המדינה למה לא עוררו את אזרחי הארץ להתנגד לדבר כזה?

יש גם לתמוה על כך, שהקונגרס היהודי העולמי, שפעל נמרצות נגד בחירתו של ואלדהיים לנשיאות אוסטריה, קולו כמעט שלא נשמע בעניין הקמת מנזר הכרמליתים באושוויץ. ייתכן, שפעל בדרכים מקובלות, אבל קולו לא נשמע בעולם.

ישר-דרך

(לדמותו של הגאון רבי יצחק ידידיה פרנקל זצ"ל)

מאת הרב שלמה דיכובסקי

שנינו בפרקי־אבות (פ״ב מ״א): „רבי אומר, איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם".

משנה זו משמשת כ„מוטו" וכשם לספרו של מרן הרב הראשי וראש אבות בתי הדין לתל־אביב הגאון ר׳ יצחק ידידיה פרנקל זצ"ל שנסתלק מעמנו בימים אלה.

„דרך ישרה" זו הגדרה מדויקת ואפיון מעולה לדרך חייו ולפעילותו הציבורית של הרב זצ"ל. הגאון מווילנא בגליון המשניות על פרקי־אבות מציין על מאמרו של רבי את הפסוק במשלי (פרק ג׳, ג־ד): „חסד ואמת אל יעזבוך... ומצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם". בביאור הגר"א לספר משלי (מהדורה מתוקנת, תשמ"ה) מפרש הגאון: „חסד" נקרא מה שאין האדם מחוייב ליתן לחבירו, וזו הנתינה היא בתורת חסד, ו„אמת" הוא המשלת גמול לחבירו מפני שעשה לו כן. בשכר „חסד" שהוא מתנת חנם תמצא „חן" שהוא מתנת־חנם, ובשכר „האמת" תצליח דרכיך בעיני אלוקים ואדם.

„חסד ואמת" הם לכאורה שני מושגים מנוגדים, שכן „האמת" פירושה דין ובשעת הצורך יקוב הדין את ההר ואילו „חסד" פירושו לפנים משורת הדין, וכלשון הגמ׳ במסכת סנהדרין (דף ו׳ ע"ב): „והלא כל מקום שיש משפט אין צדקה וצדקה אין משפט". אולם, הרב זצ"ל ידע את הדרך הישרה, שבה משפט וצדקה הופכים לאחד.

האי כיצד? גלוי וידוע לציבור הדיינים כי חלק נכבד מן הסכסוכים שבין איש לאשתו נובע מ„פכים קטנים" שבמריבת הימים מקבלים תאוצה וגובה והופכים מ„חוט־השערה" ל„הר גבוה".

בדרך כלל, קשה מאד. לטפל בדרך של פשרה ושלום בית לאחר שהדינמיקה ההרסנית עשתה את שלה, ובני הזוג ניצבים זה מול זה כשני אויבים מושבעים.

יש צורך במנה גדושה של סבלנות, אהבת הבריות, פקחות וחדירה לעומק. כדי להביא את בני הזוג, לאחר שנים של מרירות, להשקפה כי בעצם אין כל בסיס ממשי לתלונותיהם ההדדיות וכי ייטב להם לפנות לדרך השלום והפיוס.

מספרים על הגאון רבי יוסף בר סולובייצ׳יק זצ"ל, (אבי שושלת בריסק המפוארת) שהגדיר זאת את ההבדל בין ראשי הישיבות האחרים לבין בנו הגאון רבי חיים זצ"ל. אצל ראשי הישיבות — כך אמר — כאשר בחור שואל קושיה וראש הישיבה מתרץ, שניהם נהנים: השואל על קושיתו, וראש־הישיבה על תירוצו. ואילו אצל בני ר׳ חיים לאחר הניתוח הגאוני של הסוגיה, מתברר כי אין כל התחלה לקושיה, ואז שניהם מצטערים: השואל על קושייתו שלא היתה, והמתרץ על שאין צורך בתירוצו.

כאשר „מיישבים" ו„מתרצים" סכסוך בין בני זוג — הסיכוי כי שלום הבית יחזיק מעמד הוא קטן לאין ערוך. מאשר כשמתברר לבני הזוג ש„מעיקרא דדינא פירכא" וכי מלכתחילה לא היה מקום לסכסוך ביניהם.

הרב זצ"ל היה אמן בחדירה לסבכי הנפש, ובחכמת־חיים מעשית. אישיותו הקורנת ודמותו המלבבת, גרמו לכך ש„דין קשה ובעל־דין קשה", נוהלו על ידו בשובה ובנחת, מתוך כבוד והערכה.

בהלכות דיינים (שו"ע חו"מ סימן י"ב) הודגש זימון מיוחד לפשרה. לפי ההלכה, הפשרה היא חלק מהלכות דיינים, ומצווה על הדיין שיעשה פשרה טרם שיעשה הדין. בפסד"ר (פדי־חלק י"א עמ׳ 259) קבע ביה"ד הרבני כי במסגרת חתימה על שטר בוררות חייבים בעלי הדין לחתום על הסכמתם „בין לדין ובין לפשרה", לפי הנוסח המקובל, ואינם יכולים לדרוש „דין" בלבד. הרב זצ"ל היה אמן הפשרה, וקנה לו בזה נסיון רב עוד מתקופת המחתרת וההגנה. בהקדמה לספרו „דרך ישרה" הוא מבליע את דברי הרמב"ם בפירוש המשניות כי „דרך ישרה" הוא „הדרך האמצעית" שהיא „תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם". יש הבדל עצום בין „דרך אמצעית" שיטת חיים לבין פשרנות הנובעת מחולשת אופי. הרב זצ"ל היה בעל אופי חזק, ובעת הצורך עמד כצור חלמיש איתן. הדרך האמצעית שבה הלך נבעה מתוך השקפתו. כי זו הדרך היעילה והטובה ביותר לקרב רחוקים ולהשיב לבם של ישראל לאביהם שבשמים. ואכן, המציאות הוכיחה כי בדרך זו השיג הרבה יותר מאשר אחרים ההולכים בקצוות. „עמך" אהב אותו אהבת נפש, וגם גדולי התורה כבדוהו והעריכוהו עד מאד.

בבית הדין המיוחד שבו ישב עם אבות בתי־דין גדולי תורה ותיקים ומכובדים, נדונו לא אחת נושאים קשים ומסובכים. אבות בתי הדין שישבו עמו התפעלו מהבנתו העמוקה, מידיעותיו המופלגות ומגישתו האנושית התמימה והפשוטה. בענוותנותו הרבה כפף עצמו לדבר הלכה לעמיתיו אבות בתי הדין, ואחרי שנשאו ונתנו במלחמתה של תורה, ניתנו פסקי הדין מתוך הסכמה מליאה, מבלי להזדקק להכרעת רוב.

בבית דינו התהלכו סיפורים למכביר על „סייעתא דשמיא" שהיתה לו ולחבריו הדיינים יבדלו לחיים טובים, בעניינים חמורים בהלכה, כאשר לא פעם כשנראה היה שאין מוצא ומדובר בעגינות מוחלטת, ולפתע נתגלו עדים או נוצר קשר בלתי צפוי עם הבעל או עם האשה. מן הראוי להעלות על הכתב סיפורים אלו כדי להיווכח כי אלוקים ניצב בעדת אל.

התרכזתי כאן רק בתחום אחד של פעילותו כראש אבות בתי הדין בת"א, לא עסקתי בדמותו כרב אשר נשא את משא העם על כתפיו יובל שנים: לא נגעתי בעיסוקו בצרכי ציבור באמונה, במרובים צרכי עמך ודעתם קצרה, ולא התייחסתי לתולדות חייו ולכאבו האישי על אבדן בנו רבי אריה זצ"ל. כל אחד מן הנושאים קובע ברכה לעצמו, ובוודאי יעסקו בכך בתקופת האבלות.

בחלק השני של ספרו „דרך ישרה" ישנן מונוגרפיות על „אנשי מופת": רבי עקיבא, שמעון העמסוני, לוי בר סיסי ורבי יהושע בן חנניה. ניתן לחוש בכל אחת מהן את חוכמתו האישית ואת דמותו המבצבצת מתוכו.

את המחלוקת הידועה בין שמעון העמסוני שדרש כל אתין שבתורה ופירש כלדרוש כאשר הגיע „לאת ה׳ אלוקים תירא", לבין רבי עקיבא שלימד: „את ה׳ אלוקיך תירא — לרבות תלמידי חכמים", הסביר הרב זצ"ל, כי שמעון העמסוני לא היה יכול לדרוש „לרבות תלמידי חכמים" הואיל והציבור לא הכיר תלמידי חכמים כאילו שניתן להשוותם לקביה. רבי עקיבא לא היה צריך ללמד — עצם אישיותו לימדה את העם שבשר ודם יכול להתרומם ולהתקדש בקדושה של מעלה, ועל כן, המסקנה היתה פשוטה: „לרבות תלמידי חכמים".

את הדברים הללו ניתן לומר על הרב זצ"ל, ככתבם וכלשונם. העם התולים: „לרבות תלמידי חכמים, והשפעה הכבירה שהיתה לו על כל שדרות העם, דתיים וחילונים כאחד, ההערצה והאהדה שלוחו המחישו לנו בצורה ברורה את דרשתו של רבי עקיבא: „את ה׳ אלוקיך תירא לרבות תלמידי חכמים".

הס קטיגור וקח סניגור מקומו

מאת אברהם חצרוני

מתכוננים אנו לבקש מבורא העולם, השופט העליון, הדן במעשה ברואיו במשך השנה החולפת — לזכותנו בדין, למחול ולסלוח לעוונינו ולחטאינו. אולם, בטרם נערוך את המאזן שאנו עומדים להגיש, אנו מצווים לבדוק את פעולותינו השליליות והחיוביות.

האדם, בחיר היצורים, עקר את רגליו מעל פני האדמה המוצקת שעליה עמד והתחיל לרחף בחלל, למרחקים אין סופיים והוא דואה מכוכב לכוכב ומציב עליהם רגליו. מושגינו השתנו והביאו מהפכה בדרכי החשיבה של עולמנו. היו זמנים שלא היינו מסוגלים לרחף במרומים, אך חלף כך. היו מלאכים ושרפים יורדים אלינו משמים בשליחות עליונה, מבשרים לנו עתידות וצפונות ומתגלים לעינינו במראות שונים. לפרקים, היו מגיעים לנו שליחי עליון סיוע בעת מצוקה, מנחים אותנו ומעבירים אלינו מסרים ממרומים.

ברם למן היום שבני אנוש הקרוצים מחומר, התנתקו מכובד בשקלה של האדמה והחלו פורחים באוויר, בכנפי ברזל ומתכת חדלו מלאכים לרדת ארצה ושלוחי מרום להתגלות ולהראות. הוסט הסולם החלומי שבו מלאכי אלוקים עולים ויורדים. נקטעו שלביו המוצבים ארצה וראשם מגיע השמימה. נוצר נתק בין מלאכים ואדם וברוב יהירותינו, שכחנו כי „השמים שמים לה׳ והארץ נתן לבני האדם". אנו מראים כוחנו בלוויינים. מלחמת הכוכבים ושאר כלי משחית, הפורחים וממלאים את חלל הבריאה, לעומתם, נסתיים מאתנו מלאכים ושרפים ואיננו שומעים באזנינו משק כנפיהם וסוד שיחם.

אך ראו נא זה פלא ככל שהאדם מגביה עוף ומרקיע שחקים ולכאורה, מתקרב אל השמים האינסופיים — „יראת השמים" פוחתת והולכת ויראת הרוממות ניטלת מעמנו. אנו מעפילים, נוסקים ומאבדים את מצפן עולמנו ואת הטיפול בבעיותיו היום יומיות. ניתכים עלינו אסונות כבדים, כתוצאה מרצוננו להידמות לבני אלוקים. מדע ומחקר האטום הוא כשוברנו ואנו עדים לאשר הגרוש בכור האטום בצ׳רנוביל, שהמית אלפי בני אדם. הפסוק „המביט לארץ ותרעד, יגע בהרים ויעשנו" רומז לנו כי נחדל מלדרוש במופלא מאתנו.

עם חדירת האדם לספירות העליונות, היתה צריכה מחשבתנו להתעלות, אך לדאבוננו, אין הדבר כך ואולי מפני שלא הכשרנו עצמנו להיכנס לטרקלין ונשארנו עומדים בפרוזדור. אולי נענש האדם על שהעז להעפיל אל על, בטרם השלים את מלאכתו עלי אדמות ולא השכלנו להבחין בין טוב לרע. טרם חסלנו את חרפת הרעב המשתולל אימים בחלקי עולם שונים, בעוד שחלקים אחרים של העולם, משופעים ברוב טובה; אין אדם יכול לפרוח באוויר, כאשר בשולי בגדיו, דבוקים רגבי רפש ובוץ מן האדמה. רק יראת שמים ומורא א־לוקים על ראשינו, מסוגלים להעלותנו לפסגת האושר והשלמות. הבה נעסוק בתיקונו של עולם. לשכלולו ולשפרו לטובת כל השוכנים בתוכו. נשנן לעצמנו את תורת אהבת האדם, הן האדם נברא בצלם א־לוקים החפץ בחיינו ועלינו לעשות הכל, להשתדל ולמנוע אסונות טבע מחרידים הצפויים לנו הפוגעים בחי ובצומח כנאמר: „אדם ובהמה תושיע ה׳". מישורים רבים לפנינו, לעסוק בהם לתועלת האדם כגון: העלאת רמת החינוך והדברת מחלות תשוכות מיתא המוגעות בהמוני אנשים. את אשר הזכרנו עד כה, עלינו לכלול בחשבון מעשינו, בדין וחשבון של השנה שחלפה.

רבונו של עולם! אנא, שא נא לאיוולתנו ולכלו יאיר החונן דעת, התוידנו לעולם ההגות והמחשבה הטובה, לעולם שנצטווינו לעבדו ולשמרו.

עד הנה שפכנו שיחנו על כלל האדם והתבולותיו ובכלל ישראל. עתה, הבה נעיין בצד הזכות של הדיין אשר אנו מגישים לחושב מחשבות ביום הדין. אכן, יש להקב"ה טענות גדולות לעם ישראל. בעניינים רבים. יש שאין אנו יוצאים ידי חובה כלפי הדברים הכתובים בספר התורה שהוריד לנו מסיני, ברם, כנגד כל הטענות האלה, אנו מתייצבים בזכויות גדולות שאין דומה להן אצל כל אומה ולשון. במקומות פזורי עם ישראל בגלות — מצאוהו צרות רבות ורעות. היו צוררים אשר באו לכלות את רוחו ולפגוע בתורתו. היו לנו אויבים אשר באו לכלות את [illegible] ולהכחידנו, מתוך שנאה גלויה ובשנאה בבוז [illegible] כי ערמה. נשאלת השאלה: שואלת הגויים אלינו: [illegible] שום מה באתם המענה הוא: על שום היותנו [illegible] ים המחזיקים בתורה בכל כיתנו ואיננו נרפים א[illegible] לרגע. אנו נרדפים בגלות. עד צואר על קדושתה אנו באים באש ובמים ובימי הרחמים אנו באים אליך ושופכים תפילותינו לפניך: „אמתי שאתה אחד ושמך אחד, אף יש גם „אמת" נוספת „ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ". אומה שאין דומה לה, אשר הכיזה את עצמה מאז נכרתה הברית בינך לבין עם ישראל.

בימים אלה של רחמים, זכור נא לעמנו את מידת מסירות הנפש, הנטועה בקרבנו מימי אברהם אבינו, שנתנסה בעקידת יצחק ואת הקרבנות שהקרבנו בגלותנו זה אלפי שנים. עמדנו בגבורה למען לא יאמרו הגויים „איה אלוהיהם". צעדנו בגבורה ובאומץ על מוקדי אש שערכו לנו שליחי הנצרות לגאול את נשמותינו, הטביעו אותנו במים עזים ובכל אלה עמדנו ושמך לא שכחנו.

וזכינו שבדורנו, בני הנעורים הנפלאים, אמנם יש מהם שאינו מקיים את כל המצוות, קמה להם המידה של „מסירות נפש". נחלצו הגיבורים והקריבו את חייהם על מזבח הגנת העם ועמדו בחרוף נפש על קידוש השם. לחמו בעוז ובגבורה על כבוש מכורתנו. על שחרור ירושלים והמקומות הקדושים לנו וכל קרבן לא ייקר בעיניהם ואם ישנן סטיות בהתנהגותם, הרי חלק מהאשמה מוטלת עלינו בגלל החינוך הטוב שמנע מהם.

בימים אלה, אנו באים במאזן התקוות המתפללים: אבינו מלכנו, עשה למען הבאים באש ובמים על קידוש שמך. עשה למען הרוגים על שם קדשך. אבינו מלכנו, פתח שערי שמים לתפילותינו, הס קטגור וקח סנגור מקומו ושלום על ישראל.

הצופה לילדים

אני לדודי ודודי לי

ב"ה
יום שישי, ט"ו באלול תשמ"ו
(19.9.1986)

גליון מס' 249

בעריכת עפרה ורד

שלום, ילדים

בדרכי לבית-הספר, בו אני מלמדת, צועדת אני לאורך שדרה יפה ומטופחת. הגננים העוסקים בגיזום ובהשקיית הדשא, הם ערבים. מצורת התנהגותם ודיבורם ניכר שהם מרגישים עצמם בטוחים בתוכנו. הם אף זוכים ליחס טוב מצד השכנים המגישים להם משקה קר ומשוחחים איתם בכבוד.

בכל חלקי הארץ מועסקים ערבים בעבודות בניין, בבתי-חרושת, בשדות ועוד. הם מסתובבים בתוכינו בחופשיות רבה ואנו, כמובן, לא פוגעים בהם לרעה.

אך בין הערבים יש גם כאלה לצערנו, הפוגעים בנו, במדינתנו. השבוע, בחברון, עיר האבות, ליד מערת-המכפלה, התנפלה ערביה, אישה צעירה, על חייל בשירות מילואים, ששמר על המקום, ודקרה אותו בצווארו בסכין שבידה. חייל אחר שעמד סמוך למקום וראה את המקרה, ירה בתוקפת הערביה ובכך הציל את חייו של חברו.

לצערנו, מקרה זה אינו מקרה בודד. גם בעבר שמענו על מקרים דומים. יהודים נרצחים בהולכם לכותל המערבי דרך סמטאות ירושלים העתיקה. אי-אפשר לדעת מאיזו פינה יגיח ערבי וסכינו בידו. וכל זאת נעשה בארצנו, בארץ-ישראל, תחת שלטונה של מדינת ישראל.

אמנם, לשבחה של ממשלת ישראל וחיילינו ייאמר, שהצלחנו בעזרת-השם, להתגבר מעט על הטרור בארצנו. אך, על הממשלה להמשיך ולעשות הכל כדי לבער את הנגע הרע של פגיעת ערבים ביהודים, כדי שנוכל לחיות בארצנו בביטחון ובשלום.

שבת שלום,
שלכם,
עפרה

פרשת השבוע

כי תבוא

והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלוקיך נותן לך נחלה וירשתה וישבת בה (דברים כ"ו, א)

„והיה כי תבוא"... עשה מצווה האמורה בעניין שבשכרה תכנס לארץ (ספרי). ההסבר: לפי שמצוות הבאת ביכורים, המצווה בפרשתנו, מביאה לידי אחדות האומה, לכן אמרו שבזכות מצווה זו תתקיימו בארץ, כי קיומו של עם תלוי באחדות שבו. (ספר המאור)

✱

ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה... (דברים כ"ח, ג)

כמה מעלות טובות לעיר: יושבים בה אנשים רבים. והיא מקום תורה וחכמה, והאדם נהנה בה מנוחיות מרובה. וכמה מעלות טובות לכפר: האוויר בה שלווה יותר. האוויר צח יותר. היחסים בין אדם לחברו קרובים יותר. וזאת איפוא, הברכה: „ברוך אתה בעיר, וברוך אתה בשדה" — שתהיה מבורך בברכת העיר ובברכת הכפר כאחת. (חתם סופר)

דבר בשם אומרו

כשאדם מתפלל בשדה, אזי כל העשבים וכל שיח השדה כולם באים בתוך תפילתו ומסייעים לו ונותנים לו כוח בתפילתו.
(רבי נחמן מברסלב)

ר' יצחק לוי והחזן

פעם שאל רבי לוי יצחק מבארדיטשוב את שליח הציבור: „למה קולך נצרד?" ענה לו שליח הציבור: „משום שהתפללתי בקול לפני העמוד". אמר לו הרבי: „מי שמתפלל לפני העמוד נצרד קולו, אבל מי שמתפלל לפני אלוקים קולו נשאר זך וברור".

ביקש לומר בזה על החזן לכוון לבו לשמים, ולא את קולו לקהל.

אילת מתרגלת

מאת שושנה צפורי

בכיתה א' – לומדת אילת
והיא לאט לאט מתרגלת
לכל השאלות החשובות
וכבר יש לה תשובות:
אז איך היה היום?
היום היה חלום.
המורה סיפרה סיפור
ואני ציירתי ציור.
באמת? ואיך המורה?
עוד די צעירה.
ומה כתבת היום?
לאמא ואבא – שלום.
וליד מי את יושבת?
ליד תמר ויוכבד.
ועם מי את מתחברת?
עם יעל וגם עם נורית.
ובכיתה – למה את מחכה?
לצלצול ההפסקה.

אופניים / מאת חיים דיקלין

— אילו היו לי אופניים, הייתי רוכב עליהם, ונוסע לבקר במקומות שונים, כך אמרתי לאחי הגדול, ראובן.
— אופניים, אמר ראובן בביטול, אם תשמע בקולי יהיו לך אופניים בשבוע הבא.
— איך?
— סבא ישבות אצלינו בשבת...
— אבל אבא אינו מרשה לבקש מתנות מאורחים.
— אתה לא תבקש, סבא יציע לך.
— מניין לך, מה אתה נביא?
— אני לא נביא, ענה ראובן בסבלנות, אתה יודע מי קנה לי את האורגן החשמלי?
— איני יודע.
— סבא קנה לי את האורגן. הוא שמע אותי שר „אנעים זמירות" בבית-הכנסת, ושמח כל כך, עד ששאל אותי: מה לקנות לך?
— ואז ביקשת אורגן חשמלי, נחשתי.
— בדיוק כך.
— אבל בשבת זו התור של יוסי לשיר.
— אין דבר, ספר לו שסבא שלך מתארח אצלינו בשבת, ואתה מעוניין שישמע אותך שר „אנעים זמירות", הוא לא יסרב.
— יוסי חבר טוב שלי, הוא בוודאי יוותר לי...
— הקול שלך גם יותר מקולי וערב יותר לאוזן, ובכן יהיו לך אופניים.
— תודה, ראובן, אתה אח טוב, אבקש אופניים כמו אופניו של מנחם, כאלה... קלים, עם גלגלים צרים, ועם עשרה מהלכים... ויכולים לעבור בקלות ממהלך למהלך...

ביום שישי שבתי מוקדם מבית-הספר, הייתי נרגש מאוד, חיכיתי בקוצר רוח לבואו של סבא, אבל הזמן זחל בעצלתיים. חבריי באו לביתי והציעו לי לבוא איתם לבריכת השחייה. אימא הרשתה לי ללכת לבריכה, כדי שלא אפריע לה בהכנות לכבוד שבת.

— אל תשהה זמן רב במים, ואל תתרוצץ הרבה בשמש, הזהירה אימא. שב לנוח בצל, ושתה מים לעתים קרובות, ואל תשכח לבוא זמן רב לפני כניסת השבת, כדי שתספיק לטעום משהו, להתרחץ וללבוש בגדי שבת.

בכל הזדמנות אימא משמיעה לי צרור של עצות. תמיד היא רוצה להדריך אותי, מדוע אינה סומכת עליי, הלא אני כבר די גדול. הסתלקתי מהבית במהירות האפשרית.

בבריכה נהנינו מאוד: שחינו, התזנו מים, שחקנו בכדור. הזמן עבר ביעף.

הביתה הגעתי לפני הדלקת הנרות. שכן הביא אותי במכוניות שלו, הייתי כמעט מחוסר הכרה. הזעיקו אליי רופא, הרופא בדק אותי וקבע: הילד התייבש וסובל ממכת שמש, תנו לו מיד לשתות, הרבה לשתות.

לא תאמינו, שתיתי שש כוסות מיץ, ואולי שבע. הרופא נתן משחה למריחה, ופקד עליי לשכב במיטה.

בשבת בבוקר הייתי עדיין תשוש. עורי בער כאש. לא יכולתי ללכת לבית-הכנסת. יוסי שר שם „אנעים זמירות".

את האופניים הפסדתי. אילו אופניים... אופניים קלים עם גלגלים צרים, ועם עשרה מהלכים... כמו של מנחם.

עכשיו אצטרך לחכות לביקור הבא של סבא.

מדוע ולמה?

מדוע הברזל קר יותר מן העץ?

בוודאי נוכחתם בתופעה זאת לא פעם: אם נוגעים בכלי-ברזל ובכלי-עץ הנמצאים בחדר, באותה מידת החום (טמפרטורה), חשים כי הברזל קר הרבה יותר מן העץ — מדוע?

תשובה:

הברזל הוא מעביר טוב של חום והעץ מעביר חום פחות ממנו. לפיכך, כשנוגעים בידינו החמה בברזל עובר החום מן היד אל הברזל במהירות רבה יותר מאשר אם נגע בעץ, ואנו חשים איפוא כי הברזל קר יותר... אכן, נדייק יותר אם נגיד כי לא הברזל הוא הקר ביותר, אלא אנו החשים בקור הזה, היות ותוך ידנו נספג ממנה במהירות ע"י הברזל החום והיותה קרה.

יוצרים צעירים

„הצופה לילדים" / מאת חנה מלחי, נתניה

„הצופה לילדים" נהמד
ממש לכל אחד.
כל ילד וכל ילדה
המעוניינים בעיתון קריאת
ב„הצופה לילדים" יעיינו
ואת חידותיו יפתרו.
נמצא בו גם בדיחות
יפות ומצחיקות.
מובאים בו גם דברי תורה
ואת עינינו היא מאירה.
תשאר לנו רק לאחל
שלא יפסיקו ממנו להתפעל.

אימא יקרה / מאת בת שבע מושקוביץ, בת 10, אשקלון

אמי היא ארצה
מאוד מאוד יקרה.
עליי לעזור לאימא
ולעודד את עצמי: קדימה!
עליי לעזור
ולא לעצור
לעשות נקיון בחדרי. זו עזרה
כך את השאר תגמור לסדר במהרה.
לעזור לאימא זה דבר חשוב.
לעזור לאימא עליי זה גם ארצה.
אמי היא יקרה
אמי יקרה מכל סחורה.

כרטיסי-ברכה לראש השנה

בימים אלה אתם, ילדים, בשליחת כרטיסי ברכה לראש השנה — לבני משפחה, לחברים, למורים...

במקום הכרטיס הקנוי, אתם יכולים להכין כרטיס-ברכה במו-ידיכם.

ראשית, נכין גליון נייר חלק שצורתו מלבנית, בגודל הרצוי לכל אחד. נסמן בעיפרון קו לאורך מחצית רוחב הגליון, ועתה, נקפל את הכרטיס. על צדו השמאלי נצייר: תוקע בשופר, רימון, צנצנת דבש ועוד ציורים כרצונכם. בצדו הימני נכתוב

ונצרף ברכות ואיחולים אישיים לשנה החדשה. לבסוף נקפל את הכרטיס במקום המסומן בעיפרון. נקיף את מקום הקיפול בחוט צבעוני מבריק — כרטיס הברכה מוכן.

וכעת, קדימה להכנת המעטפה. כן, גם מעטפה אין צורך לקנות, כל אחד יכול להכינה בעצמו. אגב, רעיון יפה זה למדתי מאחת הקוראות הצעירות של עיתוננו, שצילחה פיתרון לחידון בתוך מעטפה יפהפייה — מעשה ידיה. נחמד!

וככן, נכין גליון נייר צבעוני בצורת ריבוע, ונניחו כך, ששניים מקודקודיו פונים אחד מעלה והשני מטה, ושני קודקודיו האחרים פונים, האחד ימינה והשני שמאלה (ראי תמונה). נניח את כרטיס הברכה במרכז הריבוע. נסמן בעיפרון את היקף הכרטיס, וכך תיווצר במרכז הריבוע צורת מלבן בגודל כרטיס הברכה. נגזור ארבעה משולשים קטנים במקום שבו נפגשות פינות המלבן עם דפנות הריבוע (כדוגמת המשולשים הכהים בתמונה). נקטע את רוחבו של המשולש התחתון בריבוע (קצהו של קטע ג' בתמונה). נוודא שאורך כל דופן של קטע ג' שווה לאורך כל דופן של כל אחד מהקטעים המסומנים בתמונה באותיות — א' ו-ב'. נקפל את שני צדי המעטפה כלפי המרכז, על-פי הקווים המסומנים. נמרח שכבת דבק דקה לאורך הקצוות של דפנות קטע ג', נקפל לפי הקו המסומן ונהדק לקטעים המקופלים, נחאזר בסבלנות עד שהדבק יתייבש. והרי המעטפה לפנינו.

בהצלחה
עפרה

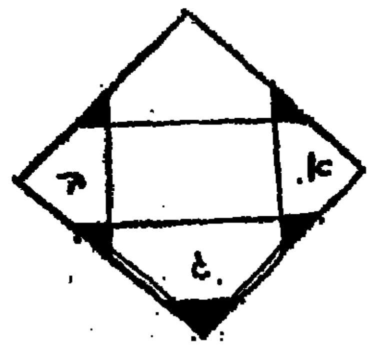

חידת ניבים / מאת שולמית ציטרון

חידון
שעשוע

את התשובות יש לשלוח ל„הצופה לילדים" רחוב המסגר 66, תל-אביב

א. מצאו ניבים ואמרות המתאימים לרמזים הבאים.
ב. מה היא המלה המשותפת לכולם.
1. נחול הצלחה אחר הצלחה.
2. ברכה מקובלת לבן-תורה.
3. התגבר, נסור באומץ ובתעוזה.
4. מוכשרת ומסורה לביתה.
5. הצליח במעשיו.

ובחוג המשפחה

בעריכת נעמי גוטקינד

שרה שטרן־קטן, יו"ר „אמונה":

עתונאי צרפת חיפשו אצל שצ'רנסקי פתרונות לטרור

מי שצריך עוד הוכחה לאקסיו־מה שלכל התקשורת המערבית „מנטליות" דומה — צריך היה ל־השתתף ביום ששי שעבר במסיבת העתונאים שקיימו בפריז אנטולי שצ'רנסקי וחבריו למיפגש היהודי הבינלאומי למען יהדות בריה"מ שנערך שם. במקום לשאול שאלות הנוגעות ליהדות הדממה ולמצבה הקיומי הטראגי מאחורי מסך ה־ברזל עניינו את העתונאים הצורפ־תיים רק שני דברים: איך לדעתו של שצ'רנסקי צריך לטפל בטירור ומה עבר עליו בבית הכלא הסוב־ייטי.

היה זה כמובן עיוות גמור של פגישה חשובה ששושבינתה — הור־עידה העולמית למען יהדות ברית המועצות (שקיימה כבר בעבר את ועידת בריסל וועידת ירושלים וה־פעם ערכה את ועידת פריז) והמר־עצה למען יהדות בריה"מ בישר־אל.

✶ שייכת למחנה האקטיביסטי

שרה שטרן־קטן, יו"ר אמונה, חברה במשלחת הישראלית לועידה, משלחת בה השתתפו גלוייה, קול־נית, בלתי פוסקת. והמחנה בעל האוריינטציה ההסברתית המאמין בשיטות של דיפלומטיה שקטה.

✶ ולאיזה מחנה את שייכת?

שרה שטרן־קטן:

לי אין ספק שדיפלומטיה היא לא השפה המתאימה לדוב הרוסי. לא בדיבורים והתנהגויות אלגנטיות נשיג דבר, מה עוד שגורבצ'וב הצ־היר באוקטובר 85' שבכלל אין ב־רוסיה בעיה יהודית. על הצהרה זו בין היתר חברי הנהלת הסוכנות היהודית אריה דולצ'ין. יצחק מאיר, עקיבא לווינסקי ואחריו, חזרה בראשית שבוע זה מפריז מ־שוכנעת שבעתיים שחשוב לקיים מיפגשים, ראיונות, דיונים ומצעדי מחאה בזרם בלתי פוסק — אם אכן רוצים להזיז דברים במוסקווה.

✶ אדוני הנשיא אתה משקר

הפעלים למען יהדות בריה"מ, מספרת שרה, נחלקים לשני מח־נות. המחנה בעל האוריינטציה ה־אקטיבית הדוחק לפעולה צריך העם היהודי לענות בקול גדול: אדוני, אתה משקר...

ועידת פריז עמדה בסימן מיפגש הפיסגה הצפוי בין נשיא בריה"מ גורבצ'וב לנשיא ארה"ב רונאלד רייגן. בימי הפיסגה מתכננים בארה"ב צעדה כל ארצית ענקית לכיוון ור־שינגטון. עוד תכננו בפריז גם הכ־נת תערוכה היסטורית של יהדות בריה"מ והעברת תערוכת הציורים והיצירות של ילדי הסירובניקים מארץ לארץ בכל רחבי העולם.

העם היהודי, מספרת שטרן־קטן, היה מיוצג בפריז ע"י כשמונים נצי־גים בולטים ביותר שלו. היו שם למשל נשיא הקונגרס היהודי ה־עולמי אדגר ברונפמן, יו"ר ועדת הנשיאים מוריס אברהם, שלושה הפעילים היהודיים־הרוסיים המ־פורסמים אנטולי שצ'רנסקי, איליה אסס ויולי ושטרן, פרופ' מרין ביאלר מנהל המכון למתקר בשינויים בינ־לאומיים באוניברסיטת קולומביה ופרופ' הפנר שנשאו שניהם הרצאות מדעיות ורבים נוספים. ביום רבי־עי וחמישי נערכו דיונים סגורים למשתתפי המיפגש בבניין המשוכלל של המרכז היהודי הקהילתי, בלב פריז. ביום חמישי בערב נערכה עצ־רת באולם ענק בה הושמעו ברכו־תיהם של נציגי ממשלת צרפת, ראש ממשלת ישראל, רבה הראשי של צרפת הרב סירא ושצ'רנסקי נשא את הנאום המרכזי וביום ששי — כאמור — מסיבת העתונאים.

✶ הבעייה מספר אחד — אחרי השואה

שרה שטרן־קטן רואה היום וכך גם אמרה בעת הדיון בפריז, בבעיית יהדות בריה"מ את הנושא היהודי המציק והמדאיג ביותר מאז השר־אה.

מדובר במספר עצום ורב של יהו־דים, שאינם זוכים להכרה אזרחית, דתית או תרבותית ועם ישראל עלול חלילה לאבדם אם לא ישנס מותניים ויילחץ לפעולה משותפת.

דיוני פריז התקיימו על רקע שני תצלומי ענק של אידה נודל ויוסף בגון ששימשו כתפאורת קבע באר־לם. בהקשר זה אומרת שטרן־קטן: מוכרחים למצוא דרכים בלתי שיג־רתיות לעידוד מסורבי העלייה ו־אסירי ציון שיש בהם כאלה המר־הלים מאבק עשר ושתיים עשרה וחמש עשרה שנים.

עוגת דבש וטורט קלוע

זריזות — מקדימות, ואם את כבר מ־עוניינת לרענן את המתכון המסורתי של עוגת הדבש, הנה הוא לפניך באדיבות השפים של מלון הילטון. בהילטון תל אביב, אגב, מוכנים גם למכור עוגות ד־בש בימי רביעי, המישי ושישי של תחי־לת אוקטובר (בתנאי שמקשרים ומזמי־נים מראש. זהו שירות לעקרות בית טרו־דות במיוחד המוכנות לשלם 28 ש"ח ת־מורת עוגה הארוזה באריזת ש. רעיון למ־תנה לחג — אם את נוסעת להתארח. ב־לובי של המלון מתקיים בימים אלה גם פסטיבל של ליקר קפה שלא כל כך מוכר בארץ הנקרא ליקר „קלואה" והוא מיו־עד להעשיר את טעמן של עוגות וקרמים. ועכשיו — למתכונים:

עוגת דבש מסורתית

חומרים

חצי ק"ג קמח (2 וחצי כוסות).

5 ביצים

325 גרם דבש אחת ורבע כוסות).

150 גרם שמן (שלושה רבע כוס)

325 גרם סוכר

חצי ליטר מים (1/4 2 כוסות)

15 גרם סודה לשתיה (1 כף)

אופן ההכנה

1. כותשים במערבל את כל החומרים עד לקבלת מקצף עדין וקליל.

2. יוצקים את הבלילה לתבנית אפיה משומנת את תבנית עוגה מס' 24 ואופים בחום בינוני כשעה.

טורט קלואה

חומרים

1 טורט ספוג אפוי, מחולק ל־4 שכבות.

3 כוסות קרם קלואה (מתכון מצורף).

1 כוס סירופ עם 2 כפות קלואה.

12 פולי קפה.

100 גרם אגוזים גרוסים וקלויים.

אופן ההכנה

1. מטפטפים על כל אחת משכבות ה־עוגה סירופ קלואה.

2. מורחים קרם בשכבה שווה על כל שכבה ומניחים את השכבות זו על גבי זו. מצפים סביב ומחליקים. מצפים סביב הצו־נה באגוזים גרוסים וקלויים.

מחלקים את העוגה ל־12 מנות ומעט־רים על כמה בזילוף קרם נאה ופולי מוקה.

3. יש לאכסן בקרור עד להגשה.

קרם קלואה לטורט או לרולדה

חומרים

חצי ליטר חלב

4 כפות קורנפלור

2 חלמונים

100 גרם סוכר

שלושת רבעי כוס קלואה

1 כף נס קפה

2 כוסות שמנת מתוקה מוקצפת.

אופן ההכנה

1. מרתיחים את החלב (יש להשאיר רבע כוס להמסת הקורנפלור), עם הסו־כר וכף הנס קפה.

2. ממיסים את הקורנפלור עם החלמו־נים ויוצקים לנחל הרותח תוך כדי בחישה עד להסמכה. מצננים, מוסיפים קלואה ובו־חשים היטב. מכהים במקרר מספר שעות.

3. מערבבים את הקרם במערבל. ומו־סיפים בזהירות שמנת מוקצפת, בזהירים בתנועות קיפול.

מבריק ותיאטרלי לשעות הערב

למעצבת הצעירה עדה ברוד־סקי יש חוש מיוחד להופעה תי־אטרלית ולעיצוב בגדים ההופ־כים למסמר של כל חברה. כך למשל היא מצמידה נמר מפוי־טים נוצצים לחליפת סריג ש־חורה ארוכה וצרה ומשיגה אפ־קט מהמם, מיידי.

חצאית אקורדיון ארוכה עד הקרסול שחציה הקידמי כתום עז והאחורי אפור — משיגה גם היא אפקט דומה. חליפת ערב מברוקד מורכבת ממקטורן קצר וצמר על חצאית ארוכה וצרה קוצרת מקסימום של תשומת לב כאשר מלבישים עליה כיס ענק בוורוד מזעזע. אפודה אפורה ר־ארוכה גורמת להמון הפתעה כ־אשר מתברר שרצועת „הפטנט" בשוליה התארכה עד למימדים של חצאית כך שלפנינו שמלת־סוודר.

בגדי ערב נוצצים מסוג אחר הם אלה המשלבים סריג עם אור־רגנזה מנוגדת בנקודות גדולות או סריג לורקס עם משי, קרפ ג'ורג'ט עם ברוקט. שילובי אריג הזהב עם הסריג השחור, והלו־רקסים האפורים הם היפים שב־קולקצייה שהציגה ברודסקי ש־לשום. לחובבות הבגדים הצבעו־ניים יש גם ירוק עז, ורוד עז, כחול עז וכתום עז משולבים ב־אפור, סגול, ברונזה, כסף ולבן.

שעשוע אופנתי מסוג מיוחד הם כיסים התלויים על השמלה מבחוץ עשויים מבד זה לבד ה־גד ומחוברים אליו בכפתורים מצופים בבד. לדקיקות המות־ניים יש חגורות סאטן רחבות ענקיות, ולבעלות המידות הנדי־בות — שמלות רחבות.

משהו מן הבגדים המיוחדים הללו, שהפכו לסימן ההיכר של כמה מן הנשים האמידות ביותר בארץ תוכלי לראות בתצלומים המצורפים. מימין — חליפת ג'־רסי עם הדפס פייזלי המורכבת מחולצה ארוכה ירוקה וחצאית צרה כחולה עם חגורה וורודה כרוכה במותניים. במרכז — ח־ליפת ברוקט עם שני כיסי ענק משולשים היורדים מחגורת ה־חצאית. ומשמאל — חליפה מ־קרפ־ג'ורג'ט בצבע אפור כהה עם דשים כתומים וחצאית מע־טפת עשוייה מפליסה שחציו א־פור וחציו כתום.

מה נצפה מה צפוי

ברדיו ✶ בטלוויזיה

בעריכת שולה מוסטיק

ברדיו

✶ „קבלת שבת" — פרשת „כי תבוא" בעריכת משה חן (א') שישי, 15.00 — אורח לשבת הרב ישראל הרס יתייחס לנושאים הבאים: א. „נתתיך עליון על כל הגויים" — האם היהדות היא גזענית? ב. מדוע חוזרים בתורה פעמיים על הקללות? ג. „תחת אשר לא עבדת את ה' בשמחה" — בגלל זה לקבל קללות?

בפינה „קרבה שנת השבע" יתייחס יהו־דה אייזנברג לנושא ביעור מעשרות. ב־פינה „ונשמרתם מאוד לנפשותיכם" יס־פר הרב אהרן פיינהנדלר על רעיון מקו־רי לצמצום הקטל בדרכים.

✶ „מלוות מלכה" (ב') מוצ"ש, 22.10 — „מכאן ומשם": 1. הרהורים לת־שובה כפי הרב אורי זוהר. 2. רשמי בי־קור של משלחת צעירים מישראל אצל גר־עד בגרמניה. 3. הרב אליהו אביחיל שב ממיורקה ומסר סיפורה של קהילה ה־סופנת ליהדותה. העורך: כשה חן.

✶ „מחשבת ישראל" — סדרת שיחות כפי פרופ' איתמר גרינוולד (א') ר־אשון, 19.05.

✶ „עם ישראל" — מוסף לעניינים יהו־דיים בעולם (ב') ראשון, 19.35.

✶ „תפות וכץ" (א') ראשון, 22.05 — והפעם: „קו פתוח".

✶ „עיונים בפרשת השבוע" — פרשה „ניצבים" — „וילך" — מפי הרב יר־מה מצגר.

✶ „אותות ומופתים" — סדרת תעודית במלאות 50 שנה לרדיו העברי (א') שני, 22.05 — והפעם: „ארץ חדשה אתה בונה לך" — על משדרי התעודה ברדיו 1948—1968 (ש"ח).

✶ „שיעור בתלמוד" — מסכת „ברכות" — מפי הרב שבתאי סבטו (א') שלי־שי, 19.05.

✶ „האמת, כל האמת ורק האמת" — מ־שחק רדיו במופע פומבי (ב') שלי־שי, 23.05 (ש"ח).

✶ „שואל כעניין" — שאלות בענייני ת־ברה והלכה עם רב בישראל (א') ר־ביעי, 19.05.

✶ „צומת המזרח־התיכון" — בעריכת אפרים אבא (א') חמישי, 16.05.

✶ „שיעור בתניא" — מגיש: הרב עדין שטיינזלץ (א') חמישי, 19.05.

✶ „צימוקים ושקדים" — מבחר שירים ביידיש (ב') חמישי, 22.05 — הפעם: „הנקודה היהודית" — מופע פומבי — לקט שני.

פרקי היום בתנ"ך

קו־א: משה נימן

רשת א', 18.50

יום א': ירמיהו, פרק ל"ב (פסוקים י"ט—ל"ב) — שיחה מאת עמוס חכם על הנושא: „גדול העצה ורב העלי־לייה".

יום ב': ירמיהו, פרק ל"ב (פסוקים ל"ג—מ"ד) — שיחה מאת ד"ר כנחם בולה על: „הממני יפלא כל דבר".

יום ג': ירמיהו, פרק ל"ג (פסוקים א'—י"ג) — שיחה מאת חגי משקוביץ על: „ה' צדקנו שמות וגאולה".

יום ד': ירמיהו, פרק ל"ג (פסוקים י"ד—כ"ו) — שיחה מאת עמוס חכם על שתי המשפחות אשר בחר ה'.

יום ה': ירמיהו, פרק ל"ד (פסוקים א'—ט"ז) — שיחה מאת עמוס חכם על שחרור העבדים בנבואת ירמיהו.

שים אוזן

שליחות בנוסח יהודי ספרד מבית־הכנסת „קהילת יעקב", בשכונת בק־עה בירושלים — (א') מוצ"ש, 23.05 ליד התיבה יעברו החזנים שלמה דר־אק, עזרא ברנע, חיים חליפה ומרדכי קנה. כמרכן ישתתפו הסולנים ד"ר מיכאל קנה, ציון כהן, עזרא מזרחי, ואחרים. דברי התעוררות יביא רב ש־כונת בקעה הרב אליהו אבריל.

לבקר על...

✶ לוח משדרים חדש בטלוויזיה

עם איושם של כמה מן התפקידים הבכירים שעמדו על סדר יומה של הטלוויזיה, התפנו מעצביה לפרסם את לוח המשדרים החדש שייכנס לתוקפו בנובמבר.

באמתחתה של המחלקה הדתית לעונת השידורים הבאה התכניות האלה:

✶ ב„פסוקו של יום" תיעלם האצבע המפורסמת ויוגשו הפינות הבאות: פסוקו של מקום עם מדריכים של בי"ס שדה, ראיונות בקשר לפסוקים מפי אנשי הגות בכירים, פינה לשונית בקשר לפסוק עם אבשלום קור.

✶ „בצוותא" — לימוד סוגיה מן המקורות, כדוגמת התכנית ששודרה בתשעה־באב.

✶ סדרת משדרי תעודה „רוח הארץ", פרופילים של אנשים ומקומות.

✶ חידון חדש לתודעה יהודית בשילוב קטעי משחק.

✶ „צימוקים" — סדרה של הומור יהודי.

✶ „תיק על תיק" — על תיקים שנידונו בבית הדין הרבני.

בין התכניות החדשות שיובאו לשידור בלוח המשדרים החדש גם התכניות האלה:

✶ „כניסה חופשית" — פעם בחודש תכנית בשידור חי מן האולפן הירו־שלמי, ותיוחד לנושאים ציבוריים, כמו גירושין כתופעה חברתית עכשווית. אישפוז כפוי על־פי צו, עבירות הצווארון הלבן, ועוד. צופים יוכלו להתקשר ולהציג שאלות לצוות.

✶ „תביעות קטנות" — סיטואציות של תביעות קטנות בבית המשפט. המתדיינים יתדיינו בפני שופט בדימוס.

✶ „בשידור חוקר" — משדר חודשי בשיתוף עם משטרת ישראל. צוות חוקרים יסתייע בציבור לפיענוח מקרי פשע.

ובמחלקת הדרמה. נסתיימה הקלטת נסיון של „מאשה", סדרה קו־מית בת 6 פרקים. הסתיימו גם צילומי הסרט „שמים בדרך" עפ"י תסריט של יגאל לב. אושר להפקה סרט של רם לוי: „משחקים בחורף", תסריטה של דיתה גרי, עפ"י סיפור של יצחק בן נר. הרקע — תקופת המאבק בבריטים.

ולקינוח: סדרות חדשות: „ציפורים מתות בסתרי", „פטוני ואלכסנדר", סרט תיעודי „מרלין מונרו", שמנסה לענות על השאלה המנחה: התאבדות או רצח?

✶ הגם אמצעי התקשורת אשמים?!

בנשימה אחת עם כל הגורמים האחראים לקטל בכבישים נזכרת גם התקשורת!

בעקבות גל תאונות הדרכים הגיעה לשולחן מערכת „רשות השידור" קריאת הצלה לקצר את שעות השידור של הרדיו המשודרות עד לאחרי חצות. האנשים היושבים מרותקים אל מכשיר הרדיו בהאזינם לתוכניות המשכות אל תוך הלילה — כותב בעל המכתב — מתקשים במשך היום לתפקד בכבישים..

מכתב תלונה אחר קובל על אמצעי התקשורת המפרסמים על הנ־רחשותה של תאונת דרכים עוד לפני שמתבררים פרטים נוספים על שמות המעורבים בתאונה. „קשה לי להבין למה אזרחי המדינה צריכים לחיות במתיחות תמידית כאשר הם שומעים על תאונה קטלנית או פגוע" — מיצר הכותב בשם בית ישראל.

לילדים ולנוער בטלוויזיה הכללית והלימודית

✶ יום ראשון

16.30: אי האלמלים — פרק 2 — ראלף נאלץ להתמודד עם חבריו למסע הציינים אותו בשל היותו עשיר. לאחר שהספינה נטרפת הם מנסים לחיות ביחד על האי השומם שאליו השלכו.

17.30: „קאובוי באפריקה — הפרק ה־חמישי: „אריות".

✶ יום שני

15.10: שעת משפחה — מרד כיסא הגל־גלים — הסרט נוגע בבעיית הזיקנה, בקשר בין נוער לקשישים ולחברה בכלל, ובקשיי ההסתגלות של קשי־שים לבתי אבות. הסרט מספר על נערה השמה אופי, שיחסה החשדני כלפי קשישים משתנה כאשר היא מתחילה לעבוד כמתנדבת בבית א־בות.

15.55: בן ג'יסם — פרק 8 (אחרון) — ביר־בי מודיע מכותו של אחיו ומתא־וות הבצע ואי השביות שמגלה לי־ג'ין. והוא הורג אותו בפגיון. בו משאיר מכתב לדודתו שבו הוא מספר מדוע גנב את האבן הכחו־לה.

15.25: גוליבר בליליפוט — פרק ד' (א־חרון) — המלכה מגלה את קשרין של גוליבר עם ללאנדה פלימנאפ ומחליטה לנקום בו בשל כך. גולי־בר נאלץ לעזוב את ארץ ליליפוט.

18.00: „מועדון החתול שמיל" — במופ־דון מתארחות שוב הבובות של א־ריק סמית, בהשתתפות יוסי גרבר.

✶ יום שלישי

14.15: אוצרות השלג — סרט קולנוע. לוסיין גרם לדני הקטה, שלא בכוו־נה, לשבור את רגלו. דני נותר צולע, ועל לוסיין להתמודד עם רג־שות התרסה העזים שלו ועם עויי־נות אביו בזמה של מה שעלל.

16.00: שביל באמצע שביל בגד — טיול השבוע: שכונת נווה צדק, ת"א.

16.15: תאטרון אגדות עם — סדרת של אגדות עם המומחזות ומעובדות לטלוויזיה בהפקת הבי.בי.סי. תכני־נית ראשונה: איבן השוטה — עיי־בוד לדמותי של מעשייה רוסית ה־מגוללת של קורותיו של איבן, בנו הצעיר של סוחר עשיר. איבן הנח־שב בעיני כל לשוטה מצליח להגיע לעיר הזהב. הוא מתעשר וזוכה ב־בת המלך.

✶ יום רביעי

14.15: מנהרת הזמן — ליל הסכינים ה־ארוכות — טוני ודאג מוצאים את עצמם באפגניסטאן ערב התקוממות השבטים המקוממים נגד השלטון ה־בריטי.

17.30: „תאטרון האגדות" — הפעם: „ה־נסיכה והאפונה". איך תוכיח נסי־כה זרה, כי בעורקיה זורם דם כ־חול? בעזרת אפונה, כמובן. אפילו אמו השתלטנית של אהוב לבה נא־לצת לקבלה לחיק המשפחה המל־כותית.

✶ יום חמישי

14.15: מהפכה בבלוזי סחבות — הסרט סוקר בהרחבה את תולדות המהפ־כות שהתחוללו במקסיקו. מהפכה בבלוזי סחבות, שהביאה לבסוף ל־שחרור מרודנות.

17.30: „מקרה ז': הפרק השני: „המחסל", כהותיו של תשבו מאיימים להציף את העולם ציי הריסת כל הסבנים המרכזיים. צוות מקסטר יוצא למא־בק נגד רובוט תקיפה קטלני, שכי־נויי „המחסל". רובוט שהמציא דוק־טור פריץ. הד"ר פריץ עובד בשי־רותיו של הרודן „גריפי".

בטלוויזיה

✶ „כריסטופר קולומבוס" (מוצ"ש, 22.30) — הפרק השלישי: לאחר ש־התעכבו באיים הקנריים, ממשיכות האוני־יות את מסען אל הבלתי ידוע. אנשי הצ־צוות מפוחדים וחסרי סבלנות מנסים למ־רוד. אך ברגע האחרון, כמעט לפני שפנו לשוב, נראית היבשה הנכספת. קולומ־בוס עולה על היבשה וקורא לאי סן־סל־בדור. לילידים הוא קורא „אינדיאנים", כי היה בטוח שהגיע להודו (אינדיאה). על־פי חשבונותיהם מבין קולומבוס שלא הגיע אל אוצרות המזרח, הוא ממשיך את דרכו מאי לאי. מרטין אלונסו פינזון צר רק ופונה לחפש בעצמו את עושרו.

✶ „אוזות גיטרה" (מוצ"ש, 23.35) — אומני הגיטרה הנודעים פאקו דה לו־סיה, אל די מאולה וג'ון מקלאפלין בערב מיוחד של שלל נוסים וסגנונות בגיטרה.

✶ „שושלת" (א', 21.45) — הפרק הא־חד־עשר: נהג המשפחה מגלה את או־זנו של קריגנסון בדבר מי שהצילה את מתיו בליכיל ממצוקתו הכספית. פאלון מוצאת סימן נשי מעורר תמיהות בדירתו של סטיבן. בעלה בץ מבשר לה כי אביה עיכב את העברתו לניו־אורלינס. פאלון מתוודה לפני בעלה על המניעים האמיתיים שהניעו אותה להינשא לו. מתיו מחזיר את חובו לקריסטל, אך כשהיא באה לפדות את הצ'ק שמשכנת, היא מגלה שאיזהרה את המועד.

✶ „סיפורו של ג'סי אוואנס" (ב', 20.02) — הפרק האחרון: ב־30 הש־נים הבאות ג'סי אוואנס נלחם על קיומו. בנסיונותיו השונים לפרנס את עצמו הוא נכשל, אך לעומת זאת תמיד אפשר לסמוך עליו במה שקשור בעזרה לאחרים. בעת המשחקים האולימפיים של שנת 1968 ב־מקסיקו הוא מעורב בהפגנה של אתל־טים כהי עור. תדמיתו מתקבלת בקריאות של בוז ושיגעות. במשפט שנערך לו ב־עיניי מס הכנסה זוכה ג'סי סוף סוף ל־הכרה בפעילותיו ההומניטריות.

✶ „התעלמות מהאמת" — סרט טלווי־זיה (ד', 22.05) — סרט טלוויזיה ק־נדי הבא להציג את עוצמתו של המדיום האלקטרוני ואת הסכנות הטמונות בו ב־שימוש פזיז וחסר אחריות. הדילמות של סיקור טלוויזיוני „מעניין", סיקור הפשוי לבוא על חשבון החדירה לתחום חיי ה־פרט וההסתכנות בהוצאת דיבה מועלים בסרט באמצעות סיפורו של רופא שנחשד בהפצה של סמים במרפאתו. המשפט עלה בשל האופן שבו נערכה כתבה הטלוויזיה על אודותיו.

✶ „משרתות וגבירות" — סרט תעודה אנגלי (ה', 21.30) — יותר ממיליון נשים כושיות בדרום אפריקה עובדות בב־תיהן של נשים לבנות תמורת שכר זעום ושעות עבודה אין־סופיות. הן נאלצות להיפרד ממשפחותיהן ולהפקיר את ילדי־הן שלהן כדי לגדל את ילדי גבירותיהן. הסרט בא לבחון את משטר האפרטהייד בדרום אפריקה מנקודת המבט „הנשית" של יחסי הגבירות הלבנות עם משרתותיהן שחורות העור.

שים עין

✶ „שעון החולי" — על דתיים ו־חילונים (ו', 20.02) — סרט תיעודי הבא לבחון את מערכת היח־סים שבין חילונים לדתיים בישראל, מנקודות המבט של המשתתפים בו. צילומי הסרט התפרשו על פני תקופה ארוכה של רגיעות ושל התלקחות. הוא משרטט את דיוקנאותיהם של בעלי העמדות השונות, אשר הנושא של ה־ריחוק הקיים היום בין דתיים לחי־לונים קרוב לליבם. הסרט מדגיש ק־צת יותר את הצד החילוני־חרדי, כ־אשר הדתיים לאומיים מהווים לשון מאזנים. הסרט יותר מעלה שאלות מאשר מציג פתרונות.

בין המשתתפים: הרב משה פרנק מישיבת אור שמח; הסופר א.ב. יהו־שע; ישראל אייכלר מחסידי בלז, עו־רך השבועון „המחנה החרדי"; הרב דב ביגון, מנהל מכון מאיר בירוש־לים; ד"ר אליבן גל, ההיסטוריון של בית התפוצות; הרב אלישע וישלי־צקי מפעילי „אל־עמי". רונן נחושתן מן הקומונה הצעירה של המכון ה־צופ בסמינר „אוהיבס" ועוד.

הסרט נעשה בשיתוף פעולה עם מכון נהורה, מכון ישראלי לסרטים יהודיים; בניהולו של שאול מייזליש. המפיק: יצחק רקנטי.

ד"ר ברנרד רבל - נשיא אוניברסיטת - ישיבה

פינת הבול

נאות חיים לנגלבן

שירותי הדואר של ארה"ב, פירסמו בר־בים על הנפקת בול זכרון בערך של 1 דולר, לכבוד ד"ר ברנרד רבל, מלומד ו־מחנך. יהיה זה הבול התשיעי בסדרת „אמריקנים גדולים". שיוצר השנה, וה־35 בסדרה כולה. טקס הנפקת הבול יתקיים [illegible] ב"ל הדואר, יהיה הנואם העיקרי באירוע אשר יתקיים בקולג' הנשים ע"ש שטרן, במרכז „ישיבה יוניברסיטי".

עיצובו של בול ברנרד רבל נעשה על־ידי טום מרוח, תושב שבי ציינס, מרי־לנד. ברוח, שגם צייר את בול ויליאם ג'נינגס בראיין, שהופיע השנה, ביסס את עבודתו על דיוקן של ד"ר רבל, אותו סיפקה ישיבה יוניברסיטי. המילים „ברנרד רבל" מודפסות בצורה אנכית, מלמטה למעלה, לאורך הגבול השמאלי של הבול בצבע כחול, כצבע יחיד. המילים 1 דולר ארה"ב מופיעות בפינה הימנית התחתונה.

הבול האמור מוצא לאור בהקשר ליובל המאה לישיבה יוניברסיטי, המוסד להש־כלה יהודית גבוהה, העותיק והגדול ביותר באמריקה. מן הראוי לציין, כי לפני כחו־דשה החדשים, הופיעו בישראל בולי זכ־רון לציון מוסדות יהודיים להשכלה ג־בוהה בארה"ב, ביניהם בול אחד בערך של 50 אג', לכבוד „אוניברסיטת ישיבה"; כך גם הופיעה צמרת זכרון לציון אותו אי־רוע.

ד"ר רבל כיהן כנשיא ישיבה יוניברסי־טי במשך 25 שנים, עד מותו ב־1940. בתקופתו; מספר הלומדים באוניברסיטה התרחב בצורה מדהימה, וכיום יש באוני־ברסיטה כ־7000 סטודנטים. תחת הנהגתו של רבל הוקמו בית ספר תיכון, אקדמיה תלמודית, ישיבה קולג', ובית ספר לתו־ארים מתקדמים במחשבה יהודית, לצורך הדרכת מורים ורבנים, שצורפו כנילווים לסמינר התיאולוגי בניו־יורק, של רבי יצ־חק אלחנן.

ד"ר רבל, תלמיד חכם בעל שיעור קו־מה ויוקרה, יישם תכנית לימודים שחיב־רה לימודי יהדות עם לימודים חילוניים

כמו אמנויות, מדעים מדוייקים ומדעי ה־רוח. מאמציו איפשרו לאלפי מתגרים יהו־דיים להסתגל לארצם החדשה, תוך שהם ממשיכים בחינוכם הדתי המסורתי.

ד"ר רבל נוסד לקריירה שלו כמעט מר־גע לידתו. כילד קטן בפרן, ליטא, הוא גילה כשרון יוצא מן הכלל להשתלט על פלפולי התלמוד. בשל כשרונו לזכור בע"פ מכססים שלמים עקיים, ראו אותו מורים כגאון מבטיח. הוא סיים את חינוכו ב־ליטא בישיבה המפורסמת בטלז.

ב־1960 הגיע ד"ר רבל לארצות הברית, שם המשיך בלימודיו, תחילה בסמינר ה־תיאולוגי של רבי יצחק אלחנן, ולאחר מכן באוניברסיטת פנסילבניה. ב־1909, השנה בה התחתן עם שרה טרייביס, הוא זכה בתואר מוסמך במדעי הרוח, מאוני־ברסיטת ניו־יורק; שנתיים לאחר, קיבל תואר דוקטור לפילוסופיה מקולג' דרופסי בפילדלפיה, וב־1912 קיבל את האזרחות האמריקנית. ב־1915 הוא נתמנה לנשיא „ישיבה יוניברסיטי", וכיום קרוי בית ה־ספרים לתארים מתקדמים באוניברסיטה זו על שמו של ד"ר ברנרד רבל.

הבול העומד להופיע ב־23 בספטמבר 1986 (כהן כנראה במיוחד ליום שלישי) עוצב כאמור בידי טום ברוח, בצבע כחול. גודל הבול — 21.33 מ"מ על 25.14 מ"מ. גליונות הדואר מכילים 100 בולים. ביום הופעת הבולים, יוצעו למכירה מעטפות „היום הראשון" מהותמות בחותמת הדאר מיוחדת לציון המאורע.

„מתנדבון": רגע של סיפוק

לכבוד מר דב תרמון, האגודה להתנדבות בעם

נכבדי,

מזה זמן רב אני מקבל ומעיין בבטאון האגודה „מתנדבון", עד כה רק נהניתי ולא שיתפתי אותך בהנאתי.

הפעם, לאחר קריאת גליון 109 חשתי צורך לשתף אותך ברגשותי. כנראה שהסיפורים האישיים של המתנדבות מספרים יותר מכל על העשיה של האגודה או ל־פחות מספרות לי על כך. ועל כך תבוא אתה על הברכה ובאמצעותך כל העוסקים בה יום יום.

כה לחי!!!!

בכבוד רב,
אריה איסרוב
סגן ראש אגף השיקום
משרד הבטחון

צל"ש

זרם הצל"שים אינו מפסיק לזרום למערכת „מתנדבון" - כאן מובאים רסיסי המבול האחרון של מכתבים

רות רוזן ומינה קלפהולץ - משרתות בביה"ס „גזר דוד" בירושלים

ממליץ: רפאל סבג, מנהל ביה"ס

א. עם סיום שנה"ל תשמ"ו, אני רואה לחובה נעימה להודות בשם צוות המורים, בשם ההורים ובשמי על עבודתה המסורה של בת השרות רותי רוזן. ראוי לציין במיוחד את המסירות הרבה שגלתה כלפי תלמידים חלשים במתן סיוע הן בלימודים והן מבחינה חברתית. עזרה זו שלבה אותם למסגרת הכתה. ועל כך רוב תודה.

רותי השתלבה יפה בצוות המורים ופעלה יחד עם המורות בכיתות הנמוכות בעיקר בכתה א', ואף לימדה קבוצות וכיתות בהתאם לצורך.

רותי ארגנה והפעילה את ספרית העיון, והשאלה. היא עזרה רבות בהפעלת החוגים של ביה"ס. הכל נעשה כאמור במסירות ובמלוא האחריות מעל ומעבר למת־חייב. כמו כן השתתפה רותי בכל הפעילויות והאירועים של ביה"ס שנתבקשה להשתתף בהם, כולל אסיפות מו־רים והורים. מעל הכל רותי היתה מקובלת מאד על ה־תלמידים.

ב. אנו רואים לחובה להודות לבת השירות מינה קלפהולץ.

כזכור מינה נכנסה לפעול במסגרת הכתה האורג־נית שנקלטה בבית ספרנו. על אף הקשיים הרבים לפעול ולעבוד עם תלמידים אלה, גילתה מינה מסירות וסבל־נות לתלמידי הכתה וסייעה רבות למחנכת בארגון, בה־כנת חומר, ובעבודה עם התלמידים.

כמו כן סייעה מינה לתלמידות עולות שנקלטו בבית ספרנו. על הכל אנו מודים ומאחלים למינה שתזכה בעזרת ה' להשתלב במערכת החינוך כפי רצונה.

ראובן קמפניינו, מנהל מחלקת החינוך בעיר אפרת:

דפנה סדנן ומיכל וקסלר – תרומה ממשית

אני מבקש להביע הערכתי על השנה שעשו באפ־רת דפנה סדנן ומיכל וקסלר במסגרת „שנת שרות". מובטחני שעבודתן באפרת תרמה תרומה של ממש לקידום מערכת החינוך בישוב.

ירבו כמותן בישראל.

אורנה בדיחי ותקווה עמוס – לעזור לחמ"ד

ממליץ: יהודה רבין, סגן מנהל החמ"ד למינהל

ברצוני לברך את הבנות אורנית בדיחי ותקוה עמוס.

קבלו נא את מלוא ההערכה בעד מסירותכן בעבו־דתכן בא.ח.ר. בתקופת התנדבותכן בשנה"ל תשמ"ו.

הוכחתן נאמנות ומסירות בעבודתכן. הרגשת אח־ריות לנעשה בחמ"ד בתחומי עבודתכן הפקידותית, וכן רמה גבוהה של מוסר עבודה.

התקדמתן יפה בכושר המקצועי שלכן. על כל אלה תבורכנה בכל מעשה ידיכן בדרככן העתידה בחיים.

— שבת אחים גם יחד באשקלון —

עמרם מליץ, מנהל מחוז הדרום במשרד החינוך:

אילנה ארדסטני – שביעות רצון מלאה

המתנדבת אילנה ארדסטני מועסקת בלשכתנו החל מ־1.9.85 ולאחרונה אף הועברה ללשכת מנהל המחוז.

אילנה מילאה את תפקידה לשביעות רצוננו המ־לאה ובמסירות רבה, וללא ספק זכתה להתנסות רבה בפקידה.

לאור בקשתה שלאילנה לשרת שנה נוספת כמתנ־דבת בלשכה, אנו ממליצים להיענות בחיוב לבקשתה.

בשנה זו תוכשר אילנה לעבודה כקלידנית במחשב.

שלמה ישועה, מנהל הרווחה החינוכית:

תודה לסוניה מורדיאן ושושנה חמו

ברגשי תודה והערכה מקרב לב, הריני מודה לסו־ניה מורדיאן ושושנה חמו — מתנדבות במועדונית־משפחתית, על העבודה החינוכית, והתרומה הרבה ש־העניקתם לילדים במועדונית המשפחתית.

הייתן כשותפות מליאות בצוות ההדרכה במועדו־נית.

יישר כוחכן בישראל.

תודה מיוחדת לרב ישעיהו מייטליס שמשתדל להי־ענות לכל בקשותינו מעל ומעבר.

עוזי סלומון, מנהל ביה"ס משואה — קריית־גת:

לבנות חלק נכבד בקידום התלמידים

אני מבקש להודות למתנדבות סימונה עטריה, די־נה רישק, נעמי כהן וחוה ולברשטיין על כל שירותיהן בביה"ס במסגרת השרות הלאומי בתשמ"ו. אין ספק שתרמו חלק נכבד לקידומם של התלמידים אתם עבדו וסייעו בכך גם למורות איתן עבדו.

אני מאחל לכן הצלחה בהמשך דרככן.

ג. ג.

דניאל מלכה, מן המועצה המקומית ירוחם:

שרה מורינו – עבודה נפלאה

הריני להביע את הערכתי למתנדבת שרה מורינו המסיימת בימים אלו, שנתיים שירות בירוחם.

שירותה של שרה בעירנו, הצטיין בפעילות ענ־פה במערכת החינוך בשעות הבוקר, ואחה"צ, בהדרכה בקייטנות ובסניף בני עקיבא, בהעברת חוגים בספריה העירונית, בכתבת ראשית בעיתוננו „תשקיף" ועוד... (היריעה תקצר מלהכיל את רשימת פעילויותיה).

שרה שילבה בעבודתה כישורים ברוכים ורצון עז לעשות ולתרום למען הקהילה בירוחם, כל אלה עשו אותה למתנדבת בהא הידיעה.

אני מאחל לה הצלחה בהמשך דרכה ומקווה לר־אות אותה משתלבת בירוחם לאחר הלימודים באוני־ברסיטה.

מה שבטוח הוא ששרה תחסר לנו מאוד בעיירה.

התנדבות „הדור הבא" של מתנדבות אולפנת כפר־פינס במרכז הגריאטרי־פ. חנה

ברצוננו להעלות על נס את התנדבותן של בנות האולפנא מכפר־פינס, הבאות למרכז הגריאטרי פרדס־חנה, בית חולים המונה כ־1000 איש, ועושות עבודת התנדבות נפלאה בכמה מישורים: —

1. מישור אחד — זו משימה המוטלת על כל בנות השישיות בארץ, במסגרת מחויבות אישית, הן באות פעם בשבוע ועוסקות בכל עבודה שמטילים עליהן בבי־תנים: עבודה סיעודית, שיקומית, שיחות עם החולים וכו' וכו'.

2. מישור שני — בערבי חגים ושבתות, מגיעות כ־100 בנות ומתחלקות לביתנים, נכנסות בשירה ובר־יקודים ואין גבול לאהבת החיים שהן מקרינות ולחיו־כים ולאושר השפוך על חולים סיעודיים קשים ביותר — זוהי משימה קשה ביותר והן עושות זאת בכל חן הנעורים האפשרי.

3. בתקופת הקיץ — בימי החופש הגדול, מתקיים סמינר לבנות דתיות והן מגיעות לכאן מידי ערב שישי כ־80 בנות בקירוב ועוברות מביתן לביתן, בשירה ורי־קודים ושימחה.

אין מלים לתאר בפניכם את השירות שבנות אלו עושות, אנו מייחלים לכל פגישה ופגישה עמם וגאים שבקרבתנו ישנה אולפנא כזו שמחנכת בנות נפלאות כאלו ורצוננו שפעם אחת יתפרסמו דברי תודה לבנות מצניעות לכת אלה.

בתודה וכבוד רב,
ש. אורה

תודה על הסיוע לקייטנות באשדוד

הרשו נא לי לברך את הגב' רחל סופר, רכזת השרות באשדוד על תרומתך והסיוע המסיבי והאינטנסי־בי לקייטנות העירוניות באשדוד בכוח־אדם. הבנות הש־נה שעבודתם היתה על רמה נאותה בהדרכה וסיוע ב־קייטנות שימשו מופת לאוכלוסיה האשדודית.

יישר כוח!

בברכה,
אליעזר גולדברג
מפקח חינוך משלים, עיריית אשדוד

ללמוד וללמד — באשקלון

מכתבי העדכה ✶ צלשי"ם ✶ תודות

לכבוד מתנדבון,

לצערנו הרב, הגיעה לסיומה שנת שרות של בת מתנדבת משרות לאומי — ברכה. לא זכינו בך במלוא השרות, אך גם המעט בו שהית במרכז הפדגוגי, הספיק לנו כדי להתרשם ממך, מאישיותך, ממרצך ומיחסך הנפלא לכל דבר בו יש לך נגיעה.

אנחנו נפרדים ממך ברגשות מעורבים. בצער, על כי לא תשהי יותר במחיצתנו ולא תהיי לנו יותר לעזר רב בכל תחומי עבודת המרפ"ד, אך גם משתתפים בשמחתך, על הדרך החדשה בה בחרת: לימודים ורכישת מקצוע.

תקוותנו היא שלא תנתקי קשר עימנו, ומדי פעם נשמע ממך, נדע כיצד את מתקדמת בדרכך החדשה.

אנחנו מאחלים לך הרבה הצלחה בלימודים!

אנחנו מודים לך עבור העזרה היוצאת מן הכלל, אותה הגשת לנו במלוא הלב בשעות אחרי העבודה הקשה בבית־החולים.

בהצלחה!
רות יפה
מנהלת המרכז הפדגוגי האזורי — עפולה,
וכל צוות העובדות:
ליאורה, מרגסין, דפנה, שרה

לכבוד מתנדבון,

כידוע לכם, במעונינו ישנן בנות המשרתות בשרות לאומי וחובה עלינו להביע בפניכם את מסירותן בעבודה השוטפת ללא הגבלה של זמן, נכונות, עזרה וסיוע לחניכים בשעות הערב. אם בחגים, אם בשבתות בכל זמן שנקרא לפניהן. לא אחת קורה שכאשר לאחד מחניכי המעון אין לאן לנסוע בשבת חופשית כאשר המעון סגור, או בחג, מיד הן מתנדבות לארח אותו בביתן למרות ההכרות הקצרה ביניהם.

ראוי לציין שהיחס החם שהן מעניקות לילדים מגבש אותם למשפחה אחת גדולה. חניכי המעון חשים זאת ונהנים בהן אמון שהן כאילו אחת מבנות משפחתם והדבר זה יוצר קירבה עצומה שמשליך על שאר הדברים כמו התקדמות בלימודים, הבטחון העצמי וכו'.

ובכלל, קצרה היריעה מלשבח אותן, מי יתן וירבו כמותן.

בברכה,
עליזה ומרדכי טובול
מעון טובול, ירושלים

ראש המועצה המקומית אור־עקיבא, שלום שבתאי:

הבנות עושות מהפכה ביישוב

בתמונה: ראש המועצה מעניק שי לזוהר בחירון תגיד ארוע שהבנות היו שותפות בארגונו

לכבוד מתנדבון,

יש לנו הכבוד והעונג להביע בזה את הערכתנו והוק־רתנו העמוקה לפעילותן הברוכה של הבנות: שושנה ערוסי, אושרה יצחק, עצר רונית, חריק רונית, דפנה ברומברג, חמוה אברהם, אשר במשך שנת השירות בבני ע"יש תרמו רבות לבני הנוער ולאוכלוסיה המקומית בהדרכה, בחינוך, ובדוגמה האישית וצנועות למופת.

קשה היא עלינו פרידתן. מי יתן והיינו זוכים לצוות חשוב ומקובל שמעותו לשנים הבעל"ט.

ברכתנו העמוקה שתמשכנה במסירות הראויה להן, לחזק ילדי ישראל במוסר ומידות לתורה ולתעודה בחיי חברה מתוקנים בקהילות קודש במדינת ישראל, תשמח להתבשר בבשורות טובות ישועות ונחמות, ובבנין בית נאמן להן, הראוי לכבודן ולמשפחתן היקרות באושר ועושר ושנות חיים.

ויהי נועם ה' עליהן ומעשה ידיהן יכונן.

חן חן להן — הבורכנה מפי עליון — ויישר כח!

בברכה רבה!
חובב יוסף
ראש המועצה הדתית בני־עי"ש

ראש המועצה המקומית אור־עקיבא, מר שלום שבתאי אומר כי קשה לו לתאר את היישוב ללא בנות השרות הלאומי: „שרותי החינוה והרווחה שלנו כבר לא יכולים בלעדיהן"

למתנדבון, שלום.

לאחר שנת פעילות מצויינת עוזבת אותנו גלית. נאחל הצלחה רבה לקלרה המחליפה החדשה בתפקידה, ותצלחת לגלית בהמשך דרכה. (אין ספק שנשמע בעמיחי רבות ממנה בהמשך).

עמיחי —
ארגון לפעילות למען יהודי אתיופיה

לכבוד מתנדבון,

לבת־אורן באסל, אורית רחמים, אריית ארגוב וסימון מיאל — קבלו נא, עם סיום שרות ההתנדבות שלכן בבית משפט השלום, את רגשות התודה וההוקרה של חבר השופטים, העובדים ושלי, על התנדבותכן לעבודתו של בית המשפט. בכך תרמתן תרומה רבת חשיבות למערכת הצדק והמשפט בישראל, ועל קרבנותיכן אסירי תודה.

הוקרת השופטים והעובדים תלווה אתכן ואני מאחל לכן הצלחה רבה בעתיד.

בברכה נאמנת
יעקב מירקל
נשיא ביהמ"ש השלום
באר־שבע

לכבוד מתנדבון,

הרשוני להודות לבנות השרות סופר עופרה, אביטן תמי, סיבל דוד, דליה גאולה, מרגלית אבו, חמי פרץ, טירנה פרץ, רחל גואטה על עבודתכן כמתנדבות בשנת הלימודים תשמ"ו בבית־הספר היסודי באבן־שמואל.

עבודתכן האינדיבידואלית עם התלמידים ומלוי תפקי־דים אחרים, ראויים לשבח ולברכה.

עלו והצליחו בהמשך דרככן.

בברכה,
דנינו חנניה
מנהל ביה"ס היסודי אורי אבן־שמואל,
מועצה אזורית שפיר

מפקד מחוז המרכז במשטרה, אנוש גבעתי:

הבנות עבדו במסירות באג"מ תביעות וכח־אדם

בתאריך 28.7.86 נערך במטה מחוז המרכז טקס פרידה מ־בנות השירות הלאומי. כל אחת מ־62 המתנדבות קיבלה תעודת הוקרה על תרומתה. בטקס הש־תתפו מפקד מחוז המרכז, ניצב אנוש גבעתי, מפקדי המרחבים, מפקדי התחנות וקציני המטה של מחוז המרכז.

בדברי פרידה תודה המפ"ן לבנות השירות הלאומי על תרומתן הרבה, ועל ההתמדה והמסירות שגילו בעת ביצוע תפקידיהן. בנות השירות ה־לאומי עבדו במשך השנה ה־חולפת במגזרים השונים, וסייעו רבות לביצוע עבודת המשטרה בתחומים כמו: אג"מ, תביעות, כח אדם, ועוד.

„מראות"
בטאון המשטרה

טקס סיום שנת השרות בעפולה

(בתמונות: ראש העיר ח"כ עובדיה עלי וה„בנותיים").

10 שנים חלפו מאז החל בעירנו השרות הלאומי ביוזמתה המבורכת של הרבנית ויטל ציוני. השנה סיימו את השירות חמישים ושש בנות שהגיעו לטקס הסיום שהתקיים בבית הרבנית ביום רביעי 23.7 בשעה 21:30. לאחר הטקס שקיימתי עם הרבנית והבנות סיפרו לי על היחס החם של הרבנית הדואגת לבנות בדיור, בעבודה ולכל מחסורן. הבנות עובדות בבתי חולים, מוסדות, בתי ילדים, בית ילדים אומן, מרכזיה פדגוגית ועוד. הרבנית הדגישה בפני כיצד גדל מספר הבנות בשירות הלאומי כאשר לפני עשר שנים היו שמונה בנות וכיום מגיע מספרן לחמישים ושש. מדובר בבנות מוצלחות ממשפחות ברוכות ילדים כאשר לרבן מתכוונות להמשיך וללמוד לאחר השירות. במשך השנה האחרונה התקיימו שלוש חתונות ואחת הבנות התארסה. הבנות גרות 3—2 בחדר, מקבלות דמי נסיעה ודמי כיס, רובן אוכלות במוסדות. פעם בשבוע הן מקבלות הרצאות על התורה מפי הרב פרץ ציוני שליט"א ופעם נוספת ע"י הרב עוזי. הרבנית מבקרת את הבנות בדירותיהן ברוח' וולפסון ועם הרבה סבלנות עוזרת את בעיותיהן על הצד הטוב ביותר. בשיחה עם חלק מהבנות שעבדו בבית אבות (יפה כהן ומיכל) הן סיפרו על הקשיים שהיו להן בתחילת הדרך, אבל עם הזמן הצליחו לתרום למען האנשים הנזקקים. כיום, לאחר שנה של עבודה, קשה להן מכל הפרידה, הן ממקום העבודה, הן מהרבנית והן מהעיר. הרב פרץ ציוני בירך את הבנות בהמשך דרכן. היה כיבוד שהרבנית הכינה כאשר הבנות שרות ויוצרות אוירה שמחה ותגיגית.

ביום שלישי 22.7 בשעה 12:30 מתקבלות הבנות בלשכת ראש העיר כאשר הן מקבלות שי כהוקרה על שירותן למען העיר במסירות. ראש העיר מודה גם לבנות על פעולותיה בנושא, ומקווה כי הבנות אינן עוזבות את העיר ברצון לאחר שתרמו בהבנה ואהבה למען הקהילה. הרבנית הודתה לראש העיר על קבלת הפנים החמה לבנות ואמרה כי זוהי הפעם הראשונה בה קיים קשר בין ראש העיר לבנות. בעפולה הבנות הרגישו כמשפחה אחת. היא הודתה גם למזכיר העיר, מר ניצני, על סידור הפגישה לפני עזיבת הבנות.

(ידיעות העמק, עפולה)

למתנדבות ברכו ה'!

זכות נעימה לי להודות למתנדבות: אשר דליה, מרגלית אורן וגלית בטיטו, ולברכן בשם המורים התלמידים וההו־רים על עבודתן ותרומתן לבית־הספר.

ראויות לציון האחריות והדייקנות שגילתן בביצוע כל תקיד שהוטל עליכן ושנטלתן על עצמכן.

חן חן לכן ושאינה ברכה מאת ה'.

בברכה,
יפת יעקב
מנהל בית־הספר הממ"ד תחכמוני, בית־שאן.

לכבוד מתנדבון,

עם סיום שנה"ל תשמ"ו ומלאת שנה לעבודתה של חגית סימן־טוב בפנימיית היום, ברצוננו להודות לה על כל הטוב והאושר שעשתה לכל הילדים.

חיוכם אומר הכל ויותר מכך.

בהצלחה בכל אשר תפנה.

בכבוד רב,
אמנון אליאן
מנהל הפרויקט לשיקום שכונות בית־שמש

טקס סיום שנה בחדרה

טקס היום של שנת הפעילות תשמ"ו נערך בחגיגיות רבה בחדר הישיבות של מועצת עיריית חדרה.

בטקס החגיגי בו נטלו חלק גם הורי הבנות — השמיעו ברכות: ראש העירייה, מ"מ ראש העיריה, סגנים, נציגים ממקומות השרות: ביה"ח הלל יפה, מ.ד.א., משטרת חדרה, בית המשפט, בתי ספר וכן נציגי האגודה להתנדבות בעם. תמר מאירון, רכזת השרות הלאומי הודתה בשם הבנות על שיתוף הפעולה הפורה במשך השנה.

מתנדבון

בטאון "האגודה להתנדבות בעם"

ת.ד. 7370 ירושלים · אלול תשמ"ו ★ גליון 111

הנהלת האגודה

מברכת את
הבנות המתנדבות
צוות העובדים
הגופים הקשורים לעבודת ההתנדבות
וכל בית ישראל

בברכת
שנה טובה,
שנת בטחון ושלווה

האגודה להתנדבות בעם

כנס פתיחת שנת ההתנדבות תשמ"ז במחוז ירושלים

[illegible]

ברוכה השנה הנכנסת, שנת תשמ"ז

דב פרזון
זוית אישית

סליחה

[illegible]

הרצון", זהו המעשה הציוני המלא במשמעות, בתוכן "לכן בזמן שמתגלה הרצון לטוב בבהירותו האמיתית, שוב אינו דורש שום דבר למלא את הרצון, כי הרצון בעצמו הוא מחולל את הדבר ומוציאו מן הכח אל הפועל".

תזכו בנות יקרות, לעשות בשנה זו את תפקידכן על הצד

לסיים...

...ולהסתכל, כנסי פתיחת שנת הלימודים נערכו בכל חלקי הארץ. בתמונה: הבנות בכנס הפתיחה במחוז ירושלים.

ראש עירית נהריה: תודה לבנות

לכבוד מתנדבון.

ברצוני להודות לכם על תרומתן של בנות השרות הלאומי — תרומה גדולה וחשובה בעבודתן החינוכית בבתי הספר, בגני הילדים, במועדונית המשפחתית ובכיתה המשקמת.

השתלבותן במועדוני הקשישים, ובחיי הקהילה בפרט, עזרתן לחולים היתה במסירות ובנאמנות.

ועל כך תודתי לכן.

בכבוד רב,
חיים לבב ראש העיריה, נהריה

ברצוני להודות לבנות שירות לאומי תשמ"ו בקרית ארבע

על עבודתכן המסורה בתוחמי
החינוך והקליטה
על הרצון הטוב והבצוע המעולה

בברכת
שנה טובה
והצלחה בדרככן

אורה בן־יצחק

לחברתנו
גב' יוכבד ג'רבי
רכזת בנות שרות לאומי כרמיאל

כולנו משתתפים בצערכם על האסון שפקד אתכם
על מותו ללא עת של אחיך

יאיר גץ ז"ל

המקום ינחמכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

הנהלת האגודה
וצוות המפקחים והרכזים

לחברתנו גב' **בת שבע אדרי**
רכזת בנות שרות לאומי בבית שמש

מזל טוב להולדת ה ב ת
רוב נחת ובריאות וכל טוב

הנהלת האגודה וצוות המפקחים והרכזים

למכובדנו
הרב צפניה דרורי
קרית שמונה
ולרעיתו הרבנית
שריאן
מזל טוב מקרב לב
לשמחתכם הכפולה
לזמרת המקבל עול מלכות שמים
אלישוב - שהגיע למצוות
המשיכו לראות דור ישרים מבורך

בית האגודה
וצוות המפקחים

בנות השרות הלאומי שולבו בפרויקט ארצי:

שילוב עבודתן בהארכת יום לימודים המקום: ביה"ס "ישורון" בחולון

התוצאה: הצלחה מלאה. סיכום הפרויקט - הרי הוא לפניכם

ביה"ס הממ"ד "ישורון" בחולון השתתף בפרויקט ארצי מטעם אגף החינוך הדתי והאגודה.

שילוב קבוצת בנות שרות לאומי בעבודות בזהס.

המטרת המרכזית של הפרויקט — הארכת יום הלימודים בכתות א—ד בעידן של קיצוצים, בעיות רבות ליוו את הפרויקט בראשית דרכו. אך עתה עם סיום שנת הלימודים, אנו יכולים לומר בבטחון שב"ה הפרויקט הוכיח את עצמו כחשוב ורצוי בביה"ס.

ברצוני להודות בראש וראשונה לבנות המתנדבות אורלי, אתי, טגלית, סימה, רונית ושרית על עבודתן המסורה והטובה.

למפקח ביה"ס מר שי בורקש — על שליוות את הפרויקט באופן אישי. למורה נ. פינקוביץ שריכזה את הפרויקט בביה"ס, לגב' נילי כהן האחראית על המתנדבות מטעם האגודה. תודה מיוחדת לגב' שושנה גרינוולד על עבודתה עם הבנות במשך כל השנה בהדרכה, הכוונה ועצה. זאת בהתנדבות, בעקיבות ובמסירות, אין ספק שעבודתה המקצועית עם הבנות תרמה תרומה משמעותית ביותר להצלחת הבנות.

שאי ברכה.

שמאי קרן

אומרת שושנה גרינוולד: —

השנה, לראשונה עבדו בבית־הספר קבוצת בנות — 6 במספר, מוצמדות לכתות א'—ד', לעומת שנים שעברו קבוצת בנות נושאת אופי אחר של עבודה בבית־הספר, שלכל בית־ספר נשלחת בת אחת או שתיים וכן עצם התהוות קבוצה קטנה בתוך קבוצה גדולה מקבל מאפיינים יחודיים משלה.

כעובדת סוציאלית ליוויתי את הבנות מיום כניסתן לבית הספר ועד לעזיבה ולפרידה. הליווי התבטא בהדרכה אינטנסיבית. פגישות הקבוצה אתי התקיימו אחת לשבועיים, באופן קבוע ובשעת הצורך אחת לשבוע. בפגישות דנו ושוחחנו על תוכניות חנוכיות למודיות, שהן מעבירות בכתות. וכן פעילויות חברתית — במסיבת ימי־הולדת, בארועים שונים בביה"ס ובכתה איתה עבדו.

הבנות עבדו בחונכות לילדים במשפחות בעייתיות וקשות ואף בנושא החונכות דנו בקבוצה.

הקבוצה התפתחה והעבודה קשה. הבנות נשלחו מהאגודה להתנהגות בשתוף עם האגף לחינוך דתי, אך איך עושים זאת? איך מתמודדים עם ילדים — בעיות משמעת ובעיות לימודים? כיצד הופכים בן יום מסטטוס של תלמידה בתיכון למורה בבית־ספר יסודי ומתמודדים בכתה אחת עם מורה בוגרת סמינר למורים, ועם הרבה שנות נסיון בהוראה? התפקיד מאד קשה, בפרט כאשר נזרקים למים ללא מציל ומדריך צמוד.

ההתחלה לוותה בהרבה מתח של הבנות, מתח עם המורות, מחנכות הכתות א'—ד'. בקבוצה הקטנה שלנו נסינו להבין את התהליכים אותם עוברות הבנות בעבודת. תהליכים אותם עוברות המורות; כאשר לפתע נכנסת לכתתן בחורה צעירה שצריך ללמדה להיות מורה, ומצד שני צריך לקלוט אותה לבית־הספר, ליצור אתה קשר חברי ואולי קשר של אם ובת.

במשך השנה הבנות התרגלו להיות "מורות קטנות", נוצרו קשרים טובים עם צוות המורים כולו. התפתחו קשרי חברה ואהבה עם הילדים. היתה אוירה רגועה בבית־הספר. בתקופה זו יכולנו להתמקד בקשרים וביחסים שנוצרו בין הבנות לבין עצמן.

הסיום מלווה ברגשות מעורבים; מ ח ד עצבות על הפרידה מ"חממה" טובה, מילדים אהובים, וממורים־חברים, הרגשה שעכשיו היינו צריכות להמשיך כיון שהחלו התהליכים יפים בכתה, "לו היה לי עוד קצת זמן הייתי עוד עושה אאת זה ואתוה..." (סימפטום "ע"י ידית הדלת") ומאידך הרגשת שמחה וגאוה, גמרנו - את שנת השרות הלאומי, התבגרנו בעוד שנה, רכשנו נסיון רב בחיים, ובהוראה "נתנו" לאחרים — (רוח ההתנדבות) ולא רק "קבלנו" כבעבר..

לבסוף, תודה למנהל ולצוות המורים על שתוף הפעולה, ולבנות היקרות על ההנאה הגדולה והרגשת הספוק בעבודתי אתן. זה היה שכרי על עבודת ההתנדבות שלי".

"מורה קטנה"

למורות א' ג' ד'

קבלתן אותי בחמימות רבה
והשתדלתם לעזור בכל צרה
והייתם לבביים והייכניים
ותמיד סובלניים.
האהבה, החיוך והסובלנות
הם שמחממים את הלב
ומשכיחים את הכאב.
לכן,
מודה אני לכם
על השנה הנפלאה שעברה.
***
מה אפשר לעשות
כשיש "מורה קטנה" כזאת
אנו רק קצת משתוללים
והיא פתאום מול הפנים
סימה צועקת
ויחד עם זה גם צוחקת.
***

סימה סינה — מתנדבת

"רונית-בקיצור: נהנו להיות אתה"

רונית זמיר — מתנדבת בכתות ג/2 ; ד/2

חבור על הבנין מעץ

"בבוקר ביום שישי אמרה לנו המתנדבת רונית לרדת למטה ולבנות בניינים שונים. לנו היא אמרה לעשות בית מעץ. מצאנו קרש גדול, אמרתי לדוד "נסה לשבור את הקרש", דוד הרים את רגלו ובחזקה שבר את הקרש. בקרש האחד ששברנו היה חור, חברנו את הקרש השני, והקרשים עמדו. לאחר מכן לקחנו ארבעה מקלות קטנים והצבנו אותם זה אל זה, והקרשים הגדולים עמדו עליהם. לאחר מכן לקחנו עצים קטנים ועל הבנין שמנו אותם כמכסה. לאחר מכן שמנו עלים על העצים הקטנים ששמנו למכסה והבנין עמד איתן על עציו. אמרתי לרז ולדוד: כדאי לעשות גם שולחן? כן, כן אמרו לי. פתאום נזכרתי שהשארתי בלוק עץ קטן על הארץ, אמרתי לעצמי נשים את בלוק העץ על מקלות ויהיה לנו שולחן בתוך הבנין, ואמנם כך עשיתי. לקחתי את בלוק העץ והצבתי אותו על מקלות והנה השולחן עמד במקומו. הצעתי לחברי גם שנעשה כסא. הצבתי מקלות ודוד הציע רפוד על הכסא, מצאנו קליפות שונים והצבנו אותם כרפוד והבית היה מוכן ומושלם."

חנן פרסלר — ג/2

[illegible]

סימה סינה - "כולנו צעקנו: סימה השארי"

סימה סינה — מתנדבת א/1 ; ג/1 ; ד/1

[illegible]

כמעט... סיכום של שנה

[illegible]

"באהבה משרית"

[illegible]

ישיבת הדרום ברחובות מציינת 40 שנה לקיומה

ישיבת הדרום ברחובות פו־תחת במוצאי שבת את חגיגות שנת ה־40 לייסודה על־ידי ה־גאון ר' רפאל צבי יהודה מלצר זצ"ל, שהיה רבה הראשי של רחובות ועמד בראש הישיבה עד פטירתו.

במוצאי שבת יתקיים כינוס של בוגרי הישיבה, רמייה ומחיה ב־איבצים שנותיה. אורח הכבוד של הכינוס יהיה בוגר הישיבה, הרב אליהו בקשי־דורון, הרב הראשי ו־אב"ד חיפה. במסגרת הכינוס יתקיים מפגש בוגרים ותיעוד תכנית אמנותית.

מהנהלת הישיבה נמסר כי שנת הלימודים תשמ"ז החלה בסימן גי־דול בשיעור של עשרים אחוז ב־מספר התלמידים ובסימן התחדשות.

באסיפת הורים כללית, שנערכה בהיכל הישיבה עם פתיחת שנת ה־לימודים, סקרו ראש הישיבה, הרב ... בונק, מנהל התיכון, צבי בצר, המרכז החינוכי בחטיב, הרב חיים כהן, את הכיוונים החינוכיים של המוסד ואת מסלולי הלימוד בו על בגרותיו, מתימטיקה־פיזיקלית, ביו־לוגית, הומניסטית ומדעי המחשב.

החידושים בתחום הלימודי השנה יהיו בשלושה מישורים: הרחבה ו־העמקה בכיתות הגבוהות בלימוד כחיבת ישראל, בהדרכתו של הרב זכרייה תנעמי, הרחבת לימודי המח־שב לכיתות ז'—ו', ושימת דגש על ד־רכי כתיבת עבודה עצמית (תוך הסתייעות בביבליוגרפיה) בכל ה־כיתות. בתחום החינוך המשלים מונה יגאל אושרי למרכז החינוך החב־רתי, והוכנה תכנית לפעילות חב־רתית ותרבותית.

גם בסמינר "מורשת יעקב" ש־ליד הישיבה, שהוא ישיבת ההסדר הראשונה, נמשכת תנופת הגידול ב־כיתות ובאיכות. השנה ילמדו בסמינר מעל 150 תלמידים, ומהם ראשונה בשנים האחרונות שנפתחו שתי כי־תות א'.

עמותה למען גריאטריה הוקמה בכפר סבא

עמותה למען הגריאטריה "תל־יין", הוקמה ביום ו' בערב ב־כפר־סבא.

בערב חגיגי שהתקיים בהיכל ה־תרבות העירוני, בחסות ראש העיר, וורדה ולד, ביקש ד"ר אברהם ירציקי, מנהל האגף הגריאטרי בבית החולים מאיר בכפר־סבא, לעורר את מודעות הקהילה והחברה, לגלות יתר רצינות והבנה בטיפולה בקשיש הסיעודי. "החברה נוטה להסתייג, להתנכר ולדחוק הצידה את הנושא הגריאטרי ויש מקום לשנות גישה זו ולפנות פינה חמה לנושא זה", אמר המנהל.

בראש העמותה שהוקמה יעמוד מרדכי סוריקס, לשעבר ראש העיר, והחברים בה אישי ציבור ומתנדבים מחוג ידידי האגף הגריאטרי.

בערב הופיעו בהתנדבות הזמרת שולי נתן תושבת האיזור, להקת מחול של הקונסרבטוריון והפסנתר־נית פאולינה איטינה.

עצרת בתום ה"שבעה" להרוגי איסטנבול נערכה בבת־ים

במעמד הרב מרדכי אליהו — הרה"ר הראשי לישראל והראשון לציון, ד"ר יוסף בורג, שר ה־דתות, הרבנים הראשיים לבת־ים, ראש העיר, חברי לשכת ה־רבנות, יושב ראש המועצה ה־דתית, רבנים, חברי המועצה ה־דתית, נשיא התאחדות יוצאי תורכיה ומאות מתושבי העיר נערכה עצרת התאחדות בבית־הכנסת המרכזי ליוצאי תורכיה "מחזיקי תורה" בראשותו של הרב ניסים בכר, במלאת שבעה להבאתם ל־קבורה של הנרצחים בבית ה־כנסת "נוה שלום" באיסטנבול.

העצרת נפתחה בקריאת מזמורי תהילים על ידי החזן האורח רפאל אבוהב, לאחר מכן הושמעו דברים על ידי האורחים ובראשם הראשון לציון שמסר רשמים מביקורו ב־קהילה, לאחר הטבח הנורא.

הנואמים קראו לממשלת ישראל לא לשקוט עד אשר תשיג ידם את מבצעי הטבח האיום, וכן קראו ל־יושבים בגולה לעלות לישראל ו־לראות כאן את ביתם ומעוזם.

פתח את הערב יושב ראש ה־מועצה הדתית יצחק טורק בדבר שבח לקהילת יוצאי תורכיה, ב־בת־ים על פעולת הרב למען העיר בכל שטחי החיים במיוחד נושאי הדתות.

בסיום הערב נערכה תפילת "יז־כר" ותפילת ערבית על ידי החזן.

משנת שמיטה — במרכז סמינריונים של "אמונה"

שנת "השמיטה" עמדה במרכז הדיונים ב־2 סמינריונים תור־ניים־הבריתיים שנערכו מטעם ה־מחלקה לתרבות של "אמונה" ה־ארצי בישיבת "נתיב מאיר" ב־ירושלים, בהשתתפות 300 נשים. ולדברי צפורה וילנסקי מהמחלקה לתרבות ב"אמונה" לוו ההרצאות ב־סיורים הדרכה בעיר העתיקה ב־ירושלים, במוזיאון ישראל, וכן נע־רך מפגש עם אסירי ציון שעלו ב־אחרונה לישראל.

במרכז הדיונים של הסמינריון הראשון עמדו הרצאותיו של הרב משה שוקרון מגבעת וושינגטון על יסודותיה הרעיוניים של שנת ה־שמיטה. על האשה הדתית לאומית בחברה המודרנית הרצתה חנה מל־ביאל, יו"ר ועדת התרבות של "אמונה".

בסמינר השני הרצה הרב זאב זל־צר מבני ברק על א"י וקדושת ה־שביעית, ויו"ר אמונת שרה שטרן־קנן — על התחדשות התנועה ה־דתית לאומית. כמו כן הרצו הרב־נים קופלוביץ, פדרור והגן פורת. על יחסי ישראל ומזרח אירופה הר־צה דב סתת מי שהיה שגריר יש־ראל בפולין. מנהלת המחלקה לבני ילדים ב"אמונה" חדוה ויס הרצתה על הערכות המחלקה לקראת שנה"ל השמיטה.

את הסמינריונים רכזו דליה וייס וצליה זליבי.

"אל תצעקי ולא אשחט אותך"

אשה בת 64 מתל אביב הות־קפה אתמול לפנות בוקר בידי אלמוני מזויין בסכין שחדר ל־ביתה.

המועצה הארצית של קופת חולים
ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
קופת חולים

ישיבת המועצה הארצית שנועדה ליום א' י"ז באלול תשמ"ו 21.9.86

נדחית

על מועד חדש תבוא הודעה.

* בגן נדחית ישיבת יו"ר מועצות מחוזיות ויו"ר ועדות הבירורים אשר נועדה לאותו יום בשעה 10.30 לפנה"צ

הסתדרות הפועל־המזרחי בישראל
המחלקה לאגוד מקצועי — ארגון הגימלאים

נפתחת הרשמה לימי נופש לכל ימי חג הסוכות הבעל"ט כולל חג שמחת־תורה

במוסד רמות־שפירא ע"י מושב בית־מאיר
ויער ירושלים — ירושלים
בתנאי תשלום סבירים — כשר למהדרין.
המעונינים מתבקשים להרשם תוך שבוע ימים
כל הקודם זוכה
ההרשמה במזכירות הארגון, קומה ב' חדר 223
טל. 444151, בבית התנועה אצל דוד ג.

בתנועה

אמונה—תא"ל תל־אביב

פרשת השבוע
בבנין הנוער הדתי קרית שלום, המרצה: הרבנית סגל.
בדרך הנצחון בבית הכנסת ב־שפה 11.15 לפנה"צ ע"י הרבנית גולדשמיט.
יום שני — מבצרון יתקיים אי"ה חוג התנ"ך בשעה 8 בערב ע"י הרבנית גולדשמיט.
יום שלישי — יתקיים אי"ה י"ט אלול תשמ"ו 23.9.86 בשעה 5 אחה"צ במועדון אמונה רח' דיזנ־גוף 209 תל־אביב.
מוסון בגד אל — יהיה פתוח אי"ה בימים א', ב', ג', בין השעות 10 ל־12 בצהריים באותו המקום 108 ה"א בינוד לכל המשפחה.

תל אביב

בבית הכנסת הגדול בת"א, אלנבי 110

יעבור לפני התיבה החזן שמו־אל ריבקין. לפני קבלת השבת, ה־שעור ברמב"ם מפי נשיא בית ה־כנסת אברהם חצרוני בהלכות תשובה ס, א בנושא "שכרן של מצוות ועונשן של עבירות". מנחה 5.30, שחרית 8.00.

חיפה

בבית הכנסת לנוער בביה"ס "יבנה — נצח ישראל"

התפילות בליל שבת לפי זמני הדלקת נרות, ובשבת בבוקר ב־8.15, לפני התפילה ב־7.30 שעור בתלמוד ע"י הרב ישעיהו גנר, רבו של בית הכנסת. לפני הקרי־אה לימוד משניות לזכרם של תל־מידי ביה"ס שנפלו במערכות יש־ראל.

בית הכנסת הפועל המזרחי (רח' החלוץ 59)

בשבת בשעה 7.00 בבוקר יתק־יימו 2 שיעורים בתנ"ך ובגמרא מפי הרב' מנחם המר, ובשעה 10.30 שעור בזוהר רמב"ם מפי ה־רב' יוסף קריצר.

דרושה מצילה
מדופלמת לבריכה במכללה לבנות
תנאים טובים 02-422774 בערב

ירידות במניות

אתמול בבורסה

מאת מרדכי זפט

כנסת הלצים שרה אתמול בבורסה. 196 ניירות ירדו, 88 עלו ו־83 נסחרו ללא שינוי ב־שער.

העדר התייצבות הכיוון ברור ב־שוק, הם שהביאו להיצעים, שבאו בעיקר ממספר "מקורבים" ומקר־נות הנאמנות שסבלו אתמול מ־פדיונות.

המחזור הסתכם ב־7.2 מיליון שק־לים ועוד 1.4 מיליון שקלים ב־מניות המסדר.

בין התנודות החדות שהיו את־מול: מלונות דן 1.0, אורדן 1.0, הראל 5.0, ישראלום, קינג 1.0 ש־ירדו ב־10% ולשמתן קריסטל, מסעל הדר 5.0 ראווים שעלו ב־10% כ"א. בדוקר 5.0 נקבע "מוכרים בלבד".

בהנפקה השניה היתה התחמת יתר. נקבע שער 88 והקצאה של קרוב ל־60%. בגלל היותה הנ־תבת חסר ונקבע שער 83 נקר דות.

זכרת משאבים, מקבוצת בנק המזרחי הנפיקה אתמול אג"ח ב־היקף כ־16 מיליון ש"ח ההקצאה כמעט מלאה, הריבית — 8 אחו־זים.

שערי המניות

המניה	השער	שינוי בנקי'	שינוי ב־%
ספנות 0.1	1080	— 25	— 2.3
הבינלאומי	3385	— 65	— 1.9
מ.י.בי.	3950*		
א.די.בי. רג'	78100	—700	— 0.9
אגוד	58620*		
דיסקונט א'	100190	— 10	(—)
מזרחי ש'	32340*		
פרשלים ש'	52950	—740	— 1.4
כללי	135300	1500	— 1.1
בל"ל	33590	—505	— 1.5
מימון 1.0	45800	+1000	+ 2.2
אורנים	15770	—830	— 5.0
לאור' משי ש'	4960	— 40	— 0.8
פתבו"ש	1861	— 30	— 1.6
משכן	2260	+ 80	+ 3.7
צנמאות	8500	—265	— 3.0
טפ' ש'	12899	—251	— 1.9
מירב	5500	— 70	— 1.3
שלשון	383	— 3	— 0.8
לאור' תע' ש'	6890	—120	— 1.7
הסנה	250	— 10	— 3.9
סקורפיס	2580	— 20	— 0.8
שופרסל א'	5270	— 20	— 0.4
דלק	3235*		
אורן 1	828	— 92	—10.0
אזורים	709	— 19	— 2.6
פריקה 1.0	26670	—300	— 1.1
ס"ם	2500	—150	— 5.7
גב ים 0.5	2790	— 10	— 0.4
הכשרה	51900	—300	— 0.6
ישפרו	ה.מ.		
ישרס	ה.מ.		
כלל בדליין	387	— 27	— 6.5
מגרב	989	— 31	— 3.0
נאות אביב	6200	—280	— 3.9
רסקו מ"ר	ה.מ.		
פולגת 4	2360	— 52	— 2.2
פוליגון	8406*		
אורדן 1.0	7810	— 80	— 1.0
כבלים	14445	+1109	+ 8.2
קופ' פת 1.0	2030*		
אלקו ש'	3170*		
אלקטרה 5.0	9780	—480	— 4.7
כלל אלקט'	1739	— 60	— 3.3
אי.סי.	790	— 15	— 1.9
תע' מחזור	4725	—525	—10.0
דשנים 5	1100*		
ח'פה כימיק'	601	— 14	— 2.3
טמב	59410	—600	— 1.0
ים המלח	4350	— 80	— 1.8
פטרוכימים	613	— 10	— 1.6
פרוטארום	14300*		
נכסמלי נייר	210500	—4500	— 2.1
פולק 5	5000*		
מרסות	6400	—150	— 2.3
כלל תעשיות	1200	— 41	— 3.3
אי.די.בי. פי'	3800	— 60	— 1.6
החברה 1	8400	—370	— 4.2
אכמא	15000	+1999	+ 1.2
פרוקים השי'	5850*		
דיס' השי'	2168	— 12	— 0.6
מזרחי השי'	14970	—600	— 3.9
יצוא	9450	— 20	— 0.2
ירדן	3501	— 90	— 2.5
כלל ישראל 10	790	— 8	— 1.0
פז השקעות	60200	—280	— 4.4
עוז 0.5	2048	+ 68	+ 3.4
מכה 0.5	5700	—298	— 5.0
פז נפט	14500	—200	— 1.4

* ללא שינוי

מזל טוב באסותא

יפה ותיון חבית — בן
שולמית וחיים ברלנטיקי — בת
הגורה ויצחק יונגריין — בת
יעל ודוד בכר — בן
דבורה ודוד אריאלי — בת
דינה ויוסף יצחק בלינגר — בן
לאה והרצל ראובן — בן
חגה ויהודה קלאוי — בת
לביאה ומנחם וידלסקי — בת
תמר ודוד נחמיאס — בן
עינה וריצ'רד רוברט — בת
צביה ומיכאל ספרגס — בן
מיכל ודוד בן עמי — בת
דליה ויחיאל פרנץ — בת
שרה ודורון אאורבך — בת
שרה ותהום ברנשטיין — בן
יעל ויורם שחר — בן
אסית ומנחם רבינוביץ — בן
דנה ומיכאל אורדי — בת
דניאלה ודוד ברמן — בן
זוהו ומנחם ישראלי — בת
חוהלה ושמי רובינשטיין — בן
נורית ועובדיה גבריאלי — בן
עינה וגירנם מנחסי — בת
גליה ורני קרושטיק — בת
הלן ויעקב אגמי — בן
אליאנור וסיימון סולר — בן
יפה וברוך אלבוב — בת
דבורה ויצחק אסיה — בן
גיטה וראובן זלוטיק — בן
הנריא ואברהם בנויקס — בת
פיגא וחזאל הרשלר — בן
דליה ומשה קיי — בן
סיגלית ונתן פריד — בן

גם לך מגיע אסותא
240185

חייל ישיבות ההסדר שגר בנתניה

אשר נסע ביום א' (14.2.86) אחה"צ מקרית שמונה לתל־אביב באוטובוס הישיר (וגם ויק"ד) ישב בספסל השלישי מימין ליד בחור ישיבה אתו שוחח כל הדרך

מתבקש להתקשר לסמנדר 03-9610805 ויבוא על התודה

שערי חליפין במט"ח

בנק המזרחי המאוחד בע"מ

שערי קניה ומכירה של בנקנוטים והעברות במטבע־חוץ ליום 18.9.86, עד למחרת בשעה 12.30 לעסקות ברזולדים עד לסך 1,000 דולר וביתר המטבעות עד שווי 500 דולר, יהיו כמפורט להלן:

*נוסף לשערים דלהלן יש לגבות עמלה בשיעור של 0.75%

המדינה	המטבע	יחי'	שער קניה (שקים והעברות)	שער מכירה (שקים והעברות)	שער קניה (בנקנוטים)	שער מכירה (בנקנוטים)
ארה"ב	דולר	1	1.4738	1.4922	1.45	1.52
בריטניה	לירש"ט	1	2.1723	2.1995	2.13	2.22
גרמניה	מרק	1	0.7348	0.7441	0.72	0.76
צרפת	פרנק	1	0.2239	0.2267	0.21	0.23
הולנד	גולדן	1	0.6505	0.6587	0.64	0.67
שוויץ	פרנק	1	0.9063	0.9197	0.89	0.94
שוודיה	כתר	1	0.2158	0.2186	*0.20	*0.22
נורווגיה	כתר	1	0.2033	0.2059	*0.19	*0.21
דנמרק	כתר	1	0.1938	0.1963	0.18	0.20
פינלנד	מרק	1	0.3032	0.3070	0.29	0.31
קנדה	דולר	1	1.0580	1.0712	1.03	1.09
אוסטרליה	דולר	1	0.9196	0.9311	0.87	0.96
דרא"פ	רנד	1	0.6617	0.6700		
אוסטריה	שילינג	10	1.0422	1.0553	1.02	1.07
איטליה	לירה	1000	1.0656	1.0790	**1.00	**1.10
יפן	ין	100	0.9582	0.9702	0.94	0.99

* רק לגבי בנקנוטים בערכים של עד 100 כתר
** רק לגבי בנקנוטים בערכים של עד 10,000 לירטות
לגבי בנקנוטים בערכים גבוהים יותר יש לקבל את השער מהאגף לעסקות זרות.

שערים יציגים

להלן השערים היציגים ל־18.9.86:

מטבע	שער
סל	1.4944
דולר ארה"ב	1.4820
מר"ג	0.7379
לי"ש	2.1867
פר"צ	0.2253
ין יפני (100)	0.9614
פל"ה	0.6533
פר"ש	0.9117
כת"ש	0.2169
כת"נ	0.2046
כת"ד	0.1949
מר"פ	0.3052
דולר קנדי	1.0672
דולר אוסטרלי	0.9259
רנ"ד	0.6620
פר"ב (10)	0.3564
שיל. אוס' (10)	1.0498
לירה איטלקית (1000)	1.0683
לירה אירית	2.0239
פזטה ספרדית (100)	1.1206
יחידת מטבע אירופית	1.5448
דינר ירדני	4.2193
לירה לבנונית (10)	0.3130
לירה מצרית	0.8055

רדיו

קול המוסיקה

06.00 "שמע ישראל"; 06.02 "צ־לילי בוקר"; 07.07 "בוקר טוב"; 07.30 "שחרית מוסיקלית"; 09.30 "קונצרט בוקר"; 11.57 "מגישים שיר"; 12.05 "במחיצת אמנים..." — עם נגן מפוחית הפה לארי אדלר; 14.00 "דיוקנו של יוצר"; 15.00 "מ־אולמי הקונצרטים שלנו". ד"ג, כהול

מוצאי־שבת

19.00 "קונצרט ערבית של מוצאי־שבת"; 20.05 "מעל בימת האופרה"; 23.00 "מוסיקה קאמרית".

רשת א'

06.00 "שמע ישראל"; 06.15 שי־רים לעולים; 07.30 "פעמי המז־רח"; 09.30 "מפגש"; 10.30 "רדיו קל"; 11.05 רגע של עברית; 11.10 השידור היומי לבתיה"ס; 11.30 "השכלה הדעת לכל"; 12.05 "ההאר עיניני"; 14.06 "לבת ולבן ולכל המתעניין"; 14.00 "קבלת שבת" — פרשת "כי תבוא"; 16.05 "עם אנ־שים".

מוצאי־שבת

19.05 "אנתולוגיה קטנה לשירה"; 19.30 שידורים לעולים; 22.05 "מור־שת רדיו לספרות"; 23.05 סליחות בנוסח יהודי ספרד מבית הכנסת "קהילת יעקב".

רשת ב'

06.06 "שמע ישראל", "מה טובו אהליך יעקב" וסיכום המשנה היו־מית; 06.12 התעמלות בוקר; 06.22 לחקלאי; 06.30 סקירת מאמרי ה־מערכת של עתוני הבוקר; 06.53 "אור ירוק"; 06.57 "רגע של עב־רית (נעימות קלות בין 06.00 ל־08.00); 07.00 "הבוקר הזה"; 08.05 "כל צבעי הרשת"; 11.40 הודעות 12.05 חדשות מקומיות; 12.10 "שרי־קת פתיחה"; 12.30 הדעות; 13.00 "בחצי היום"; 14.06 "תן חיוך"; 15.05 הודעה על זמני כניסת ה־שבת; 15.06 "עד כאן".

מוצאי־שבת

18.30 "ממגרש הספורט"; 19.05 "משירי המסך הגדול"; 20.05 יומן השבוע; 21.04 "המבדיל"; 20.08 "פרח בגני"; 21.50 הודעות; 22.05 "פרקי היום בתנ"ך"; 22.10 "מלווה מלכה"; 23.05 "צינונות 86"; 00.10 "לילה טוב".

גלי צה"ל

05.45 פרקי אבות; 05.55 באופן מיוחד; 06.00 אות פתיחת השי־דורים; 06.05 צלילי בוקר; 06.30 "פוקחים עין"; 07.07 "תוספת בו־קר"; 08.05 "בוקר טוב ישראל"; 09.05 בילוי נעים; 11.05 קולה של אבא; 12.05 "מגדלים"; 14.05 "צה־לא שבה"; 15.05 "החלאים באים"; 16.05 "שיר בשקט בשקט".

מוצאי־שבת

19.05 מצעד הפזמונים הלועזי; 20.05 "רחוק מן הציד"; 21.05 "מ־סירה מסחרת"; 22.05 "קול הג'אז הזה"; 00.05 ציפורי לילה מארח; 02.00 מבזק ידיעות; 02.05 לא רו־צים לישון; 05.00 מבזק ידיעות; 05.05 צלילי בוקר.

טלוויזיה

טלוויזיה לימודית

08.00 עד כאן; 08.03 שעת כושר; 08.15 קשת ועבן; 08.40 כסף לספ־רות (יסודי); 09.00 מוסיקה ד'—ו'; 09.20 לשון והקשורת ג'—ה'; 10.05 חשבון ו'; 10.30 הגיל הרך — בבית של פיסטוק; 11.00 מדעי הטבע (יסודי); 11.15 חברה ותרבות (יסודי); 12.45 מוסיקה על־יסודי — הפשירה.

13.30 עד כאן; 13.35 זהרייה — שידור החוד; 14.30 האוניברסיטה הפתוחה: מוסיקה אלקטרואקוסטית; נקודת מבט; 15.00 רובנס; 16.00 ערב חדש — מוסף לשבת.

טלוויזיה כללית

מוצאי־שבת

20.00 "מי הבוס?"; 20.30 "צירוד־פים"; 21.00 מבט לחדשות; 21.30 ספורט: משחק השבת; 22.30 "כ־ריסטופר קולומבוס"; 23.25 "אחיות גיבורות"; 23.55 מסוקו של מקום; חדשות.

בתי חולים

ירושלים: שערי צדק (ילדים, פנימית), הדסה עין כרם (נשים), כירורגית, אורטופדית, עיניים, א.א.ג.).

שבת

ירושלים: ביקור חולים (ילדים, נשים), הדסה עין כרם (פנימית, כי־רורגית, אורטופדית, עיניים, א.א.ג.).

בתי מרקחת

יום שישי

ירושלים — קופ"ח של ההסתדרות, מרפאת רוממה, רח' המ"ג 28, טל' 523191.
תל אביב — זיוה, רח' אצ"ל 52, שכונת ה־תקוה, טל' 378403; שדה דב, רח' האונגר 3 תכנית ל', טל' 428510.
פתח תקוה — מינימארט, רח' שפרינצק 20, טל' 9321067.
חולון — עין יהב, רח' עין יהב 4, טל' 884854.
נתניה — קרניאל, מרכז מסחרי קרית נור־דאו, טל' 51774.
חיפה — הנשיא, שד' הנשיא 33, טל' 333312.
בני ברק — רמת גן — הרצל, רח' הרצל 52, טל' 722372.

יום שבת

ירושלים — הר הזיתים, הר הזיתים, טל' 287480.
תל אביב — בבלי, רח' צהיאל 1, פינת פו־לדנו 10, טל' 440552; אחוה, רח' דיזנגוף 165, טל' 224717.
פתח תקוה — הירקון, רח' שטמפפר 24, טל' 910946.
חולון — המרכז, כפר ויצמן, טל' 845236.
נתניה — הנשיא, שד' ויצמן 36, טל' 22639.
חיפה — ק. אליעזר, כבר מאירהוף 6, טל' 511707.
בני ברק — רמת גן — רש"י, רח' רש"י 13, טל' 7510971.

מוצאי־שבת

ירושלים — קופ"ח של ההסתדרות, מרפאת רוממה, רח' המ"ג 28, טל' 523191.
תל אביב — בבלי, רח' צהיאל 1, פינת פו־לדנו 10, טל' 440552; אחוה, רח' דיזנגוף 165, טל' 224717.

לוח הצופה

● בבני ברק 5 חדרים ו־4½ + גן כמוארים בהזדמנות במבצע 03—850172.
● אדמן מחפש "בעלבהסה". הופעה אלגנטית עד 40+ ת.ד. 2087 בני־ברק.

ישיבת הר עציון — משפחת הרב תמר זצ"ל

מתכבדים להזמין את הציבור לטקס פתיחת הספריה

ע"ש הגאון רבי ישכר תמר זצ"ל
מחבר "עלי תמר" על הירושלמי

שיתקיים אי"ה ביום א' י"ז באלול (21.9.86) בשעה 4.30 אחה"צ בהיכל הישיבה.
הסעה מבנייני האומה בשעה 3.45

מועצה מקומית אפרת
מכרז מס' 5/86

למנהל מחלקת החינוך

מועמדים מתאימים בעלי נסיון אירגוני־חינוכי והשכלה אקדמאית מתבקשים לפנות למזכירות המועצה עד תאריך: 30.9.86.

תינתן קדימות לתושבי אפרת
ת. ד. 22 אפרת מיקוד: 90962

אוניברסיטת בר־אילן
המדרשה לבנות

להרב שמעון גולן ומשפחתו

אתכם אנו באבלכם הכבד על
מות האב
הרב שמואל ע"ה
בירושלים תנוחמו ולא תוסיפו לדאבה עוד

ההנהלה, הרבנים והתלמידות

אוניברסיטת בר־אילן
הפקולטה למדעי הטבע — המחלקה למתמטיקה

לגב' וסטרייך שרה

משתתפים באבלך הכבד
במות בעלך אביך ז"ל
המקום ינחם אותך בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

מחבריך לעבודה

סוכות

"מלחי קרוז"

קחו את המשפחה ל־10 ימי שייט ונופש
ובקרו ביפים שבנמלי הים התיכון

הפלגה — 16.10.86 חזרה 26.10.86
באוניה המפוארת
"סיטי אוף רודוס"

החל מ־ $666
(לבני/בנות מצווה 199 $ בלבד)

CITY OF RHODOS
מלחי — החברה המובילה בענף הקרוזים: כבר 25 שנה "מלחי קרוז"

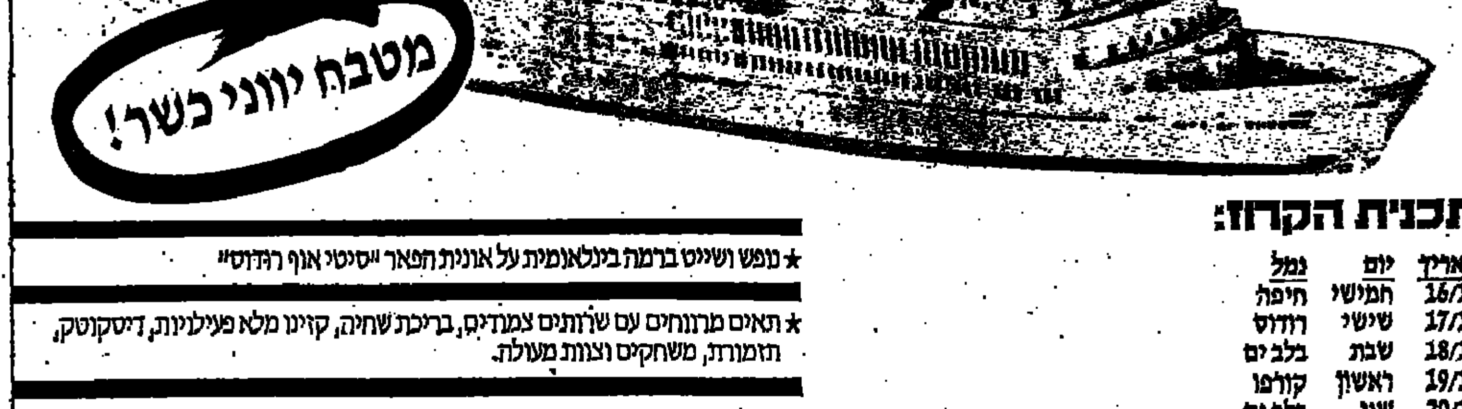

מטבח יווני כשר!

★ נופש ושייט ברמה בינלאומית על אונית הפאר "סיטי אוף רודוס"
★ תאים מרווחים עם שרותים צמודים, בריכת שחיה, קזינו מלא פעילויות, דיסקוטק, תזמורת, משחקים וצוות מעולה.
★ אוכל כשר: 3 ארוחות עשירות, מזנון חצות מפתיע, שתיה וכיבודים בשפע.
★ בידור עם אמנים ישראלים ידועים: תיקי דיין, בועז שרעבי, דודו פישר, יגאל שר, ועל הדיסקו — ניר שמת.

תכנית הקרוז:

תאריך	יום	נמל
16/10	חמישי	חיפה
17/10	שישי	רודוס
18/10	שבת	בלב ים
19/10	ראשון	קורפו
20/10	שני	בלב ים
21/10	שלישי	ונציה
22/10	רביעי	ונציה
23/10	חמישי	דוברובניק
24/10	שישי	בלב ים
25/10	שבת	חציית תעלת קורינט בשעות הבוקר. אחה"צ הגעה לפיראוס (אתונה).
26/10	ראשון	פיראוס. ירידה מהאניה בבקר, טיול לאקרופוליס והעיר אתונה. העברה לשדה התעופה לטיסת אל־על לתל־אביב.

(למעוניינים להאריך את שהותם ביוון ניתן לחזור לישראל בטיסות אל־על הסדירות).

פרטים והרשמה
מלחי — ספנות נסיעות ותיירות בע"מ
תל אביב, רח' דיזנגוף 76, 299414־03 ,290596, חיפה, רח' הבנקים 3, 524219־04
ובכל משרדי הנסיעות ברחבי הארץ.

הצופה
עיתון יומי
HATZOFE DAILY

המו"ל: הצופה בע"מ. העורך: משה אישון. מערכת והנהלה: תל־אביב, רח' המסגר 66, טל' 336056, ת"ד 2045. חשבון בנק הדואר 441144 * סניף ירושלים: רח' בן־יהודה 3, ת"ד 1148, טל' 234910—02, מברק טלפון: 639524—02 * סניף חיפה: רח' ארלוזורוב 1, טל' 663428—04 * דפוס תעשור בע"מ תל־אביב.

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ולמבטנן

هكذا من الأصل

התאחדות הכדורגל החליטה לא לקיים משחקים בשבת באיצטדיון ר"ג

בשל חשש למספר קטן של צופים ירוכזו המשחקים באיצטדיון בלומפילד ביפו

מאת חיים פיקרש
סופר „הצופה"

באיצטדיון העירוני ברמת־גן, לא יתקיימו יותר משחקי כדורגל בשבתות וחגים, בעקבות החלטת התאחדות הכדורגל לרכז את משחקי הכדורגל איצטדיון „בלומפילד" ביפו.

ההתאחדות החליטה על כך למרות הצעדה שבית המשפט התיר לקיים משחקים בשבת מחשש שהצופים לא יבואו. בטיוטה של ההתאחדות, לקיים באיצטדיון ברמת־גן את משחקי השבת, חרף התנגדות הנמרצת של ראש העיר רמת־גן אורי צבית ומחאות הציבוריות הדתיות, נגד כזכור ויכוחים חריפים גם מעל בימת הממשלה הכנסת. ראש הממשלה שמעון פרס שתבע מהתאחדות להימנע מלקיים את המשחקים בשבת, זכה לקיטונות של רותחין מראשי ההתאחדות ועסקני מפלגות חילוניים.

ההתאחדות השקיעה מאמצים למשוך את קהל הצופים, ובשלב מסויים של משחקי הליגה, אשתקד קיימו בעת ובעונה אחת שלושה משחקים רצופים — אך הקהל בכל זאת לא הגיע. ראשי הקבוצות והשחקנים עצמם קבלו על חוסר קהל: „קשה לשחק מול יציעים ריקים" — אמרו. גם הניסיון לגייס את הציבור החילוני „במחאה על ההתנגדות של הדתיים למשחקי השבת" עלו בתוהו.

עונת משחקי הכדורגל מתחילה, מחר, ואנשי ההתאחדות הרשמים המפסידים בצורה הנוכחית בשל מיעוט צופים. „כולם מצפים להיות בחוץ הבכיפורה" — קבלו אלה לא מכבר. עם זאת יש המבקשים לחדש משחקי הכדורגל בימי שישי, כדי למשוך למגרשים דתיים ושומרי המסורת והענין נבדק על ידי ההתאחדות.

תושבי רמת־גן קיבלו, איפוא, בשמחה את הידיעה על הפסקת משחקי השבת באיצטדיון העירוני ברמת־גן. „תהא אשר תהא הסיבה, לנו מובטחת מנוחה" — אמרו.

עובדי המתכת:

להיעדר יום מהעבודה במיגזר העסקי והפרטי

נוכח הסחבת במו"מ על השכר עם התעשיינים

מאת סופרנו בתל־אביב

הצעה לקיים יום של היעדרות מכל מקומות העבודה במיגזר העיסקי־פרטי, הועלתה על ידי הסתדרות עובדי המתכת, החשמל והאלקטרוניקה נוכח הסחבת הקיימת במו"מ על הסכם השכר החדש, וסירוב התעשיינים להיענות על הסכם לשנה אחת.

עובדי המתכת, החשמל והאלקטרוניקה, המהווים רוב בקרב עובדי המיגזר הפרטי עומדים גם לקיים אסיפות הסברה ומחאה. מזכיר עובדי המתכת יצחק גלעדי אמר כי יתכנו שביתות סלקטיביות במפעלי המתכת ברחבי הארץ.

בינתיים נמשכים הגישושים בין נציגי ההסתדרות לנציגי לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים לדיש את המו"מ ולמצוא את דרך הפשרה, שתחיש את חתימת הסכם השכר החדש.

אזכרה לרב יאיר גד גץ ז"ל התקיימה באולפנת „צפירה"

במלאת 30 למותו המורה בהאגנה של המחנך הרב יאיר גץ ז"ל התקיים יום עיון ואזכרה באולפנת בני עקיבא צפירה.

הבנות העלו את זכרו בקטעי הקראה שכתבו על הבנות ולאחר לימוד משניות ו„אל מלא רחמים" למדו נושאים שאפיינו את המנוח: אהבת ארץ ישראל, הכנסת אורחים, ועוד.

אחר הצהריים התקיימה אזכרה בהשתתפות מרן הראשון לציון ר' מרדכי אליהו, מרן הגר"ש גורן, אבי המנוח הגאון הרב מאיר יהודה גץ, רב הכותל הרב צוקרמן, הרב פליקס, וד"ר יהודה בן מאיר. פתח את האזכרה הרב משה קליין ראש האולפנא, שיוחד את דבריו לאישיותו של המנוח, מידותיו המרומיות, דמות המחנך שבקשה ממנו וייחסו לפרס. דבריו של האב עסקו בנסיון להבין מדוע ועל משמעות הדברים „וסביביו נשער מאוד".

לאחר מכן דבר האב. האזכרה הסתיימה בלימוד משניות מפי הרב אשר שורץ.

נזקים כבדים בדליקה במפעל בדליקה „פיניציה"

נזקים כבדים נגרמו בדליקה גדולה שהשתוללה אתמול בבוקר במפעל „פיניציה" למוצרי זכוכית במפרץ חיפה.

סמוך לשעה 8 בבוקר הגיעה מדלית גז לשטח חוות הגז של המפעל ונהגה החל למלא גז, הוא הבחין בלהבות אש והצליח להימלט.

המשאית התלקחה וחלק ממנה הועף למרחק של כ־700 מטרים, נחת בתוך מפעל לבנים, פגע ברכב שחנה שם ובעובד שנפצע ונעבר לבי"ח רמב"ם.

במקביל נשמעו קולות פיצוץ מביקוע מיכלי גז וניפוץ רבבות בקבוקים. עשרות טונות של גז דלף והזין את הבעירה. העבודה במפעל הופסקה ולמקום חשו עשרות כבאים ב־13 מכוניות כיבוי.

מקץ שעתיים אוהרו להבות האש אך הכבאים הציבו משמרה במקום מחשש להתלקחות.

משערים שמדובר בתקלה במערכת החשמל.

למפעל ניגרם נזק רב ואולם הנזק הוא עקיף: הפסקת הייצור. נמסר, כי הפסקת העבודה תגרום לקרישת הנוזל המשמש לייצור מוצרי הזכוכית.

כיכר באשקלון תיקרא על שם מלך מרוקו

מועצת עיריית אשקלון אישרה ביום ד' בערב, לאחר ויכוח סוער לקרוא על שמו של מלך מרוקו לשעבר, מוחמד החמישי, כיכר מרכזית בעיר.

בעד ההצבעה הצביעו שמונה ונגדה הצביעו 7 חברי המועצה. את ההצעה הביא ראש העיר עו"ד אלי דיין, אשר סרב למסור למליאה מי היה יוזם ההצעה.

לדבריו, היה המלך המנוח ידיד יהודים ונתן חסות ואף הציל, בעת השואה, יהודים רבים.

ראש העיר המצדדים בהצעה, דחו טענת אחד המתנגדים שלפי ידיעותיו, העביר אותו מלך מרוקו נתונים ופרטים על הקהילה היהודית לאנשי וישי ונציגי הגסטאפו במרוקו, בימי מלחמת העולם השנייה.

כל יוצאי מרוקו במליאה, ללא הבדל השתייכות סיעתית הצביעו בעד ההצעה.

הטכס עומד להתקיים בסוף החודש וכפי שנמסר ישתתף בו ראש הממשלה מר שמעון פרס וכן משלחת מכובדת שתגיע ממרוקו, אולם לא נמסרו פרטים על הרכבה.

כתב עתיים מוסיף שהיוזמה לכך באה מלשכת ראש הממשלה והמגעים החלו מיד לאחר שובו של מר פרס מהמיפגש עם חסאן מלך מרוקו הנוכחי.

בית החולים בקור חולים ירושלים

ברכות מזל־טוב

להולדת הבנים/הבנות

אינדורסקי ישראל ולאה	תאומות	כהן בנימין ויוכבד	בת
אבוטן חיים ואורה	בת	כהן עומר וברכה	בן
אקשטיין יעקב ושרה	בן	לובינסקי פנחס ושרה	בת
אברג'יל ארב ואגאלה	בת	משולקר שמשון ואסתר	בת
בן פורת אליהו וטוהן	בת	ממן שמעון וגולה	בת
בן הרוש יצחק ושמחה	בת	משינסקי יואל ורינה	בת
ברגמן אליהו וחיה	בת	מרחוחי רמי ומלכה	בן
בן שימול מכאל ורחל	בת	סעיד יצחק ורבקה	בת
בנטולילה מרדכי וצפורה	בן	סוידוס יונתן ומזל	בת
בלס מנחם ורחל	בן	סמס מרדכי ושרה	בת
גרוס שמואל ושרה	בת	סגל אהרן ובלומה	בת
גרוס יהודה ושרה	בן	סעדיה דוד ואולגה	בת
גאולה אבנר ורבקה	בת	עמור אליהו ומזל	בן
גולדשטיין אברהם וגולדה	בת	עמבר שאול ודפנה	בן
גור אריה איתן וענת	בן	פינקלשטיין חיים ותמר	בת
גריים יהודה ושמחה	בת	פרוש יצחק ויוכבד	בת
דוהן אברהם ויהודית	בת	קורנבליט חיים וחנה	בן
גוטמן חיים וחיה	בן	קוי מוילס ונעטשה	בן
דלל כרמל ואתי	בן	ריבלין חיים ורוחה	בן
וינברג מאיר ולאה	בן	שורקי יצחק ומלכה	בת
זקן מצליח ובת שבע	בן	שדה משה ויפה	בן
חנו מיכה ורבקה	בת	שלסר בנימין ורחל	בת
חיימוביץ יהודה ורות	בת	שם טוב דן ושושנה	בן
חדר אליעזר ומרגלית	בת	שנאור יעקב ורחל	בן
חזן יוסף ובתיה	בת	שוויק עובריה וחנה	בת
חורש משה ולאה	בת		

יזכו ההורים לגדלם לתורה, לחופה ולמעשים טובים

ה ה נ ה ל ה

מלון רון טבריה

- מלון גלאט כשר בהנהלה חרדית
- חדרים מרווחים (מיזוג אוויר)
- טלפון בכל חדר
- נוף מרהיב לכנרת
- שטיחים מקיר לקיר
- סביבה שקטה
- בית כנסת
- אוכל ביתי משובח
- תוכנית טיולים — חמת גדר והסביבה, שייט בכנרת במחירי מבצע

לרגל הפתיחה מחירים נוחים

להזמנות נא להתקשר:
02—532934 ,03—259972 ,067—90829

מבחר אביב — ליקוטי מאבות, אמרות, דברי הגות, מרגליות, הלכה ואגדה, המשנה החסידות, סיפורים ומשלים והיקף לשון — במעט על כל פרק ופסוק.

הופיע הכרך הששי של מבחר אמורים

(בתוכן: מנהגי חודש ניסן, הגדה של פסח, ספירת העומר, יום השואה והגבורה, יום העצמאות, פסח שני, ל"ג בעומר, יום ירושלים ומקראה לחדשים ניסן ואייר)

500 עמוד, 40 ש"ח.

הכרכים הקודמים לפי סדר החודשים, עד אוילת המלאי.
הכנה לדפוס: ספר ויקרא (2 כרכים).

בהכנה: פרקי אבות מבחר אמרים

אברהם בר־אוריין
רח' שי עילר 2, פתח־תקוה 49.280
טל. 03־911589

עידן חדש בתפוצה

מחלקת סת"ם לשרותך

ביום ראשון הקרוב תפתח אי"ה
בסניפנו בבני ברק רח' חזון איש 15
מחלקה למכירת תפילין, מזוזות ובדיקתם

אור אמתה! סת"ם קונים בתפוצה

הספר דיני שביעית

הוצאת דגל ירושלים

המקיף כל דיני שביעית לפרטיה והילכותיה

מחולק ל־3 חלקים וכולל בתוכו:
- דיני מלאכות שביעית
- פירות שביעית וקדושתם
- שמיטת כספים

כ"כ מופיע בספר לוח התאריכים וקדושת שביעית ואיסור ספיחין בשנת השמיטה תשמ"ז

הפצה ראשית למהדורת הספר בכריכה קשה ומפוארת בתפוצה

02־288067
03־709078

אמונה

יום התנ"ך ה־כ'

מוקדש לנושא:

„וציוויתי את ברכתי לכם בשנה השישית..."

יתקיים, אי"ה, ביום שלישי, י"ט אלול תשמ"ו (23.9.86), במכינה המרכזית לישיבות בנ"ע, גבעת שמואל בשעה 15.30.

בתכנית: התכנסות ✡ פתיחה — הח' ז' מלכיאל, יו"ר ועדת התרבות ✡ הופעה אמנותית — צ' ברגמן, ✡ הרצאת פתיחה, בנושא: שבת הארץ — שבת העם — ע"י הרב י' רוז'ה, ראש ישיבת אדר"ת, בת־ים.

שעורים וסדנאות: למוד מספר במדבר, פרק כ"ה — המורה אסתר שחור, ✡ שביעית בתלמוד — ד"ר נח עמינח, מאוניברסטת ת"א. ✡ סדנא לימודית־פעלתנית, לאם ולילד ✡ סדנא לימודית־פעלתנית לילד — בהדרכת מורות מנחות.

משרד החינוך והתרבות
המחלקה להכשרת עובדי הוראה
„אורות ישראל"
מכללה לבנות

למורות בשנת שבתון

עדיין נותרו מספר מקומות לשנת הלימודים תשמ"ז, בקורסים הבאים:

- **ידיעת הארץ + סיורים** — אחת לשלושה שבועות (בימי ד' לפנה"צ).
- **צילום** — יום ב' בצהרים. (גם למורות בפועל).
- **רכז מחשב.** (גם למורים—מורות בפועל).

פרטים נוספים ניתן לקבל במכללה, טל. 6—03—9362175
בימים: א', ב', ד'. — 08.30—11.30 לפנה"צ

לארכיטקטים, ליצרני עבודות אלומיניום ולרכזי בנייה

עידן חדש בענף האלומיניום

קומפלט + הדרכה + מידע
הכל תחת גג אחד

1 קומפלט — קיימים במרוכז - פרופילים, אביזרים, אטמים, מבלטים, קטלוגים ותצוגת דגמים בבתי המסחר המורשים למכירת פרופילי קליל.

2 הדרכה — קליל הקימה 4 מרכזים לייעוץ טכני והדרכה - תצוגה במקום, אפשרות לייצור דגם, חופשי - ללא תשלום. הביקור בתיאום מראש.

איזור הצפון	איזור הדרום	איזור ירושלים	איזור המרכז
קליל תעשיות בע"מ	רגל בערת	אלמיר בע"מ	ארפל בע"מ
טל: 04-710957	057-73124	טל: 02-854468	טל: 03-805320

3 מידע — קטלוגים הכוללים שרטוטי הרכבה, פרופילים, אביזרים, אטמים ומבלטים ניתן לקבל במפעלנו, במרכזי ההדרכה ובבתי המסחר המורשים למכירת פרופילי קליל.

מוצר איכות נוסף של קליל

החזה 3-2 נתיבים • קליל 1920

חלון הזזה • חלון כיס*

דגמים קלים מפרופילים משותפים

החלונות עמדו בבדיקות התאמה של מכון התקנים הישראלי לדרישות ת"י 1068 "חלונות אלומיניום".
סימן הזיהוי הבלעדי של פרופילי קליל ≡ 3 פסים.
*חלון כיס 1620 נוסף לדגמים בעלי המוניטין: 1660, 1661, 1662.

כיס • קליל 1620

קליל פרופילי אלומיניום

קליל תעשיות בע"מ ■ ת.ד. 210 קרית מוצקין 26114 ■ טל: 700424, 710957 (04) ■ טלקס 471537 KLIL IL.

מדרשת חברון — אגף לתרבות תורנית
מלון אשכולות

בראשית השנה בואו לשהות באוירה מיוחדת, בעיר האבות

- תפילות במערת המכפלה או בבתי כנסת וישיבות בקרית־ארבע (לפי נוסחי כל העדות).
- סיורים רגליים באתרים היהודיים בחברון.
- בחוה"מ סוכות — תוכנית סיורים מלאה בהר חברון ובארץ יהודה
- הרצאות ושיעורים.
- ארוחות מלאות, ארוחות ביניים וטעימות (כשר ...הדרין).
- המגורים במלון „אשכולות חברון" ברמה המקבילה ל־3 כוכבים

פרטים בטל' ביום 961311, 961710, 961819, 961251
בשעות הלילה 963348, 961297, 961250

הרבנות הראשית והמועצה הדתית חיפה — אחוד בתי הכנסת בישראל ירושלים
בית הכנסת המרכזי הר הכרמל

יום שכולו תורה!

הצבור מוזמן להשתתף ביום לימוד ועיון „בר־בי־רב דחד־יומא", שיתקיים אי"ה ביום חמישי, כ"א באלול ש. ז. (25.9.86), בבית הכנסת המרכזי בהר־הכרמל, (דרך הים 10), משעה 10 בבוקר ועד אחרי תפילת מעריב.

יום זה מוקדש לזכרה של הצדקת מרת שרה כהן ע"ה — אשת מרן הרב הגאון ואם הרב הראשי שליט"א, במלאת י"ב חודש לפטירתה.

ס ד ר - ה י ו ם:

- שעה 10.15: דברי פתיחה וניהול: הרה"ג **ברוך אידלשטיין** שליט"א מנהל מחלקת הכשרות
- שעה 10.30: שעור בדף היומי: הרה"ג **דוד כץ** שליט"א — ראש ישיבת משכן יעקב ורב רמות־רמז
- שעה 11.15: „קדושת השבת השביעית": מרן הרב הראשי וראש אבות בהיה"ד — **שאר־ישוב כהן** שליט"א
- שעה 12.15: „שמיטת כספים": מרן הרב הראשי וראש אבות בתיה"ד — הרב **אליהו בקשי־דורון** שליט"א
- שעה 1.15: תפילת מנחה.
- שעה 2.00: ארוחת צהרים באולם האירועים של בית הכנסת.

במעמד אדמו"רים, רבנים, דיינים וראש העיר — מר **אריה גוראל**. ד"ר **מ. שחם** — חבר הנהלת האיחוד — ירושלים. מר **דוד בגון** — יו"ר ועדת ביהכ"נ המרכזי בהר־הכרמל.

אחר־הצהריים: הנושאים:

- בשעה 3.00: קרבה שנת השמיטה: הרה"ג **קלמן כהנא** שליט"א
- " 3.45: לקראת הימים הנוראים: הרה"ג **שמחה הכהן קוק** שליט"א רבה של רחובות
- " 4.15: לימוד תורה קודם לכל: הרה"ג **אברהם אטלס** שליט"א חבר ביה"ד הרבני
- " 5.—: מצוות ארבעת המינים: הרה"ג **דוד צדקה** שליט"א — פרדס חנה
- " 5.45: על הוראות הרבנות הראשית לישראל לשנת השמיטה תשמ"ז: הרב **יחזקאל דאום** שליט"א — יו"ר ועדת השמיטה שליד הרה"ר.
- " 6.15: ביהכנ"ס מבצר עם עולמים: **ישראל לבנון** — יו"ר המועה"ד — סיכום.

אורח הכבוד של האירוע הגדול הזה:
מורנו ורבנו הרב הגאון **אברהם שפירא** שליט"א
הרב הראשי לישראל

הצבור מתבקש להירשם בלשכת המועה"ד, אצל המזכ"ל מר יעקב סמוטריץ', טל': 641187, לקבל כרטיסים, לסעודת מצווה.

במוסד תורני פנימיה:
במרכז הארץ

דרוש ר"מ

יועדף בוגר ישיבת הסדר
מגורים במקום
לפנות בציון פרטים ונסיון קודם
לת. ד. 1354 ת"א
עבור ר"מ

בצפת

למכירה בהזדמנות
דירת 3 חדרים
מרווחת ואוורירית + 2 מרפסות סגורות, צופה לכנרת, קומה אחת מתחת לגשר ברחוב הרצל (בקירבת ביהכנ"ס), צפת

נא לפנות טלפונית
04-242184

בפתח־תקוה

ברח' הרב אונטרמן
לציבור הדתי

דירות מרווחות
4 חדרים

במחיר החל מ:
78,500.־ ש"ח
(לא כולל מע"מ)

במקום גם דירות מרווחות בנות 3 ה... ים לכניסה מיידית!

בשהב בונה דירות וקוטג'ים 6,5,4,3 חדרים גם ב:
• תל־אביב • רעננה • ירושלים • הרצליה • כפר סבא • גבעתיים • בני ברק

משהב 50

חברה לשכון בנין ופתוח בע"מ

ת"א: לילינבלום 27, טל: 03-664631
ירושלים: הגידם 1, טל: 02-224181

תלמה

הטחינה הגזעית ביותר

ב־20% הנחה

תלמה טחינה 100% שומשום טהור

טחינה אמיתית ביותר: טחונה באבני ריחיים. שומשום טהור, טעם טורקי גזעי ביותר, נקי, ונוח. ועכשיו — ב־20% הנחה, בכל הרשתות והחנויות.

תלמה — טעם תלמה תמיד תלמה

במלאת י"ב חודש לפטירתה של
הרבנית הצדקת המהוללה

מרת שרה כהן נ"ע

תתקיימנה בבית המדרש „נזר דוד", רח' עמוס 28 ירושלים,
תפילות ואזכרה לזכרה ועלייה לקברה,
ביום ד', כ' אלול בשעה 17.00 — מנחה, סיום משניות ותפילת ערבית
ביום ה', כ"א אלול בשעה 7.00 בבוקר — תפילת שחרית ועלייה להר הזיתים לאזכרה ולתפילה.

כל מוקירי זכרה מתבקשים להשתתף

هكذا في الأصل